

Måndagen den 13 december

Kl. 11.00–21.07

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 22 november justerades.

§ 2 Meddelande om särskild debatt om de höga elpriserna i Sverige

Tjänstgörande ålderspresidenten meddelade att på begäran av Kristdemokraternas partigrupp skulle en särskild debatt om de höga elpriserna i Sverige anordnas *tisdagen den 18 januari kl. 13.00*.

Från regeringen skulle statsrådet Khashayar Farmanbar (S) delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Kristdemokraterna begär särskild debatt om de höga elpriserna i Sverige

Sveriges elpriser slår rekord, och ännu är vi inte inne i den kallaste årstiden. Utvecklingen innebär kraftigt ökade kostnader för elkunder. Först i södra Sverige men nu även i de norra delarna.

Historiskt har Sveriges näringsliv haft en viktig konkurrensfördel genom stabila och låga elpriser, det har varit en mycket hög leveranssäkerhet och detta har tjänat Sverige väl. Idag är läget annorlunda.

Senaste tre månaderna har elpriset i södra Sverige varit 1,5 kr per kilowattimme, vilket är 100 procent högre än under samma period 2020. För en villaägare innebär det ca 22 500 kr i ökade kostnader.

Under november månad låg timpriset ofta på mellan 2 och 4 kronor per kilowattimme. Under toppbelastningstiderna den 29 november var priset över 600 procent högre jämfört med samma dag föregående år. I norra Sverige var skillnaden nästan 1700 procent.

Utfasningen av kärnkraften har skapat en sårbarhet som blir alltmer uppenbar. Sveriges allt större beroende av volatila energikällor – i första hand vindkraft – är allvarligt och det måste vidtas åtgärder för att återfå en grundstabilitet i systemet.

I grund och botten består problemet i att regeringen vägrar att låta kärnkraften vara en långsiktig och stabil leverantör av fossilfri el och som pekar ut en färdriktning där den ska vara kvar även efter 2040. De avvecklade reaktorerna har inneburit en påtaglig negativ effekt på elförsörjningen.

Kristdemokraterna begär därför att riksdagen anordnar en särskild debatt om regeringens hantering av energiförsörjningen, särskilt rörande elpriserna, de bakomliggande orsakerna till utvecklingen, samt vilka åtgärder som bör vidtas.

Stockholm den 30 november 2021

Andreas Carlson

Gruppledare Kristdemokraterna

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2021/22:159

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:159 Skatten på begagnad elektronik
av Helena Bouveng (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 januari 2022.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 9 december 2021

Finansdepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 4 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motion

2021/22:4340 till trafikutskottet

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande

2021/22:FiU35 En möjlighet för vissa försäkringsföreningar att tillämpa anpassade rörelse regler

Utbildningsutskottets betänkande

2021/22:UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2021/22: MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Näringsutskottets betänkande

2021/22: NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU11
Riskskatt för kreditinstitut (prop. 2021/22:26)
föredrogs.

*Riskskatt för
kreditinstitut*

Anf. 1 MARIE GRANLUND (S):

Fru ålderspresident! År 2022 införs en särskild skatt på finanssektorn med 5 miljarder. Den ökas sedan med ytterligare 1 miljard 2023. Förslaget innebär att riskskatten ska betalas av svenska och utländska kreditinstitut som har skulder över 150 miljarder kronor. För svenska kreditinstitut ska samtliga skulder beaktas, även skulder hänförliga till en filial i ett annat land. För utländska kreditinstitut avgörs skattskyldigheten mot bakgrund av skulderna i den svenska verksamheten. Beskattningsunderlaget utgörs av skulderna, och skattesatsen föreslås uppgå till 0,05 procent från 2022 och 0,06 procent från 2023.

Erfarenheterna i Sverige och många andra länder har visat att kriser i det finansiella systemet ofta leder till stora direkta och indirekta kostnader för samhället. De direkta kostnaderna utgörs bland annat av statens kostnader för att säkra den finansiella stabiliteten i en kris till exempel genom att täcka förluster med skattemedel och bidra med nytt kapital i banker i syfte att minska risken för att krisen ska sprida sig i ekonomin. De indirekta kostnaderna uppstår när den ekonomiska konjunkturen viker som en följd av den finansiella krisen.

Bakåt i tiden har skattebetalarna fått gå in med stora belopp för att rädda banker. Det var problem 2008 och även som sagt under den kända krisen på 90-talet. Efterdyningarna av en finansiell kris präglas i många fall av utdragna perioder av minskad produktion och lägre sysselsättning. Tillväxten i ekonomin faller när efterfrågan på konsumtion och investeringar minskar. Samtidigt ökar arbetslösheten, de offentliga finanserna försämras och den offentliga sektorns skuldsättning ökar. Genom att införa en bankskatt är de stora bankerna med och täcker de kostnader för samhället som en finansiell kris riskerar att föra med sig. Bankerna ska självklart vara med och betala.

Fru ålderspresident! Moderaterna är som vanligt för skattesänkningar. Så var det också när Moderaterna satt i regeringsställning. De struntade i att utbilda de poliser som samhället nu skriker efter. Nu vill de lägga mer pengar på bankägarna än på rättsväsendet. Det handlar om 5 miljarder kronor. Det är inga småsummor precis. Man säger att bankskatten är en särbeskattning som det inte finns skäligena motiv att införa. Samtidigt inför man i sitt budgetförslag en så kallad funkisskatt som skapar en skatteflyfta mellan löntagare och dem som har sjuk- och aktivitetsersättning, på samma sätt som man tidigare skapade en skatteflyfta mellan löntagare och pensionärer. Det är ett svek mot personer med funktionsnedsättning, och det är verkligen en omvänd Robin Hood-politik.

Det är rimligt att storbankerna är med och betalar. De har en central roll i den svenska ekonomin, och om det stökar till sig rejält får det verkligen stora konsekvenser.

Fru ålderspresident! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Jag yrkar också bifall till de tre tillkännagivandena, som innebär följande:

1. Regeringen ska senast den 1 oktober 2022 återkomma till riksdagen med ett förslag som träder i kraft senast den 1 januari 2023 och som undantar Kommuninvest från riskskatt för kreditinstitut samt snarast återkomma med förslag på kompensation till kommun- och regionsektorn för ökade kostnader för riskskatten.
2. Regeringen ska utreda möjligheten att ändra lagen så att skatten inte drabbar lokalt förankrad bankverksamhet.
3. Regeringen ska följa utvecklingen så att konkurrensen inte snedvrids mellan svenska och utländska banker.

(Applåder)

Anf. 2 NIKLAS WYKMAN (M):

Fru ålderspresident! Ibland avslöjar det sagda ordet den ofärdigtänkta tanken. Vi lyssnade precis på Socialdemokraterna, som här i talarstolen argumenterade för införandet av den här skatten. Det är fråga om en rätt bedrövlig och sorglig tanke.

Först konstaterade Socialdemokraterna att bankerna ska betala. Okej – det tror jag att många kan ställa upp på. De stora, rika bankerna ska betala. Men bara en minut senare i samma anförande konstaterade Socialdemokraterna att staten ska kompensera kommunerna för de ökade kostnaderna för skatten. Då börjar man ju fundera: Vem är det som betalar skatten egentligen?

Om man i första andetaget säger att det är bankerna som ska betala skatten och i nästa sekund säger att staten måste kompensera kommunerna för de ökade kostnaderna har man visat att man antingen ljuger på den första punkten, inte har fog för det man säger på den andra punkten eller över huvud taget inte har förstått sakfrågan. Det kan inte vara på något annat än ett av de tre sätten. Det här är allvarligt, för vi pratar om mycket pengar och för Sverige viktig verksamhet.

Fru ålderspresident! Häromdagen kom jag i samspråk med ett lärarpar. Vi pratade om många olika saker, framför allt skolan men också andra politiska frågor. Lärare är ju en väldigt viktig del av vårt samhälle. Det är en yrkesgrupp som utbildar sig länge, sliter hårt, tar hand om våra barn och lär våra barn och unga kunskaper som de själva behöver och som vi som samhälle behöver.

Det är alltid lätt att utnämna olika yrkesgrupper till hjältar. Sanningen är väl att alla som jobbar är hjältar på sina sätt. Det finns ju inga arbetsuppgifter som samhället direkt klarar sig utan. Ibland behöver man en läkare. Soporna behöver transporteras bort, kontoret behöver vara rent, man behöver någonting att äta till lunch och så vidare. Alla som jobbar är på sitt sätt hjältar. Men, fru ålderspresident, jag tror att vi alla kan vara överens om att lärare har en alldeles särskild och viktig roll.

Därför är det väldigt tråkigt att notera att Liberalerna inte deltar i debatten om den skatt man så gärna vill införa för bland annat den här akademikergruppen. Det handlar om personer som tar studielån, utbildar sig länge och sedan arbetar väldigt hårt för i sammanhanget medelmåttiga löner. Om Socialdemokraternas logik stämmer, vilket jag tror att den gör,

kommer skatten att övervältras på och betalas av bankernas kunder. Ibland är det kommuner, oftast är det bolånetagare. Ett lärarpär som har lånat till sin lägenhet kommer med denna skatt att få ungefär 4 000–6 000 kronor i höjd skatt varje år.

Det hörs dock inte ett ord från Socialdemokraterna om att de ska kompenseras från staten. Nej, de får helt enkelt betala. Kommunerna ska eventuellt få kompensation, men lärarpäret ska få betala 4 000–6 000 kronor per år. Som de jag pratade med konstaterade: Häromdagen skröts det med att vi fick 100 kronor i sänkt skatt varje månad. Nu får vi alltså 6 000 kronor i höjd skatt varje år på vårt bolån.

Man behöver inte vara mattelärare för att konstatera att det är fem gånger mer.

Här pratar vi alltså om en skattehöjning för alla människor som arbetar och sliter och som äger sitt boende. Det är ingen bra politik för Sverige, för att arbeta, anstränga sig, utbilda sig, äga sitt hem och ta ansvar för det är någonting positivt och någonting som borde premieras, inte beskattas och på olika sätt bestraffas.

Fru ålderspresident! Det allvarligaste med det här förslaget, även om det är allvarligt i sig självt, är inte den höjda skatten för alla bolånetagare. Vi tycker förvisso att det är helt fel inriktning på politiken att höja skatten med 4 000–6 000 kronor varje år för dem som arbetar, för de betalar redan väldigt mycket i skatt. Men det allvarligaste med det här beslutet är ju att det motverkar sitt syfte. Man har döpt skatten till många olika saker över åren. Den har hetat ”bankskatt” och ”kreditskatt”, och nu kom man på, troligtvis i något pr-samtal i fikarummet, att man skulle vara listig och döpa om den till ”riskskatt” i stället.

Problemet är att Riksbanken, Riksgälden och Finansinspektionen, samtliga remissinstanser, invänder mot eller avstyrker att skatten införs, eftersom den ökar riskerna i ekonomin. Den svenska ekonomin blir alltså mer sårbar efter att den här skatten införs.

Detta beror på många olika faktorer. Magdalena Andersson har redan vid ett tillfälle varit med och drivit ut en bank ur Sverige, Nordea som lämnade Sverige med sitt huvudkontor. Med den här typen av skatter som specifikt vänder sig mot just de svenska bankerna kan det givetvis hända att fler banker lämnar landet.

Det riktigt allvarliga och riskfyllda, fru ålderspresident, är dock att man skapar incitament till ett ekonomiskt beteende som gör det svårare för staten att hantera kriser. Om de allra flesta har sina bolån i ett antal banker och det inträffar en kris kan staten, likt 2008, gå in och stötta dessa banker och stabilisera systemet. Människors skulder förfaller inte. Det uppstår inte situationer som i USA, där människor drivs från sina hem när de inte kan betala sina räntor och skulder.

Med den här skatten skapar dock regeringen ett incitament att i stället låna pengar av många små kreditinstitut som inte träffas av skatten. Man skapar också ett incitament att låna utomlands. Detta innebär att hushållen tar på sig en valutarisk, vilket är dåligt. Om det uppstår en kris och människors bolån är utspridda på hundratals eller tusentals små institut är statens möjlighet att stabilisera ekonomin mycket mindre än om man har ett mindre, begränsat antal banker som fungerar på liknande sätt.

Trots att man har döpt det här till ”riskskatt” är det alltså precis tvärtom så att denna skatt försvårar möjligheten att hantera en ekonomisk kris.

I stället ökar incitamenten att skapa instabilitet och ojämlikheter i ekonomin. Därför instämmer vi självklart i Riksbankens, Riksgäldens och Finansinspektionens kritik mot den här skatten.

Fru ålderspresident! Man måste också säga någonting om hur skatten har införts och nu kommit till riksdagens bord. Magdalena Andersson har som enda finansminister gjort sig känd för att ha fått kritik av Finanspolitiska rådet för att bryta mot det finanspolitiska ramverket. Ett av Magdalena Anderssons första beslut som finansminister var att börja trixa med skatteredovisningen. Man slutade att redovisa sysselsättningseffekter och bedömningar av enskilda skatter. Det ska höljjas i dunkel och vara ogenomskådligt för allmänheten, precis så som Socialdemokraterna vill ha skattesystemet.

I det här fallet har man dock slagit någon form av rekord. Det går inte att förstå eller följa när man beslutade om den här skatten, dess storlek eller namn. Det är helt enkelt obegripligt, därför att man har gjort våld på det finanspolitiska ramverket och på de budgeteringsprinciper som finns.

Kring detta har regeringen fått allvarlig kritik från många olika håll, och den är minst sagt välförtjänt. Beslutsfattandet i Sveriges riksdag ska präglas av transparens, öppenhet och spårbarhet för enskilda, för journalister och för oppositionen. Så är inte fallet den här gången.

Skatten lämnades också på riksdagens bord utan att det var godkänt av EU-kommissionen. Det är i sig lite lustigt när man tänker på att vi har ett konkurrensregelverk i EU för att länder inte ska gynna sin egen nations företag. Här var man snarare tvungen att utreda om Sverige missgynnade sina egna företag så mycket att det inte var rimligt att genomföra den. Det säger kanske något om regeringen i många sammanhang.

Skatten lades alltså på riksdagens bord utan att vi visste om den var godkänd av EU-kommissionen eller inte. Inte nog med det: Regeringen har, från det att man aviserade att skatten skulle införas, haft två år på sig att lägga den på riksdagens bord. Men man hann ändå inte få med den i budgetpropositionen. Det här är ett fifflande och ett trixande med budgetprocessen och det finanspolitiska ramverket som helt enkelt inte hör hemma i Sverige.

Fru ålderspresident! Moderaterna kommer inte att delta i beslutet om propositionen, och vi kommer inte heller att delta i beslutet om de här tillkännagivandena. Den sista punkten som behöver noteras är nämligen att Finansdepartementet, dess tjänstemän och socialdemokratiska statssekreterare, har informerat riksdagen om att dessa tillkännagivanden är omöjliga att uppfylla.

Det går alltså inte att uppfylla dessa tillkännagivanden, vilket utskottets ledamöter är fullt informerade om. Det går inte att inom befintligt regelverk undanta Kommuninvest, för det skulle bryta mot de regler som finns. Det går helt enkelt inte. Det är omöjligt.

För att sy ihop en majoritet som egentligen inte finns och trixa igenom förslaget i riksdagen har man ändå valt att lägga ett sådant tillkännagivande, trots att regeringen alltså redan har meddelat att det strider mot de lagar och regler som gäller. Det går inte. Ändå väljer man att lägga fram ett beslut på riksdagens bord som man på förhand vet inte går att genomföra. Regeringen kan givetvis bara svara på detta tillkännagivande med att det bryter mot regelverket och därför inte kan genomföras, precis som man redan har sagt till riksdagen.

Vad har vi då fattat för beslut här? Vi har alltså fattat ett beslut som vi på förhand vet inte går att genomföra.

Fru ålderspresident! Är det så svensk demokrati ska fungera?

Anf. 3 MARIE GRANLUND (S) replik:

Fru ålderspresident! I tidningarna har man kunnat läsa att Moderaterna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och inledningsvis också Liberalerna satt i ett halvår och diskuterade och förhandlade om att få fram ett budgetalternativ som skulle tas den här hösten. Vad man kan konstatera är att man lyckades få ihop 20 miljarder av över 1 000 miljarder, alltså ungefär 0,2 procent av den totala budgeten.

Det är som vanligt, likt tidigare, en servettskiss där man inte har tagit bort inkomsten från beskattning av storbankerna. Glömde man bara det helt plötsligt, eller vad var det som hände, om nu den här skatten är så fruktansvärt förhatlig?

Jag tycker att det är ganska rimligt och bra att utskottet har tagit initiativet att man ska kompensera kommunerna om det blir ökade kostnader beroende på Kommuninvest. Men det är ju inte samma sak som att man kan skippa hela förslaget om att storbankerna faktiskt ska vara med och betala sin andel. De har fått stora skattesänkningar i och med bolagsskattesänkningen. Om det nu var så att man per definition måste övervältra allt på kunderna, för det förutsätter ju Niklas Wykman, undrar jag: Varför sänkte man då inte kostnaderna för bolånekunderna när man fick så stora skattesänkningar?

Min fråga till Niklas Wykman är: Varför är särbeskattning farlig när det gäller storbankerna men inte när man inför en funkisskatt, där funktionshindrade helt plötsligt ska betala mer i skatt än vad löntagarna gör?

Anf. 4 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru ålderspresident! Det var nog många som slog på tv:n tidigt i morse och tittade på luciatågen. En del har säkert tv:n på fortfarande och sitter nu hemma lite förundrade över vad det är Marie Granlund undrar över. Men eftersom Marie Granlund har en replik kvar har hon möjlighet att reda ut detta för svenska folket.

Marie Granlund säger att kommunerna ska kompenseras men att storbankerna ska betala skatten. Kan Marie Granlund reda ut vem det är som betalar skatten? Om det är storbankerna som betalar skatten – varför ska då kommunerna kompenseras? Och vidare: Om kommunerna ska kompenseras – vad händer då med dem som är de stora kunderna i banken, det vill säga alla svenskar som är bolånetagare?

Den svenska bolånestocken uppgår till under 4 biljoner kronor – 3,5–3,8 biljoner kronor ungefär. Det ska täcka en skatteintäkt på 5 miljarder, och det ger en räntehöjning med ungefär 0,0014 procent. Det blir utslaget på en vanlig Stockholmsfamilj 6 000 kronor i månaden. För lärarfamiljen, som vi pratade om, blir det ungefär 4 000 kronor i månaden.

Om ingen övervältring sker kommer de här personerna såklart inte att behöva betala skatten. Men Socialdemokraterna säger ju själva att det kommer att ske en övervältring eftersom man ska kompensera Kommuninvest, där landets kommuner också ska betala skatten.

Det här undrar nog de som tittar på detta lite över. Vad gör Marie Granlund och Socialdemokraterna för bedömning? Är det full övervältring,

eller är det till hälften? Om vi reder ut det kommer vi säkert vidare i debatten.

Anf. 5 MARIE GRANLUND (S) replik:

Fru ålderspresident! Vi kan konstatera att det inte blir något svar på varför man inte tog bort bolagsskatten från rambeslutet. Och varför hanttrade man det totalt olika i utskottet? Moderaterna hanterade det på ett sätt, Kristdemokraterna på ett annat sätt och Sverigedemokraterna på ett tredje. Det känns inte speciellt trovärdigt inför framtiden. När ni hade ett halvår på er att sätta er ned och komma fram till ett budgetalternativ blev det 20 miljarder av över 1 000 miljarder, 0,02 procent.

Jag tycker att Niklas Wykman borde läsa vad remissinstanserna skriver, och då menar jag alla remissinstanser. Konkurrensverket till exempel, som har att bevaka konkurrensen på bland annat banksidan, säger i sitt svar att det här kan leda till ökad konkurrens inom banksektorn. Och det är ju något av det absolut viktigaste för bolånekunderna.

Vi följer utvecklingen och ser hur det blir, och Niklas Wykman är väldigt välkommen att i vårpropositionen stödja förslag om mer pengar till kommunerna. Ni är själva med och inför en bankskatt; ni har ju inte tagit bort den.

Jag har fortfarande inte fått svar på frågan om varför det är funktionshinder som ska betala högre skatt än en löntagare gör. Det är precis på samma sätt som det var tidigare – att en löntagare betalade mindre skatt än en pensionär. Det tar väldigt lång tid att rätta till alla sådana här konstigheter, men Niklas Wykman kanske i alla fall kan svara på hur det är tänkt.

Anf. 6 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru ålderspresident! Socialdemokraterna och Marie Granlund är desperata. De vet att de gör något som är dåligt för Sverige.

Marie Granlund är så desperat, fru ålderspresident, att hon vill prata om någonting helt annat. Hon vill prata om inkomstbeskattningen för privatpersoner. Där kan Marie Granlund få ett mycket tydligt besked: Moderaterna tycker att det ska löna sig att arbeta. Vi skäms inte en sekund för det. Vi tycker att det är bra att människor arbetar.

Med vår budget, som ju faktiskt har vunnit, får den grupp Marie Granlund pratar om 850 kronor i sänkt skatt varje månad. Det är den största skattelättnaden den gruppen någonsin har fått: 850 kronor mer!

Men Marie Granlund vill inte prata om den skatt hon står här för att införa – den som den hårt arbetande medelklassen ska betala, enligt Marie Granlunds egen bedömning, med 4 000–6 000 kronor varje månad i skattehöjning. Det är bortdribblat och dolt genom olika namn och trixande med det finanspolitiska ramverket.

Marie Granlund är mycket väl medveten om precis det problem jag har påtalat: Det är svårt att ta bort en skatt som inte införs. Det är hela vår kritik. Den här skatten införs inte i den här budgeten. Det finns ingen beslutspunkt i budgeten och i finansplanen om att införa denna skatt. Marie Granlund och Socialdemokraterna menar att det gjordes för två år sedan – okej, fast under ett annat namn, med en annan intäktsprognos och med en annan syftesbeskrivning. Det är därför vi menar att man med det här begär våld på det finanspolitiska ramverket.

Marie Granlund är medveten om detta, och det är därför hon ställer frågan. Hon vet om att det har fuskats, trixats och manipulerats med det här, och sedan försöker hon göra en retorisk fälla av det. Men, fru ålderspresident, är det så demokratin i Sverige ska fungera? Man säger bara att det här kan vi inte göra någonting åt, för det beslutade vi om för två år sedan med ett annat syfte och ett annat namn.

Marie Granlund är svaret skyldig till lärare och alla andra yrkesgrupper när hon nu höjer skatten med 4 000–6 000 kronor varje år, enligt sin egen argumentation.

Anf. 7 DAVID LÅNG (SD):

Fru ålderspresident! När skatt för banker och kreditinstitut höjs eller införs går den inte obemärkt förbi. Det blir i slutänden kunderna som får betala.

En av stridsfrågorna i ärendet har varit Kommuninvest, som är ett kreditinstitut som skiljer sig från andra genom att det ägs och garanteras av över 290 kommuner och regioner. Det drivs utan vinstsyfte, det har ett samhällsnyttigt uppdrag och det säkrar stabila och billiga lån till den svenska välfärden.

Förslaget innebär att Kommuninvest kommer att bli föremål för den nya riskskatten. Om Kommuninvest inte undantas från förslaget riskerar detta att drabba landsbygden, och det blir i praktiken till en landsbygds-skatt. Det är de små och medelstora kommunerna på landsbygden som inte har samma möjligheter att utöva en kostnadseffektiv upplåning utan kommunal samverkan, och därmed är det just de som drabbas.

Om den kommunala samverkan på finansieringsområdet missgynnas av skatten kommer kommuner i högre grad att etablera nya egna upplåningsprogram eller öka upplåningen i redan etablerade program, vilket skulle ge upphov till ökade refinansieringsrisker i kommunsektorn. Detta skulle kunna få en direkt motsatt effekt mot vad regeringen eftersträvar, eftersom skatten då i stället kan komma att höja den finansiella risken i kommunsektorn vid en finanskris.

Regeringens syfte med införande av riskskatten var inte att det skulle bli till en landsbygdsskatt. Man ville i stället, som man beskriver det i propositionen, komma åt kreditinstitut som vid en finansiell kris riskerar att orsaka väsentliga indirekta kostnader för samhället. Att påföra Kommuninvest denna skatt skulle innebära att skatten enbart slår direkt mot kommunernas och regionernas räntekostnader eftersom Kommuninvest själv inte tar del av någon vinst. Således medför denna bankskatt, eller landsbygdsskatt, bara en högre kostnad för investeringar i välfärden.

I dagsläget har Kommuninvest driftskostnader på 260 miljoner kronor för att kunna utföra arbetet runt om i landet. Med det här förslaget beräknas skatten uppgå 280 miljoner kronor för 2022 och därefter öka till 330 miljoner kronor. Vi menar att det inte är rimligt att lägga över dessa kostnader på kommunerna, där de mindre landsbygdskommunerna förmodligen kommer att drabbas värst.

Trots att detta betänkande nu innehåller ett utskottsinitiativ med ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag om att Kommuninvest ska undantas från skatten – vilket också innebär ett bifall till punkt 1 i vår följdmotion, något som i och för sig är glädjande – pekar mycket ändå på att detta kommer att bli omöjligt att genomföra i praktiken

eftersom EU-kommissionen slagit fast att det skulle utgöra statsstöd och därmed strida mot fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Dessutom, fru ålderspresident, kan regeringens förslag i praktiken innebära att utländska banker som bedriver verksamhet i Sverige genom en låneförmedlare via filial eller dotterbolag kan kringgå riskskatten. Förslagets utformning innebär då att kreditinstitut som kan bedriva låneförmedling via detta upplägg snedvrider konkurrensen gentemot de svenska kreditinstitut som omfattas av riskskatten. Det riskerar också att öka incitamenten för de svenska kreditinstitut som omfattas att se över sina lånestrukturer och i större omfattning flytta verksamhet utomlands och bedriva sin låneförmedling i Sverige via filial eller dotterbolag.

Av den anledningen anser vi att propositionen borde ha omformulerats så att även utländska banker som bedriver verksamhet i Sverige genom en låneförmedlare via filial eller dotterbolag omfattas av riskskatten. Om detta inte sker borde regeringen efter lagens införande utreda i vilken utsträckning utländska banker som bedriver verksamhet i Sverige på detta sätt kringgår riskskatten och då snedvrider konkurrensen på den svenska kreditmarknaden.

Vad gäller hanteringen av ärendet, som har nämnts även av tidigare talare, aviserade regeringen i budgetpropositionen från 2020 att en skatt på finanssektorn skulle införas med hänsyn till de samhällskostnader som kan uppkomma i händelse av en finansiell kris. År 2021 valde man att kalla den nya skatten för bankskatt i stället – en skatt som dessutom skulle höjas från 2023. Syftet var att man skulle delfinansiera tillskottet till försvaret. I årets budgetproposition för 2022 nämns inte skatten alls, men de beräknade skatteintäkterna finns väl dolda i tabellerna, återigen under benämningen skatt på finanssektorn.

Detta sammantaget har gjort det svårt för oppositionen och naturligtvis även för allmänheten att följa med i vad budgetpropositionen faktiskt innehåller, vilket avviker från den praxis som vanligtvis tillämpas. Man kan därför ifrågasätta om det finanspolitiska regelverket har efterlevts i detta fall.

Sverigedemokraterna har med anledning av allt detta valt att inte delta i beslutet om förslagets punkt 1, som gäller införandet av den nya riskskatten.

Anf. 8 PER ÅSLING (C):

Fru ålderspresident! Låt mig börja med att konstatera att ökat skatteuttag från den finansiella sektorn är en del av finansieringen av den försvarsuppbyggnad som slöts under 2019. Vi hedrar den överenskommelsen och släpper därför igenom förslaget.

Men, fru ålderspresident, det finns ett stort men när det gäller hur regeringen valt att konstruera det förslag som ligger på bordet i dag. Förslaget är undermåligt utformat, och själva processen för framtagandet av förslaget är också undermålig.

Fru ålderspresident! Processen är nu överspelad, men jag anser ändå att den bör nämnas i sammanhanget. Det är inte allmänt känt, men i propositionen står: ”förslaget [har] anmälts till kommissionen för rättslig säkerhet om att förslaget inte utgör statligt stöd. Denna bedömning bör bekräftas av kommissionen innan förslaget genomförs.” Regeringen har allt-

så lagt en proposition på riksdagens bord utan att över huvud taget veta om den vilar på laglig grund. Detta är mer än flagrant.

Fru ålderspresident! Centerpartiet har lämnat ett särskilt yttrande där vi utförligt beskriver våra synpunkter på förslaget, och jag kommer att redogöra för vår huvudsakliga kritik.

Jag vill börja med det mest centrala. Centerpartiet vill att regeringen senast i samband med vårpropositionen kommer med förslag till ny utformning av skatten. Både direkta och indirekta effekter som inte kan ha varit avsedda måste åtgärdas snarast. Jag vill i korthet beskriva varför vi tycker att det är viktigt med en så skyndsam hantering. Vår kritik kan sammanfattas i fem punkter.

Den kritik mot förslaget som framförts av regeringens egna expertmyndigheter är särskilt allvarlig, och vi delar deras bedömning. Vi har våra expertmyndigheter för att kunna säkerställa oberoende expertis. Såväl Finansinspektionen som Riksgälden och Riksbanken är tydliga i sin kritik. Riksbanken går så långt som till att vilja avstyra förslaget.

Bland den kritik som expertmyndigheterna lyfter finns exempelvis risken att skatten kan medföra att banker flyttar verksamhet från den svenska delen eller att den redovisas på ett mindre rättvisande sätt, till nackdel för finansiell stabilitet och tillsyn. Risken för negativa effekter ur ett samhällsperspektiv är återkommande i kritiken från flera remissinstanser. Flera lyfter att förslaget inte är tillräckligt starkt kopplat till kreditinstitutens risktagande.

Fru ålderspresident! Utformningen av skatten skapar en snedvriden konkurrenssituation på den finansiella marknaden. Den valda utformningen kommer nämligen att gynna utländska banker som på olika sätt kan undgå skatten, bland annat genom så kallad låneförmedling. Detta skulle ge utländska banker en konkurrensfördel i förhållande till svenska banker. Det kan inte ligga i Sveriges intresse att missgynna svenskt näringsliv och i stället uttryckligen gynna andra länders. Därtill minskar även Sveriges möjligheter att upprätthålla den rådande mycket höga finansiella stabiliteten när kreditgivningen flyttar från Sverige till annat land.

Fru ålderspresident! Gränsvärdet medför att kundägda banker i Sverige, till exempel Sparbankerna, i stor utsträckning inte träffas direkt av skatten. Detta är viktigt eftersom de kundägda bankerna har oerhört stor betydelse för både enskilda låntagare, företag och i förlängningen möjligheten att finnas och verka i den svenska landsorten.

Utformningen av skatten innebär dock att hela sparbanksrörelsen träffas ändå. Mindre kreditinstitut som Sparbankerna är vanligtvis beroende av omfattande samarbete med större kreditinstitut som har verksamhet med skuldsättning överstigande gränsvärdet och därför träffas av skattskyldigheten. Detta riskerar med stor sannolikhet att leda till att mindre kreditinstitut får kostnadsökningar till följd av att de samarbetar med leverantörer som drabbas av skatten. Denna indirekta effekt har inte varit syftet med skatten och riskerar att slå hårt mot den finansiella infrastrukturen utanför städerna.

Fru ålderspresident! Alla kundägda banker ligger inte under gränsvärdet, något som i realiteten beror på den valda associationsformen. Koncerner som snarare är att betrakta som en samling mindre regionala företag träffas av riskskatten. Detta är väldigt olyckligt och kan inte heller ha varit syftet med skatten. Jag tänker här i första hand på Länsförsäkringar Bank.

Fru ålderspresident! Ett grundläggande problem är att skatten riskerar att försämra kommunernas möjligheter att finansiera samarbetet inom ramen för Kommuninvest. Detta har även noterats av andra talare härifrån talarstolen. Kostnaderna kommer att öka. Framför allt små och medelstora kommuner kommer att drabbas oproportionerligt hårt eftersom de helt enkelt har svårare att finansiera investeringar på kapitalmarknaden.

Mer än två tredjedelar av Sveriges kommuner har i princip all sin upplåning via Kommuninvest. Det är finansiering som tas in för att bygga och rusta upp skolor, äldreboenden, sjukhus och hyresbostäder. Riskskatten kommer därmed att innebära en betydande kostnadsökning för viktiga välfärdsprojekt. En naturlig följd blir då att färre sådana projekt kan genomföras. Den typen av utlåning till kommunalt finansierad välfärd måste anses falla långt utanför skattens motiv.

Avslutningsvis, fru ålderspresident, ska skatteuttaget från den finansiella sektorn öka som en del av försvarsuppgörelsen. Men när effekter uppstår som aldrig kan ha varit regeringens syfte och när remissinstansernas kritik är omfattande, i många stycken likartad och i centrala delar inte bemöts måste regeringen agera och det skyndsamt. En väl fungerande finansiell infrastruktur i hela landet, finansiell stabilitet och likvärdiga konkurrensvillkor kan inte negligeras.

Jag vill här från talarstolen backa upp det särskilda yttrande som Centerpartiet har lagt fram.

Anf. 9 TONY HADDOU (V):

Fru ålderspresident! Detta blev en väldigt spridd debatt till en början. Om Moderaterna bryr sig så mycket om bostadspolitiken kanske de ska fundera på varför de vill slopa investeringsstödet. Och om Sverigedemokraterna hade brytt sig om landsbygden hade de väl sett till att kapitalet inte koncentreras till storstäderna och så vidare. Men detta handlar om bankskatten, eller en ny riskskatt, som ska införas för kreditinstitut.

Fru ålderspresident! I dag domineras finanssektorn av ett fåtal affärsbanker. Sveriges banksystem är koncentrerat kring ett fåtal tätt sammanlänkade stora banker. I händelse av en finansiell kris riskerar därför problem hos en av dessa banker att snabbt sprida sig över hela banksystemet, vilket kan innebära ett hot mot stabiliteten. Det är just för att väga upp riskerna och de kostnader som kan drabba samhället till följd av en eventuell finanskris som en riskskatt införs för denna sektor.

Det är ju så, fru ålderspresident, att vi gång på gång har bevittnat hur framför allt storbanker inte bär sina egna kostnader vid kriser utan förväntar sig att vinsterna privatiseras och förlusterna socialiseras. Varför ska vanliga arbetare betala bankernas risker och förluster?

Det är inga vanliga företag vi debatterar i dag, utan bankerna är starkt uppbackade av staten och får därigenom garantier. Det är helt enkelt så att bankerna riskerar att orsaka stora kostnader för samhället vid en finanskris. Det kan inte vara sjuksköterskans, busschaufförens eller industriarbetarens roll att bära dessa kostnader. Och i ärlighetens namn, fru ålderspresident, har de fyra storbankerna delat ut över 300 miljarder de senaste fem åren. De har råd med denna skatt.

Vi har kommit överens om att föreslå en rad tillkännagivanden, som har tagits upp i tidigare anföranden. Först och främst ställer vi i Vänsterpartiet oss bakom förslaget om en riskskatt.

Det första av de tillkännagivanden som vi är överens om och som har kommit upp i debatten handlar om att det offentliga kreditinstitutet Kommuninvest ska undantas från lagen. Institutet kan drabbas trots att det inte orsakar den risk för samhället som lagen syftar till att motverka. Det är därför vi har kommit överens om att regeringen nästa år ska återkomma med ett förslag för att undanta Kommuninvest och snarast komma med ett förslag om att kompensera kommun- och regionsektorn.

Det andra tillkännagivandet handlar om att vi anser att lokala banker inte ska drabbas. En riskskatt kan leda till ökade lånekostnader för en kundkrets som uteslutande består av hushåll och de allra minsta företagen, och vi vill absolut inte att skatten ska slå mot dem. Därför vill vi att regeringen ska utreda möjligheten att ändra lagen så att riskskatten inte drabbar dem.

Det tredje tillkännagivandet, fru ålderspresident, handlar om den snedvridna konkurrensen. Här bör regeringen säkerställa att utländska banker inte gynnas av lagen på bekostnad av svensk bankverksamhet.

Avslutningsvis, fru ålderspresident, vill jag rikta ett tack till Socialdemokraterna, Kristdemokraterna, Miljöpartiet och sist men inte minst – eller de är ju faktiskt minst – Liberalerna för ett gott samarbete och för att våra partier föreslår tillkännagivanden som gör förslaget mer träffsäkert och följer syftet. Jag vill också tacka utskottskansliet, som har fått hantera ärendet genom alla turer. Glad lucia på er!
(Applåder)

Anf. 10 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag brukar inte begära replik på Tony Haddou, för det brukar resultera i en utläggning om Marx, världskapitalismens förgänglighet och andra saker, men jag tänkte ändå försöka bena ut något. Eftersom Socialdemokraterna och Marie Granlund inte ville förklara kanske Tony Haddou, som står bakom tillkännagivandena, kan förklara.

Socialdemokraterna med samarbetspartier underkänner sin finansminister, sin statssekreterare och sitt finansdepartement. Finansdepartementet och statssekreteraren har nämligen varit mycket tydliga med att tillkännagivandet inte går att genomföra. Finansdepartementet och den socialdemokratiska statssekreteraren har upprepade gånger meddelat utskottets ledamöter att det inte går att undanta Kommuninvest från regelverket.

Utskottets ledamöter har vid inte bara ett tillfälle och inte bara två tillfällen utan vid flera tillfällen informerats av den socialdemokratiska regeringen om att detta är ogenomförbart. Ändå står Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet och andra partier här i dag och vill genomföra just en sådan regel, exakt den regel som den egna regeringen säger inte går att genomföra.

Finansdepartementet har noggrant redogjort för hur de vid upprepade kontakter med EU-kommissionen har försökt förklara att man vill undanta Kommuninvest och fått förklarat för sig att det är omöjligt. Därför har man heller inte föreslagit detta för riksdagen. Sedan kommer samma socialdemokratiska parti tillbaka till regeringen och säger att det ska man visst göra och att det nu fattas ett riksdagsbeslut om det. Och om en vecka kan regeringen givetvis svara: ”Precis som vi sa tidigare går det inte.”

Kan du, Tony Haddou, reda ut detta lite för oss?

Anf. 11 TONY HADDOU (V) replik:

Fru ålderspresident! Det är därför vi föreslår ett tillkännagivande. Vi ska se till att regeringen återkommer med utredningen. Vi är beredda på att en sådan utredning kan ta ett halvår, möjligtvis, fram till vårpropositionen.

Vi är absolut beredda på att fortsätta att se över detta med regeringen. Det kallar jag att ta ansvar. Jag tror att Niklas Wykman bara är djupt besviken över att det kommer en bankskatt. Han kallar den bedrövlig och sorglig, men nu införs den vid årsskiftet. Jag tror att det är där skon klämmer för Niklas Wykman – man har inte kunnat stoppa den.

Det som chockar mig mest är att det kommer sådana här repliker när M-KD-SD inte kunde hantera bankskatten när de skulle samarbeta. Är det inte bättre att du pratar med KD och Sverigedemokraterna om varför ni inte kunde komma överens i denna fråga i stället för att gå på Vänsterpartiet och Socialdemokraterna?

(TJÄNSTGÖRANDE ÅLDERSPRESIDENTEN: Jag vill be ledamoten att tala via talmannen, eller via ålderspresidenten i det här fallet.)

När Niklas Wykman ändå står här och vill reda ut saker tycker jag att han ska förklara, vilket han inte gjorde i replikskiftet tidigare, varför funktionshindrade ska betala mer i skatt än löntagare. Det kan du väl reda ut först?

(TJÄNSTGÖRANDE ÅLDERSPRESIDENTEN: Debatten går som sagt via ålderspresidenten eller talmannen.)

Anf. 12 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru ålderspresident! Samma sak gäller för Tony Haddou som för Marie Granlund: Byter man samtalsämne har man kanske visat på en svaghet eller blottat en osäkerhet i fråga om det som man egentligen är här för att tala om.

Men låt oss tala lite om dem som Haddou benämner som de funktionsnedsatta. Jag vill först och främst understryka att väldigt många människor med olika funktionsnedsättningar eller funktionsvariationer arbetar. Jag tycker att det är osmakligt att säga som Tony Haddou gör. Det är väldigt många människor med olika typer av utmaningar som varje dag sliter, försörjer sig själva och betalar skatt.

Vad gäller personer som lever på sjuk- och aktivitetsersättning sänker vi skatten för dem med 850 kronor. De har aldrig fått en så stark inkomstförbättring som med den budget som regeringen har beslutat om och som Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har lagt till riksdagen. Det går helt enkelt inte riktigt ihop.

När det gäller sakfrågan är Kristdemokraterna, Moderaterna, Sverigedemokraterna och många fler partier mycket överens. Det framgår tydligt i de diskussioner som är. Det som har gjort detta väldigt svårt, när man resonerar med skickliga kollegor som Hampus Hagman och andra kristdemokrater, är att regeringen menar att detta beslut fattades 2019. Det är väldigt svårt att sätta sig i en tidskapsel och åka tillbaka till 2019 och göra någonting åt det. Vår invändning är, så att säga, att detta inte har redovisats

och tydliggjorts på ett transparent sätt. Det går helt enkelt inte att hantera frågan på ett bra sätt, givet regeringens agerande.

Men det som återstår, Tony Haddou, är frågan: Menar du alltså att statssekreteraren, finansministern och Finansdepartementet har fel i sin bedömning? De menar ju att det förslag som ni har inte går att genomföra. Har regeringen fel i sin bedömning?

Anf. 13 TONY HADDOU (V) replik:

Fru ålderspresident! Jag måste ändå säga att Niklas Wykman faktiskt har fel när han säger att M, KD och SD är överens. Det är bara att titta på hur vi har gått igenom hela processen kring detta förslag. KD är för, och M är emot – och de ska samarbeta. Det är det som gör det så förskräckligt. Ni står och säger: Vi är emot detta. Det går så dåligt och så vidare. Men ni har ett samarbete och har justerat statsbudgeten, och där är ni inte överens om detta. Det är det som är skiljelinjen här.

Niklas Wykman säger att vi är osäkra. Nej, vi är inte osäkra kring bankskatten. Vi är väldigt säkra kring bankskatten. Jag nämnde tidigare i mitt anförande att storbankerna har delat ut 300 miljarder de senaste fem åren. Då anser jag att det är väldigt rimligt att de kan stå upp när det sker en finansiell kris.

Om Niklas Wykman bryr sig så mycket om arbetare undrar jag: Varför ska arbetare, vanliga löntagare, bära dessa kostnader, bära bankernas risker? Vi vill inte tillbaka till de kriser vi hade tidigare där vanliga arbetare liksom ska "baila" ut bankerna. Det är uppenbarligen det Moderaterna vill. Det har ni inget emot.

Det är inte mycket att säga kring detta. Jag får nog återgå till det jag nämnde för Niklas Wykman i det första replikskiftet. Jag tror att det handlar väldigt mycket om att detta är en stor förlust för Moderaterna. Det kommer att införas en bankskatt, helt enkelt. Det är mellan 5 och 6 miljarder. Det är välbehövliga pengar, skulle jag säga, till välfärden, för att göra det bättre runt om i kommunerna. Vad Kommuninvest, som kommer att kompenseras, kommer att betala är inte i närheten av detta. Det är summor som inte är i närheten av vad bankskatten genom åren kommer att dra in. Detta ser vi som ett väldigt rimligt förslag.

Anf. 14 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru ålderspresident! Det förslag som vi debatterar i dag innebär att stora banker ska betala en särskild skatt till staten om summan av bankens skulder överstiger 150 miljarder kronor. Skatten ska kommande år uppgå till 0,05 procent av skulden.

Vi kristdemokrater har sedan flera år varit positiva till att storbankerna betalar mer i skatt, exempelvis kopplat till deras egna skulder eller deras eget risktagande.

Ett skäl till att det är rimligt att beskattningen av systemviktiga banker ökar är att dessa vid en finansiell kris inte bara riskerar att orsaka direkta kostnader för samhället utan också indirekta kostnader i form av lägre tillväxt eller högre arbetslöshet. Ett annat skäl är att den finansiella sektorn är befriad från moms. Och ett tredje skäl är att ränteavdragen åtminstone indirekt fungerar som ett slags skattelättnad för bankerna.

Men, fru ålderspresident, även om det i grunden är positivt att en bank-skatt som är kopplad till bankens skulder nu införs är den utformning som regeringen tagit fram riktigt dålig. Regeringen har nämligen utformat skatten så att den inte bara träffar ett antal storbanker utan också det offentliga kreditinstitutet Kommuninvest.

Kommuninvest är en samverkan mellan de flesta av Sveriges kommuner och regioner, och det är en mycket viktig organisation. Det är hit man vänder sig för att låna pengar när man till exempel ska bygga äldreboenden eller sjukhus eller rusta upp en skola. Över 200 av Sveriges kommuner låter nästan all upplåning ske via Kommuninvest. Och många av dem, särskilt de små, har inte möjlighet att få tillgång till lån av detta slag på egen hand.

Att regeringen utformat skatten på ett sätt som gör att Kommuninvest träffas innebär alltså att byggen eller renoveringar av skolor och äldreboenden fördröjas. Det var knappast syftet med skatten.

Fru ålderspresident! Att Kommuninvest drabbas av skatten får fler negativa effekter. En av de mest negativa är att detta kommer att fungera som en särskild skatt på mindre kommuner. Detta beror på att stora och små kommuner har olika möjligheter att gå direkt till marknaden för finansiering. Kommuninvest är mycket viktigare för små kommuner, som inte alls har samma möjligheter att hitta alternativ finansiering.

Regeringen har alltså utformat skatten som en skatt som slår mot investeringar i välfärden och då särskilt mot välfärd i mindre kommuner. Detta är under all kritik.

Jag är därför glad, fru ålderspresident, för det mycket skarpa tillkännagivande som skatteutskottet föreslår. Kommuninvest ska undantas från lagen om riskskatt, och regeringen får nu tio månader på sig att utforma detta undantag, och det ska börja gälla senast den 1 januari 2023.

Det har förekommit flera olika förslag för hur Kommuninvest kan undantas från skatten utan att detta står i konflikt med statsstödsreglerna. Men om det ändå inte går att göra ett undantag för Kommuninvest inom ramen för nuvarande konstruktion behöver regeringen ta fram ny lagstiftning med en ny utformning av skatten. Detta innebär att den nuvarande, dåliga, utformningen av skatten blir tillfällig.

Regeringen ska också snarast återkomma med ett förslag om att kompensera kommun- och regionsektorn för de ökade kostnader som de får under det kommande året. Detta tillkännagivande innebär att riksdagen bifaller den motion som vi kristdemokrater lämnade in i ärendet.

Fru ålderspresident! Förutom tillkännagivandet om Kommuninvest vill skatteutskottet rikta ytterligare två tillkännagivanden till regeringen. Det handlar dels om att utreda möjligheterna att ändra lagen så att lokalt förankrad bankverksamhet inte träffas, dels om att regeringen ska följa frågan om konkurrenssituationen för svenska och utländska banker. Vi förväntar oss givetvis att regeringen tillsätter en sådan utredning skyndsamt och att regeringen agerar mycket snabbt om konkurrensen snedvrids.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 7 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali och Fortsatt svenskt deltagande i militär insats för stärkt säkerhet i Mali

Prot. 2021/22:44
13 december

Sammanstatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2021/22:UFöU1 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali (prop. 2021/22:22) och Sammanstatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2021/22:UFöU2 Fortsatt svenskt deltagande i militär insats för stärkt säkerhet i Mali (prop. 2021/22:10) föredrogs.

Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali och Fortsatt svenskt deltagande i militär insats för stärkt säkerhet i Mali

Anf. 15 HANS WALLMARK (M):

Fru ålderspresident! Låt mig som ordförande för det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet, som här i riksdagen berett regeringens två propositioner om fortsatt deltagande i Mali, uttrycka den djupaste respekt för svenska soldaters och svensk personals insatser – kvinnor och män utsända från Sverige med uppgift att tillsammans med företrädare för andra länder ge bidrag för att säkra fred, frihet och anständighet i en mycket svår region. Vi inser alla uppgiftens omfattning och fara och inför detta stannar vi upp i ett djupt känt tack. I denna över åren växande grupp utsända finns också alla enskilda som Ludwig, Anders G. och Oscar och andra vilka har mammor och pappor, familjer och vänner som med oro och kärlek följt deras tid i Mali. Tack!

Fru ålderspresident! Vi moderater ställer oss bakom regeringens förslag. Vi gör därmed gemensam sak med Socialdemokraterna och andra partier. Det är en styrka att inom försvars- och säkerhetspolitikens område kunna visa på parlamentarisk bredd. Ibland finns ett hårt tonläge i svensk debatt. Olika partier avvisas för att de inte orkar, eller påstås inte orka, axla en bredare samsyn. Som företrädare för Moderaterna är jag stolt över att vara en del av ett samlingsparti här i riksdagen.

Försvarsmaktens internationella insatser måste alltid ställas i relation till de nationella behoven. Det blir särskilt viktigt i en tid när Sverige ska bygga upp förmågan på hemmaplan. I det rådande läget är det även av stor vikt att Försvarsmaktens förmåga att stödja samhällets krisberedskap inte försämras. Mullret från ryska truppsammandragningar invid Ukrainas gräns kan höras i resten av Europa. Vi måste se världen sådan den är.

Det svenska engagemanget i Mali måste ställas i relation till det säkerhetspolitiska samarbetet med EU och särskilt med Frankrike. Det är solidaritet, inte neutralitet, som gäller. Det blir än viktigare för Sverige att beakta i en tid av ökad osäkerhet.

Fru ålderspresident! Ett avgörande svenskt intresse i sammanhanget handlar om vår förmåga att samla ett brett europeiskt engagemang kring de säkerhetspolitiska hot som påverkar oss i Östersjöområdet såväl som i Arktis. Då är det också avgörande att vi förmår att visa ett starkt svenskt engagemang för det som händer i Medelhavsområdet och söder om det, vars utveckling också har en långsiktig bäring på vårt Sverige. Vi räknar med att andra länder i händelse av kris eller krig ska bistå oss, och då måste vi också ha förmåga att bistå våra vänner och allierade i händelse av kris eller krig för dem eller i deras närhet.

Vi måste se Sveriges engagemang i världen som en helhet. Vårt land deltar i dag genom flera insatser i Mali, dels inom ramen för FN:s stabiliseringsinsats Minusma, dels inom EU:s utbildningsinsats EUTM. Men vi är också en av de största biståndsgivarna. Här finns det anledning för regeringen att beskriva hur den ser på den svenska strategin. Vad är det som ska uppnås?

Det som inträffat i Mali är ju en kupp och sedan en kupp inom kuppen. Afrikanska grannländer samlade inom organisationen Ecowas vill se en färdplan mot civilt styre som föregås av allmänna val i Mali tidigt under 2022. Precis i dessa timmar har en tidsplan satts från Ecowas sida om att val måste genomföras senast den 27 februari nästa år, annars får det konsekvenser. Hur ser den svenska regeringen på detta? Och hur ser regeringen på det stöd som kuppmaakarna och juntan kan uppfattas få genom internationell närvaro och om denna kan fortsätta bortom de planerade valen den 27 februari?

För det första måste Sverige samverka och kunna påverka det land som har det ledande ansvaret för en insats, detta för att kunna skapa förutsägbarhet och långsiktighet i hur insatsen utformas. I Mali är det Frankrike som är en nyckelspelare. Tidigare i Afghanistan var det USA.

Moderaterna har efterlyst en exitstrategi för det svenska deltagandet i FN-insatsen Minusma. Ett tydligt besked om kommande avslut i nära dialog med berörda borgar för fortsatt kontinuitet i insatsen där andra länder kan ta vid efter ett snart tioårigt svenskt engagemang. Det kommer att ske senast vid halvårsskiftet 2024. Vidare har den svenske officeren Dennis Gyllensporre under tre år varit befälhavare för Minusmainsatsen. Det är helt unikt att Sverige har haft en så centralt placerad person i en internationell mission under så lång tid.

För det andra behöver Sverige ställa upp mätbara mål och tydliga ramar för de insatser vi deltar i, och dessa måste följas upp kontinuerligt. I fråga om Mali handlar det bland annat om att säkerställa att utbildningen av säkerhetsstyrkorna ger långsiktigt resultat.

Vi behöver också vara tydliga med att Sverige inte ska samverka med en junta som använder ryska legosoldater. Uppgifter finns nämligen om att militärjuntan har planer på att anlita den ryska Wagnergruppen med nära band till Kreml. Wagnergruppen och dess legosoldater har varit involverade i en lång rad av de värsta konflikterna på senare år. Man har varit med i östra Ukraina, samarbetat med Asadregimen i Syrien och stridit i Libyen. Om den maliska militärjuntan skulle anlita Wagnergruppen för att utbilda de egna säkerhetsstyrkorna och bekämpa terrorister måste det få konsekvenser för de svenska militära bidragen. Där Wagnergruppen finns kan inte Sverige vara.

För det tredje behöver insatserna tydligare stärka det svenska försvarets operativa förmåga. I ett försämrat säkerhetsläge, särskilt i Sveriges närområde, är detta centralt. Det handlar inte enbart om att få säkerhetspolitiska pluspoäng hos strategiska partner och förbättra förmågan till interoperabilitet och samverkan, utan vi måste också noggrannare se över vilka resurser Sverige bidrar med. Till exempel bör inte officerare från Luftstridsskolan utbilda maliska säkerhetsstyrkor i infanteristrid, vilket nu sker inom EU:s utbildningsinsats EUTM.

Fru ålderspresident! Det är en lång rad olika intressen som ska balanseras mot varandra vid internationella insatser. Det handlar primärt om att

skapa bästa förutsättningar för att lösa uppgiften men även om att syftet med insatsen ska stämma överens med svenska intressen och värderingar, att insatsen tydligt ska stärka den operativa förmågan i det nationella försvaret och att den kan ge ett mervärde för svenska försvarspolitiska samarbeten med andra länder.

I tidigare debatter om Mali har från moderat sida konstaterats att utvecklingen i den aktuella regionen präglas av svåra utmaningar med omfattande humanitära konsekvenser. Det instabila läget och hoten från terrorgrupper påverkar även Sveriges och EU:s säkerhet. Frånvaron av fred leder till flyktingströmmar i en tid av omfattande utmaningar på migrationsområdet. Instabilitet, våld, terror, okontrollerade flyktingströmmar – allt detta är realiteter. Det hindrar dock inte oss andra från att faktiskt ställa krav på regeringen att ha en tydlig plan för vad man vill uppnå och vad som ska eftersträvas. Möjlighet att redogöra för detta ges ju försvarsminister Peter Hultqvist om en stund då det är dags för hans anförande.

Med detta, fru ålderspresident, yrkar jag bifall till utskottets förslag och Moderaternas reservationer nummer 6 i båda betänkandena.

Anf. 16 CAROLINE NORDENGRIP (SD):

Fru ålderspresident! Sveriges bidrag till stabiliseringsinsatserna i Mali har varit värdefullt, och jag vill ta tillfället i akt att tacka all personal som är eller har varit en del av detta. Jag vill även önska dem och deras familjer en fin lucia.

Vi ser dock att utvecklingen i Mali tyvärr inte varit positiv under åren. Tvärtom ser vi en oroande utveckling där landet går från kris till kris, trots att det har varit en stor internationell militär närvaro.

Det är därför hög tid att reflektera över Sveriges framtid i insatsen och om det är rimligt att riskera svenska soldaters liv där det till synes inte görs några större framsteg.

Till detta måste också läggas de stora behov som vi har nationellt, i synnerhet i en tid då den nationella försvarsförmågan är under uppbyggnad och spänningarna ökar kraftigt i Europa. Den ryska styrkeuppbyggnaden som vi nu ser kring Ukrainas gränser visar med tydlighet att vi måste fokusera på nationell försvarsförmåga.

Från Försvarsmakten är också budskapet tydligt om de internationella insatsernas påverkan på den nationella uppbyggnaden av försvarsförmågan.

I Riksrevisionens granskning av armén går bland annat att läsa: Arméchefen menar vidare att det aktuella uttaget av armén för att genomföra internationella insatser inte är hållbart då det urholkar förbanden och påverkar möjligheten att bygga förmåga, ha god beredskap, genomföra operationer och skapa tillväxt på nationell nivå.

Vi har även i Försvarsmaktens budgetunderlag under upprepade år kunnat läsa hur detta negativt påverkar förmågan att bygga upp det nationella försvaret.

Vi menar att detta måste beaktas när beslut tas om internationella insatser. Det är varken trovärdigt eller hållbart i längden att skicka ut soldater och officerare på internationella insatser samtidigt som det finns omfattande behov i den nationella försvarsförmågan. Det är därför viktigt att vi ser över varje insats noggrant och därefter gör en avvägning av insatsens effekt och hur den kan stärka det nationella försvarets operativa förmåga.

*Svenskt deltagande i
Förenade nationernas
stabiliseringsinsats i
Mali och Fortsatt
svenskt deltagande
i militär insats för
stärkt säkerhet i Mali*

Fru ålderspresident! Insatsen i Mali är dessutom en av de farligaste insatserna som Sverige deltar i. I landet förekommer frekvent stridshandlingar, och de svenska soldaterna har blivit beskjutna vid flera tillfällen. Dessutom är den maliska staten mycket skör, vilket ytterligare försvårar för de svenskar som verkar i landet.

Insatsen i Mali, som redan från början har varit utmanande, har tyvärr blivit mer komplex efter den utveckling som skett i landet sedan Sverige beslutade sig för ett deltagande. Och det finns inte någon förbättring i sikte. Detta gäller inte bara insatserna mot terrorverksamheten i landet, utan det gäller även den regering och den stat som Sverige på plats har att stödja.

Sedan militärkuppen i augusti 2020 har ytterligare en kupp inom den styrande militärjuntan genomförts. Dessutom hade kuppen som genomfördes i augusti av allt att döma ett brett stöd i landet. Valdeltagandet i det senaste valet var troligtvis så lågt som 10–15 procent, och den sittande presidentens styre hade då enligt många kommit till vägs ände.

Internationellt har de båda kupperna fördömts, och det är i dagsläget beklagligt nog svårt att se att landet skulle vara på väg mot en demokratisk utveckling.

Sveriges tidigare ambassadör i Mali, Diana Janse, har även uttalat sig om att Sverige behöver en exitstrategi för landet. Och det är något som behöver arbetas fram. Riskerna med att stanna för länge får inte underskattas, och varje dag som går med svensk trupp i landet innebär dels en försening av nationell försvarsuppbyggnad, dels att svenska soldaters liv riskeras. Så sent som för en vecka sedan dödades sju togolesiska soldater tillhörande FN:s fredsbevarande styrkor i Mali.

Fru ålderspresident! Under året har uppgifter framkommit om att styret i Mali för samtal med den ryska militära gruppen Wagner. Gruppen som består av ryska legosoldater har vid flera tillfällen anklagats för allvarliga folkrättsbrott. Syftet är att gruppen ska kunna verka i Mali precis som den gjort i flera andra stater. Detta är en utveckling som är mycket oroande. Att svensk väpnad styrka skulle verka sida vid sida med ryska legosoldater är otänkbart. Det ska givetvis leda till att styrkan som ställts till förfogande omedelbart dras tillbaka.

Därför menar Sverigedemokraterna att om Malis ledning skulle inleda något sådant samarbete med legosoldater är detta oacceptabelt och måste omedelbart leda till att den svenska väpnade styrkan lämnar Mali.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 1 i båda betänkandena.

Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru ålderspresident! Mali har en lång historia av konflikter och motsättningar mellan olika grupper, mellan olika härskare, med kolonialmakter och mellan norra Mali och Bamakostyret. Det som vi sett hända det senaste decenniet har sin grund i tuaregupproret 2012, vapen efter Gaddafi och Libyen och jihadisterna som anslöt till tuaregerna. Militärkuppen 2012 möttes av starka sanktioner från Ecowas, och internationella kraftfulla protester ledde till att militärerna ersattes av en övergångsregering och val kunde hållas till nationalförsamlingen och av en president. Men eldupp-höravtalet bröts, och på inbjudan av övergångsregeringen kom franska trupper in för att stoppa jihadisterna.

I december 2012 beslöt FN:s säkerhetsråd att ge ett kapitel 7-mandat till en afrikanskledd internationell stödinsats i Mali. Dessförinnan, i okto-

ber, hade säkerhetsrådet uppmanat oss alla i det internationella samfundet att stödja Malis försvars- och säkerhetsstyrkor med utbildning och rådgivning.

Den 31 januari 2013 gav Sverige stöd till den nyinrättade EU-insatsen EUTM Mali och har fortsatt med det sedan dess.

I april 2013 skapades grunden för Minusma, och Sverige fick en förfrågan om att medverka i insatsen militärt i februari 2014. Det var första gången på länge med en FN-ledd insats.

Centerpartiet har alltid varit tydligt med att Sverige även ska bidra med militära insatser för att bistå i det internationella arbetet för fred, säkerhet och utveckling. Vi ska också göra det som en del av stödet för FN:s fredsbyggande insatser och inte bara i EU-ledda eller Nato-ledda insatser.

Vi hade en alliansregering då. Om Försvarsmakten bedömde att vi kunde bidra med de resurser som efterfrågades var det för Centerpartiet självklart att vi skulle bidra.

Svaret från den här kammaren i juni 2014 blev ett ja till svenskt deltagande. Sedan dess har det varit ja från oss och från den här kammaren ganska samfällt för FN-mandatet.

Sveriges utsända har gjort skillnad för Malis befolkning och för insatsen som helhet samt för utveckling också av FN:s fredsbyggande. Jag vill också, i likhet med kollegorna, tacka alla svenska kvinnor och män som tillsammans med sina familjer och anhöriga har gjort det möjligt för våra insatser att verka och som ställt upp då och nu. Ni har gjort och ni gör skillnad i ett av de allra farligaste uppdragen – i Mali.

Nu är Centerpartiet berett att ännu en gång rösta ja för att ställa en svensk väpnad styrka till förfogande i Minusma till den 31 december 2022. Men, fru ålderspresident, den här gången gör vi det villkorat, detta då vår röda linje går vid Wagnergruppens legosoldater. Om den maliska övergångsregeringen fullföljer och anlitar denna ökända grupp legosoldater ska Sverige skyndsamt lämna Minusmainnsatsen.

Utskottet kräver att regeringen utan dröjsmål proaktivt agerar och informerar utskottet och riksdagen. Jag förväntar mig att signalen är tydlig i Regeringskansliet. Om Wagnergruppen kontrakteras ändras grunden för riksdagens stöd, inte bara för Centerpartiets. Regeringen bör vara tydlig om detta även gentemot FN inför omförhandlingen av Minusmas mandat 2022.

Fru ålderspresident! I Centerpartiet är vi tydliga med att val måste hållas i Mali. Det fanns ett tydligt krav på och löfte om val i februari 2022, nu upprepat av Ecowas. Men militärkupperna 2020 och 2021 måste få ett slut om fred och utveckling ska kunna nås. Vi ser det alla ser, nämligen att förberedelser för att på ett rimligt sätt kunna fullfölja planen för ett fritt, demokratiskt val inte har gjorts.

Vi i Centerpartiet är tydliga med att det saknas förutsättningar för Sverige att stödja en hållbar lösning av krisen i Mali om planeringen inte återupptas och fria val inte hålls under 2022. Sverige ska inte stödja militärkuppmakarna i att behålla makten. De må ha bytts ut i ytterligare en militärkupp, men det är inte den vägen Malis problem löses. Sveriges militära insats i Minusma ska avslutas om val inte genomförs under 2022, och då ser vi det framför oss senast halvårsskiftet 2023. Det bör vara en utgångspunkt för planeringen.

Prot. 2021/22:44
13 december

*Svenskt deltagande i
Förenta nationernas
stabiliseringsinsats i
Mali och Fortsatt
svenskt deltagande
i militär insats för
stärkt säkerhet i Mali*

Fru ålderspresident! När det handlar om sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande nummer 2 och det svenska deltagandet i Task Force Takuba i Mali gäller samma grunder från Centerpartiets sida: Demokratiska val och Wagnergruppen utgör en röd linje för oss även här.

Det är viktigt att Sverige är tydligt – både gentemot koalitionen och dem vi samverkar med, som Frankrike, och gentemot övriga – med att det finns en diskussion där det ställs krav. Stödet är inte givet långsiktigt, och det är viktigt att det inte blir en överraskning för någon. Sverige behöver utveckla en tydlig exitstrategi och en bättre omställningsförmåga för att det inte ska ta så lång tid att avveckla om så skulle krävas. Det bör inte heller leda till en akutavveckling som den vi såg i Afghanistan.

Med detta sagt, fru ålderspresident, förväntar jag mig att försvarsmministern är tydlig kring de röda linjer som även utskottet i grunden uttalar. Jag ser fram emot att lyssna till svaret från försvarsministern i den delen.

Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 1 i båda betänkandena.

Anf. 18 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru ålderspresident, ärade ledamöter och alla ni som tittar där hemma! Glad lucia på er – framför allt och speciellt till alla er veteraner i olika verksamheter som har varit med och bidragit till utveckling och fred i världen!

I dag debatterar vi Sveriges militära insatser i Mali. Det gäller dels den FN-insats som kallas Minusma och som Sverige nu har varit del av i sju år, dels den franskledda insats som heter Task Force Takuba. I den här debatten gäller det alltså att hålla två bollar i luften samtidigt. Vänsterpartiet säger ja till FN-insatsen men nej till den franskledda insatsen Takuba. Det är alltså två olika insatser som är olika till sin karaktär.

Jag yrkar bifall till reservation 3 i betänkandet UFöU2 om att Sverige inte ska delta i den franskledda insatsen Takuba.

Nyligen tog den femtonde svenska gruppen över stafettpippen i Sveriges del i FN:s insats i Mali. Jag önskar er alla stort lycka till med arbetet det kommande halvåret! Det är nu ett mycket stort antal svenska soldater som har deltagit i de olika insatserna i Mali, och vi har framför oss ett förslag om att skicka ytterligare – nya – svenska soldater till ett av världens farligaste områden för att där göra ett arbete som vi vet är väldigt riskfyllt.

Det är självklart på sin plats att framföra ett stort tack till alla som varit en del av de svenska militära insatserna eller som nu påbörjar sitt uppdrag där. Ni som deltar gör det med stora uppoffringar: Det är lång bortavaro från familj och vänner, och ni är med i ett arbete som innebär stora risker. Anhöriga är kvar hemma och väntar, säkerligen med en stor känsla av oro. Även de anhöriga är värda vår stora tacksamhet och vårt stöd för att få vardagen att gå ihop och fungera hemma under tiden.

Fru ålderspresident! I den proposition som regeringen har lagt fram finns bakgrunden till Sveriges insatser i Mali. Vi får en beskrivning av säkerhetsläget och utvecklingen i landet. Det går att läsa att Mali är ett av världens fattigaste länder, där det sedan lång tid tillbaka råder väpnad konflikt och stora problem med drog- och vapenhandel, kidnappningar och terrorism. Säkerhetsläget i Mali har under de senaste åren pendlat fram och tillbaka; fredsavtal har skrivits men också brutits, och flera statskupper har skett med den osäkerhet som det innebär. Även Vänsterpartiet instämmer

i den kritik som har framförts här i debatten om Wagnergruppens involvering i landet.

Konflikterna grundar sig bland annat i stora klimatförändringar i form av minskad nederbörd och stor torka, vilket har tvingat befolkningen att lämna sina hem och ökat fattigdom och utsatthet. Här ser vi hur viktigt det är att arbeta mot klimatförändring och naturkatastrofer som en del av det säkerhetspolitiska arbetet, eftersom vi ser att detta är en grund för krig och konflikter i världen. Att bekämpa klimatförändringen är därför att arbeta för en fredligare värld.

Som en kontrast till detta lever vi i ett av världens fredligaste och rikaste länder. Det är därför självklart att Sverige ska delta i internationellt arbete för att främja fred, demokrati och utveckling i världen. Vi gör det på olika sätt, framför allt med bistånd men också genom att skicka ut många experter i världen som hjälper till att bygga upp demokratiska samhällen. Vi bidrar dock även med militär för att bevara säkerhet och skydda civilbefolkningen.

Det är alltid viktigt att vi ser de bakomliggande orsakerna till krig och konflikter och att vi som land aktivt är med och arbetar internationellt för att konflikter inte ska uppstå. Sveriges olika former av biståndsarbete är såklart ett förebyggande arbete för att undvika krig och lidande för civilbefolkningen.

Fru ålderspresident! Jag är väldigt glad över att regeringen i sina propositioner om Mali är tydlig och tar upp Sveriges arbete för att främja kvinnors deltagande utifrån FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Jag är glad att detta har så stort fokus i vårt internationella arbete; att Sverige har en feministisk utrikespolitik är viktigt för oss i Vänsterpartiet, liksom att vi ska vara ett internationellt föredöme i jämställdhetsarbetet.

Det ska också nämnas att Sverige är och ska vara en stor biståndsgivare till Mali och att vi deltar med stort humanitärt stöd till de många miljoner människor som lever under svåra förhållanden. Vi i Sverige ska göra det vi kan för att stödja arbetet för fred, demokrati och utveckling i Mali och grannländerna så att Malis befolkning framöver kan få leva i frihet, fred och demokrati och tillsammans fatta demokratiska beslut om sitt eget lands framtid.

Fru ålderspresident! För Vänsterpartiet är det otroligt viktigt att Sveriges militära insatser sker under ledning av FN och med ett tydligt stöd i folkrätten i stället för att ledas av enskilda länder eller av Nato. Respekten för folkrätten måste alltid finnas med i grunden, och att det finns en inbjudan från i det här fallet Malis regering är en förutsättning för att vi i Vänsterpartiet ska acceptera Sveriges militära deltagande.

Även om vi är stora anhängare av FN:s arbete för fred och utveckling måste man också erkänna att FN har brister och tillkortakommanden. FN måste demokratiseras och bli mer jämställt. Sverige ska ha en framträdande roll i alla de olika delarna av FN:s arbete för utveckling och förbättring. Det är vårt solidariska ansvar som ett fredligt, demokratiskt och rikt land. Vänsterpartiets önskan är att det ska vara FN som har kapacitet och förmåga att genomföra alla internationella insatser själva. Vi anser att det är problematiskt att omvärlden sänder flera olika typer av internationella styrkor till ett krigsdrabbat land. Det är inte lätt för befolkningen att se skillnad på de olika internationella insatserna och på deras mål och syften.

Prot. 2021/22:44
13 december

*Svenskt deltagande i
Förenta nationernas
stabiliseringsinsats i
Mali och Fortsatt
svenskt deltagande
i militär insats för
stärkt säkerhet i Mali*

Därför, fru ålderspresident, är Vänsterpartiet emot Sveriges deltagande i den franskledda insatsen Task Force Takuba. Vänsterpartiet anser att det är olämpligt att militära insatser leds av enskilda länder på det här sättet. Task Force Takuba är också en mycket mer offensiv insats än de mer fredsbevarande insatser som FN leder. Takuba är inriktad på bekämpande av beväpnade terroristgrupper och är en insats som innebär mycket större risker för de svenska soldater som är utsända. Alla militära insatser är farliga, men detta är en mycket farligare insats än de insatser Sverige vanligtvis gör.

Sverige gick in i den här insatsen samtidigt som det drogs ned på personal till FN-insatsen Minusma. Detta var ett skifte som vi i Vänsterpartiet tyckte var dåligt och som vi protesterade emot. Vi hade hellre velat stanna kvar rejält i FN-insatsen.

Vi i Sverige lovade Frankrike att vi skulle delta i Task Force Takuba i ett år, och därför handlar detta beslut bara om ett par månader. Vänsterpartiet är mycket positivt till att regeringen inte har låtit sig lockas in i att stanna kvar i Takuba längre än vad som var tänkt.

Fru ålderspresident! I propositionen om Sveriges deltagande i FN-insatsen Minusma öppnar regeringen för ett avslut av insatsen. Vi i Vänsterpartiet är inte odelat positiva till detta.

Vi är medvetna om att Försvarsmakten har begränsade resurser och står inför stora uppgifter med utökningar på hemmaplan, vilket kommer att ta tid och kraft. Vi vet att internationella insatser kräver stora resurser, många människor och mycket tid, och vi menar att Sverige bör delta långsiktigt i internationella insatser.

Samtidigt finns det en borte gräns för hur länge Sverige kan delta i en och samma insats. En eventuell avveckling av Sveriges bidrag till FN:s insats Minusma vid halvårsskiftet 2024, som regeringen beskriver i sin proposition, skulle innebära att Sverige har varit på plats i tio år. Om detta sker menar vi i Vänsterpartiet att Sverige bör förbereda för att vara med i en ny internationell insats under FN-ledning så att Sverige fortfarande är med i det viktiga arbete som FN gör runt om i världen.

Med detta vill jag önska fru ålderspresidenten och alla som har tittat och lyssnat en god jul.

Anf. 19 MARIA NILSSON (L):

Fru ålderspresident! När man kommer lite senare i debatten behöver man inte dra sakläget – det har redan lagts på bordet. Men en kort rekapitulering kanske ändå är på sin plats.

Regeringen föreslår att FN:s stabiliseringsinsats i Mali, Minusma, ska kunna pågå till den 31 december 2022 under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat enligt beslut av FN:s säkerhetsråd. Regeringen föreslår i sin proposition att insatsen ska vara avvecklad till halvårsskiftet 2024.

Det allvarligt försämrade säkerhetsläget i landet och militärjuntans ointresse av demokratiska processer tillsammans med allvarliga indikationer på att hyra in ryska paramilitära styrkor – Wagnergruppen – gör att vi i Liberalerna föreslår att den svenska insatsen avvecklas snabbare, senast vid halvårsskiftet 2023. Vi yrkar därför bifall till vår reservation 5 respektive reservation 4 i UFÖU2.

Fru ålderspresident! Låt mig utveckla vårt resonemang något.

Liberalerna är i grunden positiva till militära utlandsinsatser såväl inom ramen för FN som inom ramen för andra insatser. Som ett demokratiskt och rikt land bör Sverige ta ett internationellt ansvar för fred, frihet och demokrati.

Men trots långvarig och omfattande utländsk trupp närvaro går utvecklingen i Mali åt fel håll. Den nuvarande regimen, eller militärjuntan, har inte visat några som helst tecken på att vilja genomföra demokratiska val. Säkerhetsläget är under konstant försämring.

Fru ålderspresident! I dagens Svenska Dagbladet skriver Diana Janse, tidigare svensk ambassadör i Mali, om frågan om Sveriges plan B. Hon drar paralleller till Afghanistan – ett land som vi också investerat tid, resurser och militär personal i men där ett försämrat säkerhetsläge och ett försämrat politiskt läge har satt mycket av de ansträngningar som kännetecknade den svenska insatsen under stark press.

Hur säkerställer vi att detsamma inte sker i Mali? Det är en berättigad fråga, och jag hoppas att försvarsminister Hultqvist kommer att sprida ljus över den frågan senare här i dag.

Det finns ju tre delar här: Minusma, Task Force Takuba och EUTM. Jag skulle vilja stanna ett ögonblick vid EU:s militära utbildnings- och rådgivningsinsats EUTM.

Det svenska deltagandet i EUTM uppgår till högst 15 personer. EUTM-missionen är dock en insats som direkt syftar till att stödja och utbilda den maliska försvarsmakten. Givet de starka invändningar som finns kring det maliska agerandet och givet att detta är den del som riskerar att komma i kontakt vid eventuellt anlåtande av Wagnergruppen är min fråga: Kommer Sverige att avbryta denna del av missionen, och i så fall när?

Fru ålderspresident! Det bör också beröras att det finns strukturella problem med den här typen av FN-insatser i Mali. Detta behöver vi ha i åtanke inför framtida insatser. Den här insatsen består av illa utrustade soldater från länder som Bangladesh, Senegal och Togo, vars regeringar ser medverkan i insatsen som inkomster till en mycket skral statskassa. Enskilda soldaters liv sätts i fara, och det påverkar hela insatsens säkerhet.

Jag skulle också vilja säga några ord om Wagnergruppen, som har nämnts ett antal gånger från den här talarstolen. Jag får väl ändå, i en ganska självförhålligande politikeranda, poängtera att jag för ett antal år sedan skrev en enskild motion som rörde just Wagnergruppen och hur internationella institutioner ska kunna hantera denna typ av privata arméer, som vi ser allt tydligare.

Wagnergruppen har opererat i en rad afrikanska länder: Madagaskar, Sudan, Moçambique, Benin, Tchad, Libyen och Centralafrikanska republiken. Mindre nogräknade regimer kan hyra in före detta spetsnazoperatörer för att undertrycka uppror, roffa åt sig naturtillgångar eller sätta skräck i lokalbefolkningen. Wagneroperatörer ställer inte frågor om mänskliga rättigheter eller legitimitet i demokratiseringsprocesser.

Det är uppenbart att det internationella samfundet i dag inte klarar av att hantera den här typen av konfliktaktörer. Det måste vi bli bättre på. EU och FN måste säkerställa att kostnaden för att anta ett erbjudande om stöd från Wagnergruppen är så hög att erbjudandet från EU eller FN är mer attraktivt än det stöd som Kreml via Wagnergruppen kan erbjuda.

Låt oss inte ha några skyggglappar: Det är inte så att Wagnergruppen opererar i full isolering eller med en egen identitet. Detta är en del av Kreml, som ser möjligheter till geopolitiskt inflytande i Afrika.

Fru ålderspresident! Jag skulle vilja avsluta med att säga något om de tusentals svenskar som har tjänstgjort inom ramen för Minusma, Task Force Takuba eller EUTM.

Det är en av de farligaste missionerna som Sverige har varit aktiv inom. Modet och ansvarskänslan att vara med att kämpa för värden som är större än du själv, med livet som insats, är värt att uppmärksammas på alla sätt.

I betänkandet konstateras det på kanske lite torr kanslisvenska: ”Som tragiska erfarenheter visar kan man inte utesluta förluster av människoliv i samband med fredsfrämjande uppdrag och krishanteringsinsatser.”

För varje person finns barn, make, fru, föräldrar och vänner som väntar på att den ska komma hem. De oroar sig om det är någon som inte kopplar upp sig på Skype på utsatt tid eller inte svarar på sms när den borde.

Vi lånar de här människorna, de här personerna, till tjänst för Sverige för att med vapen i hand försvara mänskliga rättigheter och en demokratisk utveckling. Det är ett stort åtagande. Frågan är om vi som befinner oss i den här salen förstår vidden av det åtagandet, fru ålderspresident.

Anf. 20 LARS ADAKTUSSON (KD):

Fru ålderspresident! Jag vill inleda med att yrka bifall till det sammansatta utskottets förslag vad gäller dels UFöU1 *Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali*, dels UFöU2 *Fortsatt svenskt deltagande i militär insats för stärkt säkerhet i Mali*. Samtidigt vill jag hänvisa till Kristdemokraternas särskilda yttrande i utskottets båda betänkanden.

Kristdemokraterna delar Försvarmaktens bedömning att Sveriges militära insatser i Mali har gjort och gör skillnad. Det gäller såväl Minusma som Task Force Takuba. Vi delar också försvarets uppfattning att deltagandet leder till förstärkt förmåga på hemmaplan via de erfarenheter som exempelvis militära chefer skaffar sig och sedan tar med sig hem.

På plats bidrar den svenska personalen till skydd för civilbefolkningen, ökad säkerhet och militärt motstånd mot islamistiska terrororganisationer. Detta arbete är värt respekt och uppskattning. Jag vill därför på mitt partis vägnar framföra ett varmt tack till all den personal som riskerar sin egen säkerhet för att skydda svårt utsatta människor i en annan del av världen.

Fru ålderspresident! De militärkupper som genomförts i Mali – i augusti 2020 och i maj 2021 – har gjort den svenska insatsens redan komplicerade uppdrag än mer komplicerat. Samtidigt genomförs dagligen samverkan med andra länders förband inom såväl Minusma som Takuba. Detta är angeläget, och det är nödvändigt.

Sahelregionen är i dag det område i världen där våldsbejakande islamism växer snabbast. Terrorgrupper som IS, al-Qaida och Boko Haram är alla verksamma i området och gör anspråk på politisk makt. Förutom i själva Mali pågår strider i grannländerna, som exempelvis i Niger, Burkina Faso, Nigeria, Tchad och Kamerun.

I många fall rör det sig om en kombination av etniska och religiösa konflikter med svårt och omfattande lidande för civilbefolkningen som följd. Det finns med andra ord all anledning att ta situationen på allvar.

Trappar Europa ned sitt engagemang kommer säkerhetsläget att försämrats ytterligare.

Fru ålderspresident! Redan 2012 slog FN:s säkerhetsråd fast att situationen i Mali är ett hot mot internationell fred och säkerhet. Det är med andra ord centralt att såväl den militära närvaron som ett omfattande bistånds- och utvecklingssamarbete i regionen stärks. Båda dessa komponenter är centrala och behövs.

EU och dess medlemsländer måste göra mer, även om det tar tid att nå resultat. Länder som Tyskland, Spanien och Italien har i dag utarbetade säkerhetspolitiska strategier för Afrika. Inte sällan är just säkerhet och militär närvaro en förutsättning för ett fungerande bistånd, och det gäller också i Mali.

Vid sidan av detta måste eventuella oklarheter undanröjas vad gäller Sveriges inställning till den ökända Wagnergruppen. Flera av talarna har tidigare i debatten varit inne på detta. En samverkan mellan Malis styrande regim och den ryska privatarmén, bestående av legosoldater och grova förbrytare, är i alla avseenden oacceptabel. Kommer Wagnergruppen in ska den svenska insatsen ut. Några mellanlägen finns inte.

Fru ålderspresident! Kristdemokraterna eftersträvar alltid en bred parlamentarisk enighet när det gäller beslut om Sveriges internationella insatser. Därför ställer vi oss bakom regeringens förslag om en förlängning av de svenska insatserna i Mali under 2022, för att därefter successivt trappa ned insatserna. Samtidigt vill vi betona att det är väsentligt att hålla dörren öppen för en eventuell förlängning om säkerhetsläget skulle kräva det.

En av lärdomarna från den misslyckade evakueringen från Afghanistan är att exitplanering utnyttjas av extremister och terrorgrupper. Därför måste en svensk utfasning av truppbidragen i Mali ske under ordnade former efter noggrann planering, med hänsyn tagen till all personal och i nära dialog med andra deltagande länder.

Avslutningsvis: När medmänniskors tillvaro slås i spillror, när människovärdet krossas, får inte likgiltighet vara vårt svar. Som kristdemokrater känner vi stor stolthet över Sveriges internationella insatser. Samtidigt följer det alltid med den här typen av beslut i riksdagen ett särskilt ansvar.

Men lika viktigt som det är att bekämpa terrorism i vårt land och i vår del av världen, lika viktigt är det att föra kampen i länder långt borta. Varje trygg hamn för islamism och jihadism, oavsett var den erbjuds, är i förlängningen ett hot mot vår demokrati och vår säkerhet.

Genom insatserna i Mali är Sverige del av en bred och mycket angelägen internationell insats — med det tydliga målet att fler medmänniskor ska kunna leva i trygghet och fred.

Anf. 21 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru ålderspresident! Mali är ett hårt provat land, där vi nu sett att utvecklingen på många sätt går bakåt snarare än framåt. Det är också därför världssamfundet och Sverige valt att engagera sig där.

Förutom de militära insatser vi debatterar i dag har vi från Sveriges sida också en bilateral biståndsstrategi som innebär omfattande humanitärt stöd och utvecklingssamarbete. Det vi gör är att vara med och skapa förutsättningar för ett långsiktigt humanitärt arbete. Det måste finnas på plats för att säkra människors liv men också för att hjälpa till att bygga upp ett demokratiskt samhälle med fungerande institutioner.

Prot. 2021/22:44
13 december

*Svenskt deltagande i
Förenta nationernas
stabiliseringsinsats i
Mali och Fortsatt
svenskt deltagande
i militär insats för
stärkt säkerhet i Mali*

Mali måste fortsätta sin väg mot en fredlig, fungerande demokrati. Därför finns vi också där med insatser för just det – stärkt demokrati och jämställdhet, ökad respekt för mänskliga rättigheter, frihet från våld, begränsad klimatpåverkan och anpassning till de klimatförändringar som redan är mycket uppenbara.

Det stöd som Sverige ger genom Sida går till flera och breda insatser. Det handlar om den feministiska utrikes- och utvecklingspolitiken för kvinnors och flickors rättigheter och skydd från våld. Det handlar om insatser mot hunger, om livsmedelsassistans, om vatten och sanitet och om arbete för både skydd och utbildning.

Flera FN-organ är på plats, och genom Internationella Rödakorskommittén och andra internationella organisationer görs svensk politik till verklighet. Därutöver ställs expertpersonal till förfogande genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Samverkan och samarbete är viktiga ledord för att nå framgång för FN såväl som för stater och civilsamhället.

I en situation som den i Mali behöver detta engagemang stötts av militära insatser, och jag är stolt över det arbete som svenska kvinnor och män reser ut och bidrar med. I en farlig och osäker situation vill de vara med och bidra till en fredligare och bättre värld för en hårt pressad befolkning. För det är jag också tacksam, i likhet med alla de människor som får stöd och hjälp av svenskar i världen.

Ett extra stort tack till er som vill bidra i ett militärt uppdrag, med fara för era liv och med den oro och de ökade ansträngningar som det betyder för dem som är hemma. Stort tack! Det ni gör är ovärderligt. Freden och utvecklingen känns ju så otroligt långt borta för de människor som varje dag måste oroa sig för väpnade grupper som dödar urskillningslöst, för barn som inte har någon skola att gå till, för helt nedbruten infrastruktur med oframkomliga vägar och för få framtidsutsikter i klimatförändringarnas spår. Där ger ni hopp.

Fru ålderspresident! Sveriges deltagande i de militära insatserna är en del av ett ökat multilateralt samarbete och en fast tro på en regelbaserad världsordning med FN-stadgan som grund. Det övergripande utrikes- och säkerhetspolitiska syftet med Sveriges medverkan i internationella militära insatser är att bidra med fred och säkerhet, att förebygga konflikter och att skapa förutsättningar för att bygga hållbar fred och hållbar fattigdomsbekämpning. Deltagandet utgör en integrerad del av den solidariska säkerhetspolitiken, och det är viktigt att det finns en folkrättslig grund för våra insatser.

Det gör det här. Om det skulle upphöra måste vi såklart dra tillbaka vårt militära engagemang. Målet med insatsen är tydligt: Vi ska vara med och bidra till förbättrad säkerhet i Mali och till att Malis regering återfår kontrollen över sitt territorium, nu och i den demokratiska övergång som måste ske, för det är bara så som långsiktigt hållbara politiska lösningar kan komma på plats.

Ingen aktör kan på egen hand skapa långsiktigt hållbar fred. Inte heller kan enskilda internationella institutioner själva stå för alla delar som måste komma på plats för att det mänskliga lidande som är ständigt närvarande i Mali ska få ett slut. Mali är viktigt i sig, men det är också för ett engagemang för hela regionen som det här måste göras. Att hålla emot en allt

sämre utveckling är en viktig insats också i ett bredare perspektiv och i en kontext som blir alltmer osäker.

Men allt detta riskerar att omkullkastas om Malis regering nu väljer att samarbeta med Wagnergruppen. Det är därför viktigt att vi, liksom EU och andra, tydligt understryker det helt oacceptabla i ett sådant kontrakt. Det måste stå helt klart. Jag hoppas att det tas på allvar, för Mali och Malis befolkning behöver vårt fortsatta engagemang. De behöver fred och utveckling. Här behöver alla göra sin del, och vi behöver alla arbeta tillsammans för en sådan utveckling.

Med det yrkar jag bifall till förslagen i båda de betänkanden som ligger på bordet för den här debatten.

Anf. 22 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru ålderspresident! Janine Alm Ericson från Miljöpartiet talar om det långsiktigt hållbara arbetet och det breda engagemanget. Som också nämns i propositionen utgår mandatet från att främja mänskliga rättigheter och stödja humanitär verksamhet och den politiska övergångsprocessen.

Min fråga till Miljöpartiet är hur många militärkupper Mali tål. Det har varit en kupp, och sedan har det varit en kupp inom kuppen. Var går Miljöpartiets gränser i detta? Man kan säga att man ska främja hållbart arbete och få en fungerande demokrati, men händelserna på marken talar ändå sitt tydliga språk.

Till det kommer att Janine Alm Ericson hänvisar till det ganska omfattande biståndet. För åren 2021–2025 är strategin för det svenska utvecklingssamarbetet med Mali att 2 miljarder av skattemedel ska gå till Mali, just för att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Var går gränsen för när man måste säga stopp?

Fru ålderspresident! Det svenska biståndet är dessutom uppdelat på det sättet att ungefär en tredjedel går till det humanitära arbetet och ungefär två tredjedelar går till det man kallar långsiktigt utvecklingssamarbete.

Det som skedde vid den senaste kuppen i kuppen var att man ställde in en del av biståndsutbetalningarna. Det skedde den 2 juni. Den 12 juli meddelade Sida att man återupptar dem.

Min fråga är därför: När det gäller det här breda förhållningssättet, det hållbara arbetet för att få en fungerande demokrati, var går gränsen för Miljöpartiet? Hur många militärkupper orkar man med i Mali?

Anf. 23 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru ålderspresident! Jag tackar Hans Wallmark för frågan.

Det är väl helt enkelt så att man orkar med noll militärkupper. Det är naturligtvis ett helt oacceptabelt förfaringsätt av människor som vill ta makten i ett land. Vi måste vara otroligt tydliga med att det sker genom demokratiska val och demokratiska processer och genom inkludering och alla de andra delar som kännetecknar en demokrati. Där ingår också respekt för yttrandefrihet och journalisters fria rätt att arbeta och så vidare – civilsamhällets roll, inte minst.

Det svenska biståndengagemanget handlar inte om att förse en militärjunta med cash för att den ska kunna fortsätta sin verksamhet. Det handlar om helt andra saker. Vi har ju inget samarbete som direkt stöttar den maliska militärjuntan i det den nu gör. Däremot försöker vi se till att förbättra så mycket som möjligt för en befolkning som är otroligt utsatt, som

svälter och har väldigt få framtidsutsikter och vars enda hopp är det internationella samfundet, där vi är med.

Man måste skilja på detta. Om vi hade velat stötta en militärjunta hade det varit exceptionellt oacceptabelt i varje läge. Men att stötta en befolkning i behov av fred och utveckling behöver vi ha ett fortsatt starkt engagemang i så länge situationen går åt fel håll.

Anf. 24 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Janine Alm Ericson från Miljöpartiet säger att man klarar av noll militärkupper. Sanningen är ju att vi är inne på minst den andra militärkuppen i närtid i Mali.

Det som nu har skett är att den afrikanska samarbetsorganisationen Ecowas vid sitt möte i går meddelade att man utgår från att det kommer att hållas val den 27 februari. Annars, säger man från de afrikanska grannländernas sida, kommer det att få ekonomiska konsekvenser.

Hur ser Miljöpartiet på det? Var går den svenska linjen? Medan de afrikanska grannländerna säger att om det inte genomförs val den 27 februari får det konsekvenser säger Miljöpartiet att Sverige inte ska göra någonting annat. Vi ska fortsätta att betala ut biståndet.

Sedan får man ju ge Sverige rätt: I samband med den senaste kuppen ställde vi in betalningarna, för att sedan återuppta dem ett par veckor senare, den 12 juli. Men även under den tid då en del av betalningarna var inställda var vi väldigt noga med att det inte skulle drabba civilsamhällets organisationer eller de multilaterala organisationerna. Varför ställde vi då in betalningarna under ett antal veckor? Jo, naturligtvis för att markera.

Då är min fråga: Var går markeringen för Miljöpartiet? Om man säger noll kupper och vi är inne på den andra kuppen, när kommer allvaret? Hela poängen är ju att vi ska arbeta mot långsiktig hållbarhet. Det ska fungera, och det ska vara fungerande demokrati. Men om allting på marken jävar den bilden, när får det konsekvenser?

Anf. 25 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Hela tiden när det finns ett engagemang måste det vara otroligt tydligt att det är på väg åt rätt håll. Den demokratiprocess och den transition som Mali är inne i måste absolut följas. Vi har ingen annan ambition än att följa Ecowas rekommendationer. Det har vi varit tydliga med hela tiden i regeringsställning, och det kommer vi att vara också utanför.

Men vem är det som ska få ekonomiska konsekvenser? För vem ska de sättas in? Naturligtvis är det för dem som i så fall inte uppfyller transitionsprocessen. Det maliska folket ska inte lida för vare sig en militärregim eller andra korrupta regimer som vi vet finns överallt.

Nu vet jag ju att Moderaterna vill skära ned på biståndet och minska vårt internationella engagemang. Det är otroligt sorgligt och bara att beklaga. Världen blir ju inte bättre för att vi drar oss tillbaka. Ibland går saker inte åt rätt håll. Men att finnas där, ha ett långsiktigt engagemang och stötta utvecklingen gör att det också blir möjligheter för förändring längre fram. Att bara säga att det går dåligt och sedan vända sig om och gå tror inte vi är en bra strategi för att få en bättre värld.

Vi har stora utmaningar som vi måste agera på tillsammans. När det gäller klimatkrisen, när det gäller krisen för den biologiska mångfalden

och när det gäller corona kan inget land göra detta ensamt. Där måste vi alla hjälpas åt.

Det militära engagemang vi har i Mali är också till för att vi ska kunna stötta de andra delarna. Men det är också viktigt, som jag har sagt tidigare, att vi ser att den demokratiska processen går framåt och inte bakåt.

Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag begärde replik därför att den proposition som vi behandlar var en proposition från en regering där Miljöpartiet ingick och stod bakom regeringens förslag och formuleringar. Här finns det skäl att ställa frågan: Om Wagnergruppen kommer att bli kontrakterad och finnas på marken i Mali, anser Miljöpartiet att Sverige då ska avsluta insatsen både i Minusma och i Takuba? Där var man inte tydlig i propositionen.

Jag har ytterligare en fråga, fru talman. Minusma har ju ett bredare uppdrag att skydda civilbefolkningen, bistå i genomförandet av fredsavtalet och agera för att få Malis demokratiska utveckling på fötter. Vi har kunnat se att det inte går framåt utan att det går bakåt. Därför är det också viktigt att se på hela FN-mandatet. Det senaste FN-mandatet uttalar en del fördömanden och kritik, men det blir ingen förändring i sak av mandatet. Här borde man enligt vår mening se över mandatet och också vara tydlig med att om val inte hålls under 2022 – jag tror inte att man klarar att hålla rimliga val redan i februari när man inte har förberett något – måste vi från svensk sida avsluta Minusma även av det skälet. Är Miljöpartiet berett att backa upp oss i den delen?

Anf. 27 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Kerstin Lundgren för frågan.

Jag tycker att det är väldigt tydligt vad vi säger om ett kontrakt ingås med Wagnergruppen. Jag var tydlig i talarstolen, och jag tycker också att det är tydligt i propositionen. När man säger att någonting är oacceptabelt och kommer att få konsekvenser betyder det att saker och ting kommer att ändras om det blir så. När någonting är oacceptabelt är det naturligtvis precis det som menas. Då kan man inte fortsätta med business as usual.

Vi ser också att det kommer att ändra dynamiken så att man kanske snarare går ifrån att ha ett bredare skyddsperspektiv för sin befolkning för att skapa trygghet, fred och säkerhet och kunna bygga demokrati. Om Wagnergruppen kommer in finns det ett helt annat syfte med det, vilket naturligtvis gör det omöjligt för oss att stå kvar med en insats som så tydligt står i motsats till detta.

Det är också helt rätt som Kerstin Lundgren säger: Utvecklingen går tyvärr bakåt och inte framåt. Fattigdomen, svälten, utbildningen – alla delar pekar åt fel håll. Jag träffade en kvinna i Gao på ett projekt vi har med Minusma Trust Fund, som ju ingår i det här lite bredare mandatet som Kerstin Lundgren pratar om. Hon var förtvivlad, för när hon var liten fanns det åtminstone bra skolor. Det fanns framtidstro. I dag är det miljontals barn som inte går till skolan alls och inte har något hopp om sin framtid. Därför tror jag att vi måste välja att vara kvar och ha ett brett och starkt engagemang där.

Huruvida vi ska se över FN-mandatet eller inte tror jag att vi får återkomma till. Det finns de som tycker att det finns fördelar med att titta på det och de som ser att det finns nackdelar med en sådan utveckling. Där

har vi från Miljöpartiets sida inte landat, men vi är öppna för fortsatt diskussion.

Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det är då bra om konsekvenserna uttalas att mandatet dras tillbaka för både Minusma och Takuba, den militära delen av insatsen. Det var inte så tydligt. Konsekvenser är ju en fråga som vi har diskuterat. Vad innebär det att det är oacceptabelt och måste få konsekvenser? Innebär det att man förändrar lite i insatsen, eller innebär det att man inför sanktioner mot fler aktörer? Det är lite olika spår som man kan tänka sig i form av konsekvenser.

Det som är viktigt om man vill undvika Afghanistanupprepning är att vi lär oss och inser att vi måste tala klarspråk om vad konsekvenserna innebär. Från vår sida är det väldigt tydligt, med ett villkorat mandat, att konsekvenserna måste vara att vår militära insats i Minusma och i Takuba upphör om Wagnergruppen kommer.

Från vår sida är det också väldigt tydligt att om inte val genomförs finns inte förutsättningar för vår insats i Minusma. När vi uttalar vad vi förväntar oss och utvecklingen sedan går i fel riktning måste det också bli konsekvenser av detta.

Jag tycker också att det är rimligt att FN-mandatet omförhandlas, för det blir alltmer som spagat över FN-mandat och verklighet om man inte uppdaterar och tar ett bredare grepp till exempel på hela området, för det är ju en större krets än Mali som måste hanteras.

Anf. 29 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag är absolut öppen för, och vi är öppna för, att titta på det med mandatet, som sagt. Det finns de som säger att mandatet egentligen är så brett som det behöver vara men att det inte implementeras så just nu. Det här är någonting som vi får fortsätta titta på, alltså hur vi kan utveckla FN-insatsen.

Som jag sa hoppas jag verkligen att man inte ingår kontrakt med Wagner, för det skulle omöjliggöra fortsatt insats från oss, och insatsen behövs. Folket i Mali och i hela Sahelregionen behöver ett svenskt engagemang både för att stötta upp i de militära insatserna och i vårt utvecklingssamarbete och humanitära arbete.

Jag tycker att det känns väldigt bra att vi är överens med Centerpartiet och att vi fortsätter att jobba för tydlighet och förbättring för Malis folk.

Anf. 30 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Allt är en helhet. Det som sker på olika håll runt om på jorden i dag präglas mycket av värderingsskillnader – grundläggande synsätt på hur samhällslivet ska se ut – som på något sätt fortplantar sig i en maktkamp som pågår på olika kontinenter och i olika sammanhang. Vi ser det här i vårt eget närområde med rysk militäruppbyggnad och olika typer av manövrar som sätter press på exempelvis Ukraina på ett sätt som vi inte kan acceptera. Vi ser det med olika typer av aktiviteter i Belarus. Vi ser att den här typen av utveckling finns i norra Atlanten och att det finns runt om den skandinaviska halvön. Vi ser det i Sydkinesiska sjön. Vi ser det i Mellanöstern, och det finns också i Afrika.

Många gånger handlar det om att demokratiska värderingar ställs mot auktoritära värderingar. När vi nu har att närma oss situationen nere i Mali och Sahelregionen måste vi också se vad vår insats i grunden handlar om. Ja, det handlar om att förhindra terrorism. Det handlar om att förhindra trafficking. Det handlar om att förhindra verksamhet av negativ art som snabbt kan sprida sig också till Europa och drabba olika länder i Europa. Det handlar om att bekämpa religiös fanatism och jihadism.

Det är det här som är grunden för olika länders engagemang i Mali och Sahelregionen. Och det blir inte utan konsekvens om de länderna skulle bestämma sig för att lämna den här regionen. Det skulle skapa nya osäkerhetsproblem. Det överlåter makt och inflytande till andra. Det rubbar balansen i det här världspolitiska scenariot.

Därför har vi inte stått passiva när vi har fått rapporter om Wagnergruppens eventuella anländande till Mali. Vi har varit tydliga från första början inom ramen för koalitionen i Takuba, där det också gemensamt har agerats i förhållande till den malesiska regeringen.

Frankrike har varit tydligt i den här frågan. Det finns ingen som har ett intresse eller någon acceptans för Wagnergruppen eller på något sätt har någonting till övers för den eller är beredd att se mellan fingrarna gällande detta.

Vår proposition bygger på att vårt engagemang i Minusma ska fortsätta till halvårsskiftet 2024 och att vi när det gäller Takuba ska avveckla specialförbandsinsatsen i mars och sedan fortsätta med medicinskt team och stabspersonal fram till den 31 december 2022.

Ecowas hade möte nu i helgen. De ställde krav på en tidsplan när det gäller val senast den 31 december i år. Det är tydliga kravbilder som är kopplade till att de förbereder olika sanktioner. Vi stöder naturligtvis Ecowas ambitioner på det här området.

Jag menar att när det gäller vårt agerande och synsätt på Wagnersituationen har det redan fått konsekvenser genom att de länder som deltar i den här internationella operationen gemensamt trycker på, för upp frågan till ytan och agerar aktivt.

När det gäller regeringens fortsatta agerande noterar jag att det från utskottets sida står: "Utskottet noterar också den samordning som sker inom Sahelkoalitionen som en viktig bas för framtida analys och agerande." Det är någonting som vi tycker är väldigt viktigt att man har och att vi för de här resonemangen tillsammans med andra länder och agerar så pass samfällt som det är möjligt. Det är en oerhörd styrka om man kan göra det, både när det gäller att tackla problem och när det gäller att notera att man kan nå resultat genom gemensamt agerande.

Vi kommer naturligtvis också att följa upp den här punkten om ett samarbete mellan Mali och Wagnergruppen skulle få avgörande konsekvenser för Sveriges militära insatser i Mali. Vi kommer att agera efter de här två punkterna som ligger till grund här för riksdagsbeslut.

Sedan kan man alltid spekulera i vad vi gör i olika scenarier. Jag brukar förhålla mig till den typen av frågeställningar så här: Att låsa upp sig alltför hårt vid vad som händer i olika scenarier kan också leda till att man i förtid har försatt sig i en situation som kanske inte visar sig vara den bästa och den visaste i slutändan.

Vi kommer att förhålla oss fullständigt till de här riksdagsbesluten. Vi har ingen annan uppfattning om Wagnergruppens bas och grund. Vi ser

också att det här är direkt kopplat till den ryska regimen, och det innebär också att det finns en maktpolitisk aspekt i detta när det gäller synen på Afrika.

Jag ska inte diskutera de kinesiska ambitionerna i Afrika, men det är helt klart så att vi ser en utveckling där auktoritära regimer flyttar fram positioner på olika sätt.

Svensk försvarsmakt har gjort en insats i Mali och gör en insats som är på allvar varje dag. Vi kan se att det här bidrar till stabilisering i Mali, ökar vår militära förmåga och gör skillnad. Det skapar också förtroende för Sverige som en aktör tillsammans med andra länder i olika internationella sammanhang. Vad vi gör är faktiskt att vi bidrar till säkerhet där varje dag.

I stort sett kollar jag minst en gång i veckan om det finns något avtal mellan den malesiska regeringen och Wagner. Jag gjorde det senast i slutet av förra veckan, och jag fick också en rapport om detta i morse. Ingen har ännu kunnat säga till mig att det finns ett avtal. Jag vill ha det sagt. Jag menar att den process som vi har haft med påtryckningar från många olika länder faktiskt har effekt, så det arbete som vi hittills har lagt ned är inte meningslöst.

Jag är en mycket tydlig anhängare av åsikten att ska man avveckla internationella operationer ska det ske under ordnade former, och det ska göras tillsammans i så fall. Problemet i Afghanistan var kanske att det meddelades från en väldigt stor bidragsgivare i Afghanistan att de avsåg att dra sig ur. Det blev inte den samordning som var nödvändig. I koalitionen Takuba har vi därför varit väldigt tydliga mot varandra om vikten av att agera gemensamt och informera varandra gemensamt. Där får jag säga, till Frankrikes fördel, att den franske försvarsministern arbetar mycket tydligt i den andan. Det är viktigt att det sägs. Det handlar lite om renhårighet att också kunna konstatera det. Annars kan det lätt bli slagsida genom att man på något vis lägger en skugga som egentligen inte är rättvis i sammanhanget.

Jag var med i försvarspolitiken också på den tid då allt handlade om internationella insatser och intresset för nationellt försvar var väldigt svagt. Jag tyckte att det var en helt felaktig balansakt. Nu har vi en stor satsning på nationellt försvar, en i stort sett historisk utveckling när det gäller budgeten. Mellan 2015 och 2025 ökar vi den nationella försvarsbudgeten med ungefär 80 procent.

I den här debatten tycker jag att man, i alla fall från visst håll, kan skönja att det på något vis skulle vara helt fel med internationella insatser. Jag anser att det är fråga om både och. Jag anser att internationellt samarbete också gynnar förmågeutvecklingen i svensk försvarsmakt. Men jag anser naturligtvis att den nationella förmågeutvecklingen är nummer ett. Det är den linje som den regering jag företräder har haft hela tiden. Det är både och, inte antingen eller.

Man måste också ha förståelse för komplexa, svåra situationer. Om vi utifrån svårighetsgrad bara värderar den omedelbara reflexen, att lämna, är risken stor att det kan bli väldigt fel i slutändan. Wagnergruppen är någonting som inte är acceptabelt; det är inte bra ur någon som helst aspekt. Jag vet och kan mycket om den där verksamheten, så det ska inte målas upp någon bild av att det finns några tveksamheter när det gäller det.

Vi ska agera så att det gagnar folkrätt, så att det gagnar internationellt samfund, så att det gagnar stabilitet och så att vi kan hantera det på rätt sätt. Vi ska inte spekulera alltför mycket kring om att ifall det ena eller andra händer i olika grader gör vi exakt på ett visst sätt.

Regeringen kommer att agera utifrån samordning inom Sahelkoalitionen, en viktig bas för analys och agerande, och utifrån att samarbete mellan Mali och Wagnergruppen får avgörande konsekvenser. Det är den inriktning vi kommer att jobba efter i det sammanhanget.

Anf. 31 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att det i den här debatten finns en i grunden stor överensstämmelse om vikten av att finnas med i de här sammanhangen och göra de insatser som det handlar om. Det är viktigt för oss, och det är viktigt för de människor som finns i de regionerna, inte minst Sahelområdet.

Med det sagt finns det ett par frågetecken, försvarsministern, som skulle behöva rätas ut. Jag tar ett frågetecken per replik.

Det första gäller det som försvarsministern var inne på i slutet av sitt anförande: sambandet mellan de här insatserna och förmågan på hemmaplan när det gäller det svenska försvarets kapacitet. Åtminstone ett par partier i den här kammaren anser att detta är ett avgörande argument för att vi ska dra oss tillbaka och för att vi över huvud taget inte borde ha ställt upp.

Samtidigt, när jag lyssnar på Försvarsmaktens företrädare hör jag dem tala om de positiva effekterna av den typen av insatser. Jag har också hört försvarsministern tala om det. Jag tror alltså att det skulle behövas ett klargörande från Försvarsdepartementet och regeringen. Är det på det sättet att den typ av insatser som vi talar om i Mali försvagar den svenska förmågan på hemmaplan, eller är det inte på det sättet?

Anf. 32 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Det är väl lika bra att det här kommer upp till ytan, eftersom det hela tiden ligger med som någon sorts argument.

Innan vi fattar sådana beslut genomför vi, i en process med Försvarsmakten, en analys av vad det får för effekter och av om man klarar av det eller inte. Min bedömning är att man klarar det och även att det bidrar till ökad erfarenhet bland personalen, att vi har nytta av det i det nationella perspektivet och framför allt att vi har nytta av det som samarbetspartner med andra länder.

Jag får ofta mycket feedback internationellt om kvaliteten på både utrustning och personal som vi skickar ut. Det är något väldigt bra, som skapar större möjligheter för oss att på ett trovärdigt sätt såväl samverka med andra som bygga interoperabilitet i vårt närområde och få trovärdighet. Vi har alltså fått väldigt mycket positivt tillbaka ur trovärdighetssynpunkt och kompetenssynpunkt och när det gäller att vi står för vad vi har kommit överens om i internationella sammanhang.

Jag vill komplettera en annan sak som kom upp i debatten. Om vi skulle se det som att länder som har så att säga svagare militär förmåga ska dominera olika typer av internationella insatser och om västländer med både materiell utrustning och kompetens skulle dra sig ur innebär det ett försvagande av hela FN-systemet. Jag kan alltså inte se det heller som ett

*Svenskt deltagande i
Förenta nationernas
stabiliseringsinsats i
Mali och Fortsatt
svenskt deltagande
i militär insats för
stärkt säkerhet i Mali*

argument för att vi inte skulle delta i olika internationella sammanhang. Jag kan se det som ett problem, men det är inte ett argument.

Anf. 33 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är bra att det sägs – och Peter Hultqvist säger det tydligt – att det inte är på det sättet att vi försvagas på hemmaplan av de här insatserna. Ändå finns det, vilket vi båda vet, partier här i kammaren som använder det som det huvudsakliga skälet emot insatserna. Då tycker jag möjligen att man kan efterlysa större klarhet från regeringens sida i kommunikationen när det gäller att förklara och redogöra för hur det egentligen ser ut; det är väl min enda kritik på det här området.

Det andra frågetecknet gäller ändå Wagnergruppen, trots att vi fick en utförlig redogörelse av försvarsministern i anförandet. Men det är två saker som återkommer: att det är oacceptabelt och att det kommer att få konsekvenser om vi kan se en de facto utveckling där Wagnergruppen på något sätt kommer in i det här.

Vi har diskuterat det i utskottet under lång tid och har nu hört försvarsministern, men det kvarstår fortfarande osäkerhet om vad som händer, vad det betyder och vad det konkreta resultatet är av en situation där Wagnergruppen kommer in. Kan försvarsministern säga om det innebär att Sverige då skulle dra sig tillbaka? Kan försvarsministern säga rakt ut att om Wagnergruppen kommer in innebär det att Sverige går ur? Jag tror att det finns utrymme för tolkningar och missförstånd om försvarsministern inte är tydlig med att vi ska lämna och att vi kommer att lämna om Wagnergruppen kommer in i sammanhanget.

Anf. 34 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Nummer ett här är att vi nu ska agera på ett sådant sätt att vi satsar maximal kraft på att den typen av avtal inte uppstår. Det har lagts ned omfattande arbete på det, och det jobbar vi med tillsammans i koalitionen.

Sedan har vi, som jag sa i mitt anförande, också sagt att vi måste resonera med varandra i koalitionen om vad vi gör vid olika scenarier. De scenarierna vill jag egentligen inte gå in på, för om vi börjar spekulera om det här blir det inte heller bra. Men grundplattformen för vårt agerande är, som jag har sagt tidigare, att alla i koalitionen ser de negativa delarna med Wagnergruppen. Det är inget tvivel om den saken. Att däremot gå händelserna i förväg, om det exakta upplägget för vad vi gör, kan också spela en motpart i händerna, vilket man inte vill göra. Det kan se ut på väldigt många olika sätt i ett slutskede.

All vår ambition just nu gäller att se till att de inte skriver det avtalet. Där lägger vi all ambition just nu. Men det ska inte råda något tvivel om att vi inser allvaret i situationen.

Det är därför jag har markerat att det som står i utskottets betänkande är den inriktning vi kommer att följa. Där står följande: ”Om förutsättningarna för insatsen skulle förändras plötsligt, exempelvis genom att Malis regering ingår samarbete med den s.k. Wagnergruppen, måste regeringen återkomma till riksdagen eller genom berörda utskott för information om regeringens genomförande av riksdagens beslut om mandat för insatsen.”

Vi kommer att följa den ordningen med exakthet, men jag vill inte spekulera i förtid om saker som ännu icke har inträffat. Vi har dock samma syn på allvaret i situationen.

Anf. 35 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Låt mig inledningsvis chockera talmannen, försvarsministern och undertecknad med att säga några vänliga saker till försvarsministern. Det händer inte alla dagar i veckan.

För det första: Det är utmärkt att ansvarigt statsråd är i kammaren när vi diskuterar och debatterar internationella insatser. Det förtjänar beröm.

För det andra: Som företrädare för Moderaterna, som är det största oppositionspartiet, tycker jag att det är en styrka att det finns den typen av parlamentarisk bredd att vi står bakom de två propositionerna i huvudinriktningarna när det gäller FN-insatsen Minusma och när det gäller den franska insatsen Takuba.

För det tredje: Det är viktigt att också ha beredskap för andra former av internationella insatser. Jag kan tänka mig flera olika sorter. Ett område där jag tycker att försvarsministern berömligt har varit ute är tanken på att Sverige ska kunna bidra om Ukraina så önskar och vill i en insats för Ukraina.

Därmed, fru talman, har jag bockat av tre vänligheter. Nu ska jag ställa en fråga.

Jag delar fullt ut försvarsministerns bild och beskrivning av att det handlar om att bekämpa terrorism, jihadism, smuggling och flyktingströmmar av stora format. Men det handlar också om att säkra den politiska övergångsprocessen och genomföra kommande val.

Vad tycker försvarsministern är värre, nämligen att den maliska regimen och juntan inte kommer att genomföra val som planerat den 27 februari eller att man eventuellt leker med ryska legosoldater, Kremles utsända i form av Wagnergruppen? Vilket bedömer försvarsministern och regeringen vara det värsta?

Anf. 36 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag får börja med att tacka för de positiva omdömena. Det gäller framför allt den parlamentariska bredden. Det är viktigt att vi har den plattformen för diskussioner.

Jag sa i mitt inledningsanförande att jag fick en rapport om att Ecowas kräver besked före den 31 december. Det är jätteviktigt. Det är också viktigt att vi håller Wagnergruppen borta.

Sedan var det frågan om att gradera vad som är värst eller inte. Jag ser detta som en helhet. Bägge delarna är jätteproblem, och vi måste jobba i bägge dimensionerna. Jag ger mig inte in i gradhistorien.

Jag har tidigare i dag sagt att jag ser konflikten i ett mer internationellt perspektiv där vi kan se hur sådana frågor ställs på sin spets i Asien, Europa och Afrika. Andra intressen än just vad som händer exakt i Mali får plötsligt stort inflytande över konflikten. Jag ser Wagnerengagemanget ur det perspektivet.

Nu har detta ännu inte inträffat. Om vi lyckas med strategin borde det gå att få till stånd dessa val, och det borde gå att hitta en situation där det inte finns ett avtal med Wagnergruppen. Det är målet. Lyckas man med de båda bitarna har politiken varit lyckosam.

*Svenskt deltagande i
Förenta nationernas
stabiliseringsinsats i
Mali och Fortsatt
svenskt deltagande
i militär insats för
stärkt säkerhet i Mali*

Anf. 37 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att en styrka med propositionen, framför allt Minusmapropositionen, är att regeringen har gått oss i oppositionen till mötes så att det finns en uttalad svensk exitstrategi. Det är något som vi har gett uttryck för tidigare i kammaren. Jag vill bara kvittera även den vänligheten.

Nu tänker jag inte ställa en fråga, fru talman, utan i stället ge två kommentarer.

Utän att gradera är det Moderaternas bestämda uppfattning att där Wagnergruppen är där är inte Sverige. Om inte val genomförs i Mali med en överföring av makten till ett civilt styre måste det få konsekvenser.

Fru talman! I tidigare replikskifte påpekade Miljöpartiet att det finns ett omfattande biståndssamarbete med Mali. För den period som regeringen har pekat ut, 2021–2025, handlar det om 2 miljarder av skattebetalarnas pengar. Det är ett sådant område som kan medföra konsekvenser.

Fru talman! Nu ska jag däremot ställa en fråga.

Jag noterar att försvarsministern drog en av slutsatserna i fråga om likheter, skillnader och paralleller vad gäller Afghanistan och Mali genom att berömma det franska ledarskapet för Takuba. Det är viktigt att notera. Vi känner väl oss alla besvikna över hur USA hanterade allierade och vänner när det gäller utmarschen ur Afghanistan.

Finns det fler slutsatser som försvarsministern kan dra när det gäller likheter, skillnader och paralleller mellan Afghanistan och Mali? När nu möjlighet ges att ställa frågor: Har regeringen ännu bestämt sig för hur man ska göra med den breda utvärderingen av Afghanistan, inte bara den militära insatsen utan även den civila delen och biståndet? Än så länge har jag inte sett något sådant besked.

Anf. 38 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Utrikesdepartementet får återkomma till den sistnämnda frågan.

Sedan var det frågan om Frankrike kontra USA. Jag tänker inte utveckla något resonemang om detta. Jag konstaterar att det gick till som det gjorde i Afghanistan. Jag kan konstatera att vi har haft en bra dialog inom ramen för Takubakoalitionen, och jag tycker att det är ett öppet klimat. Andan är att informera varandra, diskutera tillsammans, se hur vi ska gå vidare och vad konsekvenserna blir i olika skeden.

Jag har tidigare sagt att jag inte går händelserna i förväg i dessa sammanhang. Jag har markerat att vi kommer att arbeta utifrån de två punkterna som jag har noterat i utskottets betänkande när det gäller hur framtiden ser ut.

Vi får återkomma i den händelse att negativa scenarier inträffar. Om negativa scenarier inte inträffar behöver vi inte återkomma. Det är vår ambition, och vi har hittills lyckats hålla dem borta.

Anf. 39 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag instämmer i Hans Wallmarks beröm för att försvarsministern deltar i debatten. Jag tycker också att det är viktigt. Som jag nämnde i mitt inledande inlägg har nästan alla partier i Sveriges riksdag en lång historia av samsyn när det gäller insatserna. Men vi står inför ett nytt läge.

Fru talman! Jag har lyssnat noga på vad försvarsministern har markerat när det gäller Wagnergruppen, det vill säga att den får avgörande konsekvenser. Uppenbarligen anser försvarsministern att det redan har blivit effekt av påtryckningar vad avser Wagnergruppen, men försvarsministern verkar ändå inte anse att det är viktigt att vara tydligare och markera att om Wagnergruppen kommer in på marken lämnar Sverige de militära insatserna, både Minusma och Takuba. Detta borde vara en tydlig signal, i likhet med vad vi har sagt nu, nämligen att vi inte vill se att Wagnergruppen där skulle få effekt på marken.

Fru talman! Jag hör också försvarsministern nämna att det inte ska skrivas ett formellt avtal. Men tillåt mig vara lite försiktig när det gäller formuleringarna där. Skriftliga avtal är väl inte kännetecknande för Wagnergruppens närvaro eller för Kremls agerande? Wagnergruppen på marken, oavsett skriftligt avtal eller inte, måste innebära att Sverige lämnar insatsen. Är det också försvarsministerns tydliga signal till koalitionen, Frankrike, Mali och FN?

Anf. 40 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag har markerat vårt förhållningssätt utifrån det som står i utskottets betänkande, och det borde i någon mening kunna tillfredsställa riksdagens olika aktörer att vi står på samma plattform i det framtida agerandet. Jag är inte beredd att ta ut scenarier som ännu inte har inträffat, utan vi försöker tillsammans med andra, inom ramen för koalitionen, påverka det här så att den typ av utveckling som vi nu diskuterar inte inträffar.

Jag menar att det har fått effekt, men det är inte avgjort och slutligen utklarat. Vi har kommit en bit på väg, men jag kan inte garantera exakt vad som händer i framtiden. Det är dock ingen tvekan om att den maliske försvarsministern och deras regering har klart för sig vad våra ståndpunkter är. Vi har också i dessa ageranden tydligt klargjort att det handlar om konsekvenser som kommer att inträffa i den händelse att de gör det.

Det är där någonstans vi står. Om vi har en informationsbas som säger att Wagnergruppen är representerad på det ena eller andra sättet får vi ta ställning, men i grunden handlar det ändå om att det på något sätt måste finnas en relation mellan den maliska regeringen och det här företaget vars omfattning det går att ta ställning till.

Vi kan inte ta ställning utifrån vad vi tror och hur vi spekulerar. Man måste ta ställning utifrån exakt vetskap om sammanhanget. Vi följer detta oerhört noga och tar alla informationer och underrättelser på allvar. Däremot spekulerar jag inte om sådant som inte är belagt.

Anf. 41 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Vi ska inte spekulera, men vi ska inte heller binda oss till just det skriftliga avtalet. Försvarsministern är ju fullt på det klara med att vår närvaro i området påverkas av om Wagnersoldater, legosoldater, dyker upp och finns där. Det kräver samordning med hela insatsen, mellan Minusma och Takuba och så vidare. Men vi ska inte ställa oss i att samordna en verklighet där Wagnergruppen och inte bara jihadister och andra finns med på marken.

Det är naturligtvis viktigt att vi är tydliga med alla som vi talar med. Jag uppfattar att försvarsministern har uppfattat hur partierna i riksdagen

tydligt signalerat till regeringen att om Wagnergruppen kommer att vara på plats, med eller utan avtal, så finns inte stöd i riksdagen för närvaro av svensk trupp. Detta skulle jag gärna vilja ha bekräftat.

Fru talman! Försvarsministern nämner Kina och Ryssland i Afrika, och det är klart att vi ser den kinesiska närvaron – i och för sig också i Minusma – och även rysk närvaro i afrikanska länder där man försöker konkurrera om de värderingar som vi står upp för, nämligen vår demokratiska modell. Det är klart att de är intresserade av att det inte hålls framgångsrika demokratiska val i afrikanska länder.

Om demokratiska val inte genomförs under 2022 är det därför viktigt att vara tydlig med att någonting i så fall måste inträffa gällande Minusmas mandat och arbetet. Är svaret på den frågan ja eller nej?

Anf. 42 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Allt hot som vi jobbar med handlar dels om att val ska respekteras och genomföras, dels om att det här med Wagner inte ska bli någonting. Det är ju det allt det här handlar om. När jag lyssnar på delar av debatten är det ungefär som om vi inte skulle ha gjort någonting, att vi inte har uppfattat läget eller att det är något annat problem i sammanhanget.

Vi har varit tydliga i koalitionen från första början, och vi har varit tydliga gentemot Malis regering i de här sammanhangen. Det finns inga tveksamheter kring det. Dock måste vi se vad det är för läge innan vi sätter ned foten, och jag hoppas att man från utskottet och riksdagen också menar allvar med det man själv skriver: ”Utskottet noterar också den samordning som sker inom Sahelkoalitionen som en viktig bas för framtida analys och agerande.”

Det som gäller är alltså att vi gör det här tillsammans och för resone-
mangen tillsammans. Då är vi starkare i slutändan och under processen, och det är då vi kan nå resultat.

Jag är fullt medveten om hur man ser på det här i riksdagen, men jag vill också upplysa om vad ni själva skriver i utskottets förslag. Jag har också redogjort för att vi kommer att följa de här två punkterna. När det gäller synen på Wagner finns det, om jag uppfattar saken rätt, ingen politisk skiljelinje.

Utifrån den här debatten har vi en bred parlamentarisk uppställning bakom det förslag som nu föreligger, en bra plattform. Vi har diskuterat det allvarliga läget, och regeringen har agerat redan från början. Vi hade EI2-möte här i Stockholm, och ett av resultaten av det mötet var en omedelbar reaktion gentemot Malis regering.

Jag upplever nog att det är samma linje i grunden. Men vilka steg vi tar och när får vi återkomma till.

Anf. 43 MARIA NILSSON (L) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja återvända till den artikel av Diana Janse som publicerades i Svenska Dagbladet i morse.

Statsrådet har naturligtvis varit inne på det här och resonerat kring skillnaderna mellan Afghanistanläget och situationen i Mali med en bättre kommunikation med Frankrike och så vidare, men jag skulle ändå vilja återvända till frågan om Sveriges plan B, eller exit strategy, för Mali. Oavsett om det finns en bättre kommunikation med Frankrike är ju realiteten

på marken tyvärr att det finns vissa likheter med Afghanistan. Det är ett kraftigt försämrat säkerhetsläge och en oerhört volatil politisk situation med väldigt tydliga extremistiska inslag.

Samtidigt har Sverige med rätta investerat tid, resurser, militär personal, bistånd och så vidare. Hur arbetar vi för att se till att detta inte går förlorat vid en kraftig försämring av läget? Hur ser vi till att resultatet av de ansträngningar som är gjorda via Minusma, via ett starkt biståndsstöd och så vidare finns kvar?

Anf. 44 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag kan vara lite rak och tydlig och säga så här: Om nu uppfattningen här är att Minusma ska dras tillbaka och Takuba inte ska finnas, ja, då är kaoset fullständigt. Då kommer extrema krafter att ta över. Då blir det här djupt negativt, och då kommer vi säkert att se hur auktoritära regimer klampar in även i det här området och skaffar sig fotfäste.

Här handlar det om att hitta en strategi så att vi även i fortsättningen kan ha FN-operation och andra operationer som är nödvändiga för att upprätthålla säkerheten i den här svåra miljön varifrån både jihadism, extremism och terrorism kan fortplanta sig även till vår kontinent.

Om ett omedelbart tillbakadragande är alternativet kommer vi att skapa ett stort säkerhetsproblem rakt av. Det är därför jag säger att vi är fullständigt medvetna om problematiken kring Wagnergruppen och alla andra delar och dimensioner i detta. Men vi vill inte gå händelserna i förväg. Nu gäller det att se till att det där med Wagner inte inträffar. Sedan gäller det att se till att det här med Ecowas respekteras. De har lagt en tidtabell för val fram till den 31 december. Man får väl återkomma och bedöma läget efter det.

Men här diskuterar vi inte hur vi förhindrar processen mot det negativa, utan vad vi gör om det negativa inträffar. Det är två olika perspektiv och dimensioner. Så här långt har jag velat koncentrera mig på vad vi gör för att det mest negativa scenariot inte ska inträffa.

Anf. 45 MARIA NILSSON (L) replik:

Fru talman! Jag hade faktiskt inte tänkt nämna Wagnergruppen. Jag tycker att det har blivit ordentligt penetrerat av tidigare talare vad som kan hända med den, och jag uppfattar att det finns en tydlighet för den händelse att man skulle kontraktera den gruppen. Jag vill ändå poängtera att det kanske inte är så digitalt, som Kerstin Lundgren var inne på. Man kommer inte att vifta med ett kontrakt och publicera det på en hemsida. Det kanske blir så att det plötsligt dyker upp operatörer på marken utan andra kännetecken än gröna kläder, som det var på Krim till exempel.

Jag hör naturligtvis vad statsrådet säger. Men låt oss gå tillbaka till Ecowas och den tidsplan som man har presenterat! Jag uppfattade att det var någonstans i slutet av december. Hur anser statsrådet att Sverige inom ramen för Minusma eller Takuba kan agera och driva på för att man ska följa inriktningen från Ecowas om att hålla demokratiska val det första kvartalet? Hur kan vi jobba för att det här ska bli verklighet inom ramen för de insatser vi gör?

Prot. 2021/22:44
13 december

*Svenskt deltagande i
Förenta nationernas
stabiliseringsinsats i
Mali och Fortsatt
svenskt deltagande
i militär insats för
stärkt säkerhet i Mali*

Anf. 46 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! De här initiativen är redan tagna. Detta markerades redan från början i samband med kuppen och i samband med att det var oro för att val inte skulle genomföras. Det här jobbar vi kontinuerligt med själva och tillsammans med andra. Det är inte så att det ska tas några nya initiativ för att detta med valen hände, utan det gäller att hålla i de initiativ som redan har tagits.

När det gäller den andra delen gäller det att hålla pressen på Malis regering, så att det blir breda konsekvenser i händelse att de anlitar Wagnergruppen. Vi jobbar med den här frågan i en komplex miljö med alla de svårigheter som finns. Men vi får väl ta en sak i taget och bestämma oss exakt för vilka åtgärder vi ska vidta när vi i så fall hamnar i de situationerna. Jag är i alla fall glad åt att vi i grunden har samma syn; de här problemen ska vi ta på allvar, och det vill jag understryka att regeringen verkligen gör.

Anf. 47 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Jag har varken beröm eller kritik till försvarsministern, utan en ärlig fråga om en sak som jag tycker är intressant.

I propositionen om Minusma öppnar regeringen för en avveckling 2024. Som jag sa i mitt huvudanförande är vi från Vänsterpartiet inte helt positiva till detta, som det ser ut nu. Vi ser insatserna som långsiktiga. Vi har byggt upp mycket kunskaper och erfarenheter om Mali. Men vi förstår också dels att det finns en press på regeringen, dels att vi inte kan vara där hur länge som helst.

Hur ser försvarsministern på möjligheten för Sverige att gå in i en ny stor FN-insats den dag då vi lämnar Minusma? Ser försvarsministern ett önskemål eller en vilja att Sverige ska befinna sig i en stor FN-insats hela tiden? Finns det en tanke om det från regeringens sida?

Anf. 48 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det skulle vara märkligt om Sverige inte hade en stor öppenhet för att delta i FN-insatser. Avslutar vi en så här stor insats tycker jag också att vi ska vara öppna för att gå in i någonting annat. Där har vi samma inställning i grunden.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att bidra till FN-systemet. Jag anknöt också lite grann till ett av motiven. Är det så att länder med en försvarsmakt som är relativt avancerad – materiellmässigt, strategiskt och beträffande personalen – inte bidrar blir det också så att FN-insatserna blir svagare. Jag behöver inte fördjupa det resonemanget, för ledamoten förstår precis hur jag menar. Jag har sett i praktiken vilken stor skillnad det är beroende på vilket land det gäller. Jag anser att länder med en kvalificerad militär förmåga i praktiken har en skyldighet att delta i sådant här.

Anf. 49 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för detta positiva svar. Då blev det ändå lite beröm!

Vi delar helt och hållet denna uppfattning. Vi har ett solidariskt ansvar i världen för att hjälpa till med fred och demokratisk utveckling på många olika sätt, till exempel genom biståndet och genom Folke Bernadotteakademien och allt det som görs där. Jag är väldigt glad över det svar som

försvarsministern ger och de tankegångar som han har. Vi kan ju inte lova någonting eller peka ut någonting, och det är inte alls heller mitt syfte. Min önskan är att vi håller kvar den här tanken: Den dag då vi eventuellt lämnar Minusma, eller kanske redan innan, bör vi förbereda oss för någonting nytt.

Anf. 50 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar er alla för debatten och önskar er en trevlig lucia och ett bra liv i största allmänhet. Vi kanske inte ses före jul, så jag önskar er en god jul också.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 8 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU2
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom (prop. 2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 51 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Att gå i pension ska vara något att se fram emot. Man ska kunna glädjas åt livet och känna ekonomisk trygghet när man har gjort sitt i arbetslivet. Många pensionärer har det gott ställt och kan njuta av tillvaron, men det är också många pensionärer som vrider och vänder på varje krona.

Alldeles för många pensionärer i vårt land har en för låg pension. Orättvisorna, ojämlikheten och ojämställdheten som finns i vårt samhälle avspeglas också i pensionskuvertet. Främst drabbas de som har haft låg lön och dåliga villkor och såklart de som har saknat avsättningar till tjänstepensionen, exempelvis för att arbetsgivaren inte har tecknat kollektivavtal.

Den kollektivavtalade tjänstepensionen är en mycket viktig del av vårt pensionssystem, men det får inte innebära en acceptans för en låg allmän pension. Tvärtom är den allmänna pensionen den bärande delen av vårt pensionssystem, och den måste leverera bättre. Därför behöver vi göra förbättringar inom ramen för pensionssystemet, men också förändra de strukturer i samhället som har negativ inverkan på pensionsnivåerna.

Fru talman! Trots att det finns mycket mer vi socialdemokrater vill göra för att pensionerna ska höjas och bli tryggare kan jag konstatera att det ändå har hänt en hel del denna mandatperiod.

För det första har vi steg för steg tagit bort den orättvisa ordning som den gamla moderatledda regeringen införde och som innebar att pensionärer ska betala mer i skatt än de som fortfarande arbetar.

För det andra har vi steg för steg förbättrat grundskyddet. Förra året höjdes både garantipensionen och bostadstillägget med över 1 000 kronor i månaden för de sämst ställda pensionärerna. I och med den budget som vi nu behandlar blir det ytterligare en förbättring av bostadstillägget, eller två skulle man kunna säga. Regeringen har föreslagit en höjning av taket

Prot. 2021/22:44
13 december

*Svenskt deltagande i
Förenta nationernas
stabiliseringsinsats i
Mali och Fortsatt
svenskt deltagande
i militär insats för
stärkt säkerhet i Mali*

*Ekonomisk trygghet
vid ålderdom*

så att man kan få kompensation för hyror som uppgår till 7 500 kronor i stället för dagens nivå 7 000 kronor. Sedan blir det också en höjning av konsumtionsstödet till alla pensionärer som har bostadstillägg. Glädjande nog verkar alla partier nu tycka att det är en bra idé.

För det tredje införde vi tidigare i höstas ett nytt pensionstillägg för de pensionärer som har jobbat ett helt arbetsliv men som ändå får en tämligen låg pension. Det innebär att drygt hälften av landets pensionärer har fått en höjning på upp till 600 kronor i månaden. Det ska löna sig att ha arbetat, inte bara för hög- och medelinkomsttagare utan också för undersköterskan och butiksbiträdet som har knegat på dag efter dag trots låg lön, ofrivilligt deltidsarbete och tuffa villkor.

Alla dessa satsningar syftar till att minska den ekonomiska utsattheten bland våra äldre och även minska inkomstgapet mellan kvinnor och män. Vi vet mycket väl att det tyvärr framför allt är kvinnor som har de lägre pensionerna. Detta betyder inte att vi är nöjda eller klara med att förbättra pensionerna, långt därifrån. Vi socialdemokrater vill göra mer för att pensionerna ska bli både högre och tryggare, såväl den inkomstgrundade pensionen som grundskyddet för de sämst ställda, för både dagens och morgondagens pensionärer.

Fru talman! Det är glädjande att vi blir allt äldre och därmed får allt fler år som pensionärer – mer tid för livet, helt enkelt. Men att vi lever längre innebär också att pensionen vi tjänar in genom arbetslivet måste räcka i fler år. Det innebär att pensionerna per automatik gröps ur om vi inte ser till att vi orkar med ett lite längre arbetsliv. Arbetsförhållandena måste därför bli bättre och möjligheterna att byta yrkesbana bli fler.

Den som är sjuk eller blir utsliten i förtid måste naturligtvis kunna få känna trygghet från kringliggande socialförsäkringar. Tyvärr ser det inte alltid ut så i dag, utan många tvingas i stället att ta ut sin ålderspension i förtid, trots att det innebär en låg pension resten av livet.

Jag tror att de flesta inser att vi behöver arbeta lite längre i takt med att vi lever längre, men då måste det samtidigt finnas en ventil för dem vars kropp säger stopp och som blir utslitna innan de når pensionsåldern. I dag är Sverige ett av få jämförbara länder som inte har någon sådan ventil. Det är kort sagt orimligt. Därför inför vi socialdemokrater nu en trygghetspension för dem som är över 60 år och som har slitit ut sig. Den som slits ut i förtid ska kunna avsluta arbetslivet värdigt och få ut en anständig pension.

Sist, men definitivt inte minst, fru talman, vill vi socialdemokrater att det avsätts mer pengar till pensionen när vi arbetar. Vi har i grunden ett robust och hållbart pensionssystem som är värt att vårda. Men när pensionssystemet sjösattes var bedömningen att det behövde avsättas 18 ½ procent av lönen för att upprätthålla rimliga nivåer. Det där kom ju med tiden att i praktiken bli 17,21 procent, och därmed avsätts inte tillräckligt med pengar till våra pensioner.

Pensionsmyndighetens egna rapporter visar att det inte räcker med den högre riktåldern för att inkomstpensionens kompensationsgrad ska bli så bra som tanken en gång var. Därför vill vi socialdemokrater höja tillbaka avgiften till de ursprungliga 18 ½ procenten, och vi driver på för att få med oss fler partier. Vi har en överenskommelse i den blocköverskridande pensionsgruppen om att se över och analysera avgiftsnivåerna. Det är bra, och det ser jag fram emot att vi ska göra i närtid. Det vore väldigt välkommet

om vi kunde komma framåt i bred enighet för att upprätthålla den långsiktiga stabiliteten.

Med det sagt återstår bara för mig att avslutningsvis hänvisa till vårt särskilda yttrande och att önska talmannen, utskottets ledamöter och personal men framför allt landets pensionärer en fortsatt glad lucia.
(Applåder)

Anf. 52 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Vi har i Sverige ett pensionssystem som i grund och botten är tryggt. Det bygger på ett antal grundpelare. Det bygger på att det ska vara finansiellt hållbart. Den största delen ligger inte i statsbudgeten. Varje generation står för sin egen pension. Arbete ska löna sig, och det ska vara förutsägbart så att även dagens 30-åringar kan se ungefär hur pensionen kommer att se ut om de jobbar lika väl som de gör i dag. Det bygger också på att det finns ett grundstöd för de personer som av någon anledning inte har haft ett lönearbete som bygger upp full inkomstpension. Det bygger både på garantipension och på bostadstillägg, och det ger ett grundskydd.

Man kan titta på hur pensionssystemet ser ut i dag och hur det har levererat sedan vi införde det i början av 90-talet genom de beslut som togs då. På senare tid har ett antal rapporter redovisats som visar att pensionsnivåerna har stigit de senaste åren. Om man tittar på jämförelser i Europa ser man att vi, avrundat dagens värde, har gått från 1,1 miljoner pensionärer som betecknas som fattiga till 300 000 i dag. Därmed inte sagt att vi har kommit dit vi ska, men jag vill ändå visa på en förändring som har skett. Det har gått från 72 till 15 procent personer över 65 år som betecknas som fattiga enligt det begreppet.

Alecta har redovisat att dagens 66-åring har 72 000 mer i pension än vad man hade för tolv år sedan, och dagens 69-åring har 46 000 mer än den som gick i pension för nio år sedan. Collectum har också gjort undersökningar som visar att en stor andel av pensionärerna är nöjda med sina pensioner.

Om man tittar på den text som ligger till grund för den budget som S och MP lade fram tidigare i höstas hittar man siffror som visar att det är ungefär 36 000 pensionärer som har låg materiell standard i Sverige i dag.

Pensionsmyndigheten har också tittat på frågan om vi har tillräckliga pensioner eller inte, och de svarar både ja och nej på denna fråga. Nej, vi når inte upp till 60 procent i kompensationsgrad, som faktiskt var tanken när vi införde dagens pensionssystem. Ett stort skäl till detta är att vi inte jobbar förhållandevis längre utifrån att vi lever längre. Det är också en del i en skatteteknisk konstruktion som gjordes. Jag ska inte gå in i detalj på hur den gjordes, men den påverkade precis det som min företrädare sa här för en stund sedan, att det i praktiken inte är 18,5 procent. Det är en skatteteknisk del som regeringen gjorde 2006.

Med tjänstepensioner når vi dock över det mål som fanns. I dag är vi uppe i 73 procent i kompensation. Om man tittar vidare på kompensationsgraden ser man att den som har låg inkomst får större inkomstkompensation som pensionär än den som har en hög inkomst.

Att jag pratar om dessa saker beror på att det för mig är viktigt att beskriva att vi har ett pensionssystem som till stora delar ger högre pensionsnivåer för våra pensionärer. Men återigen: Därmed inte sagt att alla pensionärer har jättemycket pengar. Men jag tycker att det är viktigt, för ibland

låter det i debatten som att pensionssystemet inte fungerar över huvud taget, vilket inte är sant.

Det som har genomförts de senaste åren är att vi har höjt garantipensionen för dem som har lägst pension. Vi har också höjt bostadstillägget. Vi har gjort den justering som kallas för inkomstpensionstillägg. Jag tror att vi i längden behöver inkludera detta i hela systemet och inte ha det vid sidan om.

Fru talman! Vi borde också ha höjt åldersgränserna tidigare. Vi har inte kommit fram till alla beslut än, men planerna finns. Detta påverkar självklart pensionsnivåerna. Ju längre vi lever efter att vi gått i pension, desto längre ska ju de pengar vi har sparat på vägen dit räcka.

Vad vill då Centerpartiet göra framåt? Vi vill jobba mycket mer med att det blir tydligt och kunskapen ökar om vad de olika livsval vi gör innebär för vår pension. Alla behöver få kunskap om att det är antalet år på arbetsmarknaden som är det viktigaste när vi pratar om vilken pension vi får. Det handlar både om att våra ungdomar ska börja arbeta tidigare och om att vi behöver arbeta längre.

Det handlar om att se på den jämställda arbetsmarknaden och synen på familjerna. Jag brukar i dessa sammanhang ta in ett annat område inom familjerätten. Det är i dag inte självklart med gemensam vårdnad om barnen om man inte är gift, vilket också påverkar synen på familjen. Vem ska ta ansvaret för familjen?

Det handlar om att öka informationen om bostadstillägget och möjligheten att söka bostadstillägg. I dag ansöker inte alla pensionärer som har rätt till bostadstillägg om det.

Det gäller också att se över hur kommunerna hanterar olika system för det som ger den totala ekonomin för våra pensionärer.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis säga att det finns personer med mycket låga pensioner, och vi behöver titta på vad skälet till detta är. Är det för att man inte har bost i Sverige under hela sitt liv, eller är det av andra skäl? Men vi ska inte göra dessa justeringar genom att luckra upp tryggheten i det system som vi har i dag.

Med detta vill jag hänvisa till mitt särskilda yttrande.

Anf. 53 IDA GABRIELSSON (V):

Fru talman! Det ska löna sig att arbeta. Den som arbetar ska ha rätt till trygga försäkringar, bra lön och, efter ett långt arbetsliv, en anständig pension. Men så är det inte i dag.

Sverige har i dag ett illa fungerande pensionssystem. Vi blir allt äldre, sägs det. Men det gäller inte alla. Vi kommer inte att dö samtidigt, du och jag. De ökade klasskillnaderna har lett till att korttidsutbildade kvinnors förväntade livslängd till och med sjunker.

Men snart kan vi göra något åt detta; då blir det upp till bevis. Vänsterpartiet har nu fått igenom den största höjningen av pensionerna sedan systemet infördes. Förslaget om ett garantitillägg kommer att läggas på riksdagens bord under våren, och då ska alla partier i den här kammaren ta ställning. De som byggt upp landet förtjänar en anständig pension.

Hundratusentals pensionärer får 1 000 kronor skattefritt i månaden. Alla de 700 000 personer som i dag har garantipension ska ha rätt till ersättningen. Den påverkas inte av bostadstillägget – du får den ändå – och de som inte har bostadstillägg har också rätt till ersättningen. Man behöver

inte ansöka om den; den ska betalas ut automatiskt från augusti månad. Vänsterpartiet ställde detta krav redan till den här budgeten, och i vårt eget budgetförslag finns en höjning med. Men regeringen gick oss inte till mötes förrän det var skarpt läge i samband med statsministeromröstningen.

Fru talman! Pensionärer är inte betjänta av tomma löften eller tjusiga valtal. Pensionsgruppen har misslyckats med sitt uppdrag att garantera anständiga pensioner till alla. Detta fortgår år efter år, utan att någon av gruppens medlemmar från något av alla de partier som ingår agerar för att säkra pensionärernas trygghet.

Vi svenskar är i dag bland dem som arbetar längst i hela EU. Samtidigt ligger vi i botten i Norden när det gäller nivån på pensionerna, och över 300 000 svenska pensionärer riskerar att hamna under EU:s fattigdomsgräns. Vi har störst andel fattigpensionärer i Norden. Nära hälften av alla kvinnor som i dag är ålderspensionärer har garantipension som en andel av sin pension, det vill säga det lägsta statliga bottenkyddet.

Vi ska ha en anständig bottenplatta i Sverige. I dag blåser man folk. Man argumenterar för respektavståndet genom att säga till den som har det ganska dåligt att det ju i alla fall finns de som har det ännu sämre. Höjd grundnivå kommer att leda till högre pensioner för alla låg- och medelinkomsttagare, för den låga grundnivån i Sverige har länge bidragit till att hålla nere pensionerna.

Garantipensionen är i dag konstruerad så att den har halkat efter utvecklingen för den övriga befolkningens inkomster. För att den ska komma i kapp är det en höjning med 3 000 kronor i månaden som gäller. Nu har vi snart en chans att stänga en del av det gapet.

Fru talman! Sju av tio kommunalare hade för något år sedan garantipension. Coronahjältarna som de kallats, de som getts applåder från höger till vänster, får nu höra av högerpartierna här att de inte har jobbat – att de, när det väl kommer till kritan, inte skulle vara värda en tusenlapp mer i månaden i pension. Detta menar politiker som många gånger själva får mångdubbelt så mycket i plånboken varje månad och som bland annat fattat beslutet som inneburit att denna grupp fått stå längst fram medan man själv till exempel har kunnat jobba hemifrån. Det är skillnad på folk och folk i Sverige.

Inget kunde vara mer fel än att påstå att Sveriges pensionärer inte har jobbat. En sådan obegåvad uppfattning är för den som själv aldrig behövt kavla upp armarna och ta i och som ser ned på den som jobbar med kroppen och sliter ut sig. Vi andra vet bättre.

Pensionsarbetsgrupper och respektavstånd kan ni prata om, eller om slösaktiga branschstöd i mångmiljardklassen till hamburgerkedjor eller bonussystem som gynnar den absoluta toppen. Men ingen ska berätta för mig som arbetarunge hur hårt arbete ser ut. Jag har en farmor som slitit på tvätten i Ockelbo och samtidigt tagit hand om fyra barn och en mormor som i sitt yrke som städerska städade både fabriker och skollokaler. Jag har föräldrar som jobbat på golvet i butiken och i omsorgen. Så jag vet; det sitter i kroppen och är en del av mig.

Fru talman! Pensionssystemet som alla säger sig vilja värna fungerar för den med högst inkomst, men för låg- och medelinkomsttagare är det en katastrof. Och det är inte främst för att pensionsåldern har varit för låg utan för att pensionerna varit för låga, för att inbetalningarna varit för låga och för att systemet ser ut som det gör.

Därför har Vänsterpartiet motsatt sig en höjning av pensionsåldern. Den höjda pensionsåldern kommer inte att betala sig i pensionskuvertet. För personer med vanliga löner kommer de extra åren knappt att märkas i plånboken. Enligt Kommunals beräkningar ger varje enskilt arbetat år efter 66 års ålder omkring 150 kronor mer i månaden för deras medlemmar. Är det detta som menas med att det ska löna sig att arbeta?

Fru talman! Den som går i pension i dag kommer endast att få halva lönen, och värre kommer det att bli. Oron gnager ständigt i den som inte har allt. Som barn oroade man sig för hur föräldrarna skulle ha råd. Det handlar om ensamstående mammor som kämpar på eller om föräldrar som mina, som bråkade om hur semesterkassan skulle räcka till på Orsa camping. Jag erbjöd dem mitt femkronorsrör, som jag hade sparat ihop. Som vuxna oroar vi oss i stället för föräldrarnas framtida pension – hur de ska ha råd att leva. Äldre tvingas leva på sina barn i välfärdslandet Sverige. Det är illa.

Det jag fortfarande inte för mitt liv kan begripa, trots många år i politiken, är hur man kan låta bli att göra allt som står i ens makt för att ändra detta. I stället får vi höra av de borgerliga partierna att vänsterpensionen med garantitillägg är farlig eller att den skulle vara ett bidrag. Några har till och med mage att påstå att det skulle vara populism att äldre får det bättre.

Det som är farligt är i stället när politiker kommer långt bort från de väljare man är vald att representera. Vi är förtroendevalda – valda av folket. Människors trygghet är politikens ansvar. Det är vårt viktigaste uppdrag.

Till samma grupp som Vänsterpartiet har drivit på pensionsgarantitillägget för har högeroppositionen ordnat 50 spänn i månaden. Den som har mest och får mest får 150 kronor i månaden. Mer blev det inte, trots Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas vurm för pensionärer. Det är lätt att prata, men när det kommer till konkret handling är det inte mycket att hänga i julgran.

Fru talman! Branschstödet till redan lönsamma företag i form av nedsatta avgifter kostar mer än att ge 700 000 pensionärer 1 000 kronor skattefritt i månaden. Enligt högerekonomer och Finanspolitiska rådet – ja, enligt alla bedömare – är det rena slöseriet. Inte ett jobb till kommer att skapas. Pengarna går i sjön, och de äldre får stå tillbaka. Vad det handlar om är prioriteringar och inget annat.

Med Vänsterpartiets krav på regeringens budget har också nu en ny trygghetspension införts så att den som slitit ut sig kan gå i pension tidigare. Men det är långt ifrån tillräckligt.

Förra året stod jag här och sa att sjukersättningen eller sjukpensionen måste stärkas. Nu är Vänsterpartiet med i stället för Liberalerna, och då händer det saker på riktigt. Grundersättningen höjs med 1 000 kronor i månaden. Taket i bostadstillägget höjs till samma nivå som för ålderspensionärer, och straffskatten tas bort för landets så kallade sjukpensionärer.

Fru talman! Det är snart jul. Tryggheten för Sveriges pensionärer är politikens ansvar – vårt ansvar. Vi ska ta tillbaka kontrollen över pensionsystemet och höja pensionerna rejält. Jag och Vänsterpartiet ska göra allt för att fler partier ska ta detta ansvar.

Jag vill hänvisa till vårt särskilda yttrande.

Anf. 54 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Tack, Ida Gabrielsson, för ditt anförande! Jag tänkte ställa frågor om det här med garantitillägget, för det har varit lite osäkert vad det egentligen är. Vi har hört statsministern hävda att detta inte har någonting med garantipension att göra utan att det är en del av bostadstillägget. När vi lyssnar på Vänsterpartiets företrädare är det i stället kristallklart att det handlar om garantipensionen.

För det senare talar ändå just detta att man räknar med att 700 000 personer ska beröras. Det ska inte vara någon behovsprövning, och det ska även vara skattefritt. Detta gör att det här garantitillägget blir ännu mer generöst än vad både garantipensionen och bostadstillägget är.

Min fråga till Ida Gabrielsson blir bland annat: Kommer även de som befinner sig i decil 10, alltså den rikaste tiondelen, att få del av garantitillägget? Det kan ju vara så att man har en väldigt hög tjänstepension, besparingar på stora belopp och egna besparingar på konton. I och med att tillägget inte är behovsprövat och ska betalas ut med automatik blir alltså den första frågan: Ska även denna grupp få ta del av den tusenlapp som Ida Gabrielsson lovar?

En annan fråga är: Hur kommer garantitilläggets konstruktion att påverka upptrappningen av inkomstpensionstillägget?

Jag har också en tredje fråga. Vi har en pensionsöverenskommelse i Sverige som säger att arbete alltid ska löna sig, även för grupper med låga inkomster. På vilket sätt kommer garantitillägget att kunna leva upp till att vi har kvar detta om att arbete alltid ska löna sig?

Det här var mina tre frågor.

Anf. 55 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågorna, Hans Eklind! Nästan samtliga nordiska länder har en betydligt högre grundnivå i sina pensionssystem jämfört med Sverige.

Den delen ser vi som viktig för att lyfta hela pensionssystemet. Annars finns risken att man med en låg grundnivå alltid kan hävda att respektavståndet upprätthålls genom att ha en låg lägstanivå. Vi tror i stället att det behövs större inbetalningar och höjningar av pensionerna brett i systemet.

Det kommer inte att bli så att den som har jobbat mer får mindre. Det kommer givetvis att finnas en trappa som ser till att det inte kan bli på det sättet.

Tillägget ligger utanför garantipensionen. Regeringen har inte gjort som ni i den borgerliga oppositionen, som har gått fram själva med ändringar i garantipensionssystemet när ni har undantagit vissa grupper från garantipension. Det här är i stället lagt som ett tillägg utanför budgeten.

I Hans Eklinds majoritets motion, som har gått igenom, är det tydligt att det finns ett flyktingundantag. Detta fanns i alla fall inte med i den proposition som jag har läst. Det finns alltså ändringar i systemet som Kristdemokraterna har bistått med.

Det här ligger utanför, men det är inte behovsprövat. Det är helt enkelt ett tillägg.

De allra flesta har, precis som mina föräldrar, jobbat och slitit, men i låglöneyrken. Ibland har man jobbat deltid. 700 000 pensionärer omfattas, och det är inte de som inte har jobbat.

Anf. 56 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Det var någon fråga som Ida Gabrielsson åtminstone försökte beröra, och det var att det ska finnas en trappa.

När Ida Gabrielsson säger att det ska finnas en trappa blir naturligtvis följdfrågan: Hur ser marginaleffekterna ut på garantitillägget när det gäller upp- och nedtrappning? Det skulle vara intressant att veta, för det har en hel del att göra med just respektavstånd och att det ska löna sig att arbeta.

Den fråga som jag däremot inte fick svar på är: Kommer även de som befinner sig i decil 10 att få ta del av garantitillägget?

Ida Gabrielsson påstår att vi inte gör som ni. Det hon egentligen försöker säga med det är att vi vill ta bort de särregler som finns i dag för invandrare om att de ska kunna få räkna tid i hemlandet när de ska få garantipension, och det vill vi göra från 2023. Det stämmer väldigt bra överens med den utredning som har gjorts, och Pensionsmyndigheten har gett grönt ljus för detta. Det är alltså 2023 som denna förändring kommer att ske.

Anf. 57 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna talar oerhört varmt om de äldre. Här har man en chans att ge 1 000 kronor skattefritt till över 700 000 pensionärer med en trappa. Självklart kommer det inte att finnas några felaktiga marginaleffekter när förslaget ligger på bordet. Vi kommer absolut att tillse att den uppdelningen hålls så att ingen kan förlora på att ha jobbat gentemot någon som inte har jobbat.

Som jag sa kommer garantitillägget till allra största del att gå till dem som har jobbat. Givetvis kommer inte den rikaste delen av befolkningen att ta del av det. Som läget är nu ligger inte kapitalinkomster och annat med som grund för detta, som det ser ut i garantipensionen. Det som ligger med är tjänstepensionen. Den kommer man så att säga att räkna bort. Det står i uppgörelsen, så det kan Hans Eklind läsa.

Anf. 58 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag reagerade på Ida Gabrielssons anförande. Det är faktiskt inte sant att vi i Sverige har sämst pensioner och sämst grundtrygghet. Man kan titta på hur det ser ut med den disponibla inkomsten och om pensionärerna har råd med de grundläggande sakerna. Om du inte har råd med tre av nio av de mest grundläggande sakerna räknas du som fattig. Tittar vi på de siffrorna ser vi att Sverige ligger bäst till i Europa. Vi har minst antal pensionärer som är riktigt fattiga. Det är alltså inte sant att vi i Sverige har det sämst.

Som jag sa i mitt anförande finns det pensionärer som har låg disponibel inkomst. Men vi är inte sämst i Europa; det vill jag ha sagt. Och vi har färre fattiga pensionärer i Sverige i dag än 1990.

Min fråga gäller hur Vänsterpartiet vill finansiera detta och hur man vill se till att vi fortfarande har ett tryggt pensionssystem för framtiden. Det finns många pensionärer i Europa som har drabbats av att man har höjt pensionerna i en överbudspolitik och att man sedan, när statens ekonomi inte längre tillåter detta, drar ned pensionerna.

Det finurliga med vårt system är att det ligger vid sidan av och att det inte går att rycka i pensionssystemet när statskassan går sämre. En annan sak som jag tycker är bra är kompensationsgraden, som jag var inne på i

mitt anförande. Vi kompenserar faktiskt dem med låga inkomster mer än dem med höga inkomster. Det brukar ju Vänsterpartiet gilla.

Jag frågar som sagt hur man finansierar detta och hur man säkerställer ett tryggt system för framtiden.

Anf. 59 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Inbetalningarna till det system som vi har måste förstås höjas. Det är något som Vänsterpartiet är för. Det är också så att man behöver fördela detta bättre, för i dag får låg- och medelinkomsttagarna alldeles för dåliga pensioner.

Det jag tog upp tidigare handlar om att vi har bland de sämsta bottenplattorna i Norden och att 300 000 pensionärer riskerar att hamna under just fattigdomsgränsen. Du har räknat på disponibel inkomst. Det finns andra mått. Det handlar om vad man tycker passar ens argument. Men jag har ett hemskt bra argument när det gäller hur detta ska finansieras.

Det handlar om prioriteringar. Detta kostar alltså inte mer än det Centerpartiet lägger på stora skattebidrag, stora branschstöd, till hamburgerbranschen i Sverige. Alla högerekonomer, alla tyckare och alla bedömare säger att det är rena bidragspolitiken. Det ger inte ett enda nytt jobb. Det är 19–21-åringar som redan har anställningar. Och pengarna går till McDonalds och andra stora restaurangnäringar där man dessutom har arbetskraftsbrist. De behöver alltså inte något sådant bidrag.

Den summa som ni har valt att lägga på att subventionera redan lönsamma företag är större än den summa som vi skulle vilja lägga på att ge 1 000 kronor skattefritt i månaden. Det är så mycket det kostar med nedsatt arbetsgivaravgift. Det är så mycket det har kostat under den här tiden. Vad jag ser föreslår Centerpartiet i sin budget att detta ska permanentas. Vi tycker att vi i stället ska permanenta det andra. Ni tycker att man ska permanenta bidrag till storföretag som redan är väldigt lönsamma, genom nedsatta arbetsgivaravgifter. Vi tycker att sociala avgifter ska gå till pensionerna och inte till hamburgerrestaurangerna.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag får påminna ledamoten om att prata genom talmannen för att sänka tonläget i argumentationen.)

Anf. 60 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Det finns alltid olika statistik och olika mått som vi kan använda oss av. Vi kan titta på den relativa fattigdomen, som är jämförd med den inkomst som finns i Sverige. Antalet pensionärer som ligger under gränsen har minskat från 1,1 miljoner till ungefär 300 000 från 1990 till 2017 eller 2019 – det är många siffror åt alla håll. Men poängen är att det har minskat. Det är alltså inte sant att vi har det sämst i Sverige. Men det finns de som har det dåligt.

Sedan gäller det hur vi ska se på skattebidrag och vad vi ska prioritera i budgeten. Ungdomar som får ett arbete kan börja arbeta tidigare, vilket genererar en högre pension för dem den dag de går i pension.

Men ledamoten har inte svarat på min fråga om hur vi ska hantera tryggheten i ett pensionssystem. Det finns risker med en överbudsdebatt inför valet i fråga om hur mycket vi ska höja pensionen i statskassan. Det kan ju sedan dras tillbaka om skattepengarna minskar.

Anf. 61 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Vi vet att det har blivit färre pensionärer som har garanti-pension. Det är fler som har deltagit på arbetsmarknaden. Det är färre kvinnor som har varit hemmafruar och annat. Jag har inte påstått något annat. Vänsterpartiet påstår inte något annat.

Däremot är det en ren prioriteringsfråga. Detta kostar alltså mindre än de pengar som Centerpartiet lägger på subventioner av redan lönsamma företag. Alla tyckare, även högerekonomer och Finanspolitiska rådet, menar att det inte ger ett enda jobb till.

Vänsterpartiet menar att Sveriges pensionärer förtjänar detta. Vi lägger det i ett extra tillägg till dem som egentligen, utifrån de beräkningar vi har, borde få en höjning med 3 000 kronor i månaden. Nu blir det 1 000 kronor i månaden, skattefritt. Det går att finansiera. Det handlar om att prioritera.

Anf. 62 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Ida Gabrielsson har talat mycket kring det allmänna pensionsystemet men väldigt lite om hur man ska orka arbeta längre. Hon har snarare tagit upp detta med att man har blivit utsliten och inte kan jobba så länge.

Jag vill gärna höra lite om hur Ida Gabrielsson ser på möjligheter till förändringar i arbetsmiljön och möjligheter till fortbildning för att man ska orka arbeta längre. Många vill faktiskt det om de klarar det.

Anf. 63 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågan. Man har ju ett begränsat antal minuter på sig, men jag tycker absolut att den vinkeln är väldigt viktig. Det handlar om arbetsmiljön och hur den ska förbättras och hur mycket resurser vi lägger på att rusta arbetslivet för att det inte ska slita ut människor så som det gör i dag. Men det handlar också om att man ska tillåta och stimulera äldre som har yrken där de inte har slitits ut att jobba längre. De ska förstås erbjudas att göra det.

Men i stora branscher tror Vänsterpartiet ändå att vi behöver göra enorma insatser för att komma upp till den här möjligheten. Vi kanske höjer pensionsåldern till 67 år eller 69 år. Det handlar om att det inte fortsatt ska vara så att man, om man jobbar i omsorgen eller i andra tunga yrken, får sluta vid 61 års ålder i alla fall. Det enda som händer då är att man får lägre pension.

Där behöver vi göra stora insatser. Vänsterpartiet har pengar till det i budget, men vi ser också fram emot framtida arbetsmiljökartläggningar som ska göras. Vi hoppas att fler partier vill vara med och prioritera det, för vi tror att det är alldeles nödvändigt.

I en drömvärld skulle vi förstås ha en sådan situation där man inte behövde slita ut sig utan där man kunde jobba längre nu när vi lever längre. Men så länge vi har ett ganska ojämnt arbetsliv kommer det att finnas ganska stora grupper – det handlar inte om någon enskild – som kommer att vara utslitna i förtid. Vi ska göra allt för att förebygga det och se till att det inte ska vara så framåt.

Tack för frågan!

Anf. 64 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Jag hade väl önskat lite mer konkreta förslag kring utveckling av företagshälsovård och annat. Men jag har också en annan fråga. Jag hörde inte ett ljud om tjänstepensionerna. De utgör en viktig del av pensionssystemet. Jag satt med i den första arbetsgruppen i början av 90-talet. När vi lade fram den form som nuvarande pensionssystem har byggde det också på tjänstepensionerna. Jag skulle gärna vilja höra några ord om det.

Anf. 65 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Tjänstepensionen är ju jätteviktig för många, men den är minst för dem som har de lägsta lönerna. Det är lättare att få en bra tjänstepension om man har en hög utbildning och ett jobb med en riktigt bra lön.

Annars är tjänstepensionen absolut ett viktigt komplement, och det är viktigt att arbetsgivare har kollektivavtal så att man får del av detta. Men det är inte tillräckligt för det system vi har. Vi ska ha en allmän god pension, och vi ska också ha en god grundplatta i Sverige. Det har vi inte om man jämför med andra nordiska länder.

Vi har en lägre grundnivå än många andra länder, och det är det som vi vill ändra. Samtidigt vill vi givetvis ändra inkomstpensionen. Tjänstepensionen är det svårt för mig som politiker att ändra eftersom den är avtalsreglerad.

Anf. 66 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! För 107 år sedan fick vi vårt första pensionssystem. Jämfört med dagens pensioner var det knappt några pengar som det gick att leva på. Men det var ändå starten på en väldigt viktig utveckling i Sverige.

Det hade mest positiva delar, men det hade en nackdel också, nämligen att det klöv befolkningen. De som var arbetande blev närande, och de som inte arbetade efter att de hade blivit pensionerade upplevdes som tärande. Detta har vi fortfarande med oss i dag, och det är ett viktigt skäl till den åldersdiskriminering vi ser i Sverige och som är mer uttalad i vårt land än i många andra länder. Den är faktiskt mest uttalad i välfärdsländer med bra pensioner.

Vad gör då pensioneringen med människor? Ja, en del tycker ju att det är fantastiskt att få lämna arbetslivet och kunna göra annat. Men det finns också de som skulle vilja fortsätta.

Så är det i dag, och så var det också i mitten av 1950-talet då Ivar Lo Johansson, journalist som studerade äldrefrågorna i Sverige, menade att det var viktigt att också skapa åldringsyrken för att inte förpassa åsrika människor till en påtvingad passivitet. År 1952 såg han att människor är olika och har olika behov, och detta fångades upp av socialminister Gustav Möller, som vid 70 års ålder förvägrades att ställa upp som riksdagsledamot för att han var för gammal för att tjänstgöra i riksdagen. Att detta har hängt med är kanske en orsak till att vi har så pass få åsrika människor i riksdagen.

Gustav Möller genomförde en utredning, där signalen var att vi ska ha ett tryggt pensionssystem för dem som inte orkar arbeta längre, men för dem som orkar, vill och kan ska vi inte stänga möjligheterna att fortsätta i arbetslivet upp i åldrarna. Sedan har samma budskap sänts ut av Socialsty-

relsen 1981, av Fredrik Reinfeldt 2012, tror jag det var, och för ganska precis ett år sedan av Delegationen för senior arbetskraft.

De som vill och kan ska få fortsätta arbeta, dels för att de tycker att det är roligt och meningsfullt, dels för att bidra till välfärden i Sverige. Det är därför vi liberaler ser med oro på att LO inte vill medverka till en höjning av pensionsåldern. Då får vi ju en påfrestning på pensionssystemet. Då räcker nog inte 18,5 procent in i systemet, utan det krävs mycket mer om vi förhindrar människor att fortsätta i arbetslivet och bidra till välfärden högre upp i åldrarna.

Nu höjs det hela ju successivt. Men jag tror att med den uppräknings som görs – detta är min egen uppfattning – kommer det inte att räcka. Vi ska komma ihåg att män nu lever till 80 år ungefär och kvinnor till 84 år. När vi införde pensionssystemet 1913 blev vi i genomsnitt 56–57 år gamla. Det är en värld av skillnad.

I utredningen som Delegationen för senior arbetskraft kom med för ett år sedan slog man hål på myterna om hur det är att lägga år till livet i arbetslivet. I dag säger professor Ingmar Skoog att dagens 70-åringar är lika friska och aktiva som 50-åringarna var för 50 år sedan. Vi har inte tagit vara på den positiva hälsoutvecklingen i Sverige.

Vi måste bejaka att de som vill och kan ska ha möjlighet att fortsätta i arbetslivet, och också att fler kan. Det var detta som Ida Gabrielssons och min diskussion handlade om. Det handlade om att skapa en bättre arbetsmiljö. Tyvärr har arbetsmiljöinsatserna halkat efter under senare år. Vi måste alltså återuppväcka en aktiv företagshälsovård som verkligen är ute på arbetsplatserna och kartlägger på ett helt annat sätt än i dag för att förbättra arbetsmiljön.

Detta måste också paras med fortbildning. När man börjar i ett vårdyrke som undersköterska ska man kunna få fortbildning och så att säga klättra på en karriärstege som gör att man både orkar med och finner lust i de nya arbetsuppgifter som man får. Vi vet också att detta att känna sig behövd, inte minst i arbetslivet, betyder så mycket för ens hälsa. Det här är inte bara något som vi i Sverige har kommit fram till, utan det är något som också Världshälsoorganisationen går ut med och kampanjar om.

Sedan kommer vi till utgiftsområde 11, som vi diskuterar i dag. Det omfattar 42,2 miljarder. Nu blev det 375 miljoner mer än vad regeringen hade gått fram med, men det kan vara viktiga miljoner ändå. Bostadstillägget är det man satsar på. Det är ju det mest träffsäkra när det gäller att förbättra ekonomin för dem som har väldigt låga pensioner.

Vi liberaler hade egentligen velat minska utgiftsområde 11 med omkring 500 miljoner till förmån för mer satsningar på bland annat skolan. Men så blev det inte.

Det som jag vill lyfta fram här under sista minuten av mitt anförande är att vi har bytt från ett system där man får pension för de 15 bästa åren till ett system som är baserat på hela arbetslivsinkomsten. Detta gör att det är enormt viktigt att man redan i gymnasiet får veta hur viktigt det är att man kommer ut i arbetslivet tidigt för att kunna få en bra pension. Jag vill hävda att de politiska ungdomsförbunden borde ha detta som en prioriterad fråga i sitt arbete, för det är ju ungdomarnas framtid det handlar om.

Fru talman! Vi liberaler står bakom vårt särskilda yttrande i betänkan-

Anf. 67 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! En trygg, frisk och faktiskt glädjeric ålderdom är en oerhört viktig del av ett fungerande välfärdssamhälle. Och det går inte att komma ifrån att en säker inkomst, att veta vilken inkomst man får och att den är trygg och räcker till det som ett gott liv kräver, är en helt väsentlig del. Det är det som vi debatterar här i dag.

Sverige har ett i grunden välfungerande pensionssystem. Men skillnaderna inom systemet är större än vad Miljöpartiet tycker är rimligt. Vi har grupper inom systemet – inte minst handlar det om kvinnor – som i dag inte har den trygghet som man ska kunna förvänta sig i ett land som Sverige. Dessa människor lever med den otrygghet som ekonomisk knapphet ger. Det påverkar deras hälsa och livskvalitet.

För att komma till rätta med dessa problem måste vi självklart jobba långsiktigt och brett mellan partierna här i riksdagen. Men vi måste också kunna göra kortsiktiga förändringar här och nu. Regeringen har valt att i flera steg höja bostadstillägget och att förändra det. Det är en klok åtgärd, eftersom det har en väldigt god träffsäkerhet. Det når dem med lägst inkomst. Och ytterligare steg tas i denna budget. Det är en klok åtgärd kortsiktigt. Men samtidigt behöver vi jobba inom och utanför pensionssystemet för att säkra och skapa en ännu bättre grundnivå, som inte minst fångar upp kvinnorna som har jobbat mycket men inte i alla delar fått tillbaka det i lönekuvertet och senare i en trygg pension.

Här har vi strukturella problem i vårt samhälle som syns i pensionssystemet. Och vi kan inte vrida tillbaka tiden och ändra normerna för arbete decennier tillbaka, utan vi måste hantera konsekvenserna.

Ett värdesäkert grundskydd för dem som inte har någon eller som har låg inkomstgrundad pension är ett oerhört viktigt mål som partierna är överens om. Jag hoppas att vi framöver ska kunna hitta ett konstruktivt samarbete för att hantera detta och faktiskt enas. Det har gjorts sådana försök. Det har varit lite trögt. Men jag tänker att eftersom lösningen finns där måste vi ha en optimism i dessa delar.

Fru talman! Jag är övertygad om att i den valrörelse som vi har framför oss kommer pensionärerna att nämnas ofta i högtidstal, i löften och i valutspel. Jag vill uppmana dem som lyssnar på denna debatt att säkra upp lite grann inför den anstormning av förslag som kan komma och tänka att för att dessa förslag ska bli verklighet krävs det att partierna i denna kammarer faktiskt klarar av att samarbeta och prata med varandra och hittar en konstruktiv samtalston. Det är inte något block eller något parti här som genom fagra löften kan lösa de strukturella problem som vi har, utan vi måste sätta oss ned och hantera de strukturella problemen.

En annan oerhört viktig del av en god ålderdom är den aspekt som tidigare talare så förtjänstfullt tog upp, nämligen att också sikta på ett arbetsliv där människor orkar hela vägen och där många orkar och vill arbeta även efter att de fyllt 65 år. Då är en möjlighet att ställa om under livet något helt avgörande. Det har vi i Miljöpartiet försökt lyfta fram under lång tid, alltså att vi måste planera för ett arbetsliv där man gör förändringar – där man har möjlighet att ta steg inom sitt yrke eller byta yrke. Vi har drivit olika typer av reformer för att möjliggöra detta.

Nu är vi oerhört glada över att parterna på arbetsmarknaden har enats om ett kraftfullt omställningsstöd. Om vi hade kallat det friår hade det väckt förskräckelse. Men nu är jag glad att det fått ett annat namn och bred

förankring på arbetsmarknaden så att idéerna bakom Miljöpartiets reform om friåret kan bli genomförda. Det handlar om att man ska ha en egenmakt som anställd eller som företagare att kunna utbilda sig och göra förändringar i arbetslivet. Jag är övertygad om att det gör att fler kommer att orka jobba under hela arbetslivet och efter 65 år, för det kommer att behövas framöver för välfärden och för mångas hälsa. Det är därför ett gott steg för att kunna säkra ett gott pensionssystem framöver.

Men självklart är det en massa andra delar som också behövs. I detta sammanhang tycker jag att det är viktigt att nämna dem som blir tvingade att lämna arbetslivet i förtid under långa eller korta perioder och då lever under perioder med sjukersättning eller andra typer av ersättningar.

Här har vi ett systemfel i vår ekonomi. Dessa grupper har under lång tid halkat efter. Lönerna har stigit i samhället, skatten har sänkts för dem som tjänar bra och för dem som tjänar medelbra och kapitalinkomsterna har ökat i samhället. Men inkomsterna för den grupp som lever på olika typer av ersättningar kopplat till en sjukdom eller en funktionsnedsättning har stått still. Samtidigt har det som de ska köpa i butiken och hyrorna gått upp. Det gör att dessa människor har halkat efter. Detta är en grupp som vi behöver ge mer uppmärksamhet framöver och stärka deras ekonomi. Ett första steg är att de självklart inte ska betala mer i skatt än de som har ett förvärvsarbete. Det är en anomali som ingen borde acceptera.

Här har regeringen gått fram med en lösning för att ta bort denna skillnad. Men vi beklagar djupt att M, KD och SD väljer att återinföra en skillnad i beskattning mellan dem som har sjukersättning och dem som arbetar. Jag tror att det undergräver förtroendet för systemet och viljan att betala skatt. Det är inte rimligt att den som är sjuk betalar mer i skatt än den som är frisk och kan arbeta. Det är inte så vi bygger välfärd och trygghet för ett samhälle som håller samman. Där behöver vi återkomma och ta bort även den skillnaden framöver. Jag hoppas att det kommer att finnas en majoritet i denna riksdag för det.

Fru talman! Jag hänvisar till Miljöpartiets och Socialdemokraternas särskilda yttrande.
(Applåder)

Anf. 68 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik på Karolina Skogs anförande. Det var alldeles i slutet av hennes anförande som jag gjorde det. Även om vi nu diskuterar pensioner säger riksdagsledamoten att hon beklagar djupt att vi har lagt fram en budget som har vunnit riksdagens gehör där vi sänker skatten lite extra för att lösa långtidsarbetslösheten. Det är det som händer.

När det gäller dem som har sjuk- och aktivitetsersättning höjer vi garantinivån med 800 kronor. Vi sänker skatten med 850 kronor. Men vi sänker skatten ännu lite extra för att komma till rätta med långtidsarbetslösheten. Då säger riksdagsledamoten att hon beklagar detta djupt.

Min fråga är: Vad är det riksdagsledamoten beklagar och som hon blir så upprörd över att hon använder den typen av uttryck? Jag studsade till, och därför begärde jag replik.

Anf. 69 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att få förklara denna skillnad i synsätt som uppenbarligen finns mellan olika partier här i riksdagen.

Miljöpartiet – jag vet att jag har flera andra partier med mig – tycker att man ska betala skatt efter förmåga. Då är det naturligt att den som är frisk, kan jobba mycket och tjänar bra betalar lite mer i skatt än de som har väldigt låga inkomster och kanske har en sjukersättning. Det blir en anomaly i hela systemet om den som förvärvsarbetar betalar mindre i skatt än den som har sjukersättning. Det är en systemsyn som vi har.

När man gör som M, KD och SD väljer att göra, att man sänker skatten lite mer för dem som har ett förvärvsarbete, skapar man ett i våra ögon dåligt system.

Detta är också någonting som de organisationer som företräder till exempel dem som lever med långvarig funktionsnedsättning har uppmärksammat under lång tid. Det är en orättvisa som de upplever som väldigt dålig. Vi har valt att lyssna på dem.

Vi är glada att vi gemensamt tar bort det som i debatten brukar kallas funkisskatten. Men det är väldigt synd att det samtidigt återförs en ny skillnad i detta sammanhang. Jag uppfattar att det är olika synsätt som tar sig uttryck i hur vi utformar beskattningen.

Anf. 70 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Så kom det till slut – ordet ”funkisskatt”.

Anledningen till att jag begärde ordet är att jag tycker att det är viktigt att de som eventuellt står och lyssnar på den här debatten är klara över en sak: Vi inför ingen skatt över huvud taget. Vi sänker skatten. Vi höjer garantiersättningen för dem som har sjuk- och aktivitetsersättning. Vi gör egentligen exakt samma sak som Socialdemokraterna och Miljöpartiet hade tänkt göra med sin budgetproposition.

Det vi dock gör utöver det är att vi sänker skatten lite ytterligare, för att lösa detta med långtidsarbetslösheten. Vi har snart 200 000 personer som är fast i långtidsarbetslöshet. Det finns ingenting som hotar all den välfärd som jag vet att både jag och Karolina Skog tycker är viktig som att det finns människor som tvingas vara arbetslösa. Det är nämligen så jag ser det: Människor som är arbetsföra vill jobba. När de inte kan det måste vi slå till med alla åtgärder som är möjliga, och det är det vi har gjort.

Anf. 71 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! För den som lyssnar tror jag att detta inte är helt lätt att följa med i, för det är flera förändringar som görs. Därför är det bra att få en replik, så att vi får ge samma bild.

Jag har inget annat att säga om det som görs. Först gör vi en förändring, som riksdagen verkar överens om, och tar bort den så kallade funkisskatten. M, KD och SD väljer dock att göra en annan förändring, som skapar en ny orättvisa. Det beklagar jag, och det beklagar Miljöpartiet. Vi kommer framöver att återkomma och hitta en metod för att ta bort den skillnaden.

Här är en annan skillnad: Jag tror *inte* att lösningen på långtidsarbetslösheten i Sverige ligger i skattesänkningar. Jag tror att det är en otroligt naiv syn. Självklart ska det finnas rätt stöd och rehabilitering för att hitta

en väg framåt; det är så människor blir friska igen, så att de kan arbeta. Det är det vi ska göra mer av.

(Applåder)

Anf. 72 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! När man ska tala om äldres ekonomi i den här kammaren är det lätt att endast fokusera på dem som har det allra sämst – de som av olika skäl har en låg pension. Det handlar om dem som har arbetat för lite eller inte alls.

Vi bör poängtera att de allra flesta pensionärer har det bra i Sverige, enligt Pensionsmyndigheten som ansvarar för detta. De klarar sig på sin pension, och de har ett bra liv. De är alltså nöjda med sin pension. Det är också så, vilket jag tycker att vi ska berätta, att var femte pensionär – det vill säga 20 procent av alla pensionärer – faktiskt fick det bättre den dagen de gick i pension än vad de hade det innan dess. Det kan till exempel gälla dem som har kommit till Sverige och som inte har arbetat här, som inte har arbetat tillräckligt eller som inte har arbetat alls. För första gången får de en egen inkomst.

Vi kan konstatera att det är arbete som är nyckeln till en god ekonomi på äldre dagar: Ju mer vi arbetar, desto högre pension får vi. Det är en ganska enkel ekvation. Det är därför mycket viktigt att det ska löna sig att ha arbetat. Alla de som på olika sätt har varit med och byggt Sverige ska känna att deras ansträngning genom livet har varit värd någonting. Därför är det viktigt att vi håller koll på balansen i de olika ekonomiska satsningar som görs för äldre.

Det måste finnas ett respektavstånd mellan inkomstpension för den som har arbetat och garantipension och andra olika stöd som den som inte har arbetat på samma sätt kan få. För detta har vi ett stabilt pensionssystem i Sverige, vilket vi ska vara rädda om. Många andra länder ser med viss avund på att vi har ett så stabilt system.

Det finns dock en grupp som drabbas, och det är de – oftast kvinnor – som har arbetat deltid. De har tagit hand om barn och familj, oftast parallellt med ett ganska tufft arbete. De kanske har varit hemma några år när barnen var små. Lever de sedan dessutom ensam på äldre dagar – ja, då är ju inte marginalerna stora.

För dessa har vi de senaste året höjt grundskyddet med både garantipension och bostadstillägg. Härom har vi i Pensionsgruppen varit överens, och det är rimligt att vi har gjort dessa höjningar. Vi moderater har dessutom i flera år velat sänka skatten för just gruppen med lägst pensioner. Varför betala en massa i skatt till staten när du knappt har till livets nödvändigheter? Den frågan har vi inte fått svar på.

Varför har då kvinnor lägre pension? Måste det vara så? Nej, det måste det inte. Men det är ju så att jämställdheten stannar upp när det första barnet föds. Kvinnor är hemma längre; de tar ut mer av föräldraledigheten. De tar större ansvar för familj och barn, arbetar mindre och vabbar mer. Just detta har en avgörande betydelse för pensionens storlek när man blir äldre. Det kanske inte är någonting man tänker på just då, men så är det. Dessutom har kvinnor lägre lön.

För att något jämna ut de ekonomiska skillnaderna mellan män och kvinnor är grundskyddet centralt för pensionärer med låg inkomst. Det går också till stor del till kvinnor, som ofta har en lägre pension än männen.

Mer behöver dock göras här. Vi behöver även se till att göra mer för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor när det kommer till pensionen. Här har Pensionsgruppen ett uppdrag, och vi får hoppas att det kommer förslag därifrån.

Vi måste också motverka ålderism. Vi måste ta vara på den erfarenhet och kunskap som äldre har. Därför är det angeläget både med bättre arbetsvillkor och med en bättre arbetsmiljö, för att äldre ska kunna, orka och vilja vara med och bidra längre upp i åren. Många kan och vill arbeta efter pensionen, men i många fall är det faktiskt helt omöjligt – i statlig och kommunal tjänst måste du gå hem när du har fyllt 67. Detta bör och ska ändras.

Fru talman! Det är sant att Sverige behöver en ny kurs och att vi behöver få ordning på Sverige. Det är så mycket som har gått snett, och jag som tillhör den grupp som är lite äldre känner faktiskt inte igen det Sverige vi en gång hade när jag tittar på det vi har i dag.

Därför är det glädjande att Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas gemensamma budgetalternativ kommer att styra Sveriges finanser nästa år. Vi vill få ordning på de mest akuta samhällsproblemen i stället för att till exempel lägga miljarder på mer betald ledighet, vilket familjeveckan var ett exempel på.

Jag vill påpeka att pensionärerna är en prioriterad grupp i Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas budget. Det är så viktigt att äldre ska kunna vara trygga på alla sätt – att de ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande över sin vardag. Det innebär också bättre villkor för äldre, och det har vi i vår budget. Vi gör det bland annat på två sätt.

Vi sänker skatten för Sveriges pensionärer med 4,2 miljarder. Det absolut snabbaste, säkraste och mest rättvisa sättet att stärka ekonomin för pensionärer är nämligen just att sänka skatten. Det är enkelt att förstå, det ger resultat direkt och det är mycket mindre krångligt än alla former av tillägg som regeringen vill göra.

Vi höjer dessutom bostadstillägget för pensionärer med 200 kronor i månaden. Vi avsätter alltså 375 miljoner mer än vad regeringen gör på grund av detta, och vi föreslår också ytterligare höjningar av bostadstillägget framöver.

Jag vill här även nämna Pensionsgruppens betydelse för beslut kring pensioner och villkor för äldres ekonomi. Pensionsgruppen har varit välfungerande under många år, men tyvärr har det knakat de senaste åren. Vi har dock en pensionsöverenskommelse från 2017 som fortfarande gäller.

Det vi väntar på när det gäller beslut är bland annat valfriheten i premiepensionssystemet. Det handlar om den valfrihet jag har att själv välja fonder för 2,5 procent av pensionsavgiften, vilket har gjort att avkastningen är mycket högre – ibland upp till sju gånger. Den valfriheten är väldigt viktig och något vi har kämpat för.

Detsamma gäller pensionsåldershöjningarna, som fullt ut ska säkerställa framtida pensionssystem. Vi lever ju allt längre för varje dag som går. Vi är överens om att vi måste arbeta mer och längre upp i åren för att skydda våra framtida pensionsutbetalningar, men än har vi inte sett några färdiga beslut om detta.

Fru talman! Det är också bra att det särskilda undantag som fortfarande gäller och som ger flyktinginvandrare rätt att automatiskt få full garanti-pension samt sjuk- och aktivitetsersättning ska avskaffas från år 2023. Det

är detta som står i Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas gemensamma budget. Har man inte arbetat är det ju inte rimligt att man kan få så hög ersättning. Samma regler ska gälla för alla, och utgångspunkten ska vara att man är med och bidrar.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet SfU2.
(Applåder)

Anf. 73 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag socialförsäkringsutskottets betänkande 2 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom. Det är med glädje som jag – för första gången, tror jag, under alla mina år i riksdagen – kan säga att jag yrkar bifall till utskottets förslag till budget. Det är ju stort!

För oss i Sverigedemokraterna är det grundläggande i vår socialkonservativa politiska inriktning att Sverige ska vara ett land med en stark välfärd där vi behandlar dem som arbetat, slitit och byggt upp det här landet med vördnad och respekt. Sveriges pensionärer förtjänar inte bara en pension som nått och jämnt går att överleva på utan en pension som gör att de kan leva ett gott liv och ha det bra. Det är ovärdigt och oacceptabelt att det i dag finns äldre som lever på existensminimum.

Det är fint att höra Socialdemokraternas representant stå och prata varmt om att stärka pensionerna, men det är ju ni i Socialdemokraterna som har styrt det här landet i många år nu. Ni har haft möjlighet att stärka pensionerna och göra mycket mer.

Väldigt mycket mer behöver göras för att stärka pensionerna för vårt lands pensionärer, som arbetat och slitit ett helt liv. Sverigedemokraterna anser att det är av stor vikt att pensionsavsättningarna långsiktigt stärks. Genom att växla mellan en lägre allmän löneavgift och högre pensionsavsättningar inom arbetsgivaravgifterna skulle det gå att uppnå högre pensioner och samtidigt undvika att företagarna drabbas av högre skatter. Det är fullständigt orimligt att man i dag får ut så lite av sin lön, och detta måste långsiktigt åtgärdas.

Samtidigt, fru talman, är det skamligt för vårt land att vi har personer som lever på existensminimum – detta är de personer som har de lägsta pensionerna – och det är av stor vikt att stärka ekonomin också för dem. Ingen ska behöva oroa sig för att inte ha råd med sin medicin, sin hyra eller, framöver, de skyhöga elräkningarna.

Utöver att man inte ska behöva oroa sig för sin överlevnad tycker vi att pengarna också ska räcka till att köpa en julklapp till sina barnbarn, ta en fika med sina väninnor eller – vilket min farmor uppskattade väldigt mycket att göra när hon levde – någon gång ibland kunna köpa sig ett nytt klädesplagg och faktiskt få göra sig lite fin.

Eftersom bostadstillägget är inkomstprövat mot i princip alla inkomster och mot förmögenhet är det ett mycket träffsäkert bidrag och en bra reform för att förbättra för de pensionärer som har de minsta ekonomiska marginalerna. Dessa pensionärer är inte sällan kvinnor. Reformen bidrar också till att fler äldre har råd att flytta till trygghetsboenden med gemenskapsmöjligheter.

Fru talman! Regeringen har i budgetpropositionen föreslagit att bostadskostnadstaket i bostadstillägget höjs till 7 500 kronor per månad för den som är ogift och till 3 750 kronor per månad för den som är gift. Vidare

föreslår regeringen att konsumtionsstödet, det vill säga den del av bostadstillägget som inte är direkt kopplad till bostadskostnadens storlek, höjs med 200 kronor för den som är ogift och med 100 kronor för den som är gift från och med den 1 januari 2022. Detta är såklart positivt och något som vi ställer oss bakom.

En majoritet i utskottet ställer sig bakom budgetförslaget från oss sverigedemokrater, moderater och kristdemokrater och föreslår att konsumtionsstödet inom bostadstillägget utöver den höjning som regeringen föreslagit ska höjas med ytterligare 200 kronor i månaden för ensamstående och 100 kronor i månaden för sammanboende från och med den 1 augusti 2022. För detta satsas 375 miljoner kronor mer jämfört med regeringens budget.

Utöver detta ställer sig den gemensamma budgeten från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna bakom regeringens anslagsfördelning för 2022.

I det gemensamma budgetförslaget från Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna sänker vi också skatten ytterligare på pensionerna för att stärka ekonomin även för dem som har arbetat ett långt liv och som kanske inte omfattas av förstärkningen av bostadstillägget. För den som tjänar cirka 13 000 i månaden kan detta innebära en förstärkning på 1 800 kronor. Det här är en väldigt viktig reform.

Jag hann inte trycka in mig för replik på Miljöpartiets anförande, men jag vill verkligen förtydliga att vi i den gemensamma budget som nu har vunnit majoritet sänker skatten för dem som har sjuk- och aktivitetsersättning. Vi stärker också bidragsnivån. Sverigedemokraterna har i flera års tid föreslagit en höjning av garantinivån inom sjukförsäkringen, men det har både Miljöpartiet och Socialdemokraterna röstat nej till.

Jag är väldigt stolt över att denna budget stärker ekonomin för dem med sjuk- och aktivitetsersättning. Jag vill inte att det ska finnas någon som helst missuppfattning om det, för detta är en väldigt viktig reform.

Vi kommer att debattera ännu mer om sjukförsäkringen på onsdag.

I den gemensamma budgeten anser vi i utskottet därutöver att de särskilda undantag som gäller för flyktinginvandrare när det gäller kvalificering till garantipension samt sjuk- och aktivitetsersättning ska avskaffas 2023. Vi anser att samma regler ska gälla för alla och att det inte är rimligt att man kan tillgodoräkna sig tid i hemlandet för att uppfylla kraven för garantipension. Detta skulle innebära en besparing på 800 miljoner kronor 2023 och 900 miljoner 2024.

Fru talman! Sammantaget är jag stolt över att stå bakom en budget som stärker ekonomin för landets pensionärer mer än vad regeringens budget skulle ha gjort. Detta är väldigt viktigt.

Jag vill önska alla våra pensionärer runt om i landet en fortsatt glad lucia och en riktigt god jul.

Jag hoppas verkligen att smittspridningen under denna långa och svåra pandemi håller sig i schack så att vi alla kan få fira jul med gemenskap och så att våra äldre denna jul kan få träffa sina barn och barnbarn. Läget är ju fortfarande osäkert, men i dag är det ändå lucia, som kommer med ljusets budskap. Jag hoppas att vi går mot ljusare tider.

Jag önskar alla en fortsatt glad luciadag.

Anf. 74 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Eftersom Julia Kronlid valde att apostrofera mig i sitt anförande vill jag passa på att ställa en fråga som är ganska enkel, så att detta blir tydligt för dem som lever på sjuk- och aktivitetsersättning.

Är det så att med den budget som Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har tagit fram kommer de som har sjuk- och aktivitetsersättning att betala mer i skatt än personer som förvärvsarbetar och tjänar mer?

Anf. 75 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! För att besvara frågan tycker jag att vi ska gå till vad den här budgeten faktiskt gör för dem som har sjuk- och aktivitetsersättning.

Det låter som att Karolina Skog vill få det till att man ska betala mer i skatt med den här budgeten än vad man gör i dag, men så är det ju inte. Den här budgeten bidrar till att vi sänker skatten med närmare 10 000 per år. Vi höjer också garantinivån. Den här budgeten från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna stärker ekonomin avsevärt för dem som har sjuk- och aktivitetsersättning.

Därtill gör vi ytterligare ett jobbskatteavdrag. Det har Socialdemokraterna också gjort tidigare i historien. Det handlar inte om någon princip eller om att man tycker att det är rätt eller fel att den ena ska betala mer eller mindre i skatt.

Jag tycker att ett jobbskatteavdrag är en rimlig reform, och jag ser ingenting konstigt med detta. Det var också väldigt viktigt att sänka skatten; den var alldeles för hög som den var tidigare. Skillnaden var för stor. Nu minskar vi skillnaden. Det tycker jag är väldigt viktigt och bra.

Vi höjer ju också bidragsnivån för att stärka ekonomin ytterligare.

Anf. 76 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det är bra att vi i riksdagen nu är överens om att ta bort funkisskatten. Det är ett initiativ som kommer från regeringen, och det är bra att ni har hakat på. Men det är relevant att kunna svara på frågan om hur den budget man lägger fram påverkar olika grupper när man tittar på dem.

Den budget som Sverigedemokraterna varit med om att ha tagit fram inför en skillnad för dem som har lägre inkomst genom sjuk- och aktivitetsersättning. De ska betala mer skatt än den som tjänar mer pengar genom lön. Det bör Julia Kronlid kunna bekräfta. Det går att läsa väldigt tydligt i budgeten.

Anf. 77 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Det stämmer att vi inför ett ytterligare jobbskatteavdrag som gynnar dem som arbetar lite extra. Men samtidigt är en av de största ekonomiska reformerna i budgeten att stärka ekonomin för dem med sjuk- och aktivitetsersättning.

Det är någonting som vi har föreslagit under flera år. Även innan den gemensamma budgeten och innan regeringen kom med förslaget har vi tjatat om och föreslagit att höja garantinivån. Det har Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna röstat nej till. Men det är bra att ni äntligen lyssnar till vårt förslag om att höja nivåerna. De har varit alldeles för låga.

Anf. 78 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Kristdemokraternas politik på det här området kan enkelt sammanfattas med att vi vill se en bra pension för både dagens och framtidens pensionärer. När vi ser att pensionerna för vissa inte är tillräckliga föreslår vi åtgärder för att rätta till det. Ska vi klara detta måste vi samtidigt vinnlägga oss om att vi har ett långsiktigt tänk så att inte åtgärder här och nu hotar kommande generationers rätt till att även de få bra pensioner.

Kristdemokraterna värnar därför det pensionssystem som Sverige har. Det är ett i grunden bra system. För de partier som är satta att förvalta det pensionssystemet gäller det att justera bristerna så att de kan avföras men samtidigt akta sig för att blanda ihop statsbudgeten med pensionssystemet. Det var nämligen en av de viktiga grundreglerna när man en gång på 90-talet sjösatte det för att pensionssystemet ska hålla över tid.

Nu kommer det rejäla förbättringar för nästa år för pensionärerna. Statsrådet Ardalan Shekarabis budskap i morse på morgon-tv var: "Nästa år är pensionärernas år." Det är gott att få det betyget att just pensionärerna är vinnare när riksdagen biföll det budgetförslag som Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna förhandlat fram.

Jag är inte förvånad över att just pensionärerna blev vinnare i budgetförslaget, för Kristdemokraterna satt med vid förhandlingsbordet. Möjligheten att som senior få leva ett aktivt och tryggt liv har många gånger just med ekonomin att göra. Vi sänker därför skatten för landets pensionärer med 4,2 miljarder kronor, och för att stärka de pensionärer som har allra sämst pensioner och de sämsta ekonomiska marginalerna höjer vi bostadstillägget med 0,9 miljarder kronor.

Fru talman! Den här budgeten har också en annan väldigt stark fördel. Vi förstår nämligen att pengar inte är allt. Därför finns det också med en satsning på att bryta de äldres ensamhet. Det handlar om att hitta vägar för att bryta den ensamhet och isolering som många äldre tvingas leva i. Det har jag sett på nära håll under mina år som församlingsherde och präst.

Det var avgjort ett av de absolut viktigaste skälen till att jag åter blev aktiv inom politiken. De oräkneliga samtal jag haft med äldre men också med anhöriga som bött på sådana avstånd att de inte har kunnat träffa sin gamla mamma och pappa har skapat en stor beslutsamhet hos mig att forma ett samhälle där äldre ska känna trygghet och värdighet.

I Sverige har det tyvärr länge varit tyst kring den problematiken. Den tystnaden beror säkert på många olika saker. Jag tror att nånannanismen, som jag kallar den för, är ett väldigt viktigt skäl. Det är alltid någon annan som ska lösa detta.

Vi har ett statsindividualistiskt samhälle där det inte är normalt att sträcka fram en hjälpande eller välkomnande hand. De äldres ensamhet och utsatthet kan vi bara rå på om vi aktiverar civilsamhället. Jag är väldigt stolt över att det finns med en sådan satsning.

Fru talman! Denna budget var nu ingen engångshändelse. Det kan vara på sin plats att påminna om att vi under alliansregeringarnas tid sänkte skatten fem gånger för pensionärerna. Vi höjde bostadstillägget tre gånger. Tillsammans med Moderaterna förhandlade vi kristdemokrater och fick stöd av Sverigedemokraterna under det allra första året av den här mandatperioden. Det gällde alla pensionärer och inte bara dem som hade en pension på 17 200 kronor eller mer, för det var förslaget. Alla pensionärer, även de med låga pensioner, fick del av skattesänkningarna.

I samma budget tog vi bort den särskilda löneskatten för äldre som Löfvenregeringen införde. Det var de facto en extraskatt på pensionärer som både kan och vill fortsätta att jobba som sjuksköterska, lärare och så vidare.

Fru talman! Att bygga ett samhälle där alla kan åldras i trygghet och värdighet är ett angeläget mål för oss kristdemokrater. Ett land som vårt kan i hög grad bedömas utifrån samhällets respekt för, tillvaratagande av och omsorg om den äldre generationen. Därför är god vård, ett behovsanpassat boende och små gemenskaper hela livet någonting vi menar är en självklarhet att erbjuda.

I pandemins spår har vi förutom den ofrivilliga ensamheten bland äldre också uppmärksammats, inte minst via Coronakommissionen, på att arbetsförhållandena och anställningstryggheten inom äldreomsorgen måste förbättras.

Därför är det också viktigt att nämna att i den gemensamma budgeten med moderater och sverigedemokrater har vi kristdemokrater också sett till att det finns reformer och resurser för ökad personalkontinuitet och medicinsk kompetens inom äldreomsorgen. Exempelvis ser vi till att det ska bli minskad användning av så kallade delade turer inom äldreomsorgen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 9 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU3
Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn (prop.
2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 79 EMILIA TÖYRÄ (S):

Fru talman! Socialdemokraterna deltar inte i riksdagens beslut om SfU3 med tanke på att vårt förslag föll i finansutskottets behandling. Därför hänvisar jag till vårt yttrande, så att jag inte glömmer bort det.

Sedan 2014 – det är nu ganska många år – är jag tjänstledig från mitt jobb som terminalarbetare i Kiruna. Jag tillhör skiftlag två, som i går kväll slutade jobba sin eftermiddagsvecka. De har nu gått in på inarbetad tid. Det är vad vi brukade kalla för ledigvecka. Det kan tänkas vara favoritveckan på jobbet.

På jobbet ankomstsynar vi tåg, vi lastar tåg, vi lossar tåg, vi växlar tåg, vi klargör lok och vi avgångssynar tåg. Vagnarna väger 20 ton styck och fylls med 100 ton malm. Ett tåg väger alltså över 8 000 ton för dessa 68 vagnar – som sedan dras av världens starkaste ellok, Iore. Det är rätt viktigt att tågen är i bra skick när de ska fraktas från gruvan i Kiruna till hamnen i Narvik. Vi jobbar förmiddagar, eftermiddagar, nätter, helger och till och med – hemska tanke – julaftnar. Vårt skiftschema tar inte hänsyn till annat än veckonummer och rullar på med femveckorsintervall.

Innan jag blev tjänstledig från mitt jobb som bangårdstroll bestod min familj av den jag föddes in i och min fina hund Hemi. Jag hade däremot många arbetskamrater som hade sambor, äkta män, hustrur och barn – kanske inte alltihop samtidigt. Vår skiftform var rätt bra om ens partner jobbade dagtid eller hade samma skiftform men andra veckor. Det möjliggjorde mer tid med barnen och längre sammanhållen ledighet. Beroende på vilken chef vi hade för tillfället var det olika lätt att få ledigt för att ungarnas skola inte höll öppet.

Fru talman! I mina tidigare arbeten var det inte lika enkelt att pussla med livets omständigheter.

Mina arbetskamrater på äldreboendet visste att de inte skulle bli ersatta om de inte kom till jobbet när barnen blivit sjuka eller förskolan höll stängt för studiedag. De visste att gamlingarna skulle få vänta ännu längre på frukosten och morgonmedicinen och att jobbkompisarna skulle få ännu tröttare fötter om de inte dök upp.

På hotellet innebar frånvaro att arbetsuppgifter inte genomfördes och att gästerna skulle klaga på servicen för att servicepersonalen inte var tillräckligt stor.

Villkoren för en Töyrä som inte står i riksdagens kammare är andra än försenade flyg och mycket tid i en säng som barnen inte ligger i. De villkoren är stress, otillräcklighet och missade raster.

Den regering som lade fram budgetpropositionen för 2022 är inte ovetande om hur villkoren ser ut för arbetarna på LKAB, på Vilan eller på Icehotel. Därför presenterades också en ny reform som skulle möjliggöra för alla föräldrar att balansera kraven från arbetslivet med kraven från övriga livet – tre dagar om året per förälder som inte skulle ha gjort underverk men som åtminstone de tre dagarna hade gett en förälder möjlighet att vara tillsammans med sitt barn när man blir kallad till utvecklingssamtal eller när loven är många och långa.

Den möjligheten vill Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna fortfarande ge Sveriges föräldrar i sitt förslag till budget. Men de vill inte att föräldrarna ska få någon ersättning för det.

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att de tre partier som oftast har den högsta svansföringen i fråga om att Socialdemokraterna lämnar dåliga förslag ändå inte förändrar särskilt mycket i det budgetförslag de fick igenom här i riksdagen.

Det som kanske inte är anmärkningsvärt är vilka förslag de raderar eller raserar. Det är ensidigt förslag som skulle göra det bättre för vanligt folk. En familjevecka utan pengar, slopande av billigare hyresrätter och att minska förutsättningarna för att få folk i arbete är de högerkonservativas recept inför 2022.

I övrigt tycker de att regeringen är rätt klok, och den insikten tackar jag för. Det bäddar för möjligheten att komma överens i viktiga frågor framöver.

Anf. 80 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! I Sverige har vi en föräldraförsäkring som är bra och generös. Den ger barnen rätt till sina föräldrar och rätt till omsorg under början av livet.

Den föräldraförsäkring vi har behöver vi dock se över delvis. Den behöver anpassas till dagens samhälle för att främja ett mer jämställt uttag,

främja integration, främja företagande och även tillåta olika familjekonstellationer.

För att nå dit behöver vi förändra synen på föräldraskapet. Det är en bild som kommer fram redan i början av livet, när barnet föds. I dag är det många barn som föds av föräldrar som inte är gifta, vilket i praktiken innebär att de inte har gemensam vårdnad. Då har inte båda föräldrarna tillgång till föräldrapenning.

Fru talman! Jag tror att om vi har konstruktiva diskussioner kan vi se och förändra den syn som finns i dag och de förväntningar som finns i föräldraskapet. Vi kan skapa kunskap om vad de olika livsvalen innebär för vår framtid. Det kan påverka hur vi väljer att finnas på arbetsmarknaden. Det i sin tur påverkar våra framtida pensioner, som vi nyss pratat om.

Det finns forskning som visar att många kvinnor väljer att byta arbete efter att de fått sitt första barn för att arbeta närmare bostaden och då i vissa fall också går ned i lön. Det här är viktigt att prata om – hur vi förväntar oss att vi gör med våra barn.

Det handlar om en samhällsdiskussion, men det handlar också om att vi behöver se över regelverket – hur dagar tas ut, hur dagar förväntas tas ut och vilka regler som hindrar ett mer jämställt uttag.

Centerpartiet vill återinföra den jämställdhetsbonus som fanns tidigare. Vi vill också införa en bonus när det gäller att ta ut vård av barn. Skälet till det är att det inte är den kortsiktiga ekonomin som ska styra hur vi väljer att ta ut vår föräldraledighet. Det påverkar så mycket för resten av livet.

Jag vill också nämna bostadsbidraget, som är en viktig del för många särlevande föräldrar för att de ska ha råd med sin bostad. Också här behöver vi se över regelverket, som i dag delvis är konflikt drivande för föräldrar. Det ställer krav på hur många dagar barnet ska bo hos den ena föräldern för att den ska få bostadsbidrag. Det ställer också krav på hur stor bostaden ska vara. Det ställer till bekymmer för de här familjerna.

Sedan väntar jag på att man ska ta steget och faktiskt göra en månadsavstämning av bostadsbidraget. Jag förstår inte riktigt varför det ska ta så lång tid. Att det gör det innebär i praktiken att en familj som får bostadsbidrag under våren kan bli återbetalningsskyldig när året är slut. Man får ett arbete och börjar tjäna pengar, och helt plötsligt blir man återbetalningsskyldig på årsbasis. Vilken ensamstående förälder vågar ta ett arbete på hösten om man då riskerar att behöva betala tillbaka hela bostadsbidraget från våren? Jag förstår inte riktigt varför det tagit sådan tid för regeringen att komma fram med det här. Man bara skjuter den utredningen på framtiden. Jag hoppas innerligt att den snart kommer.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag sammanfatta med att vi har en bra föräldraförsäkring och familjeförsäkring i Sverige men att vi behöver samtal om hur vi kan förändra synen på och valen inom föräldraskapet och hur vi kan anpassa det till företagande, få ett jämställt uttag, främja integration och se till att det fungerar för flera olika familjekonstellationer.

Anf. 81 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Budget är egentligen bara ett annat ord för prioritering.

Liberalerna lägger fram en egen budgetmotion och en reformagenda som prioriterar en stark kunskapsskola, som prioriterar vardagslivet för dem som är beroende av LSS-insatser, som rivstartar arbetet med att betala

av den integrationsskuld som alltför länge har tillåtits växa och som ger Sverige förutsättningar att bli världens första klimatneutrala välfärdsland. Därtill tillför vi en kraftig förstärkning till hela rättskedjan, stärker arbetslinjen i bidragssystemen, sänker skatten på arbete och sparande och stärker svenskt innovations- och företagsklimat.

Fru talman! Det är positivt att riksdagens beslut om ramarna för statens budget 2022 innebär en något mindre rödgrön politik för Sverige. På viktiga områden genomförs kursomläggningar i liberal och borgerlig riktning, vilket vi naturligtvis välkomnar.

Samtidigt finns det inslag i den nu beslutade budgetinriktningen som Liberalerna inte ställer sig bakom. Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar stå för avstår vi liberaler från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 12. Vi hänvisar i stället till vårt särskilda yttrande. Liberalernas budgetalternativ, fru talman, bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Fru talman! Sverige har världens mest utbyggda semestersystem och världens mest ambitiösa föräldraförsäkring. Föräldraförsäkringen är central för att alla ska kunna kombinera jobb och föräldraskap. I ett läge med drygt 200 000 långtidsarbetslösa, stora behov i skolan, omfattande problem med kriminalitet, alltför höga skatter på arbete och en hotande klimatkris kan det inte vara prioriterat att lägga strax över 3 miljarder kronor på ökad ledighet. Liberalerna avvisar därför den så kallade familjeveckan och använder resurserna till mer angelägna satsningar. Vi prioriterar helt enkelt annorlunda.

Fru talman! Arbetslösheten är mer än dubbelt så hög och andelen som lever med försörjningsstöd mer än tre gånger så hög i landets utanförskapsområden som i övriga Sverige. Medianinkomsten bland dem i arbetsför ålder är bara runt 17 000 kronor, och skillnaden i inkomst mellan kvinnor och män i utanförskapsområden är mer än 50 procent större än i resten av Sverige. Utan förebilder i både kvinnor och män som arbetar går bidragsberoendet i arv. I utanförskapsområden är det dubbelt så hög andel elever som inte når gymnasiebehörighet än bland elever i resten av Sverige och dubbelt så hög andel av dem som ändå börjar gymnasiet som inte tar examen. Staten kan inte abdikera i frågan om en grundläggande utbildning som ska gälla för alla, oavsett var i landet man bor.

Fru talman! Liberalerna vill fortsätta prioritera satsningarna på en reformagenda för att stärka förutsättningarna för Sveriges familjer och barn. Den resan, fru talman, börjar i klassrummet.

Liberalerna vill utöka undervisningstiden i den svenska grundskolan i syfte att motverka skolmisslyckanden, ge alla barn – högpresterande barn likaväl som barn som har det jobbigt och kommer efter – förstärkta möjligheter att nå längre samt motverka tendensen att lärare tvingas prioritera bort moment i läroplanen därför att man helt enkelt inte har tid. Därför avsätter vi liberaler över 1 miljard kronor under åren 2023–2024 i syfte att öka antalet undervisningstimmar i matematik- och svenskämnet i den svenska grundskolan.

Totalt sett, fru talman, satsar Liberalerna 14 miljarder kronor mer än regeringen på skolan åren 2022–2024. Detta är liberala prioriteringar som vi hade önskat om vår budgetmotion hade vunnit kammarens gillande.

Anf. 82 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Äkta jämställdhet handlar om värderingar, respekt och jämlikhet. Människor är friskare och friare, företag mer lönsamma och samhället mer öppet och demokratiskt i länder där jämställdheten är hög. Jämställdhet handlar om att båda parter i ett förhållande ska ha samma möjligheter att forma den egna vardagen, det egna ägandet och det gemensamma livet, utan könsbundna, traditionella eller religiösa krav som begränsar friheten.

Sverige har kommit långt i jämförelse med många andra länder. Vi har generationer före oss att tacka för det, fru talman – våra mammor och våra förmödrar. Vi har också alla ett gemensamt ansvar att lämna över ett än mer jämställt samhälle till kommande generationer.

Det finns två mål för den ekonomiska familjepolitiken som riksdagen har beslutat. Det första målet är att allt vi beslutar här inne ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Det andra målet, fru talman, är att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till ett jämställt föräldraskap.

Ett mått har hittills varit relativt låg ekonomisk standard. Det innebär att om någon lyckas i livet och får det bättre får någon annan det automatiskt sämre, även om de i praktiken har det lika bra. Ett bättre mått måste då sägas vara låg inkomststandard, som mäter hur mycket familjen har kvar efter baskonsumtion.

Totalt sett har barnhushållens ekonomiska standard ökat, men det är mycket oroande att skillnaderna mellan olika hushållstyper är stora och inte minskar. Ensamstående mammor har det tuffast, och för ensamstående mammor med utländsk bakgrund är skillnaden 22 procent mot ensamstående mammor med svensk bakgrund. Detta är ett stort misslyckande för den rödgröna regeringens politik.

Stigande bränslepriser, stigande elpriser, regeringens misslyckade energipolitik, regeringens ovilja att hålla en nationell folkräkning i syfte att stävja alla felutbetalda bidrag samt regeringens misslyckade arbetsmarknadspolitik där arbetslösheten ökar – allt det sammantaget, fru talman, kommer dessvärre att minska marginalerna för de barnfamiljer som redan har det svårt. När elräkningarna kommer efter jul och läggs på hög kommer det att leda till att fler barnfamiljer hamnar hos kronofogden. Siffror som kronofogden presenterade i dag visar att det under detta års första halvår vräktes 273 barn. Det är en skam för Sverige som högskattnation och välfärdsnation.

Moderaterna står upp för arbetslinjen även när det gäller föräldrar och blivande föräldrar. Det måste vara lätt att ta ett arbete. Det måste vara enklare att anstränga sig och utbilda sig, och det måste löna sig att arbeta – även som förälder eller blivande förälder.

Moderaterna vill därför att föräldraledighetslagen ses över så att den passar dagens moderna arbetsmarknad, även kombinatorer och egna företagare. Är man studerande och blir gravid ska man skyddas under den sista havandeskapsperioden, och den gravida studentens SGI ska kunna skyddas. Är man nyanländ i Sverige är det viktigt att man kommer in på arbetsmarknaden så snabbt som det bara går. Därför vill vi att man ska kvalificera sig in i välfärdssystemet och föreslår att föräldrapenningen på grund-

nivå, det vill säga för den som inte har en arbetsinkomst, begränsas till 365 dagar.

Fru talman! Vi är fortfarande mitt i en brinnande pandemi. Vi ser att antalet restriktioner ökar igen, och länder stänger sina gränser. I gränslandet till Norge där jag bor har företagen inom gränshandel och turismindustri det väldigt svårt. De här företagen försörjer en stor del av befolkningen, varav många är barnfamiljer.

Vi är också mitt i en kriminell kris där samhället blir allt otryggare och har svårt att stå emot de gäng som skjuter och spränger med urskillningslöst våld. Att i det läget, fru talman, satsa miljarder på att ta fullt friska och fullt arbetsföra människor ur arbete för att vara lediga en vecka, den så kallade familjeveckan, är inte särskilt klokt med tanke på att Sverige behöver alla arbetstimmar för att företagen ska orka återstarta och åter våga investera.

I vår budget satsar vi i stället de miljarderna på att få ordning på Sverige, på ett rättsväsen som fungerar och på en trygghet att lita på. Med arbetslinjen kommer hopp och framtidstro. Jag yrkar därför bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Jag vill passa på att önska fru talmannen en välsignad, fröjdefull och trygg jul.
(Applåder)

Anf. 83 EMILIA TÖYRÄ (S) replik:

Fru talman! Ann-Sofie Alm påpekar att vi ska tacka tidigare generationer som har gått före för att vi har ett så jämställt land som vi faktiskt har. Jag vill verkligen passa på att tacka de generationer som har gått före oss och som har röstat på Socialdemokraterna eller som har engagerat sig inom socialdemokratin för att driva på de förändringar som vi i dag ser har gjort enorm skillnad för jämställdheten. Ett stort tack till er alla!

Jag väljer att inte påpeka vad Moderaterna har gjort i de här frågorna genom årtiondena, och jag tänker heller inte, fru talman, tala någonting om de andra utgiftsområden som Alm tog upp i sitt anförande. Jag väljer att peka på det utgiftsområde som vi faktiskt pratar om i dag.

Alm nämner att vi inte har råd att ha folk lediga i den situation som vi är i just nu. Ändå går Moderaterna fram, i en i övrigt nästan oförändrad budget, med att fortfarande ha kvar familjeveckan – det är bara det att de som väljer att ta ut den inte får någon ersättning.

Jag skulle vilja fråga ledamoten om det. Hur går det ihop?

Anf. 84 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Emilia Töyrä!

Många föräldrar upplever i dag en stor stress när det gäller att både klara av familjeliv och arbetsliv. Det tror jag att Emilia själv känner till, precis som den här ledamoten gör.

Jag anser att det är helt fel att de människor som har barn ska kunna få extra ledigt med hjälp från andra som ska betala för det. På en arbetsplats som till exempel Uddevalla sjukhus ska alltså de som råkar ha barn i rätt ålder kunna vara lediga sex halvdagar per år. Arbetsgivaren ska kunna pussla ihop det schemat, och de som är kvar och som inte har barn ska då kunna vara kvar på arbetsgolvet och möjligtvis arbeta lite snabbare. För det är svårt att få ihop vikarier till ett sådant arbetsschema.

Jag skulle vilja fråga Emilia Töyrä varför Socialdemokraterna är så negativa till att få ordning på de felaktiga utbetalningar som görs inom välfärdssystemet och varför man inte vill ha en nationell folkräkning.

Anf. 85 EMILIA TÖYRÄ (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Ann-Sofie Alm, för frågan! Jag skulle vilja hänvisa ledamoten Alm till att ställa den typen av frågor i anslutning till ett huvudanförande.

Jag tänkte passa på att ännu en gång be om ett förtydligande när det gäller varför man väljer att göra så här från bland annat Moderaternas sida. Det är klart att det är svårt att täcka upp – det tog jag också upp i mitt anförande – när personer är borta. När det gäller varför man gör det här för föräldrar är det inte under vilka förutsättningar som helst som det här ska gälla. Det är inte en ersättning för semester, utan det finns omständigheter som man själv inte kan påverka som förälder, till exempel att skolan håller stängt.

Därför vill jag återigen fråga Ann-Sofie Alm: Varför tycker Moderaterna inte att barn som har arbetande föräldrar ska ha rätt till sina föräldrar när livet så kräver?

Anf. 86 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Fru talman! Svaret på den frågan är självklart. Föräldrar ska självklart och barn ha rätt till varandra när livet så kräver.

Jag har inte något annat svar än att det finns utrymme för flexibilitet. Vi måste kunna ge det utrymme för flexibilitet i föräldraförsäkringen. Det händer saker under tiden som man växer som barn, och det händer saker i föräldrars liv också, men de som inte har barn ska inte behöva betala för den ledighet som Magdalena Andersson själv talade om här och då sa: Vem vill inte vara ledig en vecka och åka med barnen till fjällen?

Vi ska inte låta andra betala för föräldrars lyxkonsumtion.

Anf. 87 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Vi debatterar som sagt i dag utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, och jag yrkar på bifall till utskottets förslag till beslut som helhet.

Fru talman! Trygga familjer med barnens bästa i fokus är en grundbult i Sverigedemokraternas politik. Vi har en vision om en barndomsgaranti som bland annat innebär att samhället, så långt det är möjligt, ska garantera en trygg uppväxt för barn och att barnets bästa sätts i fokus.

I trygga och fungerande familjer lägger vi grunden för välmående individer som i sin tur avspeglar hela samhället. Genom att uppvärdera föräldraskapet och familjetiden gagnar vi såväl barn som samhälle. Vi anser att politiken behöver ta ett steg tillbaka och låta föräldrarna fatta egna beslut över sin vardag. Politiken ska i stället presentera en palett av alternativ som kan anpassas till familjers behov.

Vi vill därför verka för en familjepolitik som skapar förutsättningar för föräldrar att utifrån sin familjs livssituation kunna dela på föräldraansvaret utan att politiker för den skull ska vara inne och detaljstyra familjers egna livspussel.

Fru talman! Faktum kvarstår dock att familjebildning allt som oftast påverkar vuxnas ekonomi i varierande grad, vilket är mest påtagligt för

den förälder som spenderar mest tid i hemmet. Det är en balansgång som kräver väl avvägda och hållbara reformer för att lyckas uppnå förutsättningar för jämställda inkomster och pensioner samtidigt som vi ger familjerna flexibilitet och makt över sin egen livssituation.

Fru talman! I Sverigedemokraternas långsiktiga ekonomiska familjepolitik anser vi att det finns en rad områden som skulle behöva förstärkas. Däribland finns en utökad möjlighet för alla gravida att få graviditetspeng sista tiden innan förlossningen eftersom det skulle minska stressen innan förlossningen och därmed minska risken för förlossningsskador.

Fru talman! För att värna familjernas första tid med sin nyfödda bebis vill vi också verka för att utöka det som kallas pappadagar. Vi vill ge föräldrar som genomgår det svåraste man kan uppleva, att förlora ett barn, en utökad möjlighet att få bearbeta sorgen i fred. För att rikta insatser till de mest utsatta familjerna skulle vi långsiktigt vilja stärka bostadsbidraget. En del av dessa mer långsiktiga familjepolitiska förslag kommer att hanteras i motionsbetänkandet till våren.

I den här gemensamma budgeten, som vi har tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna, tycker jag att det är bra att vi har kunnat enas om viktiga reformer för Sverige som helhet och som dessutom fått stöd av en majoritet i Sveriges riksdag. Det är en oerhörd framgång för att vi ska kunna ta några första steg i att leda Sverige i rätt riktning.

I den här budgeten har vi fått göra vissa prioriteringar. Jag är övertygad om att de här reformerna är av stor vikt även för landets barnfamiljer. Vi fick höra tidigare i debatten av Socialdemokraternas Emilia Töyrä att budgeten från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna inte skulle gynna vanligt folk. Men, kära ledamöter och fru talman, det är ju vanligt folk, vanliga barnfamiljer, som också drabbas av den skenande kriminaliteten vi ser i Sverige. Det är vanliga mammor och pappor som oroar sig över att deras barn inte är säkra när de ska gå till eller från skolan eller till sina fritidsaktiviteter.

Det är vanliga mammor och pappor som varje dag när de går till jobbet lämnar sina barn på förskolan och vill att de ska vara i en trygg miljö, och i den här budgeten satsar vi på mindre barngrupper.

Fru talman! Det är vanliga mammor och pappor som bor på landsbygden, inte i Stockholms innerstad, som måste ta bilen till jobbet, till förskolan och till aktiviteterna. De behöver skattesänkningen på bränslet. Det är inga ovanliga barnfamiljer. Det gäller den helt vanliga vardagen för många barnfamiljer. Jag är stolt över den budget som vi har lagt fram där vi prioriterar de satsningarna.

Det är faktiskt, tro det eller ej, vanligt folk som jobbar i Sverige och som behöver en skattesänkning. Veldig många vanliga pensionärer uppskattar också en skattesänkning på pensionen. Många med sjuk- och aktivitetsersättning uppskattar också den skattesänkning som går igenom med den här budgeten.

Utskottet tillstyrker däremot inte förslaget om familjeveckan. Syftet med familjeveckan, att underlätta för barnfamiljer, är gott. Vi vill också underlätta att få ihop livspusslet. Men det ter sig lite märkligt att Socialdemokraterna först sätter upp krångliga regelverk för föräldrapenningen, gör det så krångligt som möjligt att få ut så mycket som möjligt av föräldraförsäkringen, och sedan kompenserar det med en helt annan reform, för att det ska låta bra i en valrörelse.

Regeringen har infört en spärr vid fyra års ålder som gör att man måste förbruka ett visst antal föräldradagar innan barnet fyller fyra år. Statistik från Försäkringskassan visar att det för drygt 70 procent av barnen födda 2010 finns dagar som inte använts. Totalt handlar det om 3,7 miljoner dagar och i genomsnitt 33 dagar per barn som brinner inne. En enklare och mer ekonomisk lösning skulle vara att ta bort denna spärr och öppna upp för möjligheten att ta ut föräldradagar när det behövs, exempelvis vid studiedagar.

Utöver detta har regeringen infört tvingande kvotering. Den innebär också att dagar brinner inne; den ena föräldern kanske inte kan vara hemma. Den ena föräldern är kanske egenföretagare och kan inte nyttja sina dagar. Då brinner dagar inne och kan inte användas.

Dessutom går det att ifrågasätta varför det ska vara möjligt att få ersättning för att vara hemma med friska tonåringar upp till 16 år. I dag får man inte ens ta ut vab för sjuka barn över 12 år utom vid särskilda undantag. Jag har all förståelse för reformer som gäller våra små barn. Men varför ska vi betala för att någon ska vara hemma med en frisk femtonåring? Jag skulle inte ha samvete att göra det själv när mina barn är tonåringar. Jag tror nog att de klarar sig själva.

Regeringen sätter käppar i hjulet när det gäller att kunna vara hemma med barnen när de är små utifrån familjens förutsättningar men vill lägga pengar på att föräldrar ska vara hemma med friska sextonåringar. I dagsläget prioriterar vi, som det ser ut i Sverige i dag, hellre att skapa ett tryggt Sverige, trygga förskolor och att slopa delade turer. Det är vanligt folk som jobbar inom vården som drabbas av delade turer. Socialdemokraterna har inte under alla sina år vid makten lyckats ta bort de delade turer. Men det gör vi nu. Och det kommer att gynna många mammor.

För att man ändå ska kunna få livspusslet att gå ihop de dagar det ändå krisar och när föräldradagarna inte räcker till har vi förslag om utökad obetald föräldraledighet, när det inte går att lösa på något annat sätt.

Att få familjeliv och yrkesliv att gå ihop är verkligen en stor utmaning för många barnfamiljer. Jag vill ge en guldstjärna till alla familjer, föräldrar och barn som varje dag gör sitt bästa för att få ihop det med skola, jobb, aktiviteter, läxor och mer därtill.

I dag står jag själv i ett svårt dilemma; samtidigt som den här debatten pågår har min lilla dotter på fem år sitt luciatåg. Men jag hoppas att om hon någon gång när hon hör det här får veta att jag tänker på henne. Jag blir lite rörd. Jag vet att det är så här många föräldrar har det. Man måste ibland jobba när man gärna hade varit med sina barn. Jag har samtidigt väldigt mycket att vara tacksam för. Jag sänder en tanke till de familjer som har det extra tufft.

Vår ambition är att det ska finnas förutsättningar för alla barn att växa upp tryggt. Jag hoppas att många får en minnesvärd och fin luciadag. Jag önskar alla barn som ännu inte har lussat lycka till i dag. Jag kommer att delta i ytterligare en debatt före jul, men jag vill ändå önska dem som lyssnar i dag god jul.

Anf. 88 EMILIA TÖYRÄ (S) replik:

Fru talman! Som så ofta säger sig Sverigedemokraterna vilja göra en massa fina saker. Men när det väl kommer till kritan lockar makten mer än något annat.

Vanligt folk gynnas av den här budgeten; så är det absolut. Men det jag sa i mitt anförande var att de förändringar som de högerkonservativa väljer att lägga in däremot inte gynnar vanligt folk. De slår mot vanligt folk.

Sverigedemokraterna har tillsammans med Kristdemokraterna och Moderaterna kvar familjeveckan, men utan ersättning. Man vill inte ha billiga hyresrätter. Och det är bara några exempel på förändringarna i budgeten, som i övrigt är väldigt bra. Det måste jag hålla med om; det är ju en socialdemokratisk och miljöpartistisk budget. Men de förändringar som görs slår tydligt mot vanligt folk.

Fru talman! Min fråga till Julia Kronlid är: Hur kan vi lita på att det som Sverigedemokraterna säger och det som de säger är deras politik är vad de kommer att föra fram när makten hägrar?

Anf. 89 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Ja, det finns mycket i den socialdemokratiska budgeten som gynnar vanligt folk, men det gäller också de reformer och förändringar som vi gör i vårt gemensamma budgetförslag med Moderaterna och Kristdemokraterna.

Skulle ledamoten Emilia Töyrä kunna förklara för mig på vilket sätt det inte gynnar vanliga barnfamiljer att vi minskar barngrupperna så att barnen får en trygg tillvaro i förskolan? På vilket sätt skulle det inte gynna vanligt folk att göra mer satsningar för att få ned den skenande kriminaliteten? Det är vanligt folk som oroar sig för den skenande kriminaliteten. På vilket sätt skulle det inte gynna vanligt folk att sänka bensinskatten, så att man har råd att ta bilen till jobb, skola och aktiviteter? På vilket sätt skulle det inte gynna vanligt folk att sänka skatten? I den här budgeten sänker vi skatten såväl för dem med sjuk- och aktivitetsersättning som för dem som jobbar och extra för pensionärerna. Jag har svårt att förstå varför det inte skulle gynna dem.

När det gäller om man kan lita på oss har vi väl många gånger sagt att vi vill ta krafttag mot kriminaliteten. Nu gör vi det. Vi har många gånger sagt att vi vill värna en trygg sjukförsäkring. De reformerna kommer nu att gå igenom. Vi har många gånger sagt att vi vill sänka bensinskatten. Nu görs det. Väldigt många saker som vi har velat få igenom kommer nu att gå igenom i och med den här budgeten. Vi har många gånger sagt att vi vill stärka ekonomin för de mest utsatta pensionärerna. Det kommer också att gå igenom.

Jag vill ställa en fråga tillbaka till ledamoten Emilia Töyrä. Varför har Socialdemokraterna satt upp denna fyraårsspärr i föräldraförsäkringen? Varför inte bara ta bort den?

Och varför är det så viktigt att gå in och styra familjers egna livspussel med kvotering så att föräldradagar brinner inne? Socialdemokraterna har satt upp ett regelverk som gör att föräldradagar brinner inne och inte kan användas. Sedan ska de kompensera det med en familjevecka. Det blir bara krångligt.

Anf. 90 EMILIA TÖYRÄ (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Julia Kronlid för frågorna.

Som jag sa i ett tidigare replikskifte lämpar sig frågor bättre efter ett anförande. Jag rekommenderar att återkomma med de frågorna.

Jag uppfattar inte heller att jag fick något riktigt svar på huruvida det går att lita på Sverigedemokraterna. Om vi ska hålla oss till utskottets olika utgiftsområden kan vi komma ihåg vad som har hänt med pensionärsskatten vid tidigare budgetomröstningar och debatter, och vi kan komma ihåg vad som har hänt i andra utskott när det handlar om villkoren för kollektivavtal.

Jag ger ledamoten ytterligare en chans att svara på frågan om hur vi ska kunna lita på att Sverigedemokraternas fagra ord i kammaren också kommer att bli verklighet.

Anf. 91 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Emilia Töyrä för frågan.

Jag tycker att jag var tydlig med att många saker som vi har sagt har gått igenom i budgeten. Det här är den gången vi har fått vara med och påverka utfallet i budgeten.

Sedan har vi inte ändrat allt. Den största delen av regeringens budget ligger kvar, men flera av de saker vi har ändrat har varit viktiga för oss. En av de sakerna var till exempel att slopa de delade turerna, och det har vi pratat om i många år i riksdagen. Och detta har gått igenom.

En annan sak har varit att stärka ekonomin för pensionärer. Det har vi också pratat om i många år i riksdagen. Nu sänks skatten för pensionärer, och vi stärker också bostadstillägget.

Jag kan räkna upp en rad fler förslag som går igenom. Det gäller bland annat trygga förskolor med mindre barngrupper.

Varför pratar jag om allt detta? Jo, därför att i fråga om familjepolitiken har en politisk prioritering gjorts. Dessa förslag är viktiga, och det har vi sagt i många år.

Anf. 92 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Nu ska vi debattera ett av de viktiga politiska områdena, nämligen familjen.

Vi ser i opinionsmätning efter opinionsmätning att flertalet svenskar pekar ut den allt större otryggheten som den politiska fråga där man förväntar sig att vi politiker formulerar en hållbar strategi för hur tryggheten åter ska etableras. Vi kristdemokrater har pekat på behovet av fler poliser, bättre teknisk utrustning och även hårdare straff för dem som begår brott. Men en hållbar strategi måste bygga på insikten om att ett tryggt samhälle börjar med trygga familjer. Utifrån detta formulerar vi en familjepolitik som bygger på att ge föräldrar och barn mer tid med varandra och mindre stress över att få vardagen att gå ihop.

I den budget som har antagits av Sveriges riksdag tas några viktiga steg i den riktning som vi kristdemokrater vill att familjepolitiken ska utformas för att klara att skapa utrymme för både familjeliv och yrkesliv på lika villkor för män och kvinnor samt ge familjer förutsättningar för tid tillsammans. Vi ska också skapa trygghet för föräldrarna att veta att deras barn ges plats i en trygg och utvecklande miljö i skola, förskola och pedagogisk omsorg.

Vi skapar mer flexibilitet för föräldrar. Rätten till obetald föräldradagighet bör därför utökas med tre dagar per år och förälder till barn i åldrarna 6–16 år, och vi tar bort Socialdemokraternas familjevecka.

Vi satsar 2 miljarder på mindre barngrupper i förskolan. Detta är en förutsättning för att barnens utveckling ska bli bättre och tryggheten och lärande ska öka.

Vi satsar 500 miljoner kronor på ett så kallat föräldrastödsprogram. Det är ett effektivt sätt att hjälpa föräldrar och barn som har det svårt. Pengarna kommer att finnas under tre år – i vår budget har vi tänkt det så – och det är för att programmen ska finnas i alla kommuner. De ska gälla föräldrar med barn ända upp i tonåren.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Jag har tidigare i denna riksdag uttryckt min förvåning i talarstolen över hur konsekvent socialdemokratin undviker att tala om familjen och den betydelse familjen har för hur samhället utvecklas. Jag har noterat att den förre statsministern Stefan Löfven i sin regeringsförklaring när han pratade om hur regeringen skulle få bukt med våldet och kriminaliteten undvek att prata om familjen. Det är min bestämda uppfattning att om vi inte får med oss föräldrarna i detta kommer inte 10 000 fler poliser eller en massa övervakningskameror att räcka. Familjen är det enskilt viktigaste inslaget i det brottsförebyggande arbetet.

Nu har vi en ny statsminister. Hon levererade en lång och innehållsrik regeringsförklaring – 44 minuter. För att försäkra mig om att jag inte hörde fel gjorde jag en sökning i texten, och jag sökte efter ordet ”familj”. Jag fick en enda träff. Den enda gång Magdalena Andersson använde ordet ”familj” under 44 minuter var när hon citerade Fadime Sahindals ord som hon yttrade i riksdagen ett år innan hon mördades: ”Oavsett vilken kulturell bakgrund man har bör det vara en självklarhet för varje ung kvinna att både få ha sin familj och det liv man önskar sig.” Jag instämmer helhjärtat i den åsikten.

Fru talman! Det är möjligt att jag som kristdemokrat har lite för höga förväntningar, men att hålla ett politiskt linjetal och utelämna ett resone-
mang om familjen är i alla fall för mig otänkbart.

Det måste ändå vara svårt att övervärdera värdet av en trygg familj med den kravlösa kärleken och de kärleksfulla kraven. Det är i familjen som barnen lär sig empati och att dela med sig. Jag har själv haft lyckan av att få tre söner, och som förälder har jag försökt att utrusta mina söner med en inre kompass, att skilja på gott och ont, rätt och fel. Det är en kompass som förhoppningsvis ska bära genom livet.

I familjen får man som barn också lära sig ansvar och tillit. När familjen brister finns inget fullgott substitut – för ett barn kan inte klara sig självt.

Det här kan låta som självklarheter, och jag hoppas att det är det. För mig är det självklarheter. Men jag minns också hur en hel del applåderade när den dåvarande vänsterledaren Gudrun Schyman utropade: Död åt familjen.

Schyman är kristdemokratins antites, men jag ser gärna att fler engagerar sig politiskt för att underlätta för familjerna att klara av sina helt unika livspussel.

Vi kristdemokrater har länge familjesäkrat vår politik. Om föräldrarna får det stöd de behöver, ökade ekonomiska marginaler och bättre möjligheter att hantera både arbete och familj, utan politiska pekpinnar, minskar riskerna för samhällsproblem. För att ge mer tid åt barnen och underlätta livspusslet vill vi se en helt flexibel föräldraförsäkring. Inte en försäkring

där Magdalena Andersson eller någon annan politiker bestämmer över hur många dagar en mor och en far ska ha med sina barn, utan en försäkring där det viktiga beslutet alltid fattas av barnens föräldrar själva på det sätt som passar deras egna unika livspussel. Det som är bra för föräldrarna blir också bra för barnen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 93 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Leve alla typer av familjer!

Fru talman! FN:s regionala informationskontor skrev för en månad sedan att Sverige har den högsta barnfattigdomen i Norden. Sanningen är att glappet mellan fattiga och rika barn ökar. Det gör i sig att det blir större skillnad i vad barn har för tillgång eller inte till samhället. Det här är inte bara en ekonomisk fråga utan det är en demokratisk fråga – en rättighetsfråga.

Jag kommer från Skärholmen, ett område där många välfärdsarbetare och många i serviceyrken bor – ni vet de där yrkena som många applåderade åt när pandemin var som värst. Det är också ett område med hög barnfattigdom, hög trångboddhet och arbetslöshet. Många av dem som har det svårast är ensamstående. Det är där en utjämnande familjepolitik gör som mest skillnad. Men det handlar inte bara om familjepolitiken utan även om bostadspolitiken och arbetspolitiken.

I Skärholmen ser ni mammor och pappor som lämnar hemmen mitt på natten för att ta skift eller mitt på dagen för att sedan komma hem sent. Ni ser föräldrar som pluggar för att säkra en bättre framtid. Det är många som pendlar. Det finns också många stressade föräldrar som kanske inte får ihop det.

I dag är samhället inte anpassat för att underlätta för dessa hårt arbetande föräldrar. Det finns ett stort behov av rättvisa och synliggörande. Det är något skevt när vi vet att barn hamnar i hemlöshet på grund av en icke existerande bostadspolitik och otillräckliga ekonomiska livremmar samtidigt som vi sprider lite mera pengar på de rika och på företagen. Det är politiken som har byggt på den ekonomiska skevhet som möter oss i dag.

Fru talman! Snart är det jul. Det är ett julfirande som innebär en enorm konsumtionshets där föräldrar tar lån för att ge en chimär av välstånd. Men ibland går inte det heller. Det är tufft att komma tillbaka till skolan när man inte har så mycket att berätta.

Nu står vi med en budget skapad av partier som slår hårdast mot arbetarna, där ungdomar som lyckas få ett jobb ska göra det under högst osäkra förhållanden och där det inte kommer att byggas lägenheter som ska minska trångboddheten eller hemlösheten. Den är skapad av partier som gärna pratar om brott och straff men ogärna om ett sammanhållet samhälle där barn får villkor som är lika på riktigt, trots att all forskning pekar på att jämlika samhällen leder till mindre kriminalitet. Man står starkare, helt enkelt – inte bara i Djursholm utan även i Skärholmen och Haparanda.

Jag hade förhoppningen om att man skulle se till att vända utvecklingen efter det som hade blottlagts under pandemin, alltså att det är viktigt att folk inte bor trångt och att de har trygga arbetsvillkor och en bra arbetsmiljö för att mäta med. Jag hoppades att man skulle satsa på att bygga

upp landet med det vi behöver för att göra vår del när det gäller klimatkrisen.

I stället inför man jobbskatteavdrag nummer 750, som inte gynnar det stora hela. Man är inte villig att riktigt omfördela. De som drabbas värst är ensamstående mammor. Det är ju inte särskilt feministiskt, tänker jag.

Sanningen är att vi står inför stora skillnader – för stora skillnader för att det ska vara ett sunt samhälle.

Ensamstående ska inte behöva kämpa för att få underhållsstöd vid behov och inte heller tvingas till samtal med parter som inte sätter barnen i främsta rummet. I stället för att utmattas av detta ska de få använda sin energi till att skapa en bättre framtid för sig själva och barnen. Det är ju det rimliga om vi på allvar vill göra det bättre för familjer.

Med detta hänvisar jag till vårt särskilda yttrande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 10 Kommissionens meddelande om en ny EU-skogsstrategi för 2030

Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2021/22: MJU8
Kommissionens meddelande om en ny EU-skogsstrategi för 2030
(COM(2021) 572)
föredrogs.

Anf. 94 ISAK FROM (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera EU:s skogsstrategi och kommissionens meddelande om en ny skogsstrategi för tiden mellan 2021 och 2030. Kommissionen anför att strategin syftar till att komma till rätta med utmaningar och klimatförändringar för att frigöra skogens potential för framtiden.

Skogen har en mycket stor och viktig roll att spela. Den spelar en stor roll för ekonomin, för arbetstillfällen, för företagandet, för nya klimatsmarta produkter, livsmedel, läkemedel, rent vatten och för ett nytt fossilfritt samhälle. Kommissionen framhåller att nästa årtionde är helt avgörande och att strategin därför innehåller en konkret plan som kombinerar lagstiftningsändringar, finansiella åtgärder och frivilliga åtaganden. Kommissionen framhåller vidare att strategin är förankrad i den europeiska gröna given och i EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2030.

Kommissionen anför också att strategin ska beakta skogens centrala och mångfunktionella roll och behovet av att öka tillväxten av hållbart brukad skog. Strategin är indelad i sex områden.

Enligt oss socialdemokrater behövs skydd av skog som är väl utvald i hela landet. Nationellt behöver vi ett långsiktigt brukande som bidrar till att stärka skogarnas motståndskraft mot skadedjur, svamp, storm och torka. Vi behöver tillväxt för att skapa och upprätthålla höga naturvärden och biobaserade produkter och tjänster.

För oss är det viktigt att stärka konkurrenskraften för befintliga produkter och processer. En kontinuerlig utveckling av existerande processer och produkter är grunden för en konkurrenskraftig industri. En konkurrenskraftig och lönsam industri kan satsa på att ta fram nya processer,

Prot. 2021/22:44
13 december

*Ekonomisk trygghet för
familjer och barn*

Kommissionens meddelande om en ny EU-skogsstrategi för 2030

produkter, material och tjänster som bidrar till att utveckla det hållbara skogsbruket.

Skogsnäringen är i ständig utveckling mot nya marknader och nya mål för effektivitet och hållbarhet. Det är centralt att fortsätta utveckla nya biobaserade produkter och tjänster och att kunna ersätta fossila materialprodukter med nya förnybara, återvinningsbara och nedbrytbara produkter. Det är nyckeln till en hållbar utveckling. För att få fram rätt egenskaper för olika produkter behövs mer forskning om hur materialen kan göras starkare, säkrare och mer formbara.

Fru talman! EU:s medlemsländer har skilda förutsättningar, och därför behövs en mångfald av brukningsmetoder som behöver främjas utifrån de nationella förutsättningarna. Skogen ser ju olika ut i de olika medlemsstaterna och har olika förutsättningar. Därför är det väldigt viktigt att medlemsstaterna ges utrymme att själva välja skötsel och brukningsmetoder utan begränsningar.

Enligt vår mening är det varje medlemsstat som på nationell nivå bäst kan säkerställa skogens alla förmågor, så att de möts med syftet att främja ett variationsrikt och hållbart brukande av skogen.

Fru talman! EU har närmare 182 miljoner hektar skog som täcker 43 procent av landytan. I EU brukar man räkna Sverige, Finland, Tyskland, Frankrike och kanske Tjeckien och Österrike som stora skogsländer. Både Sverige och Finland har mycket skog i jämförelse med Holland, Danmark och Irland. Skogarna är av olika naturtyper och skogstyper och har olika egenskaper, men ägarstrukturerna skiljer sig också åt. Trots detta skapar skogen arbetstillfällen, förbättrar livskvaliteten för människor och utgör en viktig bas för biologisk mångfald.

Sveriges landyta är 40,7 miljoner hektar. Av den ytan är 69 procent skogsmark och 8 procent jordbruksmark. Övriga öppna marker som berg, myrar och gräsbevuxen mark utgör 20 procent.

Det är en stor skillnad i EU. Inte mer än 3 procent av Sveriges yta är bebyggd. Där skiljer det sig åt väldigt mycket.

Ägarförhållandena ser också radikalt olika ut från land till land. Här i Sverige ägs nästan hälften av all skog av privatpersoner – 320 000. Aktiebolag äger en fjärdedel, och det allmänna – stat, kommuner, regioner och kyrkan – äger en fjärdedel.

Men även om man beräknar skog utifrån produktiv skogsmark, lägre produktiv eller inte produktiv skogsmark ser det olika ut från land till land. Det finns olika trädslag som korkeksskogar, boreal skog, tajga och europeisk lövskog i de olika europeiska länderna. Att jämföra mellan länder är därför svårt. Ägarperspektivet ser också radikalt annorlunda ut. Därför måste vi hantera skogsfrågan på lika men ändå olika sätt.

Vi anser att det är ytterst olämpligt att kommissionen tagit fram en strategi för att styra olika produktionsmetoder.

Introduktionen av strategin är väl i linje med vår socialdemokratiska syn på skogsfrågorna, där vikten av att balansera klimat, biologisk mångfald och möjligheten att byta ut fossilbaserade produkter mot nya fossilfria produkter tas upp. Introduktionen lyfter fram att den framtida bioekonomin till stor del bygger på ett aktivt skogsbruk där skogsråvaran framför allt ska användas i långlivade produkter. Men restprodukter kan självklart användas som biobränsle. Det tycker vi också.

När man däremot går ned på djupet i frågorna blir dock detaljnivån i strategin orimlig ur ett svenskt perspektiv. Förutsättningarna i Sverige skiljer sig från många andra EU-länders förutsättningar, och strategin saknar till stor del förståelse för det komplexa och välbyggda system som vi har i Sverige i dag. I detaljerna lyser centraliseringen och likriktningen igenom. Det kan inte vi ställa oss bakom.

Slutligen: Kommissionen saknar insikt i att vi har kommit väldigt långt när det gäller att minimera spillet i virkesindustrin. Vi ser till att nyttja hela stammen och använder den till pappersmassa, biobränsle, husbyggnation, kemikalier, viskos, nya kläder och så vidare.

Att dessutom i stor skala ställa om från trakthyggesbruk till hyggesfritt är en process som tar lång tid, både i skogen och för skogsindustrin. Det är något som fördyrar och minskar mängden förnybara produkter på marknaden och försvårar övergången till en bioekonomi.

I Sverige utmanas skogen och skogsbruket av en storstadsmentalitet utan förståelse för helheten. Även EU-kommissionen missar målet och bortser från att Sverige under 100 år har brukat skogen och samtidigt säkerställt en skogstillväxt.

Det som ofta glöms bort är att län som Västra Götaland för 100 år sedan nästan helt saknade skog för att vi då överutnyttjade den skogliga resursen. Skogen i dessa områden användes som betesmark, höggs ned och eldades upp. Sverige för 100 år sedan var inte det som det är i dag. Då var Sverige ett skogsfattigt land.

Det finns naturligtvis saker att göra även i dag. Men vi menar att vi är ett väldigt rikt skogsland. Skogsstrategin lyfter fram en återplanteringsstrategi. Det har vi haft, fru talman, i Sverige i över 100 år. Och vi välkomnar att fler länder faktiskt ser till detta behov.

Anf. 95 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Miljö- och jordbruksutskottet har granskat EU:s nya skogsstrategi. Jag tycker att vi har landat i väldigt många klokskaper i vår granskning.

EU säger att skogen är en nationell kompetens. Det har varit så under hela vår tid i EU. Men ändå ser vi nu gång på gång olika strategier med mera – till exempel EU:s skogsstrategi som vi nu debatterar, EU:s biodiversitetsstrategi, förslaget om markanvändning, LULUCF, taxonomiförordningen och ett antal andra förslag – där man på ett eller annat sätt vill in och peta i självbestämmandet över skogen.

Därför har vi markerat hårt i detta betänkande på många kloka sätt. Precis som lyftes fram här tidigare kan man befara en centralisering av detta. Man ser att EU vill in och styra vilka produktionsmetoder vi använder och huruvida man ska använda kontinuitetsskogsbruk eller trakthyggesbruk.

Jag tänker precis som när det gäller jordbruket. Där pratar vi om konventionellt och ekologiskt jordbruk. Det måste vara upp till brukaren att bestämma vilken metod som passar bäst. Det finns för- och nackdelar med alla produktionssystem, så också i skogen.

En annan farhåga i denna strategi handlar om att det lyfts fram när på året man eventuellt skulle få avverka och om det ska vara förbud att avverka under häckningstid. Det är ganska lång tid på många platser i Sve-

rige. Vad skulle det få inverkan på våra entreprenörer? Ska de stå still då? Entreprenörer i skogen har det redan i dag väldigt pressat ekonomiskt.

En helhet lyser med sin frånvaro i denna strategi. Man tar inte vara på hållbarhetsaspekterna som är ekonomiska, sociala och ekologiska på alla sätt. Man tittar för mycket på naturvårdssidan i denna skogsstrategi, och det är olyckligt.

Vi i Sverige har, precis som har lyfts fram här tidigare, under lång tid visat att vi är hållbara i vårt brukande, att vi har en klokskap och att vi garanterar ny tillväxt i skogen tack vare att vi återplanterar i vår skog.

Vi har sedan 1993 jobbat under epitetet frihet under ansvar, som har haft en otroligt positiv inverkan på den biologiska mångfalden i skogen.

Precis som Socialdemokraterna lyfte fram här tidigare är det såklart viktigt att vi kan se på skogen på ett sådant sätt att vi har ett helhetsgrepp över hela Europa. Men vi måste skilja på de nationella förutsättningarna när det kommer till skogsbruk.

Det lyftes också fram här tidigare att skogen ska göra så mycket i framtiden. Skogen ska bidra med nya produkter, substitutionseffekter och en stärkt bioekonomi. Men skogen ska också bidra till klimatarbetet. På vilket sätt bidrar skogen bäst till klimatarbetet? Jo, det är genom att den växer och binder in kol.

Det finns forskning från SLU som visar på vilket sätt det är bäst för klimatet att bruka skogen. Man gjorde tre olika scenarier på 80 års sikt: att skogen brukas som i dag, att den inte brukas alls eller att den brukas mer. Svaret var entydigt att när vi brukar skogen mer än vad vi gör i dag får det bäst effekter för klimatet.

Jag tycker att det är otroligt viktigt. Därför är det olyckligt när man tittar på denna skogsstrategi där det talas väldigt mycket om nytt skydd och skydd av skog, precis den debatt som vi har här i Sverige gång på gång. Vi vet nämligen å andra sidan att vi inte rapporterar skydd av skog och skydd av natur på samma sätt som övriga länder i EU gör. Det betyder att vi binder ris åt egen rygg om vi inte tänker vänta in de andra länderna tills de kommer upp på samma nivåer som Sverige. Det är otroligt viktigt att vi inte förstör för oss själva, eftersom vi vet att skogen ser så olika ut runt om i Europa.

Vi vet också historiskt att skogen har brukats väldigt olika runt om i Europa. Medan vi har tagit ansvar här, sett till att vi har haft skog, ökat skogen och haft en tillväxt har det inte varit lika självklart i många länder i Europa. Det är också en anledning till att vi trycker på vikten av att själva få bestämma över vår egen skog.

Då behöver man också koppla in aspekterna med subsidiaritet och proportionalitet kopplat till EU:s skogsstrategi för Sverige.

Fru talman! Socialdemokraterna lyfte det tidigare, och jag tror att alla talare här kommer att tala om hur viktig skogen är för Sverige och alla de saker jag lyfte upp innan, som hur viktigt det är att vi har en produktion och vad skogen ska bidra med. Därför ska jag säga att följande känns anmärkningsvärt, fru talman.

Tidigt i våras skrev Österrike tillsammans med några andra skogsländer en notering till kommissionen om att man var orolig för arbetet med EU:s nya skogsstrategi. I EU-nämnden här i riksdagen hade vi faktiskt en majoritet som höll med om den kritik som riktades mot detta. Ingenting hände.

I somras skrevs ytterligare ett brev av Österrike och likasinnade länder till EU-kommissionen om att man var väldigt orolig över utseendet på den nya skogsstrategin. Sverige valde även då att inte stötta detta. Trots att Sveriges regering visste att det fanns en majoritet i Sveriges riksdag för att stötta detta initiativ valde man att inte göra det.

Sedan hade vi en regeringskris. Landsbygdsministern försvann ur den svenska regeringen, och vi fick en näringsminister som skulle hantera dessa frågor i stället. Sedan sommaren har det i EU hållits fyra möten kopplade till EU:s skogsstrategi, och inte en enda gång har vår minister varit på plats för att hantera de för Sverige så otroligt viktiga frågor som skogen är. Detta är anmärkningsvärt, fru talman. Vi bemödar oss inte ens om att åka till mötena där man ska hantera EU:s nya skogsstrategi, som kan få otroligt stora konsekvenser för svensk skog under lång tid framöver.

Jag vet att jag själv på ett EU-nämndssammanträde i oktober månad lyfte frågan med närvarande statsråd: Kommer statsrådet att vara på plats den här gången? Man svarade inte ens, för man visste såklart att man inte tänkte åka dit och vara på plats. Jag tycker att det är beklämmande. Det är prov på att man inte bryr sig tillräckligt mycket om så viktiga frågor som de skogen ändå innebär för Sverige. Vi behöver markera mot det, för det får inte accepteras. Det får inte fortgå på det sättet.

Jag vill tacka mina kompanjoner, eller vänner, i utskottet för att vi har landat i ett bra granskningsutlåtande. Jag tycker att vi alla kan stå bakom det.

Anf. 96 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Mot slutet blev John Widegrens anförande en skarp kritik mot kanske särskilt Socialdemokraterna, och jag tänker att jag bör bemöta den något.

Man ska aldrig ta miste på att Socialdemokraterna ser skogens och industrins betydelse för grunden i välfärden och klimatomställningen, och vår ingång i detta är såklart att lyfta det på högsta möjliga nivå. Det har alltså varit på statsministernivå. Vår tidigare statsminister Stefan Löfven har tagit upp Sveriges ställningstagande på högsta möjliga nivå, med kommissionen och ansvariga. Det ska inte råda någon tvekan om det.

Det är klart att det inte är Moderaternas fel att Vänsterpartiet kastade hundben och utsatte Sverige för en regeringskris, men det påverkade självklart arbetet i regeringen. Det kan vi inte bortse ifrån. Under hösten har dock näringsminister och ansvarig varit direkt involverade till exempel i ett större möte i Österrike som handlar om detta.

Jag tror att Sveriges ställningstagande är mycket väl känt. Att man känner till Sveriges inställning till det här behöver det inte råda någon som helst tvekan om – speciellt inte utifrån det utlåtande vi debatterar här i dag.

Anf. 97 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för inspelet.

Ja, näringsministern var sent under hösten på plats för ett möte och diskuterade med likasinnade länder. Men då ska man komma ihåg att det skedde efter tjat ändå sedan tidig vår, när vi började prata om vikten av att engagera sig i de här frågorna. Det går ju inte att bara säga att man tar det till högsta nivån, med statsministern, för det är inte en ursäkt för att inte vara på plats och sköta de här diskussionerna. Det är nämligen många de-

taljer som tas fram under lång tid när det kommer till arbetet med de här strategierna.

Jag förstår en sak, och det ska jag ändå ge Socialdemokraterna, fru talman: Under den regering som var på plats när vi började det här arbetet fanns det motstridiga uppgifter om vad regeringen tyckte om svenskt skogsbruk. Vi hade en socialdemokratisk landsbygdsminister som åkte ned till Europamöten och sa att svenskt skogsbruk är hållbart. Någon tid efter det åkte en svensk miljö- och klimatminister från Miljöpartiet ned och sa att svenskt skogsbruk inte är hållbart.

Då är det klart att man på EU-nivå undrar vad Sveriges ingång i detta är. Det kanske till och med framstår som att vi inte är riktigt seriösa om man inte ens från regeringens sida kan ha en enad front utåt. Jag tycker att detta är otroligt problematiskt, för återigen: Det här är en av de viktigaste frågorna för svensk ekonomi och svenskt välbefinnande. Därför får den inte hanteras så här dåligt. Det är bekymmersamt. Jag förstår att det fanns motsättningar i den regering som satt, men det är bekymmersamt, fru talman.

Anf. 98 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag välkomnar att vi i riksdagen har en bred enighet, men det handlar ju inte bara om strategin. Strategin kanske är en mindre del; vi har ju även det våldsamt intressanta begreppet LULUCF, som jag tror i förlängningen riskerar att bli en större hämsko för svenskt skogsbruk. Vi har också den taxonomi som blivit omdebatterad och diskuterad och som från början exkluderade både vattenkraften och skogsbruket som hållbara investeringar.

Jag uppfattar nu att kommissionen har ändrat inriktning, och det är klart att det framför allt är helt nödvändigt för att säkerställa att skogen kan nyttjas för att substituera fossila produkter – något som vi i den här kammaren är helt eniga om behövs.

Anf. 99 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag håller med. Det är precis på det viset, och det är därför man blir extra orolig när det inte visas tillräckligt engagemang i alla dessa skogsfrågor.

Det är på så många olika håll som man nu vill in och på ett eller annat sätt peta lite i det svenska skogsbruket. Man vill peta i någonting som Moderaterna och Socialdemokraterna är överens om fungerar väldigt väl, även om det inte har framkommit tillräckligt tydligt av regeringens arbete det senaste året.

Jag är också orolig över till exempel LULUCF, för ska vi hårdra de siffror som finns med i det förslaget skulle det ju innebära en minskad avverkning i Sverige. Det skulle innebära en minskad produktion, och det skulle kanske till och med innebära att vi får kvotera vilka som ska avverka sin skog. Då har det gått långt. Därför tycker jag att vi ska bli tydliga med att – särskilt från regeringens sida – säga: Vi kommer att bruka vår skog mindre på grund av detta.

Vi lär få återkomma till den debatten. Tack för repliken, Isak From!

Anf. 100 MATS NORDBERG (SD):

Fru talman! Jag konstaterar att det finns en stor enighet i den här frågan. Jag skulle ha kunnat säga ungefär samma sak som Isak From från

Socialdemokraterna och John Widegren från Moderaterna redan har sagt, och det är faktiskt också vad jag har skrivit att jag ska säga. Det ser jag när jag jämför vad som har sagts med vad jag har skrivit.

Även vi står bakom jordbruksutskottets utlåtande i den här frågan, och vi tycker att det är väl avvägt.

Fru talman! Europa är fantastiskt. Man kunde ju tro att årtusenden av handel, krig och rörelser av människor skulle ha jämnat ut Europa till en superstat med ett enda språk och ett enda sätt att lösa saker och ting, men det har inte hänt. I stället har staterna bestått. Varje land har kunnat utveckla sina modeller utifrån sina förutsättningar och för sina behov, och länderna har kunnat lära av varandras framgångar och misstag. Det tror jag är ett starkt framgångsrecept för Europa som vi måste försöka bevara, det vill säga att optimera delarna och på det sättet få en framgångsrik helhet.

Det har vi också haft vad gäller skogen. Mellan 1990 och 2020 ökade EU:s skogsareal med 10 procent, så vi har en starkt ökad skogsareal i Europa. I hög grad har det här byggts på privata markägares initiativ, inte på staternas eller EU:s.

Därför har skogsländerna upprepat om och om igen att skogsfrågorna måste lösas av varje EU-land för sig. EU-nivån behövs också, men den får inte få bli detaljstyrande utan ska vara samordnande.

Ändå verkar det finnas en inbyggd dynamik som driver mot toppstyrning och mot att alltmer av skogsskötseln ska dikteras från Bryssel, som tidigare talare har sagt. Man visar allt mindre förtroende för enskilda skogsländer och enskilda skogsägare.

EU har haft en skogsstrategi sedan 1998. Den har omarbetats, men den gällde bara till 2020. Det har därför funnits ett intresse av att tillskapa en ny version, inte minst för att samverka med andra EU-initiativ såsom Fit for 55 och EU:s mångfaldsstrategi.

I maj 2020 tog kommissionen fram ett första förslag till en sådan strategi, och i november i år uttalade jordbruks- och fiskerådet sina slutsatser. Man betonade, som tidigare talare har sagt, att det behövs mer subsidiaritet och att det finns en obalans mellan kommissionens behandling av skogens olika ekologiska, ekonomiska och sociala funktioner där den ekologiska överbetonas på bekostnad av de andra.

EU-parlamentet betonade i oktober i år att strategin ska bilda en bro mellan nationella strategier och EU:s andra strategier och mål för jord- och skogsbruk. Det måste finnas respekt för nationellt självbestämmande och för privata och offentliga skogar. I Sverige har vi ju mycket av enskilda skogar, och detta gäller många EU-länder. Det är viktigt att deras initiativ får finnas kvar.

Den modell vi har i Sverige betonar frihet under ansvar men också vardagshänsyn – vi ska bli duktigare på att lämna kvar enskilda träd eller grupper av träd. Förutom det här har vi också en statlig strategi, kan vi säga, som bygger på att skydda skog. Det har vi haft väldigt länge – ändå sedan de första nationalparkerna.

Det är kombinationen av dessa två saker som har gjort Sverige så framgångsrikt. Men modellen förutsätter att markägarna ges stor frihet och att man undviker alltför tvära kast i lagar och regler. Skogsägare måste kunna lita på skogspolitiken för att kunna agera långsiktigt. Det gäller att vara med och inte mot skogsägarna, med allt bättre modeller för vardagshänsyn

i skogsbruket. Det hela ska också kompletteras med olika typer av skyddade områden.

Felet som EU-kommissionen gör om och om igen i olika modeller och i de processer som nu pågår – LULUCF, taxonomin och skogsstrategin – är att man, trots väldigt tydliga och ofta upprepade signaler, inte tillräckligt tar till sig att skogsbruk är en nationell kompetens i första hand, att skogarnas ekonomiska, sociala och ekologiska funktioner kompletterar varandra i minst lika hög grad som de står i motsats till varandra, att skogsländerna själva har mycket bättre förutsättningar att väga samman de olika intressena än vad EU-kommissionen kan ha och, framför allt, att EU:s skogar till stor del är enskilt ägda och att toppstyrning därför ofta blir direkt kontraproduktiv eftersom den minskar pluralismen, viljan till initiativ och investeringar samt långsiktigheten.

EU:s förslag till skogsstrategi verkar för mycket utgå från att skogsbruk per se är till skada för biodiversiteten och klimatet och till nackdel för skogarnas sociala funktion samt för turismen. I en svensk kontext finns det väldigt mycket som klart tyder på motsatsen.

Det är inte bara vi i Sverige som är irriterade. Som tidigare talare redan har sagt skrev elva skogsländer, med Österrike i spetsen, i juli i år följande om skogsstrategin:

Den saknar tydligt förståelse för skogarnas multifunktionella roll. Den ignorerar medlemsstaternas kompetens. Den ignorerar kommissionens eget huvudmål i riktning mot grön tillväxt, och den reducerar samtidigt skogarna till miljöfrågor utan att ta hänsyn till socioekonomiska aspekter. Detta är oacceptabelt.

Sverige skrev, som sagt, inte under. Bland de elva länder som däremot gjorde det fanns Finland, Estland och Lettland samt de två riktigt mäktiga länderna i EU: Tyskland och Frankrike.

Jag frågade den dåvarande landsbygdsministern Baylan varför i en skriftlig fråga men fick ingen förklaring – ni kan själva läsa svaret om ni vill. Inte heller lyckades Sverigedemokraterna få majoritet för ett tillkännagivande i miljö- och jordbruksutskottet.

Regeringen har dock i efterhand understrukit att den i huvudsak instämmer med Österrikes kritik. Miljö- och jordbruksutskottet uttrycker också i detta betänkande att utskottet stöder de synpunkter som framförts av skogsländerna, framför allt av Österrike.

Vi har redan hört att Ibrahim Baylan inte deltog vid något av de fyra jordbruks- och fiskerådsmöten där dessa frågor behandlades, men det var ju bra att statsministern framförde motsvarande besked.

Det är dock viktigt att visa att vi stöder andra EU-länder när de tar sådana här initiativ. Själva samarbetet mellan skogsländerna är oerhört viktigt, och detta måste leda till att vi ställer upp när andra länder skriver saker som vi i huvudsak håller med om.

Jag har redan sagt att det ställningstagande som miljö- och jordbruksutskottet nu arbetat fram är välbalanserat. Det framhåller att det behövs en ny skogsstrategi men betonar också vikten av denna inte kringskär utan bibehåller nationell bestämmanderätt. Utskottet framhåller också att EU:s skogsstrategi ska vara jämbördig med andra strategier och inte underordnad dem.

Vi delar de synpunkter som Österrike och andra skogsländer har framfört. Vi anser att det fattas konsekvensanalyser av många av strategins för-

slag. Behövs dessa förslag? Gör de nytta? Gör de mer skada än nytta? Medför de dubbelarbete? Vad kostar de? Vilka uteblivna inkomster blir följden? Vad blir konsekvenserna för landsbygden? Detta hade behövt utredas mer balanserat och i vissa fall över huvud taget.

Utskottet vill också att skogsstrategin ska betona inte bara långlivade träprodukters betydelse – vilket den gör – utan också betydelsen av kortlivade skogsprodukter, exempelvis skogsbränsle. I form av exempelvis bränsle, men också som andra produkter, kan skogsprodukterna spela en väldigt stor roll för att ersätta andra, mindre förnybara, material än dem som bygger på skog.

Fru talman! Utveckling av skogssektorn och utveckling av en mer hållbar bioekonomi sker bäst genom att man ger så mycket inflytande som möjligt till skogsägarna och till medlemsländerna i Europa. Lyckade svenska sådana lösningar kan sedan anpassas och tas upp av andra länder, både inom EU och i hela världen.

Anf. 101 PETER HELANDER (C):

Fru talman! I en proposition från 1993 fastställde riksdagen en ny skogspolitik med två jämställda mål för skogspolitiken, nämligen produktion och miljö.

I en annan proposition, från 2008, som heter *En skogspolitik i takt med tiden*, tydliggjorde regeringen att de jämställda målen produktion och miljö skulle vara oförändrade. I lagens portalparagraf betonades även att skogen är en förnybar resurs.

Sverige och svensk skogsnäring har under många decennier tagit ett stort ansvar och skapat ett uthålligt skogsbruk. Att Sverige mer än fördubblat sitt virkesförråd på 100 år talar sitt tydliga språk.

Sedan den skogspolitik som vi kallar frihet under ansvar fastställdes 1993 har arbetet med biologisk mångfald gått åt rätt håll. Många av de skogar som i dag är skyddsvärda planterades av våra mor- och farföräldrar för ett par generationer sedan. Tack vare de 320 000 skogsägarna i Sverige har vi skapat den mångfald vi har i dag. Jag tackar dem för deras insats.

Fru talman! Sverige är täckt av nästan 70 procent skog. Hur ser det ut i resten av Europa? Tyskland, Frankrike, Italien och Spanien har 30–36 procent skog, varav nästan allt brukas på något sätt.

Hur ser det ut i Nederländerna, som den drivande kommissionären i många skogsfrågor, Frans Timmermans, kommer från? De är sämst i EU och ligger på 11 procent. Borde då inte EU kräva att Nederländerna återplanterar skog innan man lägger begränsningar på Sverige?

Det finns ingen rättslig grund för en gemensam skogspolitik i EU, utan detta är frågor som tillhör den nationella beslutanderätten. Det är något som vår regering och riksdagens partier också säger i en samstämmig kör.

Problemet är att kommissionen nu rundar detta genom att gå via politikområdena klimat, energi och naturvård. Kommissionens ingång är att det behövs en ny skogsstrategi för att utforma och genomföra en gemensam vision för en mångsidig och hållbar skogsförvaltning i EU.

Varje gång kommissionen tittar på skogsfrågan flyttar man fram sina egna positioner och minskar det nationella självbestämmandet. Det är min bestämda uppfattning att man inte kan pådyvla skogsländerna i EU en skogspolitik som är formad utifrån ett perspektiv där skogfattiga EU-länder inte har tagit sitt ansvar genom historien.

Fru talman! Man måste ställa sig frågan om hur kommissionen fått sin syn på skogsbruk i EU generellt och svenskt skogsbruk specifikt. Varifrån får EU sin statistik om Sverige? Det är ingen hemlighet att Naturvårdsverket rapporterar skydd av skog utifrån en egen modell som skiljer sig från den internationellt accepterade metod som andra EU-länder använder sig av. Om Sverige skulle använda samma metod som Tyskland skulle vi gå från att vara sämst i EU till att antagligen bli bäst.

Även rapporteringen av biologisk mångfald har en egen beräkningsgrund jämfört med vad andra länder har. Vi kan inte det på detta sätt. Jag hoppas att regeringen är tydlig i sina regleringsbrev till våra skogsvårdande myndigheter om hur vi ska rapportera på samma sätt som andra EU-länder. Hur ska vi annars kunna jämföra oss mot internationella åtaganden?

Fru talman! Vi ser en skur av EU-direktiv falla över Sverige. Det kommer att slå hårt mot svensk skogsnäring, jobben på landsbygden, klimatet och det svenska självbestämmandet. Det handlar om skogsstrategin, LULUCF, taxonomin, förnybarhetsdirektivet RED och ytterligare ett antal förslag.

Den brukade skogen skapar, förutom att fungera som ryggraden i Sveriges landsbygdsekonomi, en trippel klimatnytta. Den binder kol när den växer. Den binder kol i träbyggnader efter att den har avverkats. Den ersätter fossila råvaror och fossil energi. Utan den svenska skogen och det aktiva skogsbruket skulle Sveriges klimatpåverkan vara mycket större. Detta hotas nu av förslag från EU-kommissionen.

Sverige kan inte acceptera de mycket långtgående förslag EU presenterat som kommer att påverka den svenska skogspolitiken. Förslagen kommer att förändra den framgångsrika modell för svenskt skogsbruk som Sverige bedrivit under mycket lång tid. Förslagen och deras detaljstyrning kommer att få långtgående konsekvenser när det gäller jobb, service och möjligheten att bo på landsbygden och går emot visionen om starkare, sammanlänkade, resilienta och välmående landsbygdsområden 2040. Förslagen kommer också att motverka Sveriges höga klimatambitioner.

Fru talman! Jag ska nu nämna några få ståndpunkter och beslut som EU är på väg att leverera.

EU anser att trakthyggesbruk är dåligt. EU vill skydda 30 procent av naturen varav 10 procent strikt. Det ska vara bindande för medlemsstaterna. Jakt och fiske får inte förekomma i skyddade områden.

All primary- och old growth-skog – urskog och naturskog – ska skyddas strikt, och mer ska skapas via proforestation. Det innebär att man inte brukar skogen alls utan att den får växa vilt.

Det ska upprättas en databas över all tillgänglig och potentiell primary och old-growth forest i varje medlemsstat, och för dessa områden ska det införas avverkningsförbud.

Det ska införas bindande restaureringskrav på minst 30 procent av varje medlemsstats hav och land inom och utanför skyddade områden. Områdena ska restaureras till, i Sveriges fall, förindustriell tid. Då ska man komma ihåg att många andra medlemsstater har tiden för sitt EU-inträde som referensnivå medan Sverige har förindustriell tid.

Restaureringen ska innehålla alla delar av ett medlemsstats naturvärden, och naturvärden får inte efter färdig restaureringen försämrats. Det blir ett nytt strikt skyddat område.

Bindande mål ska införas om att restaurera skogarna i medlemsstaterna. Det ska finnas en gemensam EU-lagstiftning om skydd av jord.

I EU:s nya skogsstrategi ska biodiversitetsstrategin vara klart prioriterad, och huvudmålet med skogsstrategin ska vara biologisk mångfald och klimat. Det ska i strategin finnas bindande restaurerings- och skyddsmål, som jag har sagt.

Biomassa ska användas i enlighet med kaskadprincipen, det vill säga att politiker ska besluta vad och i vilken ordning biomassa ska användas.

Hållbarhetskriterierna för biomassa och bioenergi i framför allt RED och taxonomin behöver uppdateras för att bli i linje med biodiversitetsstrategin och klimatlagen.

Den naturliga CO₂-sänkan i EU ska öka markant, och skyddet av sänkorna ska öka. Den naturliga CO₂-sänkan i EU ska vara ambitiös samt lag-satt.

Det ska införas en bindande EU-lagstiftning om biologisk mångfald som ska gälla inom och utanför skyddade områden.

Ni kan tänka er vad hela denna kaskad av förslag innebär sammanlagt för svenskt skogsbruk.

Fru talman! Regeringen har haft en mjuk förhandlingstaktik när det gäller alla dessa förslag som kommer från EU. Jag tror det har varit fel taktik. Regeringen borde ha varit med de andra länderna som protesterade mot kommissionens förslag, som vi hört här tidigare. Ett litet land som Sverige måste slå sig ihop med likasinnade även om vi inte delar varje ståndpunkt exakt. Nu är det upp till regeringen att visa att jag har fel och komma hem från Bryssel med ett resultat som är bra för Sverige och det svenska självbestämmandet över skogen.

Jag vill avslutningsvis önska talmännen, alla tjänstemän och alla mina kollegor i utskottet en riktig god jul och ett gott nytt år.

Anf. 102 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Våra skogar har många nyttor och ger oss många tjänster. Kolsänkan är en av de absolut viktigaste tjänsterna vår svenska skog ger oss. Den tar i dag bort mer CO₂ än våra svenska territoriella utsläpp. Räkna vi även in substitutionen är vi svenskar i stort sett CO₂-neutrala tack vare skogen och det hållbara svenska skogsbruket.

Skogen ger oss fantastiska och högkvalitativa råvaror i en mängd olika former. Allt som i dag kan tillverkas av olja kan också tillverkas av trä. Skogen ger oss bränsle och därmed värme. Den ger oss möjligheter att skörda det naturen ger i form av bär, svamp och vilt. Vi kan finna rekreation och vila. Ja, listan kan göras betydligt längre. Skogsnäringen är en av våra största branscher och står för totalt cirka 115 000 arbetstillfällen.

De skatter som sysselsatta inom skogsnäringen betalar till kommuner, regioner och stat har stor betydelse för välfärden i stora delar av Sverige. Sammanlagt finansierar dessa skatter till exempel 32 000 tjänster inom den offentliga sektorn. Sverige är världens femte största exportör sammantaget av massa, papper och sågade trävaror med ett exportvärde i fjol på 145 miljarder kronor. Skogen är alltså en av våra absolut viktigaste tillgångar. Men tyvärr behandlas både skog, skogsägare och skogsindustri ofta styvmoderligt.

För oss svenskar är skogen en del av vår svenska identitet. Därför reagerar vi självfallet när man från EU-nivå kommer med pekpinna och för-

söker tala om för oss hur vi ska bruka våra svenska skogar. Ofta kommer dessa pekpinnar från människor som själva bor i länder där man har helt annan geografi, helt annan syn på skog och på vad skogsbruk innebär.

Vi kommer ofta tillbaka till att skogen inte nämns i EU-fördraget. Det är något som vi gång på gång måste påpeka, vilket vi med stor frenesi gör både i miljö- och jordbruksutskottet och i EU-nämnden. Därför var det glädjande att statsminister Magdalena Andersson lyfte fram detta i sin regeringsförklaring. Dock verkade inte alltid hennes företrädare och ansvariga ministrar i regeringen Löfven ha samma syn. Tyvärr var inte heller engagemanget för Sveriges skogsägare och den svenska skogsindustrin alltid högt prioriterat.

Den nya socialdemokratiska regeringen har en del att bevisa, men den ska absolut få chansen. Tyvärr har Sverige också under S-MP-regeringen valt – som vi hört här tidigare – att inte delta i en del aktiviteter med likasinnade skogrika länder inom EU när de gemensamt arbetat för att försöka påverka kommissionen i rätt riktning. Det skickar oerhört olyckliga signaler både till Bryssel, till den svenska skogsindustrin och till de 330 000 svenska skogsägarna.

Kommissionen erkänner nationell kompetens. Men trots det försöker man att hitta andra vägar in för att ändå få påverka skogen och skogsbruket, och det på en mycket detaljerad nivå. Till exempel innehåller strategin skrivningar om att kalhyggesbruk inte ska få användas. Detta är verkligen att tala med kluven tunga.

Fru talman! En skogsstrategi kan vara bra, men den måste vara balanserad. Jag konstaterar att det har skett förbättringar i den slutgiltiga versionen jämfört med tidigare utkast och läckta dokument. Men det är verkligen långt kvar tills vi har en europeisk samsyn om skogens och skogsindustrins bidrag till en grön omställning. Därför är ändå frågan om det är rätt med en helt gemensam europeisk skogsstrategi.

Skogsstrategin är, som vi hörde tidigare, indelad i sex olika områden. Det första området handlar om ”Stöd till skogarnas socioekonomiska roll för en levande landsbygd och främjande av en skogsbaserad bioekonomi inom hållbarhetsgränserna”.

Det låter bra, men om man ser på överskriften en gång till blir i varje fall jag lite konfunderad. I skogsstrategin får inte bioekonomin ens egen överskrift. I det arbete vi håller på med i utskott och EU-nämnd har jag förstått att i alla handlingar rörande EU betyder vartenda ord verkligen någonting, och alla ord ska vägas på guldvåg. Jag kan då utifrån en EU-terminologi inte tolka detta på annat sätt än att något av det viktigaste skogen ger inte ges den betydelse det förtjänar.

Varför är det så? Jo, man har helt enkelt inte kunskapen eller förståelsen. Det gör det än mer bekymmersamt att man ska besluta om skogen och då fatta beslut som kan få förödande konsekvenser för både bioekonomi och omställningen till ett förnybart samhälle. Det är ännu ett tydligt tecken på att EU ska hålla fingrarna borta från både skog och skogsbruk.

Den presenterade strategin visar att apparaten inom EU vill bestämma hur medlemsstaterna ska sköta sina egna skogar. Någon hänsyn till de stora olikheter som råder inom EU när det gäller både tillgång till skog och skogsskötsel tas inte. Strategin är en tydlig illustration av klyftan mellan Bryssel och den enskilde skogsägaren och dennes behov. Dessutom ignorerar den Europaparlamentets och rådets åsikter om våra skogars framtid.

För att citera Pekka Pesonen, generalsekreterare i lantbrukets samarbetsorganisation inom EU: ”Vi måste undvika att denna strategi förvandlas till en tragedi för landsbygdssamhällen.”

Strategin missar tyvärr att poängtera skogens verkliga potential i klimatarbetet. Det svenska skogsbruket strävar efter hög tillväxt, vilket betyder att det också ger ett högt upptag av CO₂. Att vi sedan kan bruka skogen för att ersätta CO₂-intensiva material är ju ytterligare en klimatvinst.

En del som varit ganska högt upp i debatten inför framtagandet av strategin är de så kallade kortlivade produkterna som skogen ger och kritiken mot dessa.

Vem vill och kan i ärlighetens namn klara sig utan de kortlivade produkterna, som EU-kommissionen nedvärderar så starkt i strategin? Jag är ganska säker på att alla kommissionärer vill ha tillgång till produkterna. Jag är säker på att alla i den här salen vill ha tillgång till produkterna. Ja, fru talman, jag är säker på att alla i hela EU vill ha produkterna. Vem vill och kan klara sig utan toalettpapper, hushållspapper och andra hygienprodukter? Hur skulle våra vårdinrättningar, sjukhus etcetera klara sig utan de kortlivade produkterna som skogen ger? Om vi ska ställa om på riktigt, hur ska vi då kunna ställa om från fossil olja och plast om vi inte använder skogen till att tillverka papper och kartong? Återigen visar detta på en stor okunskap om både skogsbruk och hur träd används i skogsindustrin.

En annan del som diskuterats flitigt och som har bäring på skogsstrategin är EU:s strategi för biologisk mångfald, där vi både i miljö- och jordbruksutskottet och i EU-nämnden har förhandlat många skrivningar för att få regeringens ståndpunkter dit vi önskar.

En stor del av denna diskussion har gällt EU:s mål för skydd och strikt skydd av skog samt vad detta i verkligheten ska innebära. Enligt vissa läckta dokument skulle man, som vi hörde tidigare, inte ens få jaga eller fiska i de strikt skyddade områdena. Men de skulle få användas för andra ändamål som lämnar betydligt större spår efter sig än vad en fiskare gör när den sitter på ett berg en sommarkväll och dricker kaffe och metar abborre. Återigen har man från kommissionens sida visat en förbluffande okunnighet, vilket tyvärr är alldeles för vanligt i dessa frågor.

En annan utmaning som vi också hört om tidigare, fru talman, är hur man räknar skyddad skog och vad som ska räknas som skyddad skog. Detta leder också till konflikter då vi inte gör lika inom unionen.

I strategin skriver kommissionen att alla urskogar och naturskogar måste omfattas av strikt skydd – detta utan att det finns någon definition av vad vare sig en urskog eller en naturskog är. Skydda det hela ska man göra, och det jättekvickt, men man vet inte vad det är man ska skydda.

Ja, fru talman, jag kanske raljerar lite. Men det är så många skrivningar som visar på så oerhört stor kunskapsbrist, vilket återigen gör det relevant att ställa frågan om vi verkligen ska ha en gemensam skogsstrategi i EU.

Vidare skriver man om återbeskogning och beskogning som ger skogar med biologisk mångfald. Man skriver då att man bland annat vill återbeskoga stadsnära områden och jordbruksareal.

För Sveriges del skulle vi i stället behöva mer jordbruksareal för att få en högre självförsörjningsgrad och mer inhemskt producerad mat. Att återbeskoga är verkligen inget problem på den svenska landsbygden, där gård efter gård lägger ned. Det är precis tvärtom, fru talman – vi håller på att växa inne när gamla åkrar och betesmarker växer igen eftersom de inte

längre brukas. För 30 år sedan hade vi över hundra mjölkbönder i min hemkommun Årjäng. I dag har vi fyra kvar. Det bekymrar mig oändligt mycket mer än att jordbruksmark inte återbeskogas.

Fru talman! Jag har haft en ganska negativ ton i mitt anförande, vilket även tidigare talare har haft. Det står jag för fullt ut. Ska vi få goda förutsättningar för ett hållbart skogsbruk och en hållbar omställning på riktigt måste någon med betydligt större skoglig kompetens än EU-kommissionen sitta i förarsätet.

Anf. 103 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Klimatförändringarna och biomångfaldskollapsen måste stoppas. Enligt klimatforskarna IPCC går det inte att hejda klimatkrisen om vi inte också hejdar naturkrisen. Klimat och biologisk mångfald hänger ihop.

Business as usual är inte möjligt i skogsbruket. Det har EU-kommissionen uppmärksammat i sin skogsstrategi, som är icke bindande och som vi debatterar här i dag.

EU:s stärkta klimatambition fick ett brett stöd här i riksdagen, även om Miljöpartiet gärna hade sett högre ambitioner.

EU:s klimatarbete påverkar alla samhällssektorer, även skogsbruket. Jag vill här rikta mig särskilt till Peter Helander, som i talarstolen alldeles nyss ansåg att EU:s klimatpolitik inte ska drabba svenskt skogsbruk. Ska klimatpolitiken drabba alla sektorer utom just skogssektorn? Är det rimligt?

EU:s klimatpolitik och strävan att nå Parisavtalet måste påverka skogsbruket precis som alla andra sektorer i samhället. EU-kommissionens skogsstrategi kommer att vara avgörande för att skogsbrukets roll ska kunna utvecklas så att EU kan möta klimatutmaningen. Det handlar inte om detaljstyrning utan om en icke bindande strategi.

Låt mig fokusera på några skogspolitiskt viktiga frågor. Dessa tre frågor tycker jag att skogsdebatten skulle handla mer om.

Jag vill börja med skogsskadorna. Deras omfattning har ökat. Kallar vi det hållbart?

I norra Sverige är skadeläget från törskatesvamp och andra svampar så alarmerande att man nu har frångått de praktiska skötselråden i skogsbruket. Man säger att det inte är möjligt att plantera skog. På 20 procent av arealen dör skogen. Är det hållbart?

Skogsstyrelsens senaste skaderapport visar tillståndet för skadorna. Rådgivning och brukningsmetoder måste förändras. Stora kala markytor och ensidigt plantmaterial är mycket riskabla för en föryngring.

Klimatförändringarna är naturligtvis en drivande faktor bakom utvecklingen. Slutsatsen är att klimatanpassning av skogsbruket är mycket mer angeläget än vad som tidigare framkommit i debatten.

En adaptiv förvaltning måste implementeras i det praktiska arbetet. Vi måste ha skogsbruksmetoder som ger säker återväxt. Skogsbruket måste förändras och bli hållbart.

Min andra punkt är att skogsbruket förstör infrastruktur för miljonbelopp. Kallar vi det hållbart?

Skogsstyrelsen har tagit fram en rapport som visar att ras och erosion kan fälla träd och elledning, blockera vägar och förstöra järnvägar och byggnader. Avverkning nära en slänt kan skapa ett ras långt bort från det

avverkade området, och det kan ske först efter flera år. Ofta rasar marken efter ett kraftigt regn eller snösmältning. Det handlar om skador för mångmiljonbelopp. Antalet ras och erosionsskador har ökat kraftigt. Torka och skogsbränder väntas påverka ännu mer.

Skogsbruket påverkas av klimatförändringarna. Det måste därför förändras och klimatanpassas.

En tredje punkt handlar om lönsamheten för skogsägarna. Lönsamheten dalar kraftigt för de enskilda skogsägarna. Kallar vi det hållbart?

Miljöpartiet ser bekymmer med att en så stor del av skogsdebatten sker utan landsbygdsperspektiv. Frågan om bristande lönsamhet i privatskogsbruket måste adresseras. Lönsamheten för enskilda skogsägare har successivt försämrats, enligt Skogforsk. Många skogsägare vill lämna över sin skog till nästa generation i ett mer värdefullt skick än när man tog över gården. Det är inte självklart att dagens modell av kalhyggesbruk där skogsägarna är i klorna på skogsindustrin är det bästa sättet att öka värdet på skogen.

Skogsbruket måste förändras och bli mer hållbart. Förslagen från EU-kommissionen måste påverka vår skogspolitik mer. Vi måste ha en ny skogsvårdslag. Miljöpartiet håller inte med om utskottets ställningstagande, och jag håller inte med någon av herrarna som har talat före mig.

Det pratas mycket om att en gemensam skogspolitik i EU skulle hindra det svenska skogsbruket. Men det förekommer faktiskt inte några skrivelser om en gemensam skogspolitik, och det finns inte heller med i Europeiska unionens fördrag. EU:s skogsstrategi ska inte ta makten från oss i riksdagen. Självklart måste vi inspireras av den och se hur vi ska kunna förändra vårt skogsbruk så att vi klarar av klimatutmaningen och naturkrisens krav på skydd av biologisk mångfald. Dock börjar det nu bli så många som har sagt att EU kommer att påverka Sveriges skogsbruk mycket att jag tror att merparten av partierna här i riksdagen börjar tro på det.

Utskottet skriver i utlåtandet att det är olämpligt att kommissionen försöker styra olika skogsproduktionsmetoder. Men det stämmer ju inte. Det kommer inte att bli fråga om styrning från EU. Det finns en enighet i riksdagen och i EU om att skogspolitiken är nationell. Däremot måste Sverige uppfylla sina internationella åtaganden för klimatet och för djur och natur, och därför behöver vår skogspolitik som sagt ändras.

Utskottet delar inte heller kommissionens bedömning att den strategiska planeringen kring skogarna brister i EU:s medlemsstater. Jo, säger jag och Miljöpartiet. Det finns otroligt mycket förbättringspotential i det svenska skogsbruket och den svenska skogsförvaltningen. Jag har nämnt återväxten och att vi ska minska risken för ras, erosion och översvämningar. Jag har nämnt den biologiska mångfalden. Det är i dag vanligt att skogar med extremt höga naturvärden huggs ned. Det är väl ändå en självklarhet att vi i Sverige bör spara de allra finaste urskogarna.

Utskottet ifrågasätter också att man ska bygga upp en omfattande struktur för datainsamling i EU. Där håller vi i Miljöpartiet helt med. Sverige är i framkant vad gäller datainsamling, och här menar vi att det är viktigt att Sverige är med och bidrar.

Sedan påstår utskottet att detta har reducerats till miljööverväganden utan hänsyn till socioekonomiska aspekter. Det här är ju allvarligt! Förstår man inte i miljö- och jordbruksutskottet att grunden för skogsbruket faktiskt är att vi har skogen och ett starkt ekosystem som är robust och funge-

rar? Med klimatförändringarna och hoten mot biologisk mångfald behövs större naturhänsyn för att vi ska ha ett långsiktigt hållbart skogsbruk i Sverige.

Man är också väldigt kritisk mot kaskadprincipen. Det här gör mig riktigt upprörd. Vi kan inte göra dasspapper av Sveriges urskogar. Vi kan inte använda det bästa timret till att göra papper. Det är väl en självklarhet att vi ska använda skogens resurser på ett smartare sätt, att vi ska använda timmer och fin råvara till att bygga mer trähus i Sverige. Det är en del av vår klimatstrategi. Det är väl också en självklarhet att vi ska bli ännu bättre och mer innovativa när det gäller att återanvända skogens alla typer av produkter så att vi kan göra det där dasspapperet av papper som kanske har använts en, två, tre, fyra eller tio gånger innan det slutligen blir dasspapper.

Det är politikens uppgift att skapa goda förutsättningar för en hållbar cirkulär bioekonomi med hög klimat- och miljönytta. Då behöver skogens produkter användas mer hållbart och många gånger.

Avslutningsvis, fru talman: Att skydda de naturvärden vi har i svenska skogar är en fråga om affärer. Det är en affärskritisk fråga. Om EU och omvärlden anser att svenskt skogsbruk borde bedrivas med mer naturhänsyn, att fjällskogarna borde skyddas och att urskogar borde få stå kvar kommer dessa åsikter också att kunna omvandlas till köpkrav på produkter från den svenska skogen. Då blir det ett slags hygienfaktor att skydda fjällskogarna och bedriva ett skogsbruk med större miljö- och klimatnytta för att säkra den svenska konkurrenskraften och den svenska skogsexporten.

Anf. 104 PETER HELANDER (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Maria Gardfjell för anförandet. Jag skrev ned så många frågor att jag knappt vet var jag ska börja.

Maria Gardfjell säger att jag påstår att EU:s klimatpolitik inte ska drabba det svenska skogsbruket. Jag tror inte att vare sig jag eller någon annan som har stått i talarstolen i dag har anför det. Vi har anför det: Vem ska bestämma över det svenska skogsbruket?

Maria Gardfjell säger också att miljö- och jordbruksutskottet inte förstår. Det är bara Miljöpartiet som förstår hur det verkligen ligger till. Vem ska bestämma? Det är det som är frågan. Skogsskadorna ökar och vi behöver klimatanpassa och använda andra skogsbruksmetoder, men är det inte Sverige och de svenska skogsägarna som ska bestämma det? Är det verkligen EU eller Miljöpartiet som ska bestämma det?

Detta är en affärskritisk fråga för skogsägarna, säger Maria Gardfjell. Jag har inte träffat någon skogsägare som tycker att EU:s skogsstrategi är bra för det affärsmässiga upplägget för svensk skogsindustri och svensk skogsnäring. Borde det inte vara Sverige och framför allt skogsägarna själva som bedömer det affärsmässiga? Ska verkligen EU göra det, över huvudet på skogsägarna?

En ny skogsvårdslag måste till, säger Maria Gardfjell vidare. Vad är det som Miljöpartiet vill tillföra i den skogsvårdslagen? Vill Miljöpartiet att staten ska återta detaljkontrollen över svensk skogsnäring? Ska vi gå ifrån det vi kallar frivillighet under ansvar och gå tillbaka till det vi hade tidigare, en hård detaljstyrning och reglering av skogsbruket? Tycker Maria Gardfjell och MP att det fungerar dåligt i dag?

Anf. 105 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Det var många frågor från Peter Helander, och jag tackar för dem allihop och ska försöka svara på så många jag bara hinner.

Jag och Peter Helander och våra två partier har suttit i förhandlingar under hela hösten och hela vintern, och vi har diskuterat och försökt mejsla ut en gemensam strategi för den svenska skogspolitiken. Det är inte hela den svenska skogspolitiken som har varit med i de här förhandlingarna, utan det är de delar som skogsutredaren tog upp, alltså de som handlar om äganderätten och skyddet av vår natur.

Vi slog fast i vår gemensamma skrivning att den skyddsvärda skogen ska skyddas. Det står i den produkt som Centerpartiet och Miljöpartiet har skrivit under och lämnat till Sveriges riksdag. Det är precis samma sak som också står i materialet från EU-kommissionen, skulle jag vilja säga.

Jag tycker att det är viktigt att ta upp ekonomin som är kopplad till skogsbruket. Jag nämnde att Skogforsk tydligt har visat att lönsamheten för de enskilda skogsägarna dalar väldigt kraftigt. Det är ett jättestort problem, för snart har inte skogsägarna i Sverige råd med vare sig skogsvård eller naturvård.

En av de viktigaste delarna, där Miljöpartiet verkligen har satt ned foten och kommit med tydliga förslag, är att den naturvård som våra skogsägare i Sverige bidrar med ska löna sig. Den ska vi betala för. Men Centern gick med Moderaterna och sa nej till det i budgetomröstningen.

Anf. 106 PETER HELANDER (C) replik:

Fru talman! Den skyddsvärda skogen ska skyddas. Jag tror inte att det är någon som säger emot det. Sedan handlar det om nivån på hur mycket skog vi ska skydda. Borde det inte vara så att det är vi i Sverige som bestämmer vad som ska skyddas och inte EU? Ska vi inte äga de här frågorna själva? Varför ska vi lämna ifrån oss rätten att bestämma det?

Det för mig direkt in på frågan om rapportering. Tycker Miljöpartiet att vi ska rapportera på samma sätt som alla andra länder gör och använda den modell som IUCN har tagit fram och som andra länder använder så att vi kan jämföra oss internationellt? Tycker Miljöpartiet att vi ska ändra vår referensnivå för biologisk mångfald så att den stämmer överens med andra länders referensnivå så att vi även där kan jämföra oss?

Naturvårdsverket skrev i sitt svar när det hade fått den här frågan att alla andra länder gör fel och fuskar och att vi därför inte ska göra som de. Det är kanske inte något bra argument när vi ska jämföra oss internationellt att anklaga andra länder för att fuska.

Jag är lite intresserad av det här, för det är ganska viktigt om vi skyddar mest skog i EU eller om vi skyddar minst skog, och det beror på hur vi rapporterar. Vad tycker Miljöpartiet om det?

Anf. 107 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag noterade en sak när Peter Helander höll sitt anförande, och det var att han betonade extra mycket att den kommissionär som är ansvarig för de här frågorna kommer från Nederländerna där det inte finns någon skog. Han hänvisade till Timmermans. Faktum är att den kommissionär som är ansvarig för de här frågorna, Virginijus Sinkevičius, var här i riksdagen och besökte oss i miljö- och jordbruksutskottet i år. Frågan om

att det mäts och vägs på olika sätt var uppe i en frågeställning till honom. Det kanske var Peter Helander som ställde den frågan.

Det finns ett intresse från EU-kommissionen, men samma intresse finns också från oss här i Sveriges riksdag, av att vi ska ha en bra rapportering som fungerar. Från Miljöpartiets sida gav vi i uppgift till Naturvårdsverket, när vi satt i regeringen, att se över det här och komma med förslag på hur vi kan redovisa på ännu bättre sätt än vad vi gör.

IUCN är den internationella naturvårdsorganisationen, och där är också miljöorganisationerna medlemmar. Jag är väldigt positiv till att Peter Helander talar väl om miljöorganisationerna.

När det gäller den viktiga frågan om att skydda skog tror jag att vi måste vara väldigt noggranna med att komma ihåg att vi har en världsunik skog i Sverige längs vår fjällkedja, vår fjällskog. Den måste skyddas.

Anf. 108 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! När Miljöpartiet och Maria Gardfjell nu har gått i opposition tänker jag att jag behöver förära Maria en replik.

När jag lyssnar på Maria Gardfjell håller jag med om mycket av det som hon säger från talarstolen. Det som blir lite kontraproduktivt är att det mesta som Maria Gardfjell säger handlar om det nationella perspektivet. Vad ska vi besluta om i Sverige? Vad ska EU ha för inflytande på skogen?

Vi har ju varit överens om att skogspolitiken är nationell lagstiftning. EU har en kompetens när det gäller miljö- och klimatmål, men det är Sverige som ska avgöra hur vi ska säkerställa den biologiska mångfalden och hur vi ska säkerställa klimatnyttan från skogen på bästa möjliga sätt.

När man läser EU:s skogsstrategi och går in på detaljerna rörande hur, när och varför olika insatser ska göras blir det svårt för oss då vi vet att EU gång på gång har försökt styra det här.

Var ska besluten fattas? Är det markägaren i Värmland eller Västerbotten tillsammans med skogsansvariga myndigheter som med frihet under ansvar ska sköta det här, eller sköts det bäst från Bryssel? Det känns som att Maria Gardfjell och Miljöpartiet gång på gång ramlar in i att det nog är bäst att Bryssel har ett avgörande inflytande. Vi tycker inte det.

Anf. 109 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag har också suttit och förhandlat skogspolitik med Isak From den senaste tiden och inte bara med Peter Helander. Faktum är att vi är väldigt överens om att de svenska enskilda skogsägarna ska ha en tydligare roll i arbetet, men de ska också få betalt för den naturvårdsnytta som de bidrar med.

Nu har Moderaterna, KD och SD och med ett tyst medgivande från Centerpartiet omöjliggjort att den skogsproposition vi har lagt fram ska gå att betala för.

Från Miljöpartiets sida tycker vi att det är jätteviktigt att Sverige har en bra skogsvårdslag i framtiden. Den skogsvårdslag som vi har i dag antogs 1993. Det var till och med innan Sverige gick med i EU. Lite mer kanske vi ändå ska bygga vår skogsvårdslag på så att vi ser till att de strategier som finns både för biologisk mångfald och för klimatet får påverka vår skogssektor.

Jag undrar om inte Socialdemokraterna övertolkar EU:s skogsstrategi lite grann och gör det smått medvetet för att det har kommit en sådan

massiv kritik mot EU från den svenska skogsindustrin. Är det inte så, Isak From, att EU:s skogsstrategi är icke bindande? Och vad innebär det egentligen?

Anf. 110 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Vi har på flera områden sett så kallade icke bindande strategier, som till slut renderar i påverkan på EU:s medlemsstater. Jag tror att det är det som i grunden gör att man är orolig för att det kommer att påverka möjligheten att styra det egna skogsbruket. Om det görs felsteg, om man gör fel val i Sverige, om man planterar fel trädslag eller om man drabbas av storm eller torka, är det den svenska skogsägaren men också den nationella kompetensen som ska hantera det. Detsamma gäller om det blir torka i en spansk korkeksskog. Då tycker vi att det är Spanien själva som ska avgöra hur det ska hanteras. Vi tycker att strategin går in för mycket på enskilda detaljer och tar bort det egna ansvaret.

Vi kan också tydligt se att vårt svenska ägande skiljer sig mycket från ägandet i andra skogsnationer. Det skiljer sig till och med mycket från Finlands. I Sverige har vi en stor andel privata skogsägare. De har skött sin skog genom generationer och har gjort bra val och kanske någon gång dåliga val. Men då är det upp till den enskilda skogsägaren och den nationella lagstiftningen att hantera det. Vi tycker inte att Bryssel ska ha för stort inflytande på det här området.

Anf. 111 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Skogen har en väldigt viktig roll i klimatomställningen. Vi vet att vi kan ersätta olika produkter, plast och andra oljeprodukter, med produkter från skogen. Det kallas substitution. Men vi vet också att kolinlagringen är oerhört viktig. Och skyddet av den biologiska mångfalden är en del av klimatarbetet med skogen.

Faktum är att många av de skogsbruksmetoder som vi använder i Sverige i dag inte är hållbara. Vi offrar lite för mycket av kollagret när vi plöjer upp, inom citationstecken, och skördar skogarna i dag. Det är viktigt att hitta nya skogsbruksmetoder som innebär att vi kan bevara mer kol i marken när vi brukar den.

Det är också viktigt att komma ihåg att skogen har kulturell betydelse för många svenskar. Runt 300 000 människor i Sverige är skogsägare, och många av dem är familjeföretagare. I Sverige finns ett stort engagemang för skogen. Många svenskar känner att skogen är en viktig del av vår kultur och är stolta över den. Det tycker inte bara skogsägarna utan även resten av svenskarna. Är det någonting som Socialdemokraterna har glömt bort?

Är skogen inte viktig också för annat än skogsnäringen, utan också för rennäringen och besöksnäringen? Sverige måste onekligen ta ett bättre helhetsgrepp om hela skogsbrukspolitiken. Men självklart tycker jag att klimatpolitiken från EU måste kunna få påverka.

Anf. 112 MATS NORDBERG (SD) replik:

Fru talman! Tack, Maria Gardfjell, för anförandet!

Beträffande Sinkevičius från Litauen noterade vi att Litauen skrev under Österrikes första skrivelse i mars. När nästan exakt samma sak skulle skrivas under i juli skrev Estland, Lettland, Tyskland, Frankrike och Finland på, men Litauen skrev inte på. Där tog man tydligen hänsyn till kom-

missionären Sinkevičius. Jag noterade bara det, och jag tror att det var av hänsyn till deras utvalde person.

Jag vill komma till det här med att lagra kol i våra skogar. Jag vill hävda att Sverige lagrar mest kol i skogarna av EU:s länder. Jag känner i alla fall inte till något land som lagrar mer. Det beror på att vi har höjt tillväxten så mycket i de svenska skogarna genom att plantera mer skog och genom att använda förädlat material, vilket kräver att man planterar och inte har naturlig föryngring; då blir det ju samma träd och inte de mest växtliga träden som kommer vidare.

Faktum är att det vid kontinuitetskogsbruk är tvärtom. Man tar bort de mest växtliga träden, eftersom de är störst, och lämnar dem som är mindre. På det sättet fick vi i stora delar av Norrland sakta men säkert utarmade skogar, ur skogstillväxtpunkt och virkessynpunkt. Det ledde till att man från 1948 och framåt gick över till trakthyggesbruk. Man gjorde helt klart misstag, och vi har förbättrat oss mycket efter det. Men det har vi gjort på egna grunder. Vi har lärt oss själva, och vi kan naturligtvis lära oss själva också vad gäller klimatanpassning.

Men till exempel bränder och många andra skador har alltid funnits. En viktig sak vad gäller skogsbränder är att ha skogsbilvägar och att ha ett aktivt, inte inaktivt, brukande.

Min fråga handlar om lönsamheten. Den får man genom att bruka skogen, inte genom att låta bli.

Anf. 113 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag vill tacka för frågan från Mats Nordberg. Jag håller verkligen med om att vi måste ha ett mycket starkt fokus på just skogsbruket, den brukade delen av skogen. En del av skogsbrukets ansvar är också att skydda värdefull natur. Det är en del av skogsbruket. Man har inte skydd å ena sidan och skogsbruk å andra sidan. Det är en del i varje skogsbrukares ansvar att ägna sig åt både skogsvård och naturvård.

70 procent av vårt land är skog. Och det är helt riktigt att skogstillväxten har ökat i Sverige. Nu ser vi också en del baksidor med de metoder som använts. I mitt anförande lyfte jag särskilt upp att mycket av skogarna i Norrbotten och Västerbotten, ungskogarna, nu drabbas av skogsskador. Det beror inte bara på älgar; där har man skjutit av väldigt många älgar. Det handlar framför allt om törskatesvampen och andra svamparter. Det finns ett tiotal svampar som drabbar skogen enormt hårt.

Just metoderna där man har fått större tillväxt med förädlat plantmaterial, täta planteringar och så vidare har fungerat fram till nu, när vi får klimatförändringar. Nu fungerar inte de metoderna. Vad menar Sverigedemokraterna och Mats Nordberg att vi ska göra då? Ska vi inte, som EU-kommissionen säger, ha mer naturanpassade metoder? Jag skulle säga att det handlar om hyggesfria metoder, men det handlar också om metoder i trakthyggesbruket.

Anf. 114 MATS NORDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Vi ska väl kunna använda en lång rad olika metoder. Jag håller inte med om att vi nu drabbas av katastrofer som inte har funnits tidigare. Skogsbruket har alltid drabbats av olika katastrofer. Det kommer i vågor,

men det kommer mer nu när det blir varmare än det kanske gjort under lång tid.

Aktivt skogsbruk är viktigt. Jag instämmer när det gäller vardagshänsyn i skogsbruket, alltså att en skogsbrukare har ansvar för både skogsbruk, alltså skötsel av träden för att få ut virke, och skogsvård. Vardagshänsyn handlar också om att se till att det inte blir djupa spår och om allt sådant som gör att naturen läker och anpassar sig efter hand.

Vi pratar mycket om fjällen i dag. Det är väl bra. Men det har vi egentligen alltid gjort i svensk naturvård. Redan i början på 1900-talet började vi sätta av stora nationalparker, och de ligger i fjällen. När man delade på det som hette Assi Domän till Fastighetsverket och efter ett antal märkliga turer till Sveaskog flyttade man det som man ansåg var mest skyddsvärt till Fastighetsverket. Och nu vill man skydda ännu mer i just det området.

När det gäller just att bevara och hindra utdöende av arter skulle jag säga att det inte fyller någon funktion. Vi har gammal granskog nära fjällen och i Norrlands inland. Det är de mest skyddade och största arealerna vi har. Men arter har försvunnit i övergångszonen mellan jordbruk och skogsbruk och på grund av gamla behandlingssätt i jordbruket. Där skulle vi behöva göra mycket mer, och vi gör mycket mer. Men det blir aldrig fokus på det i debatten. Är det inte tillräckligt häftigt för Miljöpartiet?

Anf. 115 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Att skydda fjällskogarna har jättestor betydelse. Det är 100 mil sammanhängande skog. Det kallas internationellt för Sveriges Amazonas.

Jag blev väldigt glad över frågan om det inte är tillräckligt häftigt för Miljöpartiet att titta på hur man kan främja naturen i andra delar av landet. Absolut! Det är superhäftigt. Det är faktiskt så häftigt att det finns med i skogspropositionen, och det är tack vare Miljöpartiet.

Vi har lyft in i propositionen att det behövs en översyn av skogsvårdslagen för att sänka kravet på skogsbrukarna att plantera. Vi ska inte tvinga skogsägarna att plantera skog ända ut mot åkerkanten utan vi ska öppna för möjligheten att skapa bryn.

Tänk vad viktigt det skulle vara om alla skogsägare får möjligheten att skapa bryn mellan åker och skog. Det är viktigt för den biologiska mångfalden, för fågellivet, och det är otroligt bra för älgarna, som kanske får en bättre miljö. Ni vet att tallen är den sjätte godaste födan för en älg, men alla de andra sakerna som inte finns längre i skogen, risen, lövträden och så vidare, kommer att trivas bra i brynen. Då tror jag att skogsskadorna kommer att minska.

Det här är superhäftigt och verkligen någonting som Miljöpartiet driver på hårt.

Anf. 116 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Maria Gardfjell tar ofta i sina anföranden upp forskningsrapporter, vetenskapliga rapporter, tidningsartiklar och så vidare. Hon är noga med att bygga på kunskap.

Varför ska vi då ta inspiration, Maria Gardfjell, av människor och krafter, inte minst inom EU-kommissionen, som så tydligt visar på så stor okunnighet om skogsbruk, om hur det ser ut inom EU? Man ser inte att det råder en så stor diversitet inom unionen, utan det verkar som att man inom

EU-kommissionen har en gemensam bild av att skogen ser ut precis så här, trots att det är så stora olikheter inom unionen.

Varför ska vi ta inspiration av dessa, Maria Gardfjell?

Anf. 117 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! När EU:s miljökommissionär Virginijus Sinkevičius var här lyfte han särskilt fram hur viktigt det är att Sverige är ett av de medlemsländer i EU som bidrar mycket med kunskap till EU-kommissionen. Han tackade oss särskilt för det. Nu behövs en ökad kompetens i frågorna.

Jag skulle inte underkänna EU-kommissionens kompetens mer än vad jag skulle underkänna någon annans kompetens. Det som är viktigt när vi tittar på underlagen för att utveckla vår skogspolitik handlar om klimatfrågan och den biologiska mångfalden. Det finns vetenskapliga underlag, bland annat från IPCC, på klimatområdet. Där finns vidare forskarpaneler, som verkligen visar att det finns en total enighet i världen om klimatfrågorna. De ligger till grund för EU:s ställningstaganden om klimatpolitiken. På området för biologisk mångfald finns forskningspanelen Ipbes. De är också oerhört värdefulla för just det underlag som EU-kommissionen har tagit fram.

Det är absolut jätteviktigt att de beslut vi fattar i riksdagen, och de beslut som EU fattar, sker på vetenskaplig grund.

Anf. 118 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Trots detta gör Maria Gardfjell ett uttalande som verkligen inte bygger på vare sig kunskap eller vetenskaplig grund när hon i talarstolen säger, med hennes eget uttryck, att vi gör dasspapper av timmer.

Vi gör inte dasspapper av timmer i Sverige. Timmer används till långlivade produkter. Sedan blir det restprodukter från timmer eftersom timmerstockar inte är fyrkantiga utan runda. Då blir det per automatik restprodukter. Pappersmassa görs av massaved.

Vi kan inte bara plocka ut timmer ur skogen utan vi måste röja och gallra. Självklart ska vi ta vara på det som ges när vi gallrar. När vi kan använda det till att göra pappersmassa ska det självklart göras. Vi gör inte pappersmassa av timmer.

Precis som jag tog upp i mitt anförande gör Maria Gardfjell på samma sätt som EU-kommissionen, nämligen nedvärderar de kortlivade produkterna som vi så väl behöver, inte minst i omställningen.

Vad ska vi i Miljöpartiets Sverige använda oss av i omställningen i stället för produkter från skogen, om vi verkligen ska ställa om?

Anf. 119 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågorna.

Det som gör mig upprörd är att Kristdemokraterna och andra partier i riksdagen som stöder den linje som är mot EU-kommissionen säger nej till kaskadprincipen, som den heter. Det handlar om att få en ändamålsenlig användning av naturresurserna.

Det som gör mig riktigt upprörd är att man i Sverige har en sådan situation att vi fortfarande kan göra dasspapper av urskogar. Det görs. Tyvärr avverkas riktigt fina skogar med höga naturvärden i Sverige. En del av det blir dasspapper.

Det som behövs för att skogen ska bidra med högre miljö- och klimatnytta är att vi får fler långlivade produkter. Där är trähusbyggnationen oerhört viktig, men vi behöver också se till att de småfibrer som kommer från skogen används många gånger. Det är just genom att få en cirkulär bioekonomistrategi som vi kan maximera utnyttjandet av produkter från skogen samtidigt som vi bidrar till den biologiska mångfalden, samtidigt som vi gör insatser för klimatanpassning och samtidigt som vi gör skogsbruket mer variationsrikt och skapar bättre förutsättningar för de enskilda skogsägarna att få en bättre ekonomi. Det vill Miljöpartiet.

Anf. 120 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Det är tydligt att dessa frågor väcker engagemang.

Fru talman! Jag vill ändå börja med att säga att om man frågar de svenska skogsägarna tror jag att ett ytterst fåtal tänker att Miljöpartiet är garanten för en stark äganderätt. Jag är hemskt ledsen, Centerpartiet, men man kan inte förhandla skog och äganderätt med Miljöpartiet och landa i att det blir en äganderätt som stärker svenska skogsägares ägande.

För Miljöpartiet är äganderätt detsamma som att staten har mycket pengar att ge till enskilda skogsägare som inte längre får bruka sin skog. Det är anmärkningsvärt. Här har Miljöpartiet stått och talat om att vi måste tänka på skogsägarnas enskilda lönsamhet på ett bättre sätt. Ja, jag håller med. Men vad händer i det fjällnära området där det redan finns skyddad skog med 7 000 enskilda skogsägare som skulle bli drabbade om Miljöpartiet fick sin vilja igenom att skydda all den resterande fjällnära skogen? Vad kommer dessutom att hända med deras möjligheter den dagen de inte längre har sin skog för att få tag på nytt kapital för att utveckla sina verksamheter? Det är fråga om att ha en fortsättning på landsbygdsutvecklingen i dessa områden när staten i stället ska äga skogen och den inte längre ska brukas. Jag vill gärna ha svar.

Anf. 121 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag tror att John Widegren har fel om Miljöpartiet. Vi är på de små skogsägarnas sida.

När det gäller den fjällnära skogen hade vi mycket intressanta förhandlingar med Centerpartiet och Socialdemokraterna. Jag tyckte riktigt mycket om att prata med Centerpartiet och Socialdemokraterna om de här frågorna, för vi kom framåt.

Det var inte Skogsutredningens förslag om att med tvång skydda den fjällnära skogen som gick igenom. Det som gick igenom var att de skogsägare som finns i det fjällnära området om och när de vill ska få ersättning för sin skog, och de behöver inte överlämna ägandet till staten. De kan fortsätta att äga sina marker själva. De kan bedriva jakt och fiske. De kan ta ved och kanske också avverka lite grann – lagom mycket med timmer för att göra en liten stuga.

Vi såg över naturskyddsbestämmelserna i diskussionen för att åstadkomma ett skydd av skogen som är mer anpassat till de fjällnära skogsägarna. Stora delar av fjällskogen får man ju ändå inte avverka, och det är inte lönsamt att avverka den. Att man dessutom ska kunna få den ersättning av staten man är berättigad till tycker vi är rimligt. Då måste man också avsätta pengar för det i budgeten, vilket Moderaterna inte gjorde.

Anf. 122 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Nej, Moderaterna avsätter inte pengar till det här, för vi tror inte på det. Det är inte svårare än så. Vi tycker att det är viktigare att svenska skogsägare får äga och bruka sin skog.

I EU:s nya skogsstrategi talar man väldigt mycket om att man ska skydda mer natur. Miljöpartiet pratar också väldigt ofta om att vi ska skydda mer natur än i dag. Och finns det väldigt höga naturvärden är det självklart att vi ska skydda dem. Men finns det någon gräns för Miljöpartiet när det gäller hur mycket skog vi faktiskt ska ta ur produktion? Eller är Miljöpartiet berett att kanske släppa skyddet på någonting som vi har skyddat sedan tidigare om man hittar något med högre naturvärden?

Annars kommer det här förslaget, precis som många andra förslag, att leda till att vi minskar vår produktion. Då är det väl bra för svenska skogsägare och svensk skogsindustri som investerar väldigt mycket pengar att få veta att de ska minska produktionen i skogen, inte öka den.

EU:s skogsstrategi säger att vi ska ha ökad produktion, fast den är egentligen kontraproduktiv, för förslagen i den leder till raka motsatsen, precis som förslagen i EU:s Farm-to-Fork-strategi leder till minskad produktion i stället för till ökad produktion.

Men finns det något tak för Miljöpartiet när det gäller hur mycket mark vi ska ta ur produktion? Och betyder det i så fall att vi ska minska skogsproduktionen i Sverige?

Anf. 123 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet tycker att Sverige ska följa de internationella konventioner som finns för skydd av biologisk mångfald. Det är vad Miljöpartiet tycker. Det är det tak som vi föreslår.

Jag tycker att frågan om ökad produktion är väldigt viktig, för vi har en jättestor utmaning framför oss i klimatutmaningen. Där måste vi använda skogens produkter på ett bättre sätt. Det allra bästa sättet är nog det som kallas kaskadeffekten, som Moderaterna säger nej till. Det handlar om att använda skogens resurser mer effektivt.

Det innebär naturligtvis att vi kanske måste ha en hållbart ökad tillväxt i själva skogsbruket. Det tycker Miljöpartiet. En ökad hållbar tillväxt innebär till exempel att vi ska bedriva ett skogsbruk där vi faktiskt får en återväxt och inte på de 20 procent av arealen i norra Sverige där vi inte får någon återväxt. Det tycker jag är ett sätt att öka tillväxten påtagligt.

En annan sak som jag tycker är viktig och som Miljöpartiet vill lyfta fram är den cirkulära bioekonomin. Vi måste bli bättre på att återanvända, återbruka och återvinna resurserna på ett bättre sätt, så att träråvaran inte används en gång och bränns i ett värmeverk utan att den kanske har varit ett antal produkter innan den slutligen hamnar i värmeverket. Den ska ha varit ett antal produkter innan den blir dasspapper.

Att öka återvinning och återanvändning av resurserna är det som skapar en cirkulär ekonomi.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU1
Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering
(prop. 2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Anf. 124 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Precis som talmannen just sa ska vi debattera arbetsmarknadsutskottets betänkande om utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering. Jag skulle först vilja nämna några ord om själva budgetprocessen.

Riksdagen har fastställt ramen för utgiftsområde 13 till 167 miljoner mindre än vad regeringen har föreslagit i budgetpropositionen. Det innebär ändringar i förhållande till budgetpropositionen när det gäller två av anslagen. Dessa förändringar rör inte den del av utgiftsområdet som jag tänker beröra i mitt anförande i dag, nämligen jämställdhet. Men vi socialdemokrater lämnar dock på grund av beslutet den 24 november ett särskilt yttrande och hänvisar till vår reservation i finansutskottets betänkande FiU1.

Den budget som riksdagen fattade beslut om den 24 november är tyvärr inte identisk med budgetpropositionen. Och jag säger "tyvärr", för det hade varit bättre att den var det. Men mer än 98 procent av regeringens förslag till budget har riksdagen ställt sig bakom. Mindre än 2 procent utgörs av de församlingar som moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater lyckades enas om, och då är det ändå generöst räknat. Vän av ordning skulle nog snarare säga mindre än 1 procent. Men det viktiga konstaterandet är ändå att den socialdemokratiska regeringen regerar på i stort sett den budgetproposition som Magdalena Andersson lade fram till riksdagen.

Fru talman! Detta är viktigt och intressant, för när det gäller utgiftsområde 13 ställde sig utskottet i allt bakom budgetpropositionens förslag utom i fråga om de två anslag som högerpartierna – Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna – har försämrat. Och när det gäller jämställdhet står arbetsmarknadsutskottet helt bakom regeringens politik. I det här beslutet innebär arbetsmarknadsutskottet just Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna eftersom övriga partier avstår från ställningstaganden och i stället redovisar sina överväganden i särskilda yttranden.

Det är alltså en ganska annorlunda situation, skulle man kunna säga, och jag ser verkligen med spänning fram emot anförandena från representanterna för Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna.

Ja, detta att högerpartierna stöder regeringens jämställdhetspolitik skulle ju kunna vara ett tillfälle att jubla, men jag tror inte att det skulle vara så bra. Jag tror att det möjligen skulle vara något förhastat.

När högerpartierna har kommit över 100-årsfirandet av demokratins införande tror jag att de kommer att återgå till sin reaktionära syn på jämställdhet. Jag kan ha fel, men den som lever får se. Detta var vad jag ville säga om själva budgetbeslutet.

Nu ska jag tala om jämställdhet. Jag tror, som sagt var, att det är viktigt att i jämställdhetsdebatten lyfta fram detta 100-årsjubileum av demokratin som vi nu firar.

Två av riksdagens partier kan sträcka på sig lite extra i dag. Det är Socialdemokraterna och Liberalerna. För 100 år sedan stod Liberalerna tillsammans med oss socialdemokrater på rätt sida av historien. Hur det är i dag med Liberalerna kan man fundera på, fru talman.

Men för 100 år sedan segrade vi som stod på demokratins sida, och högern förlorade. Det första stora steget mot ett jämställt samhälle togs trots högerens motstånd. Många steg har tagits efter det, trots högerens motstånd. Vi har fortfarande en lång väg kvar att gå. Även om det just i dagens debatt ser ut som att högern har gett upp sitt motstånd vill jag, fru talman, ändå höja ett varningens finger.

Om man ser sig om i världen kan man se hur reaktionära krafter vinner terräng och hur demokrati och jämställdhet trycks tillbaka. Exempelen är tyvärr många och finns i alla delar av världen. Europa är inte förskonat. Utvecklingen i till exempel Ungern och Polen förskräcker. I USA har Trumps polariserande politik drabbat både jämställdhet och demokrati. Exempelen är alltså många.

Denna typ av krafter kan sinsemellan vara splittrade och till och med vara varandras fiender. Vi har att göra med extremister av olika slag. Det kan vara islamister eller andra religiösa extremister. Det kan vara nationalisterna. Det är olika varianter av totalitära ideologier som trots sina motståndningar har väldigt mycket gemensamt. Motståndet mot jämställdhet och demokrati förenar. Det är allvarligt med den backlash mot jämställdheten som olika reaktionära krafter vinner framgång med.

Vi som står upp för jämställdhet och demokrati måste bjuda motstånd. Det är i grunden samma kamp som för 100 år sedan. En del argument och en del retorik har packats om. Ett exempel är när traditionellt motstånd mot kvinnors rättigheter övergår i kampanjer mot så kallad genusideologi. Men, fru talman, många av argumenten är desamma som för 100 år sedan.

Den som har lyssnat på Sverigedemokraterna när de resonerar om hur kvinnor inte klarar av att tänka rationellt och inte förstår svåra ord som budget kan tro sig vara förflyttad 100 år tillbaka i tiden. Men det är en dagsaktuell interiör från hur sverigedemokrater ser på jämställdhet.

Även om den utmaning som vi har från höger är allvarlig är den känd, och vi kan ta den kampen även om en del retorik har förändrats. Vi känner högern, fru talman.

Fru talman! Vi har i dag en ny utmaning. Hotet kommer inte bara från traditionellt håll. Kvinnorörelsen världen över möter en växande backlash från nyliberala och relativistiska strömningar. Organisationer och personer med en förment progressiv och radikal framtoning utmanar de framgångar som kvinnorörelsen vunnit. Identitetspolitik från vänster och superindividualistisk nyliberalism bildar en gemensam front. Det handlar om synen på prostitution, synen på surrogatmödraskap och till och med bisarra uppfattningar som att kvinnor inte finns.

Detta är en stor utmaning, eftersom den är ny. Vi som står upp för jämställdhet behöver lära oss en ny argumentation. Organisationer och personer som vi tidigare har sett som medspelare är i dag motståndare. Detta är ett fenomen som infiltrerat såväl antirasistorganisationer som delar av hbtq-rörelsen och välkända och respekterade organisationer som Amnesty.

Att man år 2021 ska behöva upprepa det självklara att människohandel inte får förekomma är helt galet och att kvinnor och kvinnors kroppar inte kan säljas eller köpas, att barn inte är en rättighet som kan köpas någon-

stans någonsin lika lite som sex med en partner är en rättighet som kan köpas och konsumeras som vilken vara som helst.

I Sverige är detta ännu i sin linda, så vi kan med ett resolut motstånd sätta stopp för detta nu. Tyvärr är situationen värre i många delar av världen.

De som står för detta nya hot mot jämställdheten har tyvärr en hel del gemensamt med extremhögern. En sådan sak är hur man bemöter och trakasserar meningsmotståndare. Med ett högt tonläge och med hot och hat försöker man skrämman dem som står upp för jämställdhet till tystnad. Det får vi aldrig acceptera, fru talman.

En annan sak är idén om att det inte finns kvinnor. Även här liknar man extremhögern. Det är en snarlik argumentation som extremhögern använder när man menar att det inte finns klasser och därför inte heller några klassmotsättningar.

Om kön som begrepp suddas ut finns det naturligtvis inte heller någon könsmaksordning. Hur ska vi då över huvud taget kunna bedriva ett jämställdhetsarbete?

Vem som skulle tjäna på detta är inte svårt att räkna ut. Vem som skulle förlora är lika självklart.

Kajsa Ekis Ekman har på ett förtjänstfullt sätt lyft fram dessa problem i sin bok *Om könets existens*.

Vad ska då vi som står upp för jämställdhet och demokrati göra? Jo, vi ska naturligtvis fortsätta med samhällsanalys som ser både klass och kön. Vi ska naturligtvis stå upp för alla människors rätt att leva sina liv fullt ut oavsett kön och sexuell läggning. Att det patriarkala samhället med sin könsmaksordning är roten till ojämställdhet är nödvändigt att förstå om vi ska lyckas nå målet med jämställdhetspolitiken. Att ett osynliggörande av kvinnor på samma sätt är ett hinder måste också vara en självklarhet. Kampen för jämställdhet är aldrig ett hot mot någon – tvärtom. I ett jämställt samhälle är vi alla vinnare oavsett kön eller sexuell läggning.

Vi måste också ha med oss att arbetet för jämställdhet gäller på alla politikområden. När vi bekämpar kriminella gäng är det också en kamp för jämställdhet och demokrati. Gängen består av unga män med ett destruktivt mansideal och en fruktansvärd kvinnoosyn. Om man romantiserar denna typ av uppfattningar, till exempel i musik, är det ett hot mot jämställdheten. Att försvara eller glorifiera en sådan människosyn är också ett exempel på hur förment progressiva gör jämställdhet och demokrati en stor otjänst.

Detta gäller också kampen mot hedersförtryck som i alla former, oavsett religiös eller kulturell kontext, är ett hot mot jämställdhet och demokrati.

Det gäller mäns våld mot kvinnor som varken kan förstås eller bekämpas utan att man ser de strukturer som ligger bakom, utan att se mannen och kvinnan.

Det gäller när man bakom resonemang om inkludering exkluderar halva mänskligheten.

Det gäller i arbetslivet när vi ska komma till rätta med de löneskillnader som med kirurgisk precision alltid drabbar kvinnor. Utan könsuppdelad statistik blir detta arbete omöjligt.

Detta gäller såväl huvudmålet för jämställdhetspolitiken, att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv, som alla de sex delmålen.

Så håll i och håll ut alla ni som brinner för demokrati och jämställdhet! Arbetet fortsätter. Motståndet är delvis nytt, delvis gammalt. Men vårt uppdrag är detsamma.

(Applåder)

Anf. 125 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Då gör jag min premiär här i kammaren för arbetsmarknadsutskottets räkning. Jag ska prata jämställdhet, vilket är något jag mycket gärna gör. Det handlar naturligtvis om så mycket mer än vad som ryms i det här betänkandet, men mycket täcks också in, till exempel ekonomisk jämställdhet och ett liv fritt från våld. Jag tänker också säga någonting om värderingar och attityder.

I början av betänkandet behandlar utskottet regeringens utvärdering av de jämställdhetspolitiska målen och delmålen, och man konstaterar att det går framåt – men det är verkligen långt ifrån bra. Det senare är mitt val av uttryckssätt, inte utskottets. Några resultatindikatorer är chefer i offentlig sektor och kvinnors lön som andel av mäns lön, vilket leder mig in på området ekonomisk jämställdhet.

Vi vet nämligen att svenska kvinnor i ett livsperspektiv fortfarande har i genomsnitt 77,7 procent av männens totala inkomster. Detta leder till en i snitt 3,2 miljoner kronor lägre inkomst under ett helt liv, vilket har varit oförändrat sedan 1995. Och myndigheterna i Sverige bidrar till den utvecklingen, konstaterar Kommissionen för jämställda livsinkomster i sin första delrapport.

Även om det är så att kvinnors löneinkomster relativt sett faktiskt har ökat mer än mäns den senaste tiden är gapet i livsinkomst fortfarande lika stort. Vad beror det på? Jo, det beror på att män har större inkomster av kapital – det vill säga att de sparar mer och äger mer – och att skatt på kapital är lägre än skatt på inkomst när man väl ska sätta sprätt på pengarna.

Fru talman! Därför var det en väldigt dum idé som kom från regeringen för en tid sedan, om att höja skatten på ISK-konton. I stället vill Centerpartiet skattebefria sparande på dessa konton upp till ett visst belopp och sedan ha en väldigt låg skatt. Alla sätt som leder till att kvinnor sparar mer och ökar sitt ägande är bra.

Ett annat tecken på att kvinnor inte är ekonomiskt självständiga är att kvinnor i dag faktiskt avstår från att begära skilsmässa. Många gånger finns det helt enkelt inte pengar för att klara sig på egen hand – och det i Sverige år 2021. Jag pratar då inte ens om relationer där våld är inblandat utan om andra relationer, andra äktenskap. Centerpartiet vill ta bort avgiften för skilsmässa. Det är till föga hjälp, men det är ändå en viktig signal.

En av de tydligaste anledningarna till ekonomisk ojämställdhet är förstås föräldraförsäkringen, eller rättare sagt det ojämna uttaget i föräldraförsäkringen. Under pandemin hyllade vi alla välfärdens hjältar sjukvårdspersonalen, som vi vet består av en stor andel kvinnor. Man hade ju kunnat hoppas att uttaget av vab, ersättning för vård av barn, skulle bli mer jämställt, men nej – fortfarande tar kvinnor ut en majoritet av vabdagarna.

Jag minns att Försäkringskassan för drygt ett år sedan, i början av pandemin, gick ut med ett pressmeddelande och sa: Titta, vad bra – jämställdheten har ökat när det gäller vab! Men när man granskade de siffrorna såg man att det handlade om typ någon procent eller mindre. Då kände jag: Har vi inte större förväntningar än så har vi en del att jobba med när det gäller jämställdhet.

Fru talman! Den grupp i samhället som är mest utsatt för ekonomisk ojämställdhet är våra utlandsfödda kvinnor. Enligt, återigen, delrapporten från Kommissionen för jämställda livsinkomster – denna bibel för alla som vill främja jämställdhet – tar det längre tid för utrikes födda kvinnor än för utrikes födda män att komma in på den svenska arbetsmarknaden. Dessa kvinnor nås senare av insatser från Arbetsförmedlingen. De skrivs in senare än män och erbjuds färre insatser. Dessutom skrivs de i genomsnitt ut från Arbetsförmedlingen tidigare än män. Det är inget annat än ett svek.

Utlandsfödda kvinnor måste nås av etableringsåtgärder oavsett om de kommer till Sverige som flyktingar eller som anhöriga. Tiden i föräldraförsäkringen behöver begränsas, och integrationsförskola, jämställd utbetalning av bidrag samt bättre förutsättningar för tolkning är viktiga åtgärder för ökad jämställdhet. Men framför allt måste myndigheter och arbetsgivare ha exakt samma förväntningar på utlandsfödda kvinnor som på utlandsfödda män.

Innan jag går in på området mäns våld mot kvinnor vill jag säga några ord om attityder, språk och normer. Jag menar nämligen att vi verkligen upplever ett bakslag när det gäller detta. Kvinnor objektifieras som aldrig förr i medier och i sociala medier. Centerpartiet menar att detta är jätteallvarligt och att vi måste markera varje gång, vid varje tillfälle som vi läser eller hör hur språk och beteende används på ett icke korrekt sätt mot kvinnor och unga tjejer.

Jag minns med fasa många av de rubriker vi har kunnat läsa i tidningarna, inte minst under metoo. Ett exempel: ”Tafsande på krogen – ett problem för många unga kvinnor.” Nej, så är det inte – tafsande på krogen är ett problem hos många män. Och när ska vi en gång för alla kunna fastslå att varken korta kjolar, alkohol eller flörtiga tjejer orsakar våldtäkter? Det som orsakar våldtäkter är våldtäktsmän.

Fru talman! Pandemin har hållit oss i sitt grepp. Tyvärr riskerar många att behöva fortsätta leva med pandemins effekter. Många tjejer och kvinnor som har tvingats genomleva pandemin med våld och förtryck riskerar fortsatt utsatthet och isolering. Mäns våld mot kvinnor har ökat under covid-19, både nationellt och internationellt. FN-organet UN Women uppskattar att våld i hemmet globalt har ökat med 30 procent under pandemin. Vi vet att isolering leder till ökad utsatthet för våld, samtidigt som det är svårare att söka hjälp när förövarens kontroll ökar.

Centerpartiet har länge drivit på för att få till en långsiktig finansiering av tjej- och kvinnojourer. Jag tycker att det är helt oacceptabelt att det på kommunernas politiska dagordning ibland kommer upp ärenden av typen: Ska vi fatta beslut om bidrag till kvinno- och tjejjourer? Hur kan det ens vara en fråga på den politiska dagordningen? Om behov finns ska stöd sättas in – punkt. Så gör vi med alla andra brottsoffer, eller till exempel offer för missbruk. Det tas inga beslut om huruvida en ung människa ska få behandling för sitt drogmissbruk eller ej, utan det eventuella politiska beslutet handlar om vilken behandling som ska ges.

Stöd ska finnas vid behov, och jag är glad att Centerpartiet jämfört med liggande budget lägger över 200 miljoner kronor extra varje år för ökat stöd till jourer och skyddat boende. Dessutom menar Centerpartiet att beslut om skyddat boende ska utgöra ett särskilt beslut inom socialtjänsten, och likaså ett enskilt beslut för medföljande barn.

Vi har också länge pratat om och pekat på vikten av tillräckliga resurser för dem som arbetar med att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Vi har inom ramen för januarisamarbetet sett till att kompetensteamet finns kvar vid Länsstyrelsen i Östergötland och att erforderliga resurser finns för den verksamheten.

Fru talman! Mer åtgärder behövs dock. Om vi ska stoppa mäns våld mot kvinnor krävs mer kunskap och fler insatser i ett tidigare skede. Det är ju inte så att slagen börjar komma runt 30 års ålder eller när man skaffar familj och barn – enligt Brå har nästan var fjärde ung tjej utsatts för ett brott i sin relation. Att tidigt och med kraft sätta stopp för unga killars våld i nära partnerrelation är centralt för att motverka mäns våld mot kvinnor.

Centerpartiet avsätter 15 miljoner kronor per år för en treårig pilotverksamhet med en nationell hjälplinje som är särskilt riktad till unga. Enligt Istanbulkonventionen är Sverige förpliktat att inrätta nationella hjälptelefoner beträffande alla former av våld som faller inom ramen för konventionen. I dag finns den nationella telefonlinjen Välj att sluta för vuxna våldsutövare, men det saknas en motsvarighet för unga personer.

Vi vill också ge Nationellt centrum för kvinnofrid bättre och mer långsiktiga ekonomiska förutsättningar, och vi vill ge full finansiering till Kvinnofridslinjen, som är en nationell stödtelefon för våldutsatta kvinnor. Antalet samtal har ökat enormt under de senaste åren, och det är viktigt att linjen kan fortsätta utvecklas och bemannas. Vi tycker också att NCK ska få ett nationellt kunskapsuppdrag för att kunna fortsätta bidra med, utveckla och sprida evidensbaserad kunskap om mäns våld mot kvinnor.

Fru talman! Även sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel har ökat under pandemin. Det här gör nästan ont att säga, men det är ju så. Enligt en rapport från organisationen Child 10 uppgav tre av fyra unga som utsatts för kommersiell sexuell exploatering att stödet de fått varit dåligt, och endast 12 procent av de tillfrågade ansåg sig behandlade som brottsoffer.

Vi måste se till att en kunskaphöjning kommer på plats här. Centerpartiet har avsatt 18 miljoner för regionkoordinatorer med spetskompetens när det gäller människohandel. Regionkoordinatorerna verkar i dag på Jämställdhetsmyndigheten, som är den myndighet som har ett nationellt uppdrag rörande prostitution och människohandel samt samverkan mellan polis, socialtjänst, vård och civilsamhälle.

Varje människa ska kunna leva det liv hon vill, fri från rädsla och förtryck. Det ökade våldet i spåren av pandemin, i hemmet och på nätet, måste bekämpas med kraft. Detta kräver ekonomiska resurser, politisk handling och ledarskap.

Fru talman! Vi deltar inte i beslutet, eftersom vår budget har fallit, men jag ställer mig bakom Centerpartiets särskilda yttrande.

Anf. 126 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Eftersom Vänsterpartiets förslag till anslag inom utgiftsområde 13 ligger över den fastslagna nivån kan jag inte reservera mig till

förmån för detta förslag. Vänsterpartiets budgetalternativ bör ses som en helhet. Därför väljer vi från Vänsterpartiet att avstå från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande.

Fru talman! Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. Vi vill sätta fokus på frågor som maktfördelning, ekonomiska orättvisor, arbetsfördelning i hemmet och alla former av förtryck och våld mot kvinnor.

Metoo-uppropet och alla dess efterföljare skakade om stora delar av världen. Överallt trädde kvinnor fram och vittnade om mäns övergrepp. Det handlade om allt från otrevligt bemötande på arbetsplatser till trakasserier och, i värsta fall, mycket grova övergrepp. Ofta använde männen sitt övertag som makthavare och som den fysiskt, socialt och ekonomiskt starkare för att under hot kräva sexuella tjänster från kvinnor.

Tusentals kvinnors starka vittnesbörd är skrämmande och upprörande, men metoo har faktiskt också gett kvinnor i alla läger ett nytt mod och en styrka att våga stå upp och vittna om förtrycket med en ökad självkänsla.

Inte alla män är våldsvverkare, men i samhället finns det tyvärr sedan länge en bild av mannen som den starkaste och därför den som tar kontrollen. Den maktstrukturen måste belysas, diskuteras och motarbetas – från förskolan, skolan och fritidsgårdarna till de politiska talarstolarna och i styrdokumenterna.

Alla kvinnor har inte orkat höja sina röster inom metoo. Hit räknas de unga flickor som utsätts för hedersvåld inom hemmet, vilket innebär att många unga flickors och kvinnors liv kontrolleras och begränsas. Det är en fruktansvärd tanke att den farligaste personen eller de farligaste personerna i en kvinnas tillvaro är hennes egen far eller den familj som hon delar liv med.

Våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem som har förödande och långtgående konsekvenser för både de individer som drabbas och samhället i stort, såväl i form av mänskligt lidande som utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv. Genom preventivt arbete över tid och på många arenor samtidigt kan våldet minska. Det arbetet får dock inte ske på bekostnad av stöd och insatser för personer som utsätts eller ställas mot de straffrättsliga regler som gäller.

Det har skett en ökning av privat drivna skyddade boenden. Vart tredje boende drivs i dag i privat regi med vinstintresse. Kvinno- och tjejjourernas arbete bygger däremot på en idéburen grund utan vinstintresse och är en uppskattad tillgång för samhällets gemensamma strävan att motverka våld.

Vi i Vänsterpartiet har vid upprepade tillfällen tidigare lyft frågan om kvinnojourernas framtid och behovet av stabil finansiering. Vi vill skydda och bibehålla starka och fristående kvinnojourer. Vänsterpartiet anser att regeringen behöver tydliggöra att kvinnojourerna kommer att garanteras långsiktiga och stabila ekonomiska lösningar för att kunna fortsätta bedriva sin verksamhet och föreslår därför ett anslag på 50 miljoner kronor per år som ska vara särskilt riktat till kvinnojourerna.

Fler kvinnor som söker hjälp hos socialtjänsten behöver även beviljas placering på skyddat boende och få vara där under så lång tid som de behöver. För att socialtjänsten ska ges möjlighet till detta bör det enligt Vänsterpartiet anslås 350 miljoner kronor årligen.

Fru talman! Jämställdhet handlar ju inte bara om avskaffande av mäns våld mot kvinnor. Trots att kvinnor har fått ökat utrymme på olika nivåer

i samhället kvarstår väldigt många olika orättvisor. Kvinnor tjänar fortfarande mindre än män. De arbetar oftare deltid – ofta ofrivilligt – och får därmed sämre pension. De utnyttjar föräldraförsäkringen i högre grad än männen och utför också en större del av hushållsarbetet.

Rätt till heltid, höjd pension för dem som har det sämst samt en delad föräldraförsäkring är bra förslag om man vill ta ett kliv mot ett jämställt samhälle.

Fru talman! Det går inte att prata om jämställdhet utan att också prata om etablering. För att göra det lättare för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden behövs det satsningar på språkutbildning och språkträning som är anpassad efter individens förmåga.

Vi i Vänsterpartiet vill ha ett samhälle för alla, inte bara för några få. Det kräver en politik som ger alla, oavsett bakgrund, samma möjligheter och samma rätt till god utbildning, arbete och bostad. Vi vill föra en politik för inkludering – en politik som motverkar segregation och underlättar etablering i samhället. Vi vill föra en politik som lägger grunden för ett mer jämlikt samhälle.

Ett välfungerande flyktingmottagande är en viktig del i en inkluderande politik. Mottagandet av människor på flykt ska, från asylprocessen till boendesituationen och etableringen i samhället, präglas av att den enskilda människans rättigheter står i centrum. Permanenta uppehållstillstånd och möjlighet att leva tillsammans med sin familj förbättrar förutsättningarna för att etablera sig i samhället.

Den generella välfärden är central för att upprätthålla de rättigheter som det är vår skyldighet att värna. Välfärdssamhället har historiskt visat sig vara den viktigaste och mest effektiva integrationsmotorn, även i internationell jämförelse. Vi menar att inkluderingsarbetet måste inledas dag ett – direkt efter ankomsten till Sverige.

Fru talman! Under förra mandatperioden genomförde Vänsterpartiet och regeringen flera satsningar för bättre etablering och mottagande, såsom språkträning, språkundervisning och effektivare validering. Vi vill genomföra ytterligare satsningar i denna riktning i syfte att underlätta för nyanlända att snabbare än i dag etablera sig på arbetsmarknaden.

Ensamkommande barn och unga har drabbats hårt av de senaste årens omsvängning av migrationspolitiken. Vänsterpartiet vill se flera ändringar inom etableringsprogrammet för att stärka förutsättningarna för en bättre, effektivare och snabbare etablering och för att säkerställa att kommunerna kompenseras bättre för det ansvar som de tar för de nyanlända.

Vi föreslår att etableringstiden förlängs, att etableringsersättningen höjs och att de kommuner som vill få finansiering för att kunna ta ett samordnande ansvar för nyanlända.

Etableringstiden bör förlängas så att den motsvarar tiden det faktiskt tar att etablera sig. Detta är för att skapa rimliga förväntningar och för att kommunerna ska ersättas för den faktiska tid som etableringen pågår.

Att höja etableringsersättningen syftar både till att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för de nyanlända och till att minska deras behov av kompletterande försörjningsstöd som dessutom belastar kommunernas ekonomi.

Den statliga underfinansieringen av kommunernas etableringsansvar är problematisk både för att den fattiggör de nyanlända och för att den belastar kommunerna för vad som borde vara ett gemensamt nationellt åtag-

ande. Den skapar också utrymme för falska konflikter mellan verksamheterna ute i kommunerna, när det i verkligheten handlar om ett brustet statligt åtagande.

Fru talman! Ensamkommande barn och unga har drabbats hårt av den senaste tidens omsvängning av migrationspolitiken. En åtstramad lagstiftning, Migrationsverkets långa handläggningstider och turerna kring gymnasielagen har berövat en stor del av gruppen den rätt till skydd som de hade när de kom hit.

Flera tvingas leva som papperslösa under omfattande lidande och stor stress till följd av den nuvarande politiken. När självmord och självskadebeteende bland ensamkommande ökar samtidigt som rättssäkerheten brister inom asylprövningen och de åldersbedömningar som används möter skarp kritik är amnesti nödvändig. Det handlar om att denna grupp som blivit en del av samhället ska få kunna få träda in i det på riktigt.

Fru talman! I tider av kris behöver ett starkt samhälle gå in och skapa stabilitet och trygghet. De stora kriser som präglade första halvan av 1900-talet med världskrig, pandemi och hungersnöd skapade en förståelse för samhällets ansvar för ekonomi, investeringar, trygghet och välfärd som länge präglade politiken. Det handlar om en tro på demokratin som grund för den valda samhällsutvecklingen och på att våra gemensamma behov ska ange riktningen.

Fru talman! En sådan politik kan kallas vänster. Men den kan också kallas för ansvarsfull, långsiktig och stabilitetsskapande.

Tack för ordet, och ha en fortsatt bra Lucia!

Anf. 127 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Trots att vi firar 100 år av kvinnlig rösträtt i år och kanske är världens mest jämställda land är vi fortfarande en bra bit från att vara helt jämställda.

Fortfarande är en kvinnas genomsnittliga livsarbetsinkomst mer än tre miljoner lägre än en mans. Fortfarande tas bara en dryg fjärdedel av föräldraledigheten ut av män. Fortfarande är normen att det är kvinnan som går ned på deltid om det behövs för att klara vardagen som småbarnsförälder.

Fortfarande släpar pojkars skolresultat efter flickors, med de följer det får för framtida möjligheter i livet. Och för de flickor, kvinnor, pojkar och män som varje dag lever i ofrihet på grund av omgivningens hederstänkande är jämställdhet fortfarande bara ett tomt ord.

Det arbete som Jämställdhetsmyndigheten gör för att lyfta upp de områden där kvinnor och män inte bedöms efter samma måttstock eller där förväntningarna på de två könen är olika, vilket leder till att det ena könets livschanser begränsas, är viktigt och behöver intensifieras och utvecklas.

Jämställdhetsintegreringen i våra myndigheter behöver också fortsatt intensifieras. Det ser man inte minst när man studerar skillnaderna i arbetsmarknadsåtgärder som män och kvinnor erbjuds. Skillnaden är som störst när det kommer till nystartsjobben. Men den manliga överrepresentationen återfinns bland flera arbetsmarknadsprogram. Detta är särskilt problematiskt mot bakgrund av att skillnaden i sysselsättning mellan utrikes födda män och kvinnor fortfarande är stor. Den är mycket större än den mellan inrikes födda män och kvinnor.

*Jämställdhet och ny-
anlända invandrares
etablering*

Ett annat område, fru talman, där det märks att jämställdhetsarbetet behöver en skjuts framåt är företagandet. Av Sveriges cirka 490 000 företagare är omkring var fjärde en kvinna. Det är en mycket låg andel sett ur ett europeiskt perspektiv. Inom EU är i genomsnitt var tredje företagare kvinna. Särskilt tydlig är skillnaden mellan män och kvinnor när det kommer till fördelningen av riskkapital. I dag går endast 1 procent av riskkapitalinvesteringarna till företag som är grundade av kvinnor.

Ekonomisk frihet är viktigt, men ett liv fritt från våld och förtryck är grundläggande. Vi anser att det behöver göras ytterligare satsningar på arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och mot mäns våld mot kvinnor och anslår därför i vår budget 70 miljoner ytterligare till det arbetet. Vi menar också att det behövs särskilda medel för att motverka våld i ungas partnerrelationer, i synnerhet unga killars våld mot tjejer, och anslår därför 10 miljoner extra till det arbetet.

Fru talman! Av tjejerna i åldern 16–24 år har 23 procent någon gång utsatts för våld i en relation visar en undersökning från Brå, 23 procent är nästan var fjärde ung tjej. Jag tror de flesta av oss härinne känner en tjej eller kvinna som utsatts, och ansvarets läggs ofta på tjejen eller kvinnan.

Det brukar heta: Varför lämnar hon inte bara? Men ansvaret behöver läggas där det hör hemma, hos killarna och männen som slår. För att verkligen få bukt med mäns våld mot kvinnor behöver vi arbeta aktivt med att få förövarna att sluta slå. Det är helt orimligt att barn och kvinnor i vårt land gömmer sig från män som hotar dem till livet och att vårt samhälle inte lyckas bättre att säkra deras frihet.

Men allra viktigast är det förebyggande arbetet. Målet måste vara att det första slaget aldrig ska utdelas. Då behöver vi börja tidigt i förskolan för att förhindra att könsstereotypa roller befasts. Fortsatt under hela uppväxten behöver killar få ta del av våldspreventivt arbete och samtal om mansrollen och machokulturer. Första slaget ska aldrig utdelas.

Fru talman! Inom utgiftsområde 13 finns också Diskrimineringsombudsmannens verksamhet. Det är en viktig verksamhet som vi inte så ofta berör här i kammaren. Den är viktig inte minst för personer med funktionsnedsättning som ofta utsätts för bristande tillgänglighet. Av de anmälningar som kom in till Diskrimineringsombudsmannen 2015–2019 handlade 37 procent om just diskriminering av personer med funktionsnedsättningar.

Jag noterar att det finns ett parti i denna kammare som inte anser att det behövs en diskrimineringsombudsman i Sverige. Liberalerna håller inte med. Så länge personer nekas tillträde till restauranger eller bussar för att de inte har någon syn eller sitter i rullstol behövs en diskrimineringsombudsman. Så länge personer utsätts för sexuella trakasserier på sin arbetsplats behövs en diskrimineringsombudsman som kan utöva tillsyn. Så länge någon kan bli av med affärer för att hen är homosexuell, avskedad för att hon är gravid eller trakasserad på grund av sin hudfärg behövs en diskrimineringsombudsman.

Fru talman! Avslutningsvis lade Liberalerna fram en egen budgetmotion där jämställdhet och allas lika värde är grundläggande utgångspunkter. Vi lägger, till skillnad mot vad som har sagts här tidigare i talarstolen, mer pengar till jämställdhet än både i regeringens budget och i den vinnande budgeten som kom från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna.

Vi fick inte gehör för vår budget. Vi deltog inte i beslutet. Men vi lämnade ett särskilt yttrande där vi har utvecklat de satsningar som vi vill göra på jämställdhetsområdet utöver det som redan görs.

Anf. 128 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor sker varje dag. Kvinnor hotas, förföljs och trakasseras. De tvingas lämna hus och hem och fly för sina liv. Kvinnor förtrycks och kvinnor mördas, av män.

Jämställdhet är en fråga om liv och död, om kvinnors rätt till sina kroppar och sin trygghet. Jämställdheten kommer inte att komma av sig själv, utan precis som för generationer som gått före oss med feministiska reformer är det nu vår tur att göra detsamma.

Fru talman! I våras drev Miljöpartiet fram ett 40-punktsprogram mot mäns våld mot kvinnor. Det måste nu upprepas, finansieras och genomföras.

- Vi har en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor. Den ska genomföras.
- Genom ett nationellt våldsförebyggande program ska den kunskap som finns om det förebyggande arbetet samlas, stärkas och spridas.
- Det ska göras kompetensinsatser i skolan avseende mäns våld mot kvinnor.
- Information om samtyckeslagstiftningen ska spridas. Alla ska veta vad den innebär.
- Det ska till stärkt stöd till unga som utsatts för våld och insatser till unga män som utövar våld och kontroll i sina relationer för att de ska sluta.
- Vi ska ha ett förebyggande arbete inom idrotten.
- Sveriges kvinno- och tjejjourer ska få rätt förutsättningar för att långsiktigt bedriva sitt arbete.
- Det ska finnas starkare skydd för barn mot föräldrar som har utövat våld.
- Det ska till ökat stöd till Nationellt centrum för kvinnofrid.
- Det ska till ökat stöd till skydd och stöd för personer som medverkar i pornografi.
- Kvinnor som invandrat till Sverige genom anhöriginvandring ska kunna lämna en man som slår utan att uppehållstillståndet dras in.
- Våldsutsatta ska ha rätt till eget boende.
- Det ska bli lättare för idéburna aktörer att samarbeta med kommuner kring skyddat boende.
- Det ska finnas ett förstärkt arbete inom socialtjänsten mot mäns våld mot kvinnor.
- Vården för våldsutsatta kvinnor ska förbättras.

Prot. 2021/22:44
13 december

*Jämställdhet och ny-
anlända invandrares
etablering*

- Arbetet mot prostitution och människohandel ska stärkas.
- Det straffrättsliga skyddet för unga mellan 15 och 18 år ska stärkas.
- Den som är utsatt för sexköp ska betraktas som ett brottsoffer.
- Vi inför en ny straffskärpningsgrund för hat mot kvinnor.
- Det ska bli straffbart att utsätta andra också för psykiskt våld.
- Regler om villkorlig frigivning och vistelseförbud ska skärpas.
- Målsägandes tidiga uppgifter ska i större utsträckning kunna åberopas som bevis i domstol.
- Beslag av meddelanden mellan närstående vid grov kvinnofridskränkning ska tillåtas.
- Lagstiftningen ska ses över så att den säkerställer att straffet står i proportion till brottslighetens allvar även för den som begår flera brott.
- Det ska bli enklare att utfärda kontaktförbud.
- Det ska bli skärpt straff för den som bryter mot kontaktförbud.
- Det ska bli skärpt straff för grov kvinnofridskränkning.
- Det ska bli lättare att sätta fotboja på den som förföljer kvinnor.
- Rättsintygens kvalitet ska öka.
- Avgiften till brottsofferfonden ska höjas.
- Personer dömda för sexualbrott ska ges en mer anpassad behandling utifrån vad som framkommit vid förundersökningen.
- Straffen för våldtäkt ska skärpas.
- Straffet för sexköp ska skärpas.
- Det ska till en kompetenssatsning hos polisen om psykisk ohälsa.
- Kriminalstatistiken ska förbättras.
- Det ska till fördjupat stöd för kartläggning av våld i nära relationer.
- Myndigheterna ska förstärka sin utredningsförmåga kopplad till vålds- och sexualbrott.
- Kompetensen hos yrkesverksamma ska förbättras.
- En kartläggning av forskningsfältet våld i nära relationer ska genomföras.
- Vi ska ha ökad kunskap om situationen för våldsutsatta som lever med skyddade personuppgifter.

Det här är 40 insatser som alla talar sitt tydliga språk: Skulden ska läggas på varje man som slår, och samhället ska alltid stå på kvinnornas sida.

Fru talman! Arbetet för ett jämställt Sverige sträcker sig över betydligt fler områden än mäns våld mot kvinnor. Det handlar om att krossa varje glastak, som nu när vi fått en kvinnlig statsminister, och det handlar om att se till att kvinnor har det självklara: hela lönen och halva makten. Men klarar vi inte av att ge varje kvinna och varje barn ett liv fritt från mäns våld är allt det andra inte så mycket värt.

Jag vill också säga att jag är glad att Jämställdhetsmyndigheten inte föreslås läggas ned i M-SD-KD-skissen till budget, så som skedde förra gången. Kanske har jämställdhet ändå fått en ökad prio av de partier som annars ringer 50-talet för att efterfråga jämställdhetspolitik. Det är i så fall välkommet.

Förhoppningsvis har även de konservativa sett värdet av en expertmyndighet på jämställdhetsområdet. Att ha en sådan är avgörande för att veta vilka insatser som är effektiva. Men att de inte ser samma behov av en expertmyndighet på segregationsområdet väcker onekligen frågor om de inte delar uppfattningen att segregationen är en av vårt samhälles stora utmaningar framöver. Det här återkommer Miljöpartiets ledamot Leila Ali Elmi till senare i debatten.

Eftersom en riksdagsmajoritet i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar avstår vi från ställningstaganden när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Jag hänvisar i stället till reservation 1 i finansutskottets betänkande *Statens budget 2022 Rambeslutet* och står bakom det särskilda yttrandet från S och MP.

Anf. 129 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Fru talman! Jag inleder med att yrka bifall till utskottets förslag.

Förra året mördades 13 kvinnor av en närstående. I våras, under ett par veckors tid, mördades 5 kvinnor av en närstående. Detta fick ganska stor medial uppmärksamhet. Äntligen! Så reagerade många av oss på det.

Sedan dess har medierapporteringen tystnat, men kvinnor fortsätter att mördas av närstående.

Den 24 september försvann Beata, 32 år, från Malmö. Ungefär två månader senare hittades hennes kropp, och hennes make har sedan dess erkänt mordet på henne.

Den 22 oktober mördades en kvinna i Vänersborg. Hennes sambo är misstänkt för mordet, och man misstänker att barn i förskoleåldern kan ha bevittnat mordet.

Den 31 oktober hittades en kvinna knivskadad i Haninge. Kvinnan avled samma dag av sina skador. Hennes sambo är misstänkt för mordet.

Den 3 december hittades en kvinna död i en lägenhet i Åkarp. Hennes sambo har erkänt att det är han som mördat kvinnan.

Den 7 december hittades en kvinna död i en lägenhet i Helsingborg. En man har gripits, och en förundersökning gällande mord alternativt dråp har inletts.

Våld i nära relationer är ett växande problem i vårt samhälle. Det är ett växande problem som nu kräver politisk uppmärksamhet.

Vi fick höra här tidigare i debatten att det inte finns några skillnader på jämställdhetsområdet i de budgetanslag som vi har att diskutera här i dag. Jag förstår att för den som sitter hemma och följer den här debatten kan det vara svårt att hänga med i vad det egentligen betyder, men faktum

kvarstår att de pengar som avsätts till att motverka mäns våld mot kvinnor och till att säkerställa att fler förövare hamnar bakom lås och bom inte ligger i just det här utgiftsområdet.

Faktum kvarstår att vi i den budget som vi här i kammaren har röstat för, vilket jag är väldigt glad att säga, avsätter drygt 1,2 miljarder kronor mer än regeringen till att motverka bland annat mäns våld mot kvinnor, till fler poliser och fler åklagare och till förstärkning av domstolsväsendet och kriminalvården för att fler av dessa förövare ska sitta inne bakom lås och bom och för att fler kvinnor ska våga känna sig fria att röra sig fritt i vårt samhälle. Det är påtagliga och stora skillnader som spelar roll på riktigt.

Men pengar är en sak. Vi i den här kammaren måste också visa och signalera genom våra beslut, genom lagstiftning, vilka konkreta åtgärder som behöver komma på plats.

Det handlar till exempel om obligatorisk häktning för den som misstänks för grov kvinnofridskränkning. Det handlar om att införa en straffskärpning genom en ny brottsrubricering, synnerligen grov kvinnofridskränkning, för de absolut mest hänsynslösa fallen.

Vi menar att det behöver bli lättare att få beviljat kontaktförbud. Det ska inte vara som i dag, att fotboja kan bli aktuellt först efter att man har brutit mot kontaktförbudet. Då har många kvinnor fått uppleva den hårda vägen att det redan är för sent. Det måste bli möjligt att döma till fotboja direkt, inte först efter att man har brutit mot kontaktförbudet.

Vi vill införa en ny syn på vem det är som ska flytta på sig. I dag är det allt som oftast kvinnan och barnen, i de fall det finns sådana, som får flytta, bryta upp, lämna jobb, lämna förskola och skola och starta ett helt nytt liv någon annanstans. Vi menar att det är fel väg att gå. Vi menar att det bör bli möjligt att utdöma vistelseförbud i de fall som en gärningsman i domstol har dömts för att ha utsatt en närstående för den här typen av grova brott. Det är rimligt att det är förövaren som ska flytta på sig, inte offret.

Jämställdheten i Sverige går dock åt fel håll på fler områden. Om vi tittar på sexualbrott kan vi se att unga kvinnors utsatthet för sådana har ökat med 176 procent sedan Magdalena Andersson kom in i regeringen och vi fick en så kallad feministisk regering.

Jag är glad att vi i den här budgeten gör flera viktiga insatser för jämställdheten. En sådan på det ekonomiska området är att vi nu äntligen kan stoppa den så kallade familjeveckan, en ledighetsvecka som skulle innebära en direkt kvinnofälla.

Flera här har i debatten lyft fram det faktum att kvinnor i Sverige i dag fortfarande tjänar mindre än män. En viktig anledning är att kvinnor är borta från arbetsmarknaden i större utsträckning. De är föräldralediga, vårdar sjuka barn och anhöriga och jobbar deltid i större utsträckning än män. Det får effekter under yrkeslivet, i ungefär 10 procents inkomstskillnad mellan män och kvinnor. Denna skillnad ökar sedan när vi går i pension. Då får kvinnor nästan en tredjedel lägre pension i genomsnitt än män. Det är en påtaglig skillnad.

Därför är jag glad att vi stoppar den så kallade familjeveckan. Vi satsar i stället på att höja kvinnors inkomster genom sänkt skatt på arbete och sänkt skatt för de pensionärer som har arbetat. Det blir 150 kronor extra i månaden för den som arbetar eller har arbetat.

Vi har bett riksdagens utredningstjänst att jämföra våra budgetar sedan 2014 med de budgetar som den socialdemokratiskt ledda regeringen har lagt fram. Genomgående visade det sig att Moderaternas budgetar hade bidragit till en ökad disponibel inkomst, mer pengar i plånboken, för kvinnor. Genomgående har varje budget inneburit mer pengar i plånboken för kvinnor än vad Socialdemokraternas budgetar har gjort.

Detta, mina vänner, är konkret jämställdhetspolitik för oss som menar att jämställdheten börjar i plånboken. Den börjar med en egen inkomst och därmed också möjlighet att fatta beslut om sitt eget liv.

Slutligen, fru talman, vill jag bara nämna några ord om dem som står absolut längst ifrån arbetsmarknaden i Sverige och längst ifrån en egen inkomst. Det är de utrikes födda kvinnorna, många födda utanför Europa, som i dag i alltför liten utsträckning deltar på svensk arbetsmarknad.

Av kvinnor i arbetsför ålder födda utanför EU är det en tredjedel som inte är en del av arbetskraften. Vad betyder då detta? Jo, det betyder att en tredjedel av dessa kvinnor inte ens står till arbetsmarknadens förfogande. De är inte med i den statistik som ni redan har fått höra om och som ni säkerligen kommer att få höra mer om här i debatten i dag. I Socialdemokraternas gömma-glömma-politik väljer man nämligen att gömma männskor i statistiken i stället för att lyfta fram de problem som vi har att hugga tag i.

Jag menar att vi behöver ägna betydligt större uppmärksamhet åt dessa kvinnor som i dag saknar en egen inkomst, som saknar egna pengar och därmed möjlighet att fatta beslut om sitt eget liv. Här ser vi att sysselsättningsgapet har ökat. Arbetskraftsdeltagandet har ökat. Skillnaden mellan utrikes födda män och kvinnor har ökat. Detta är en helt central fråga som denna regering under de senaste sju åren fullkomligt har ignorerat och blundat för. Den behöver vi ägna betydligt större uppmärksamhet åt framöver.

Med det, fru talman, yrkar jag återigen bifall till utskottets förslag.

Anf. 130 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Josefin Malmqvist yrkade bifall till utskottets förslag i betänkandet, och det var ju rimligt. Men jag skulle ändå vilja ställa en fråga till Josefin Malmqvist. Hon och jag har ju debatterat det här utgiftsområdet i denna kammare tidigare, och vi har sällan varit så där väldigt överens. Nu har dock Josefin Malmqvist och hennes parti ställt sig bakom den socialdemokratiska regeringens jämställdhetspolitik till hundra procent.

Jag tror att det skulle vara spännande för väljarna att få reda på hur den resan gick till och hur man resonerade. Jag tyckte inte att Josefin Malmqvist någonstans i sitt anförande, fru talman, gick in på den resan. Skulle Josefin Malmqvist, inte bara för mig och kammarens ledamöter utan framför allt för väljarna, kunna berätta hur det gick till när Moderaterna skiftade fot från sin gamla reaktionära jämställdhetspolitik över till den mer progressiva socialdemokratiska jämställdhetspolitiken, som man nu till fullo stöder?

Anf. 131 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Med glädje ska jag berätta för Patrik Björck vilka skillnaderna är mellan Moderaternas och Socialdemokraternas jämställdhetspolitik, för de skillnaderna är påtagliga.

Det handlar till exempel om mer pengar i plånboken, både för kvinnor som arbetar och för kvinnor som har arbetat. Det handlar om 8 miljarder för dem som arbetar och 4 miljarder för dem som har arbetat. Det är en tydlig jämställdhetsatsning.

Det handlar om att avskaffa den så kallade familjeveckan, som är en direkt kvinnofälla.

Men kanske handlar det i synnerhet – det tycker jag är extra tydligt i den budget vi har att debattera här i riksdagen i dag och de kommande dagarna – om satsningarna på rättsväsendet. Vi lägger mer än 1,2 miljarder kronor mer än Patrik Björcks regering på att stärka rättsväsendet, på fler poliser, på högre polislöner och på att förstärka Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården, detta för att fler kvinnor ska kunna känna sig trygga i sitt hem och ute på gator och torg.

Detta är tydliga skillnader i vår jämställdhetspolitik. Jag förstår dock att Patrik Björck inte har så stor lust att prata om dessa skillnader, eftersom de knappast är smickrande för en regering som är ansvarig för att jämställdheten på område efter område gått åt fel håll, för att unga kvinnors utsatthet för sexualbrott har ökat med 176 procent och för att inkomstskillnaderna fortsatt är stora. Vi har en regering som i stället för att vidta genomförbara reformer sitter och slår sig för bröstet och säger att vi är nöjda och klara. Det är knappast smickrande för en regering som kallar sig feministisk.

Anf. 132 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag ska inte anstränga talmannens tålmod genom att diskutera alla andra utgiftsområden än utgiftsområde 13. Jag tänker hålla mig till det.

Då är min fråga: Hur har ni tänkt i det moderata samlingspartiet när det gäller Jämställdhetsmyndigheten? Den frågan ställdes här tidigare, och det skulle vara spännande att få svar på den.

Om vi håller oss till det som debatten handlar om, utgiftsområde 13, skulle vi då kunna få en beskrivning från Josefin Malmqvist och Moderaterna av hur de tänkte gällande den mycket specifika frågan? Det skulle vara bra för oss alla att veta – för myndigheten, för kvinnorörelsen och för alla andra i landet som funderar över om det här var ett tillfälligt hjärnsläpp eller om ni faktiskt har blivit kloka.

Anf. 133 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Jag har själv förmånen att sitta i Jämställdhetsmyndighetens insynsråd och har därför en nära dialog med generaldirektören. Där tror jag alltså inte att det finns några frågetecken.

Om Patrik Björck undrar om jag personligen har ändrat uppfattning i fråga om myndigheten kan jag säga att nej, det har jag inte. Det har inte heller Moderaterna gjort. I dag har vi att ta ställning till ett förhandlat budgetförslag från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Det förslaget innebär kompromisser. Det är det vi har att ta ställning till här i dag.

Jag är väldigt stolt över att den här budgeten innebär kraftfulla satsningar på jämställdhetsområdet. Det är satsningar som Patrik Björck och hans regering nu säger nej till. Det handlar om satsningar på höjda polislöner, på att stärka rättsväsendet och på att fler kvinnor ska kunna uppleva

trygghet i sin vardag. Det här är tydlig jämställdhetspolitik i verkligheten, som Patrik Björck och hans regering säger nej till.

Prot. 2021/22:44
13 december

Anf. 134 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Fru talman! Sverige behöver en ny riktning. Vårt land behöver en stabil styrning som är kapabel att erbjuda sina medborgare en trygg och säker vardag. Tiden efter det senaste riksdagsvalet har varit en ständig kamp för Socialdemokraterna för att försöka behålla makten. Efter havererade decemberöverenskommelser och januariavtal ska nu Sverige återigen ledas av en socialdemokratisk statsminister.

Det, fru talman, för tankarna till *Kalle Anka* på julafton. Jag tänker främst på episoden där bland annat Långben och Musse Pigg är ute på semester med husvagnen och plötsligt upptäcker att ingen kör. Ungefär så känns det när sossarna styr vårt land. Det blir för många av våra medborgare en ganska jobbig, tuff och farlig resa – för den skötsamma medborgaren som inte ens kan gå till affären mitt på ljusa dagen utan att riskera att utsättas för eller bevittna allvarliga brott, ibland rena avrättningar, eller för personal och patienter på de sjukhus som inte längre kan hållas öppna efter skjutningar.

Vardagen för många medborgare är minst sagt otrygg. Regeringen tror sig köra lugnt och försiktigt medan medborgarna däremot upplever att de åker i en skräckfylld bergochdalbana. För Socialdemokraterna har inte sett någonting komma, och de har varit naiva. Exempelen är många. Arbetslösheten bland utrikes födda är stor, och än värre är det bland utrikes födda kvinnor. Unga män försvinner från etableringsprogrammet in i kriminalitet. Arbetslösa över 55 år fastnar i långtidsarbetslöshet.

Men ha förtröstan! Jag vill trots allt ändå gratulera Sverige, för det finns fortfarande ljusglimtar och goda framtidsutsikter. Den här regeringen kommer att styra landet utifrån den mest ansvarsfulla budgeten, alltså den som vi, M och KD har tagit fram. Efter decennier och åter decennier av slarv med den gemensamma svenska skattekakan har vi med gemensamma krafter nu sett till att Sveriges nya riktning kan påbörjas, och där har vi sverigedemokrater påverkat på riktigt.

Vi sänker kostnaderna för att anställa långtidsarbetslösa. Vi tillför medel för att stärka arbetsmiljöarbetet. Stora delar av LO-kollektivet och väljarna gillar oss, för vi lever i verkligheten. Vi har sett problemen komma, och vi har inte varit naiva.

Fru talman! Sverigedemokraternas tid som arbetarparti är här på allvar, och jag vill därför med glädje yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Politik är att prioritera. Ett viktigt led i våra prioriteringar är att vi nu tar bort det så kallade hemutrustningslånet. När frågan har behandlats på vägen till dagens debatt har jag förstått att några av er andra partier är upprörda över detta och anser att vi agerar oansvarigt.

Låt mig då få vara väldigt tydlig, fru talman. CSN:s hemutrustningslån har varit utformat på följande sätt: Den nyanlände invandraren har kunnat ta ett lån på 10 000–35 000 kronor, beroende på om och i så fall hur många barn det finns i hushållet. Lånet har varit till för att den nyanlände ska köpa nya fina möbler och dylikt till sitt hem. Det har en tidsfrist på två år innan det måste börja betalas tillbaka. Men hör och häpna: Om CSN bedömer att låntagaren inte kan betala tillbaka sin skuld efterskänks den. Skulden behöver då alltså inte betalas alls.

Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

De senaste tre åren har mer än 87 miljoner kronor efterskänkts. Sedan lånen infördes 1991 handlar det om 700 miljoner kronor som inte har betalats tillbaka. Detta om något, fru talman, är oansvarigt. Alla dessa pengar hade i stället kunnat omfördelas till Sveriges fattigpensionärer, omsorg eller för all del rättsväsen. Men de har gått till nya soffor och annat till dem som inte bidragit med en enda krona till vårt välfärdssystem. Vi anser att heminredning får finansieras utifrån egna medel.

Fru talman! En annan viktig prioritering är att vi lägger ned myndigheten Delegationen mot segregation. Segregationen i vårt land bekämpas bäst genom att vi som lever och verkar här delar samma grundvärderingar och att vi är nogga med vilka som bosätter sig här hos oss. Det är inte myndighetens uppdrag, och därmed är den överflödigt.

Framväxandet av parallella samhällsstrukturer är ett hot mot vårt lands jämställdhet. I hederns namn utsätts individer för trakasserier, hot och våldshandlingar av sina närmaste. De tvingas ge upp den egna viljan och möjligheten att själva forma sitt liv. I dag har mer än var tionde omhändertagen flicka utsatts för hedersrelaterat våld.

Teorin om det mångkulturella samhället står i direkt konflikt med målet om ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Den så kallade hederskulturen och jämställdhetsnormen är varandras motpoler.

Den som motverkar jämställdheten och utövar hedersvåld och har främmande, medeltida värderingar ska givetvis inte bo här. Hedersvåldet strider inte bara mot våra lagar och vårt västerländska sätt att leva, utan det strider också mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Fru talman! Jag inledde mitt anförande med att säga att Sverige behöver en ny riktning. Jag är stolt och glad över att vi kan bidra till den och till en bättre framtid för Sverige. Vi är skyldiga både föregående och kommande generationer att vårda ett Sverige som håller ihop och lämna över någonting bättre än det vi ärvde. Våra barn förväntar sig det av oss.

Anf. 135 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte ställa tre och en halv fråga till Ann-Christine From Utterstedt:

1. Varför röstar så få kvinnor på Sverigedemokraterna? Vi har som sagt hört en teori i Sverigedemokraternas webb-tv-sändningar. Jag skulle vilja höra Ann-Christine From Utterstedts ingång i frågan.
2. SD:s tidigare jämställdhetspolitiska talesperson, Ebba Hermansson, har lämnat SD. Hon förklarar det i en stor tidningsartikel med att det är dålig jämställdhetspolitik i Sverigedemokraterna. Jag vill gärna få en kommentar till det, om det går.
3. Detta är i grund och botten samma fråga som till Moderaterna. Nu står ni bakom den socialdemokratiska jämställdhetspolitiken. Då vill jag höra hur ni tänker där. Det skulle vara spännande. Vi har nämligen inte varit särskilt överens förut.

Det skulle också vara kul att få höra några spännande interiörer från de tuffa förhandlingarna om Jämställdhetsmyndigheten. Går det? Jag inser att jag egentligen inte har med det att göra. Men jag är nyfiken, fru talman.

Anf. 136 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det är inte utan att jag blir lite smickrad av Patrik Björcks nyfikenhet. Tyvärr är ledamoten inte en fluga på väggen som kan delta på något sätt vid de förhandlingarna.

Men ledamoten ställde trots allt några frågor till mig, och jag tänkte svara på dem. Den första gällde varför det är så få kvinnor som röstar på oss. Det tycker jag också är helt obegripligt. Vi har den bästa politiken. Nu har vi också visat tillsammans med andra att vi har den bästa politiken för rättsväsen och för kvinnors trygghet. Kvinnor borde vara mer rädda om sig själva och om sina barn. Det är nämligen inte ett tryggt samhälle som framför allt Socialdemokraterna har levererat.

Patrik Björck frågade om en ledamot som har tillhört mitt parti. Den frågan hör hemma hos den personen, inte hos mig. Jag kan bara svara för mig själv, och jag kan meddela ledamoten att jag inte skulle vara politiskt aktiv om det inte vore för just mitt parti, Sverigedemokraterna, som mitt hjärta klappar så ömt för.

Det var väl de frågor ledamoten hade. Jag passar därför på att använda mina sista sekunder till att ställa en fråga till ledamoten. Hur tycker Socialdemokraterna att jämställdhetspolitiken fungerar för er del? Ni har fortfarande inte lyckats ta bort delade turer för till exempel undersköterskor. Ni har talat om det i över 20 år nu. Det skulle jag vilja ha svar på, för landets alla undersköterskors skull.

Anf. 137 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag tänker följa upp den första frågan om varför så få kvinnor röstar på Sverigedemokraterna. När Sverigedemokraterna i sin egen propagandakanal funderade kring detta fenomen trodde de att det beror på att kvinnor tänker så mycket med hjärtat. Ska man tolka det som att Sverigedemokraterna är ett hjärtlost parti?

Anf. 138 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte om ledamoten Björck har hört talas om att Julia Kronlid en gång sa i talarstolen att vi drivs av kärlek. Det har ända sedan dess varit SD-kvinnors sätt att uttrycka oss – vi drivs av kärlek.

Vi vill givetvis växa hos kvinnorna där ute. Vi hoppas och tror att de kvinnliga väljarna ska se förbi mediernas och andra partiers sätt att ljuga om oss. Jag hoppas verkligen att många kvinnor kommer att göra det framöver. Det är inte klädsamt vare sig för våra politiska motståndare eller för medierna att presentera rena lögner om oss som inte alls stämmer.

Anf. 139 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Tack, Ann-Christine From Utterstedt, för anförandet!

Jag skulle behöva få en förklaring. Mycket i anförandet gick ut på att integrationen är misslyckad, vilket för övrigt är missvisande. Samtidigt vill ni ta bort de insatser som har gjorts och som exempelvis har bidragit till en halvering av etableringstiden.

Min fråga är helt enkelt: Hur går det ihop?

Anf. 140 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Det är ingen hemlighet att Miljöpartiet och Sverigedemokraterna inte är särskilt överens, kan man väl säga, inom särskilt många politiska områden. Migration och integration är ett av dem där vi inte är det.

Vi kan å vår sida se en på det stora hela fullständigt misslyckad och havererad invandringspolitik. Migrationen har misslyckats helt och hållet, för att inte tala om integrationen. Vi ser samhällsstrukturer växa fram som inte alls hör hemma i vårt Sverige, i vårt västerländska sätt att leva och verka här på vår lilla plätt.

Jag är väldigt konfunderad över att Miljöpartiet, som har varit med och styrt landet ganska länge ändå, sedan några år tillbaka ända fram till nu, har samvete att vara med och bidra till att år efter år fylla på landet med människor som har medeltida värderingar, som är främmande för oss. Det är människor som har en syn på kvinnor som går så totalt emot vår tanke om jämställdhet och som faktiskt förstör det jämställdhetsarbete som vi har kommit så långt med. I stället för att vi ska utvecklas här i landet är Miljöpartiet med och förstör den utvecklingen.

Anf. 141 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag noterar att Ann-Christine From Utterstedt inte alls svarade på min fråga om hur det går ihop. Först kritiserar hon integrationen och segregationen, där Sverige har stora problem. Det vet vi. Det är inget som vi inte är överens om. Men frågan är vad man ska göra åt det. Antingen har man förslag på åtgärder som förbättrar det, eller också gör man som ledamoten och spår i stället på rasismen. Man får det att låta som att alla som har kommit hit från andra länder är snyltare som inte bidrar. Men de allra flesta som har kommit hit är med och bygger det här landet bättre. De bygger landet starkare. Utan dem stannar Sverige.

Vi behöver dock ta krafttag mot segregationen och för integrationen. Min fråga är: Vad vill Sverigedemokraterna göra när det gäller det?

Anf. 142 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Vi har andra lösningar på problemet än vad MP och S har haft fram till nu. De lösningar som ni har presenterat under tiden har ju inte varit särskilt lyckosamma, för att uttrycka sig mildt, Janine Alm Ericson.

Jag tror mycket mer på att vi kan komma till rätta med de problem som landet har drabbats av på grund av er och era tidigare regeringskompisar. Jag har fullt förtroende för att vi kan komma till rätta med det här. Jag är medveten om att det kommer att krävas ett oerhört stort arbete.

Vi har varit tydliga med att återvandring är det som måste till i första hand. De som inte vill bo här ska inte bo här. De som inte vill lära sig svenska språket och inte trivs här ska inte vara här. De ska åka hem till sig eller någon annanstans där de trivs och kan ha det tryggt och bra.

Anf. 143 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Vi debatterar alltså utgiftsområde 13 i statens budget för nästa år, 2022. Det rör jämställdhet och nyanlända invandrades etablering. I Kristdemokraternas riksdagsgrupp har det fallit sig så att det är jag som ansvarar för samtliga delar inom utgiftsområdet. Jag kommer således att

beröra utgiftsområdet så brett jag kan i detta anförande och göra mitt yttersta för att respektera den överenskomna talartiden.

Fru talman! Utgångspunkten för den kristdemokratiska jämställdhetspolitiken är att alla människor oavsett kön är ett mål i sig självt och inte ett medel för någon annan. Vår utgångspunkt är människans okränkbara värde. Hon kan inte och får inte ägas. Människan och hennes relationer förutsätter att mannen och kvinnan är jämställda. Där jämställdheten är svag är också människovärdet det.

Våldet mot kvinnor i Sverige har ökat. Det gäller såväl antalet anmälda våldtäkter och våld i nära relationer som hedersrelaterad brottslighet. Samtidigt är uppläringsprocenten låg, och mörkertalet stort.

Minns ni i våras efter att fem kvinnor mördats på bara några få veckor? Uppmärksamheten var stor både bland journalister och bland oss politiker. Sedan dess har rapporteringen minskat och debatten avtagit. Men nej, våldet och mördandet har inte avtagit.

Under hösten har ytterligare fem kvinnor mördats av sina män. Josefin Malmqvist tog fram människorna bakom siffrorna. Nästan 800 kvinnor lever i dag gömda, ofta på flykt från en våldsam och hotfull partner. Är fallet kopplat till heder är det ofta hela släkten man tvingas gömma sig från. De har skyddad folkbokföring eftersom hotbilden anses så allvarlig. I sociala medier under namnet Gömda Kvinnor berättar några av dessa om den rädsla och de problem som de ständigt möter i vardagen. Det är ett liv som det är svårt att sätta sig in i. Dessa kvinnor är det yttersta tecknet på att vi inte har förmått att skydda kvinnor och barn tillräckligt. De gömmer sig, och förövarna går alltför ofta fria.

I Kristdemokraternas budgetmotion för utgiftsområde 13 har vi gjort en del omprioriteringar och egna satsningar för ökad jämställdhet. I det gemensamma budgetförslaget vi har arbetat fram med Moderaterna och enats med Sverigedemokraterna om, vars ramar röstats igenom i kammaren, förändras inte anslaget, som har noterats här i dag, på jämställdhetsområdet i jämförelse med regeringens.

Det finns så pass stora förändringar som vi anser krävs som bidrar till ökad jämställdhet, och vi tycker därför att det är rimligt att dessa större budgettillskott görs på andra budgetområden, exempelvis inom rättsväsendet.

Det ska sägas, fru talman, att regeringen i sin budgetproposition har gjort en del viktiga förbättringar och satsningar som vi också har välkomnat. Regeringen drog exempelvis ned på Nationellt centrum för kvinnofrids grundanslag, NCK, när Jämställdhetsmyndigheten inrättades. Sedan dess har de tvingats söka projekt pengar, vilket har försvårat det långsiktiga arbetet. Regeringen backade, och i budgetpropositionen föreslogs en ökning av NCK:s anslag.

Vi välkomnar satsningen på ett nationellt program mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld. Kristdemokraterna har ett stort antal förslag i vår motion som skulle kunna användas för delar av denna satsning.

Ökade medel till kvinno- och tjejjourerna är också en mycket viktig satsning för att möjliggöra en långsiktig och stabil finansiering för en verksamhet som är avgörande för många kvinnor för att komma ur en hotfull relation eller ett hotfullt sammanhang.

Vi har tidigare krävt och finansierat ett permanent nationellt kompetenscentrum mot hedersförtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland, och vi

välkomnar att regeringen efter stora påtryckningar, bland annat från Liberalerna, också har kommit fram till detta.

Fru talman! Sverige ska vara ett land av hopp och möjligheter, inte hopplöshet och utanförskap. Vi kristdemokrater vill ha ett samhälle där alla människor gör sin del för att vara med och bidra och arbeta hundra procent av sin förmåga. Vi behöver ta till vara människors inneboende drivkraft och vilja att bygga en trygg framtid i Sverige. Men Sverige har inte utformat flyktningmottagandet på ett sätt som gynnar etableringen och integrationen av nyanlända. Etableringsprogrammet behöver bättre anpassas till verkligheten. Att det efter det tvååriga etableringsprogrammet bara är drygt en tredjedel av de nyanlända som går vidare till ett avlönat eller subventionerat arbete eller utbildning visar att dess utformning leder alldeles för många människor vidare till försörjningsstöd eller utanförskap.

Kristdemokraterna vill i stället se över möjligheten att förlänga etableringstiden för dem som så behöver upp till fem år. För kommunerna skulle detta innebära en avlastning eftersom statens ansvar, inte minst ekonomiskt, förlängs för den grupp som ännu inte är matchningsbar. Men det kan inte bara handla om längden på programmet. Det gäller givetvis också att sfi:n blir mer individanpassad och tydligare kopplad till arbetsmarknaden.

Fru talman! Nyanlända kvinnor deltar i mindre omfattning i olika arbetsförberedande insatser jämfört med männen. De registreras senare hos Arbetsförmedlingen och påbörjar språkundervisning senare. Nyanlända kvinnor och män möts inte av samma förväntningar och krav på att arbeta. I flera studier lyfts olika strukturella aspekter fram, exempelvis vilka typer av insatser Arbetsförmedlingen erbjuder kvinnorna, myndigheternas bemötande, tillgång till barnomsorg, föräldraförsäkringens utformning och diskriminering bland arbetsgivare.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 144 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag blir lite yr av turerna runt förhandlingen. Josefin Malmqvist sa att det var en tuff förhandling med de tre partierna om Jämställdhetsmyndigheten. Moderaterna bjöd på tufft motstånd. Sverigedemokraterna var tydligen inte det parti som gjorde så. Då finns bara ett parti kvar. Det måste ha varit Kristdemokraterna som slogs för Jämställdhetsmyndighetens fortlevnad. Det finns inget annat sätt att förstå detta på.

När jag läser beredningen av ärendet var Kristdemokraterna inte för Jämställdhetsmyndigheten. Då måste det ha skett något i Kristdemokraternas inställning till Jämställdhetsmyndigheten. Vi började bereda betänkande AU1 för några veckor sedan, och sedan var det vägen fram till den tuffa förhandlingen med SD och Moderaterna, där man lyckades rädda Jämställdhetsmyndigheten fastän man själv inte ville ha den. Jag skulle vilja höra en kommentar.

Anf. 145 SOFIA DAMM (KD) replik:

Fru talman! Jag förstår att Patrik Björck är besviken på att det inte blev någon nedläggning av Jämställdhetsmyndigheten. Den var ju ett så lämpligt slagträ i debatten. Jag vill minnas att vi stod här för ett par år sedan, och då var det en svartvit debatt: Antingen är man för jämställdhet eller så

är man mot jämställdhet. Allt hängde på en myndighet, och allt hängde på hur arbetet organiserades inom jämställdhetsområdet.

Den här debatten förtjänar så mycket mer. Den förtjänar verkligen seriositet, och det blir det inte när man fastnar i en debatt om huruvida man är för eller emot jämställdhet.

Det stämmer att vi inte har varit positivt inställda till Jämställdhetsmyndigheten. Det var flera andra partier som inte var det. Flera remissinstanser menade att man skulle slå undan benen på redan fungerande verksamheter. Vårt förslag gick ut på att skapa en form av delegation som skulle ha det övergripande ansvaret att se till så att verksamheterna inte skulle överlappa varandra. Det skulle inte vara en myndighet som tar redan fungerande verksamheter och slår sönder dem på det sätt som gjordes.

Anf. 146 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Varför jag fiskar i den här frågan handlar om seriositet. Jag vill påvisa med vilken oerhörd brist på seriositet budgeten har tagits fram. Tre partier har inte lyckats enas om det de är överens om. Det är inte ett skämt vi diskuterar i dag, fru talman, utan det är Sveriges budget för nästa år. De partier som driver igenom sitt förslag i finansutskottet kan inte ens komma överens i en fråga på ett utgiftsområde som partierna är överens om. De sitter i hårda förhandlingar – om vad?

Anf. 147 SOFIA DAMM (KD) replik:

Fru talman! Jag vet faktiskt inte om det har varit hårda förhandlingar om just detta. Det jag däremot känner är ett skämt är att Patrik Björck är så upprörd över att en myndighet finns kvar som Patrik Björck säger gör ett bra jobb och vill ha kvar.

När det gäller just samarbetsproblem och vad som pågår i förhandlingsrummen tycker jag att det är lite magstarkt att en socialdemokrat uttalar sig. Det är ju de stora samarbetsproblem som Socialdemokraterna har ägnat sig åt som vi i den här budgeten har fått fokusera oss på att lösa. Ni har bortsett från dem. Ni har varit alldeles för fokuserade för att lösa dem, med Vänsterpartiet på ena sidan och Centerpartiet på andra sidan. Det kommer lite från fel ledamot, måste jag nog ändå tycka.

Anf. 148 ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att klargöra att vi socialdemokrater avstår från att delta i beslutet om anslagsfördelningen på utgiftsområde 13 eftersom regeringens förslag till ekonomiska ramar redan har avvisats av riksdagen. Det förtjänar dock att nämnas att det även på det här området till absolut största delen är regeringens budgetförslag som ligger till grund för politiken.

Anmärkningsvärt är att de högerkonservativa inte hade skrivit en enda rad som motivering till sin budget på det här området när de lade fram förslaget i utskottet. Om det berodde på att de helt delar regeringens uppfattning, att de inte kunde komma överens om gemensamma skrivningar eller helt enkelt bara totalt ointresse för politikområdet vet jag inte, men det gärna får företrädare för de partierna utveckla i debatten. Jag kan bara konstatera att hanteringen är både hafsig och oseriös. Sverige förtjänar bättre än att till delar styras på vad som möjligen hade kunnat användas

som en gemensam debattartikel men definitivt inte håller måttet som statsbudget.

Fru talman! Alla människors lika värde och därmed lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter är fundamentet för oss socialdemokrater och utgångspunkten för vår politik. Inte minst gäller detta det politikområde vi nu diskuterar.

En väl fungerande integration gör det möjligt för människor som kommit till vårt land att både bidra till och delta i samhället fullt ut. För detta krävs insatser som gör att människor som kommit hit från helt andra delar av världen förstår vilket land de kommit till, hur samhället och arbetsmarknaden fungerar, vilka förväntningar som finns på alla som vill leva här och vilka rättigheter och skyldigheter man har. Därutöver krävs att hinder för människors delaktighet i form av diskriminering och segregation undanröjs och att insatser för att snabbt komma in i samhället sätts in så tidigt som möjligt.

I vårt samhälle förekommer det att rasism, diskriminering och segregation hindrar människor från att leva sina liv i frihet och med jämlika förutsättningar. Barnfattigdom, trångboddhet, utanförskap, bristande skolresultat och otrygghet är konsekvenser av ojämlikhet och segregation och måste brytas genom långsiktigt och strategiskt arbete i samverkan mellan många olika aktörer.

Delegationen mot segregation, Delmos, skapades för att följa och stärka arbetet mot segregation och för att sprida kunskap och goda exempel. Syftet har självklart aldrig varit att myndigheten på egen hand ska bryta segregationen. Däremot ska den bidra till att myndigheter och andra aktörer som Arbetsförmedlingen, polisen, bostadsföretag, skolan, socialtjänsten och civilsamhället arbetar effektivt och strategiskt. I en tid då det för de allra flesta av oss har blivit uppenbart att segregationen hotar att slita isär vårt samhälle och bidrar till hopplöshet, utanförskap och kriminalitet är det helt obegripligt att Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna i sitt budgetförslag vill avskaffa Delmos, dessutom utan att peka ut på vilket sätt de uppgifter de har ska tas över av andra.

På samma sätt är det svårt att förstå varför man ger sig på hemutrustningslånen och därmed riskerar att höja kommunernas kostnader för försörjningsstöd. Vi har faktiskt en socialtjänstlag i det här landet som föreskriver att människor har rätt till en skälig levnadsnivå. Dit får nog ändå sängar och kastruller räknas, som ju är det som är hemutrustning.

Fru talman! Arbete och svenska språket är nycklar till delaktighet och integration. Därför är det av stor vikt att utrikes födda får bra språkutbildning och stöd till arbete utifrån sina individuella förutsättningar. För oss socialdemokrater är det just detta som är kärnan i integrationspolitiken, en integrationspolitik som har blivit alltmer arbetsmarknadsinriktad.

De som har kommit till Sverige är inte en homogen grupp utan har olika bakgrund, utbildning och arbetslivserfarenhet. Därför behövs också flera olika insatser som banar väg till arbetslivet. Utbildningsplikt, kunskapslyft, ökad möjlighet att kombinera språkstudier med yrkesutbildning, snabbspår, jobbspår, extratjänster, introduktionsjobb och intensivår – reform för reform har regeringen förstärkt jobbfokus och förbättrat etableringen av nyanlända. Parternas etableringsjobb ska nu också bli verklighet i början av nästa år, och vi ser fram emot att parterna kommer att börja teckna kollektivavtal för att så snabbt som möjligt komma igång med den

nya formen för inträde på arbetsmarknaden. Tiden för nyanländas etablering på arbetsmarknaden har de senaste åren förkortats år för år, och målet är självklart att den tiden ytterligare ska förkortas.

Fru talman! Som jag nämnde tidigare är språket avgörande för att man ska kunna etablera sig på svensk arbetsmarknad. Språkpålit, förbättrad sfi och mer språkträning är några av de reformer som genomförts för att ytterligare stärka nyanländas och andra utlandsföddas språkkunskaper.

Jobb och egen försörjning ger självbestämmande, delaktighet och frihet att forma sitt eget liv. När fler utrikes födda kommer i arbete kan kompetensförsörjningen förbättras och skatteintäkterna öka. Vi har allt att vinna på en lyckad integration.

Etableringen på svensk arbetsmarknad ska vara jämställd. Kvinnor och män ska få samma möjligheter och likvärdigt stöd för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden, få jobb och försörja sig själva. Men det ser inte ut så i dag. Det händer fortfarande alltför ofta att kvinnor inte möts av samma krav och förväntningar som män. De får inte likvärdigt stöd och i mindre utsträckning den typ av stöd som oftare leder till arbete, som arbetsmarknadsutbildning och subventionerade anställningar.

Därför har regeringen på flera olika sätt förstärkt styrningen av Arbetsförmedlingen. Till exempel handlar det om att öka jämställdheten inom etableringsprogrammet och subventionerade anställningar. Man ska också vidta och planera åtgärder för att kvinnor och män ska få likvärdigt stöd, särskilt gäller detta utrikes födda.

Samtidigt är det viktigt att stöd ges utifrån individuella behov och de förutsättningar som varje person har. Många utlandsfödda kvinnor har kort utbildningsbakgrund och ingen eller liten relevant arbetslivserfarenhet. För dessa kvinnor har extratjänsterna varit en viktig insats som har gjort att fler fått möjlighet att få värdefull arbetslivserfarenhet och språkträning som ett första steg på vägen mot ett riktigt jobb. Det är därför mycket olyckligt att M, KD och SD i sin budget stoppar nya anvisningar till extratjänster.

Inom arbetsmarknadsutbildningen ser vi nu en ökning av andelen nya beslut som går till kvinnor. Det är ett resultat av det regeringsuppdrag jag nämnde tidigare. Det går alltså att vända utvecklingen, men det krävs politisk vilja och tydlig styrning för att etableringen ska bli mer jämställd.

I Sverige har vi numera starka normer om kvinnors arbetskraftsdeltagande. Vår välfärd med utbyggd förskola och äldreomsorg skapar goda förutsättningar för både män och kvinnor att förvärvsarbeta. Den socialdemokratiska ledda regeringen har dessutom reformerat föräldraförsäkringen och avskaffat vårdnadsbidraget för att förkorta den tid det tar för utrikes födda kvinnor att ta sig in på arbetsmarknaden. Och det ger resultat. Till detta kan läggas att folkbildningen, civilsamhället och kommunerna gör ett viktigt jobb för att stärka språket och vägen till jobb för föräldralediga.

På område efter område ser vi hur insatserna förbättras, men vi har lång väg kvar innan vi kan vara nöjda. Vi socialdemokrater kommer att fortsätta arbeta för ökad jämlikhet och jämställdhet, för alla människors lika värde och rätt.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag hänvisa till Socialdemokraternas och Miljöpartiets särskilda yttrande på detta område.
(Applåder)

Anf. 149 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Var du kommer ifrån definierar inte dig eller vart du ska.

Dessa ord är enkla och självklara för somliga och provocerande för andra. Så ser verkligheten ut i dag i vårt älskade Sverige. Det är polariserat. Det är ökade klyftor mellan stad och land, mellan insider och outsiders och mellan generationer. Det handlar om jakten på syndabockar, förklaringar och lösningar – lite beroende på vilket perspektiv man väljer.

I dessa dagar när allt är uppochnedvänt och den här församlingen inte agerar särskilt logiskt känns det ändå tryggt att veta att det kommer en morgondag oavsett hur denna debatt slutar.

Men visst känns det trist att rasismen och populismen har fått den här framträdande platsen i rampljuset.

Fru talman! Häromveckan var jag i Skärholmen på en högstadieskola, inte för att värva röster från åttondeklassare utan för att samtala om livschanser, om vikten av att sköta skolan och kämpa samt framför allt om vikten av att inte ta på sig offerkoftan, eller beacknadsbrevet för den delen.

Visst är det så att vi föds med olika förutsättningar. Men det som definierar oss är ändå vår förmåga att förvalta den lott som vi har fått utan att ta alltför många genvägar, fly från ansvaret och ställa oss utanför det gemensamma.

Men någonstans har samhället, som vi är satta att förvalta och utveckla, ett ansvar att leva upp till sin del av avtalet, kontraktet eller vad man nu vill kalla det. Det går liksom inte att äta kakan och ha den kvar, som vissa verkar tro. Och mitt herrskap, problem kan man sminka över ett tag, men förr eller senare kommer verkligheten i kapp oss vare sig vi vill det eller inte.

Fru talman! De flesta känner till namnen på de stadsdelar som ofta nämns i svarta rubriker. Det är rubriker som talar om brott, otrygghet, utanförskap och arbetslöshet. Många av dessa områden listas av polisen som utsatta. Dessa stadsdelar blir välkända men också ökända. Människorna där sätts i fack, stigmatiseras och får ännu sämre förutsättningar att komma vidare.

Problemen måste tas på fullaste allvar. Sverige kan inte på 2020-talet låta otrygghet och sociala problem i vissa områden drabba den breda majoritet som lugnt vill gå till jobbet, till småföretaget, och som kämpar för sina barns framgångar i skolan och för ett bättre liv. Vi behöver bryta grogrunden för brottsligheten – utanförskapet – och bekämpa den med samma beslutsamhet.

Det går att vända utvecklingen i utanförskapsområden. Det har lyckats på flera håll i landet. Klockaretorpet i Norrköping och Gårdsten i Göteborg är exempel på stadsdelar som har förts bort från polisens lista över utsatta områden. Utöver Klockaretorpet, Rannebergen och Gårdsten finns det exempel på förorter och kvarter i städerna som en gång ansågs omöjliga att vända bort från kriminalitet och misär men som i dag är extremt attraktiva boendemiljöer. Detsamma gäller i många andra städer världen över. Det går att vända utsatta områden.

Viktiga steg har de senaste åren tagits för att förbättra integrationen och för att ge människor i utsatta områden anledning att känna hopp och framtidstro. Arbetet för att reformera arbetsrätten och den världsunika omställningen, och därmed också minska tudelningen på arbetsmarknaden, fortgår.

Införandet av intensivåret för nyanlända kommer att leda till bättre språkutbildning, praktikplatser, nystartsjobb och samhällsorientering. En rad satsningar har gjorts för att sänka företagets kostnader, rädda jobben under pandemin och stimulera investeringar.

Reformeringen av Arbetsförmedlingen fortgår som en viktig del av den historiska transformation av svensk arbetsmarknad som blev resultatet av januariavtalet.

Allt detta har varit viktiga reformer. Men mycket av arbetet återstår. Närmare 200 000 människor är i dag i långtidsarbetslöshet, och arbetslösheten är som bekant direkt korrelerad till utanförskapet och segregationen. Därför är det Centerpartiets mening att en kraftsamling behöver ske för att vända utvecklingen i de områden som i alltför hög grad präglas av utanförskap.

För att Sverige ska stå starkt nu och i framtiden behövs effektiva reformer med ett tydligt jobbfokus som förbättrar mottagningen av nyanlända. Vi behöver fortsätta genomföra strukturreformer för att skapa förutsättningar för minskad tudelning på svensk arbetsmarknad – en arbetsmarknad som samtidigt har ett stort kompetensförsörjningsbehov med demografiska utmaningar och med snabbare utvecklingstakt och omställningsbehov.

Fru talman! Samtidigt som det finns ett gap i fråga om sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda finns det också ett gap mellan utrikes födda män och kvinnor. Integration är därmed också en fråga om jämställdhet. Särskilt kvinnor som är utrikes födda och som har flytt från sitt hemland har svårt att snabbt komma i arbete. Den inledande tiden i Sverige domineras alltför ofta av hushållsarbete och barnpassning, vilket kraftigt minskar chansen att komma in i arbete. Tiden i föräldraförsäkring bör därför kraftigt begränsas och språkutbildning påbörjas parallellt med eventuell föräldraledighet, till exempel med hjälp av Centerpartiets förslag om införande av integrationsförskolor.

Det är viktigt med en tydlighet från samhällets sida när det gäller grundläggande värderingar om människors lika rätt och värde. Ekonomiska ersättningar till hushåll, till exempel ekonomiskt bistånd, bör som regel betalas ut jämnt mellan makar. Rätten till tolk måste också upprätthållas bättre än den gör i dag. Barns möjligheter att agera tolk till sina föräldrar bör kraftigt begränsas. Bemötandet från myndigheter måste också i högre grad spegla att samhället har samma förväntningar på kvinnor och män att integreras och komma i arbete.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis prata om den budget som vunnit den här kammarens acceptans. Jag hade gärna yrkat bifall till Centerpartiets budgetförslag. Det är klart bäst. Det kan alla centerpartister intyga. Men nu går det inte. Då har vi framfört våra synpunkter i ett särskilt yttrande.

På grund av reglerna kunde jag tyvärr inte begära replik på Sverigedemokraternas inlägg här i kammaren. Att man med främlingsfientliga motiv som bakgrund väljer att omvandla ett lån till bidrag och skicka notan till kommunsektorn är märkligt. Att Moderaterna har köpt det och har blivit Sveriges nya bidragsparti är nästa bekymmer. Sedan har den sverigedemokratiska ledamoten mage att påstå att detta skulle stå i någon typ av korrelation till ersättningar till äldre – nej. Att det är pengar som människor betalar tillbaka är väl bättre än att pengarna betalas ut i bidrag? Då har

samhället lite mer pengar att fördela än om pengarna skulle betalas ut som bidrag.

Det är viktigt att göra sin hemläxa.

Anf. 150 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Jag tänkte säga några ord om de förslag på området etablering där det blåbruna budgetalternativet har ändrat i regeringens proposition.

Det första och det största handlar om Delmos, myndigheten Delegationen mot segregation, som föreslås läggas ned. Och under 2022 förväntas den arbeta just med den egna avvecklingen.

Det är ganska intressant att konstatera hur detta har hanterats i den budgetreservation som dessvärre gick igenom i riksdagen den 24 november. Denna punkt hör till de fåtal förslag som de tre partierna har kunnat snabbförhandla, vilket i sin tur möjligen har underlättats av att alla tre i sina respektive budgetmotioner har med ett förslag om nedläggning. Men jag noterar att i samtliga dessa budgetmotioner gör man ändringar i anslagen genom att ungefär halvera de pengar som ska gå ut till myndigheten. Man ska dra ned med 9 miljoner kronor. Den halveringen finns inte med i den mini-servettskiss som partierna lade fram tillsammans under riksdagsbehandlingen, utan det är bara själva beslutet att inleda nedläggningen man föreslår.

De anmärkningsvärda här är alltså att samtliga blåbruna partier har med ett förslag som de rimligen har vetat inte går att genomföra med de budgetmedel de samtidigt föreslår. Detta är en av väldigt många indikationer på hur oseriöst och oansvarigt dessa partier har agerat när de har tagit fram sitt budgetförslag – som ska vare vara det sammanhängande alternativ som man önskar styra Sverige efter.

Det är också intressant att titta på hur argumentationen för nedläggningen ser ut. Sverigedemokraterna säger i sin egen budgetmotion att det är en direkt effekt av att alla pengar som läggs under anslaget till åtgärder mot segregation ska strykas. Därmed tänker man sig att Delegationen mot segregation, som arbetar med handläggning av ansökningar om sådana medel, inte behövs. Detta är väl i och för sig inte så konstigt resonerat av ett parti vars själva grundfundament är kampen för segregation och mot integration.

Jag kan dock konstatera att dessa åtgärdspengar är kvar i det samlade blåbruna förslaget men att man ändå vill lägga ned Delmos – numera med den tämligen fascinerande motiveringen att segregationen bäst motverkas genom reformer som gör att fler har ett jobb att gå till, att fler lär sig svenska och att fler går ut skolan med fullständiga betyg. Det låter i och för sig som bra, viktiga och skojiga saker, men det är också helt frikopplat från vad den samlade blåbruna politiken faktiskt går ut på.

Det gäller särskilt om man hade lagt fram en samlad budget med utgångspunkt i partiernas respektive budgetmotioner. Nu har man inte orkat förhandla färdigt något sådant eftersom det centrala har varit själva skapandet av den kramgoda stämningen med Sverigedemokraterna snarare än politikens innehåll, men det är ju dit vi får blicka om vi vill se vad som så att säga finns i pipeline om dessa partier skulle få mandat att sätta ihop en mer heltäckande ekonomisk politik för Sverige.

Det finns inga reformer som gör att fler har ett jobb att gå till att hämta hos dessa servettkissörer. Skulle man framöver få fortsätta med sin avlövningspolitik för den gemensamma välfärdssektorn och med sin bristande vilja att genomföra nödvändiga investeringar för Sverige skulle effekten vara att färre har ett jobb att gå till.

Inte heller kommer fler att gå ut skolan med fullständiga betyg med den unikt långtgående marknadsskola som den svenska högern med en sådan faktaföraktande intensitet försvarar – inte sällan på väg genom svängdörrarna till lobbyn för fri dragningsrätt på offentliga medel.

Fler ska dock tydligen lära sig svenska för att segregationen ska motverkas. Men det är inte helt klart hur nedläggningen av en liten myndighet som arbetar med projektansökningar, forskningsförmedling och utveckling av offentlig statistik ska bidra till att fler lär sig svenska.

Fru talman! Segregationen handlar om platsbunden ojämlikhet, eller för att citera lite grann från just Delmos informationsrika hemsida: ”Segregation innebär att människor lever och verkar separerade från varandra.” Lite längre ned står det: ”Uppdelningen kan leda till ojämlika livsvillkor och även till problem som drabbar hela samhället.” Det är just de här sakerna som Delmos, sakligt och lågmält, arbetar med.

En stor insats som Delmos har genomfört, vilket faktiskt är mycket imponerande sett till myndighetens begränsade resurser, är skapandet av ett omfattande verktyg för att visualisera statistik om segregationen på olika geografiska nivåer. Myndigheter, kommuner, journalister och andra kan genom det verktyget själva få svar på relevanta frågor, vilket i bästa fall också kan leda till en mer kunskapsbaserad hantering av sådant som de arbetar med.

Det är beklagligt och kan även framstå som ganska märkligt att detta arbete ska göras till föremål för politiskt poängplockande från det blåbruna hållet. Det är uppenbart att man ska se detta som signalpolitik ämnad att nå ut bland supporterskaror som är än mer aktivt ointresserade av eller fientligt inställda till just fakta och kunskap.

Fru talman! Nyligen hade den högerextrema publikationen Nya Tider, som tidigare bland annat uppmärksammats för sina uppmaningar till läsekretsen att göra hembesök hos journalister, en artikel om just Delegationen mot segregation. I artikeln går man bland annat igenom bostadssituationen för myndighetens generaldirektör samt dess insynsråd, som man på felaktiga grunder verkar tro är något slags styrelse.

Man skriver att det i insynsrådet finns två icke-etniska svenskar, och det handlar alltså om mig och om Leila Ali-Elmi från Miljöpartiet. Där finns också uppgifter om hur mycket olika personers lägenheter eller hus värderas till. Språkbruket och infallsvinklarna är bekanta för oss som länge har tvingats möta högerextrem propagandaproduktion i olika former.

Jag ska inte göra det till en vana att referera till den här typen av publikationer, men i det här fallet ger det en fingervisning om att vissa organisationer eller personer ibland råkar bli till hatobjekt i de här kretsarna. Det som oroar mig är att jag ser hur sådana bisarra föreställningar och kampanjer också söker sig in i och påverkar den mer etablerade högern, och jag tror att det är något som borde bekymra långt fler än oss som är här i kammaren i dag.

Fru talman! De blåbruna budgetändringarna innebär också ett avskaffande av möjligheten till så kallat hemutrustningslån. Det handlar alltså

om en liten summa som man kan låna, med ränta, för att köpa saker till sitt första hem i Sverige. Som tydliggörs på CSN:s hemsida kan det ”exempelvis vara soffa, tv, barnsäng och saker till köket”. Motiveringen till avskaffandet är att detta enligt de blåbruna försämrar drivkrafterna till arbete och egen försörjning.

Människor skulle alltså sluta arbeta eller låta bli att söka arbete för att i stället begrunda en barnsäng eller en kastrull. Argumentationen är hämtad från Moderaterna och vittnar möjligen om en begränsad erfarenhet av interaktion med reellt existerande människor. Men det är i praktiken ett svepskäl; här är det politiska impulser mer i linje med sverigedemokratiska ledamöters som är det styrande. Det blir då viktigt att angripa allt som ens har potential att göra livet något lite lättare för människor som har tagit sin tillflykt till Sverige.

Man kan säga att det är ett slags ondhetsignalering, för att parafrasera ett uttrycksätt från de miljöer som de blåbruna partierna nu är en del av och utvecklar. Som vi fick höra exempel på tidigare i dag blir rasismen från det hållet också mer oförblommerad när detta parti bjuds längre in i värmen av Moderaterna och Kristdemokraterna. Vi hörde något slags gladvariant av en diskussion om etnisk rensning tidigare, och nu går Moderaterna och Kristdemokraterna alltså till val på att bjuda in dessa företrädare att bli statsrådsämnen också. Jag vill bara säga det: Ni ska inte tro att vi som så att säga står i den vassa änden av rasismen ska glömma eller förlåta.

Fru talman! Jag noterar att Centerpartiet i sitt särskilda yttrande också kritiserar de två beslutsförslag jag har nämnt i mitt anförande. Det fick vi höra här. Det finns alltså egentligen ingen majoritet för dem i riksdagen. Nu har vi det läge vi har med tanke på hur det gick i budgetomröstningen i november, men låt oss hellre titta framåt – det skulle kunna gå att ordna till detta exempelvis i samband med vårändringsbudgeten, så som gjordes 2019 när M-KD-servettskissen gick igenom med stöd från Sverigedemokraterna. Men då krävs samtal och förhandlingar.

Tills vidare konstaterar jag att Sverige behöver en helt annan politik för etablering och integration. Det handlar om en politik för att ta tag i stora samhällsfrågor, en politik som tar tillbaka kontrollen och en politik som är inriktad på att minska ojämlikheten och utmana de strukturella hinder som finns för människor att ta en plats i samhället. Regeringens proposition är på många sätt otillräcklig i detta avseende, men de blåbruna förändringar som röstades igenom i riksdagen gör problemen värre på punkt efter punkt.

Jag hänvisar i övrigt till Vänsterpartiets särskilda yttrande i betänkandet och till vårt sammanhängande och heltäckande budgetförslag, som lagts fram för riksdagen.

Anf. 151 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Vi från Liberalerna ställer oss också bakom det särskilda yttrande som vi anmält eftersom vi inte deltar i beslutet i budgetdelen.

Det här politikområdet är ju oerhört centralt. Det handlar om jämställdhetspolitiken, som min kollega Malin Danielsson lyfte upp tidigare i debatten. Vi från Liberalerna har en kraftig förstärkning av jämställdhetsarbetet och jämställdhetspolitiken. Det gäller inte bara jämställdhetspolitiken generellt, utan det gäller i synnerhet något som några har berört, nämligen Arbetsförmedlingens uppdrag och hur man stöttar och ger män och

kvinnor samma möjligheter. Det ska finnas krav på både män och kvinnor, men det ska också finnas möjligheter.

Jämställdhetsuppdraget och jämställdhetsarbetet togs upp av Socialdemokraterna. Så sent som för några veckor sedan kom det dock en granskningsrapport som underkände Arbetsförmedlingens jämställdhetspolitiska mål, bland annat när det gäller arbetsmarknadspolitiska program, råd, stöd, vägledning och upphandlade program som Arbetsförmedlingen erbjuder. Därför har Liberalerna begärt att Arbetsförmedlingen kommer till arbetsmarknadsutskottet på torsdag för att redovisa och besvara frågor som vi har när det gäller jämställdhetsmålen inom Arbetsförmedlingen.

I detta korta men viktiga betänkande drar regeringen märkligt nog slutsatsen att åtgärder både inom detta utgiftsområde, som handlar om jämställdhet och integration, och på andra områden har bidragit till att minska och motverka segregation och till att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar.

Fru talman! Jag tillhör inte de politiker som vill överdriva, men jag vill heller inte sopa problemen under mattan. Jag har jobbat politiskt i ett av de så kallade utsatta områdena, i min kommun Västerås, i 18 år. Det räcker inte att man pratar om problemen, utan det måste också finnas en politisk majoritet. Det krävs att man vill förändra, bryta segregationen, satsa på förskolan, se över ordförråd, införa språkförskola för barn och stötta civilsamhället.

Anledningen till att många av de här områdena är kvar på polisens lista över utsatta områden är att ingenting har hänt under många år eller att ansvariga politiker har tittat bort eller blundat. Jag vet inte hur många gånger jag har kritiserats av socialdemokratiska företrädare på olika nivåer för att jag pratar om utvecklingen i de här områdena.

Ni socialdemokratiska företrädare refererar till betänkandet och till att situationen när det gäller områden med socioekonomiska utmaningar har blivit bättre. Berätta nu för mig: Har sysselsättningen ökat? Har långtidsarbetslösheten utvecklats åt rätt håll? Hur är situationen för de utrikes födda kvinnorna?

Vet regeringen – eller Arbetsförmedlingen, för den delen – över huvud taget hur det ser ut inom etableringen av sfi-undervisningen? Jag har försökt att få svar på den frågan de senaste veckorna, men det är ingen som kan svara på den.

Hur kan ni stå här i talarstolen och berätta att det går åt rätt håll? Handlar det om utvecklingen i de utsatta och särskilt utsatta områdena, med socioekonomiska utmaningar, där vi ser lägre inkomster, lägre utbildning och lägre sysselsättningsgrad och där skillnaderna ökar?

År 2015 fanns det 53 områden på polisens lista över utsatta områden; nu finns det 61 områden. Det handlar inte bara om kriminalitet, utan det handlar även om de frågor som vi pratar om – om utanförskapet generellt sett.

Det här är ju taget från regeringens budget, som lades på riksdagens bord, där man drar slutsatsen att man har förbättrat situationen i områdena med socioekonomiska utmaningar. Jag menar att detta inte är en bild som överensstämmer med verkligheten, fru talman.

Liberalerna vill se en annan politisk inriktning inom rättsväsendet och ett statligt huvudmannaskap för skolan. Detta skulle på allvar öka likvär-

digheten och förbättra villkoren i hela landet, oberoende av stadsdel och kommun.

Liberalerna vill också se att vi prioriterar obligatorisk språkförskola. Detta är ett liberalt förslag. Det har utretts av regeringen, men nu är det dags för leverans. Det finns för många nyanlända kvinnor och för många familjer med utrikes bakgrund som har ett för lågt deltagande i förskolan och i barnomsorgen.

En annan indikator som visar att det inte alls går åt rätt håll generellt sett är regleringsbrevet till Arbetsförmedlingen. Där står det att andelen inskrivna utan aktivitet i etableringsprogrammet ska minska väsentligt. Detta om något är väl ett erkännande av att vi har stora problem såväl med segregation som med statens integrationspolitik.

Jag är oerhört stolt över att vi införde etableringsreformen 2010, men den måste justeras och reformeras med krav och fokus på språk och utbildning för att få ut fler män och kvinnor på arbetsmarknaden.

Anf. 152 LEILA ALI-ELMI (MP):

Fru talman! Segregationen gör i dag att fattigdom och utländsk bakgrund sammanfaller. Det är ett samhällsproblem som i grunden inte har någonting med migration eller etnicitet att göra. Förortens invånare har varierat, men fattigdom, socialt utanförskap och hopplöshet har förenat dem genom decennier.

För att vi som samhälle ska kunna komma till rätta med segregationen måste vi riva de hinder som står i vägen för integrationen. Ett av de största av dessa hinder är att integrationsdebatten präglas av rasism och fördomar som står i vägen för kloka och hållbara beslut.

I stället krävs en ekonomisk politik som minskar fattigdom och skapar goda förutsättningar för alla som växer upp i Sverige, oavsett var de eller deras föräldrar kommer ifrån. Fattigdom har alltid varit en riskfaktor för ohälsa, kriminalitet och andra problem.

Fru talman! Varenda unge ska ha rätt till en god utbildning, vård ska ges efter behov och samhället ska backa den som har det svårt. Det är denna välfärd som Sverige har byggt upp under decennier. Det är en välfärd värd att kämpa för och försvara.

Men i dag gör skolsegregationen att inte alla barn får samma chans till en bra utbildning. Diskriminering ger utlandsfödda sämre vård, och en hårdnande retorik lägger allt oftare skulden på dem med svagast resurser. Ojämlighet och ekonomiska klyftor ökar segregationen, försämrar tilliten mellan människor och göder rasism. Därför är det inte bara nyanlända personer som förlorar på segregationen, utan hela vårt samhälle förlorar på segregation.

Fru talman! I dag har vinstintresset fört in marknadslogiken i skolan. Den driver i sin tur på skolsegregationen. Den som vill tjäna pengar kan ”cherry-picka” lönsamma elever, medan barn som behöver mer stöd blir kvar på andra skolor. Marknadslogiken gör lärare till servicepersonal, föräldrar till kunder och barn till pengapåsar. För en jämlik skola måste vinstintresset bort ur skolan.

I dag är det de barn som har sämst förutsättningar med sig hemifrån som gång på gång glöms bort. Det är de barnen som i lägst utsträckning går på förskola. Det är de barnen som går i de skolor som har lägst andel utbildade lärare. Det är de barnen som inte har rätt till fritis, eftersom deras

föräldrar är arbetslösa. I stället driver de runt på torgen, där kriminella gäng står redo att rekrytera dem.

Fru talman! Det finns de i den här församlingen som ropar efter hårdare tag mot just de här barnen och som menar att det inte är fattigdom eller strukturer som är problemet utan var deras föräldrar kommer ifrån.

Högljudda röster gör allt för att misstänkliggöra, svartmåla och ge näring åt fördomar. Men rädsla och hat löser inga problem och bygger inget hållbart samhälle. Det ger syndabocker att fokusera sin vrede på, men problemen kvarstår. Dessutom försvåras integrationen ytterligare.

Det är betydligt enklare att sparka på den som står utanför än att skapa de förutsättningar som krävs för att alla ska kunna komma in. Men det är en farlig strategi som varken skapar trygghet eller gemenskap i samhället.

Trygghet bygger vi i stället genom att skapa förutsättningar för människor att mötas och lita på varandra. Trygghet bygger vi genom en politik som minskar klyftorna och stärker välfärden för alla.

Fru talman! Integration är en ömsesidig process. Jag vet att det är många i den här församlingen som motsätter sig den idén. Det är en process som ställer krav både på den som är ny i samhället och på samhället som helhet. Vi kan inte tro att nyanlända ska integrera sig i ett eget hörn och att de när de väl är färdiga med det ska komma över och joina resten av samhället. Så fungerar inte saker och ting, ärligt talat.

En invandrad person kan inte integreras om hon inte inkluderas. Därför är det av största vikt att nyanlända människor tidigt inkluderas i det svenska samhället. Språkkunskaper, samhällskunskap, tillgång till utbildning, jobb och bostad är centralt för att få förutsättningar att skapa sig en framtid här.

Under de två senaste mandatperioderna har stora insatser gjorts på de här områdena, men mer behöver göras för att bryta segregationen. Ur det perspektivet är det obegripligt att ett förslag om att lägga ned Delmos, Delegationen mot segregation, tycks vinna riksdagens stöd och att man på detta sätt vill försvåra arbetet med att motverka den oroväckande utvecklingen med gängkriminalitet och skjutningar som vi kan se runt om i landet.

Delmos roll som expertmyndighet är central för arbetet mot segregation. Det är av stor vikt att det arbete vi bedriver mot segregation kan utföras samlat och långsiktigt om det ska kunna vara effektivt och framgångsrikt. Att lägga ned Delmos är både dåligt för arbetet mot segregation och en oansvarig ekonomisk politik, ärligt talat.

Integrationen i Sverige ska vara bäst i världen. Den ska öka jämlikheten, värna jämställdheten och ge förutsättningar för ett samhälle som håller ihop. Om vi ska nå dit måste vi tala om vilken politik som gör skillnad på riktigt och inte ta den enkla vägen att skylla allt på en redan utsatt grupp i samhället. Det är inte nog med att det inte löser problemen. Det skapar nya problem som är svåra att överskåda.

Den politiska retoriken och engagemanget måste bli mer inriktade på att hitta lösningar och vägar framåt. Det finns de som vill utmåla Miljöpartiets politik som blind inför de utmaningar som finns i samhället kopplat till integration. Jag menar i stället att vi är ett av de få partier som fortfarande vågar möta dessa utmaningar utan att landa i förenklade slutsatser.

Det gör vi genom att fokusera på en politik som bidrar till att förbättra nyanländas förutsättningar att etablera sig och bli delaktiga i samhället.

För att integrationen ska fungera behöver människor mötas av möjligheter, inte av motstånd och misstänksamhet.

Fru talman! Avslutningsvis: Som vi anför i vårt särskilda yttrande anser jag att det är förslagen i budgetpropositionen som ger bäst förutsättningar för minskad segregation och bättre integration och inte utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 153 MATS GREEN (M):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut, det vill säga det gemensamma budgetförslag som arbetats fram från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna.

Fru talman! Invandring ska vara bra för Sverige. Den ska vara till nytta för Sverige och för dem som bor, lever och verkar här. Svensk politik har aldrig tagit integrationsproblemen på allvar och därför inte heller fattat de politiska beslut som krävs. Resultatet är ett djupt utanförskap bland många invandrare, och därför behövs nu en helt ny integrationspolitik.

För ett land som Sverige är framgångsrik internationalisering en överlevnadsfråga. Våra världsledande företag berikar andra länder, och hundratusentals människor som kommit hit under årens lopp berikar vårt land med kultur, kunskap, entreprenörskap och skattepengar. Det är avgörande för vår framgång.

Men Sverige har under lång tid misslyckats med integrationen samtidigt som allt fler sökt sig hit. I dag är var femte person född utomlands, och bara de tio senaste åren har över 400 000 asylrelaterade uppehållstillstånd beviljats. Politiken har i decennier hoppats på att allt ska gå bra men inte gjort det som krävs. Resultatet är ett farligt och förlamande utanförskap bland många invandrare.

Fru talman! Helt nya siffror från riksdagens utredningstjänst, som bland annat vi moderater tagit fram, visar att 675 000 vuxna som invandrat inte är självförsörjande utan beroende av bidrag för sin försörjning. Sverige ligger nästan sämst till i Europa vad gäller sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda. Sverige är också det land där det lönar sig minst att jobba, att gå från bidrag till arbete.

Magdalena Andersson har under sina sju år som finansminister varit huvudarkitekten bakom den misslyckade politiken. Nu heter det från Magdalena Andersson att vi ska vända på alla stenar. Det är den nya talepunkten från det socialdemokratiska partihögkvarteret på Sveavägen. Det är alltså alla stenar de själva gömt sig under i förnekelsen av allt från integrationen, migrationen, kriminaliteten och långtidsarbetslösheten.

Fru talman! Först krävs probleminsikt. Sedan 1970-talet har en bärande idé i svensk politik varit att integration handlar om en process från två håll, där både invandrare och infödda ska integreras i ett nytt multikulturellt samhälle. Den ansatsen leder fel. Det handlar om en nödvändig praktisk anpassning för att fungera i det svenska samhället, att respektera de lagar, seder och bruk som gäller här.

Fru talman! Ska Sverige lyckas med integrationen måste vi både höja ambitionsnivån och mäta hur det faktiskt går. Därför föreslår vi moderater ett nytt övergripande mål att invandringen sammantaget ska vara bra för Sverige. Det gäller inte för varje individ eller varje år, men som helhet och

över tid. Precis som på andra områden bygger legitimiteten för invandrings- och integrationspolitiken på att den gör Sverige bättre, inte sämre.

Integrationen sker inte i något slags vakuum utan står i direkt relation till migrationen. Om integrationsproblemen ska lösas måste vårt asylmotagande vara betydligt lägre än det är i dag. Det kräver en politik som minskar antalet migranter som söker sig hit, bland annat tydliga försörjningskrav för anhöriginvandring och att invandrare successivt får kvalificera sig till bidrag och välfärdsförmåner genom arbete.

Därför, fru talman, är våra tre partier överens om att gemensamt verka för migrationspolitiska reformer efter nästa val utifrån följande utgångspunkter: att asyltagstiftningen anpassas efter den rättsliga minimivån enligt EU-rätten, att arbetskraftsinvandringen begränsas genom bland annat förbud mot spårbyte och att arbetet mot illegal invandring och personer som befinner sig i Sverige illegalt prioriteras.

Jag skulle kunna kommentera mycket som sagts här av företrädare för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Vi får väl möjlighet att debattera sedan, för jag noterar att ett antal repliker är begärda.

Jag vill egentligen bara kommentera en sak som Socialdemokraternas Anna Johansson sa. Hon tog bland annat upp etableringsjobben, som regeringen nu ska införa.

Hade jag varit politisk sekreterare till Anna Johansson hade jag sagt att vad hon än gör ska hon aldrig någonsin ta upp etableringsjobben. Varför inte? Jo, därför att Anna Johansson stod här 2018 och förklarade att nästa år kommer etableringsjobben. Låt oss då komma ihåg att etableringsjobben arbetades fram av arbetsmarknadens parter före förra valet, och 2018 stod Anna Johansson här och förklarade att nästa år kommer etableringsjobben. År 2019 stod Anna Johansson här och förklarade att nästa år kommer etableringsjobben. År 2020 stod Anna Johansson här och förklarade att nästa år kommer etableringsjobben. Nu, tre år efter att förslaget lades fram, står Anna Johansson fortfarande här och säger att nästa år kommer etableringsjobben.

Det säger ganska mycket om den här regeringens senfärdighet när det gäller i stort sett alla arbetsmarknadspolitiska insatser att man tre år senare trots alla återupprepade löften fortfarande inte har infört etableringsjobben, som framför allt riktar sig till de utrikes födda som aldrig någonsin fått in en fot på den svenska arbetsmarknaden till att börja med. Vi har möjlighet att debattera mer i replikerna sedan, men jag tycker att det är något provocerande att man fortfarande står här och lovar att man ska införa etableringsjobben när man inte gjort det på tre år.

Avslutningsvis, fru talman: Jag har nu bara räknat upp en liten del av allt som behövs för en långsiktig hållbar integrationspolitik. I Sverige ska alla med egen kraft kunna bygga en bra framtid för sig själva och sina barn. Men i dag splittrar den misslyckade integrationen vårt samhälle på ett farligt vis. Det berör hela vårt land och alla som bor, lever och verkar här. Men vi är övertygade om att det går att vända utvecklingen och samla en majoritet av svenska folket – alldeles oberoende av ursprung – till en ny och bättre kurs. Denna budget är det första steget till det.

(Applåder)

Anf. 154 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag vet att vi alla vill åka hem till våra nära och kära. Men jag har försökt få svar från Mats Green på ett par frågor, både enskilt och i utskottet. Nu tänker jag att det är tredje gången gillt och håller tummarna för att jag får svar på frågorna.

Jag ska ärligt säga att jag också blev väldigt konfunderad av Mats Greens anförande. Det väckte en hel del nya frågor.

En av dem rör det som Mats Green sa om att det är svårt att gå från bidrag till arbete. Mats Green kan ju fundera till onsdagens debatt på varför man i så fall höjer alla bidrag som går att höja om det här är problematiskt. Men den debatten tar vi på onsdag.

Frågan i dag handlar om varför Moderaterna tillsammans med SD och KD väljer att omvandla ett lån till ett bidrag och skicka notan till kommunsektorn. Det är 167 miljoner kronor, och finansieringsprincipen måste gälla. Det gör den inte, så jag undrar hur Moderaterna har tänkt. Det är ena frågan.

Den andra frågan handlar om nedläggningen av Delmos. Tycker Mats Green och Moderaterna att det är rimligt att man lägger ned en myndighet på det här sättet – att man från ett år till ett annat liksom bara kapar den? Det är en myndighet som ansvarar för att baserat på kunskap och fakta fördela 500 miljoner kronor i statsbidrag. Är det inte bättre att man använder de 18 miljoner som myndigheten kostar till att använda de här 500 miljonerna mer effektivt?

Anf. 155 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag kan börja med den sista frågan.

Först lite faktakorrigeringar av det som ledamoten säger. Nej, Delmos fördelar inte 500 miljoner. Man fördelar 250 miljoner. De andra 250 miljonerna fördelas av Socialstyrelsen.

När det gäller Delmos rent generellt ska vi komma ihåg att Sverige inte löser sina stora segregationsproblem med fler myndigheter. Hade det löst Sveriges segregationsproblem hade vi inte haft några segregationsproblem över huvud taget till att börja med. Jag har all respekt för Delmos; jag sitter själv i insynsrådet där. Men vi ska komma ihåg att Delmos har 15 anställda. Det vi behöver fokusera på är riktiga insatser för att lösa segregationen. Det är framför allt att få fler människor in på arbetsmarknaden, inte fler myndigheter i Sverige.

Den andra frågan gäller hemutrustningslånen, som de facto alltid har varit ett hemutrustningsbidrag. Det är det som det har varit från början. Högt räknat skulle det här möjligtvis innebära ökade kostnader för hela kommunsektorn på maximalt 40 miljoner kronor. Det är om vi räknar högt, men låt oss vara generösa och göra det.

Låt oss dock komma ihåg att vår budget från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna tillför kommunsektorn 3 miljarder mer i förhållande till möjligtvis knappt 40 miljoner i ökade kostnader. Jag tror att vi behöver sätta in det här i sitt rätta perspektiv.

Framför allt handlar det om att göra det som centerkommunstyrelseordförandena skriver brev till mig om: att få en hållbar migrations- och integrationspolitik där inte alla kostnader vältras över på kommunsektorn.

Anf. 156 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Mats Green för uppläxningen om vad centerkommunstyrelseordförandena de facto gör, vilket dock inte stämmer. De hör av sig till sina centerkollegor.

Det är alltså så här: 167 miljoner ska bli 40 miljoner, och finansieringsprincipen inom ramen för det här utgiftsområdet ska inte gälla. Det är vad man säger. Sedan säger Mats Green att de här 18 miljonerna inte är effektiva och så vidare. Så tolkar jag icke-svaren som jag fått i utskottet vid ett tillfälle.

Jag vill också passa på att ställa en annan fråga. Mats Green nämnde att invandringen över tid på något sätt ska vara positiv. Då undrar jag lite grann hur Mats Green och Moderaterna har tänkt räkna på det.

För några år sedan skrev jag en debattartikel i Expressen om invandringens kostnader och intäkter. Jag uppmanar Mats Green att läsa den, för så enkelt är det inte att mäta saker. Vi kan gå tillbaka i historien och laborera fram och tillbaka med vad som ska anses vara intäkter och vad som ska anses vara kostnader.

Jag vill för den här debattens skull få höra hur Mats Green och Moderaterna har tänkt räkna på detta, så att alla får en chans att berika kunskapsläget.

Anf. 157 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag visar gärna upp de mejl och skrivelser som jag har fått från centerpartistiska kommunstyrelseordförande, bland annat i mitt län, Jönköpings län, och som egentligen var riktade till gruppledarna för den dåvarande januariöverenskommelsens partier. De frågade: Hur tänkte man när man hade ett extremt generöst mottagande men ingen plan för hur alla dessa skulle komma in i arbete, så att alla följaktligen landade på kommunsektorn? Dem kan jag visa upp sedan. Jag tar gärna en diskussion om alla de kostnader man har vältrat över på kommunerna.

Som gammal kommunstyrelseordförande värnar jag också finansieringsprincipen. Fortfarande är det dock så att knappt 40 miljoner i ökade kostnader för hela kommunsektorn i Sverige ska ställas mot de 3 miljarder mer till kommunsektorn som Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna nu driver igenom i denna budget. Vi har också tidigare under de här åren bland annat kört över Centerpartiet som under pandemin ville ge betydligt mindre till kommunsektorn än vad vi ville göra.

Sedan kan jag tycka att det blir lite egendomligt, fru talman, när ledamoten Akhondi står och pratar sig varm för den stora betydelse som Delmos har för kampen mot segregation i Sverige. För en dryg månad sedan skrev han en debattartikel tillsammans med andra centerpartister om allt man ville göra för att bekämpa segregationen, allt man såg skulle spela roll där och vilka verktyg man ville använda sig av. Det är konstigt att man då inte ens nämnde Delmos med ett enda ord, om det nu spelar en så stor roll. Det är också konstigt att Centerpartiet vad jag minns aldrig har nämnt Delmos över huvud taget tidigare i debatter här när det handlat om segregationen. Det är intressant.

Anf. 158 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag hade också tänkt fråga om hemutrustningslånen. Jag tror dock inte att jag heller får något svar, så jag avstår från det.

Jag kan börja med att konstatera att både Mats Green och jag är glada över att Mats Green inte är min politiska sekreterare, eller hur det nu var det uttrycktes.

Etableringsjobben kommer vi att få tillfälle att prata mer om när vi diskuterar arbetsmarknadspolitik om ett par dagar, tänker jag.

Jag hade egentligen flera frågor som berör de få förslag som avviker från regeringens budget på området. När det först gäller Delmos: Bortsett från myndigheten skulle jag verkligen vilja veta om Moderaterna tycker att segregationen är ett problem i samhället, om det i så fall enligt Moderaterna behövs en gemensam, sammanhållen politik för att bryta segregationen samt på vilket sätt Moderaterna tänker sig att denna politik ska hållas samman, följas och säkerställas. Här krävs det ju politik på väldigt många områden för att nå resultat.

Min andra fråga är om Moderaterna trivs med sällskapet. Vi har hört ganska rasistiska eller åtminstone väldigt fördomsfulla uttryck från talarstolen här i dag, och jag tycker att jag även anar en sådan glidning i anförandet från Mats Green. Är vi i det här landet betjänta av att utse syndabockar, eller ska vi försöka inrikta oss på att lösa de samhällsproblem vi faktiskt har? Vad är vitsen med att svartmåla utvecklingen och enskilda människor som kommer från andra länder? Tror Mats Green och Moderaterna på riktigt att det löser några samhällsproblem?

(Applåder)

Anf. 159 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! För att lösa samhällsproblem tror jag att man måste börja med att erkänna dem. Vad valde Anna Johansson att prata om i sitt inledningsanförande? Jo, hon valde att prata om arbetsmarknadsutskottets rutiner för utskick av handlingar. Hon pratade om etableringsjobben, varvid vi kanske höjde på ögonbrynen – varför vill hon prata om det? Sedan påstod hon att regeringens styrning av Arbetsförmedlingen var bra, när vi har ett antal riksrevisionsrapporter som säger att den mer eller mindre är non-existent.

Anna Johansson nämner alltså inte ett enda ord om att Sverige har EU:s fjärde högsta arbetslöshet. Vi är det land som har störst tudelning mellan inrikes och utrikes födda vad gäller arbetslöshet. Inget annat land förutom Rumänien har den här splittringen. Antalet långtidsarbetslösa är på rekordnivåer, samtidigt som två av tre långtidsarbetslösa inte är födda i Sverige. För tio år sedan var det en av tre. Jag skulle kunna fortsätta i all evinnerlighet.

Vi är av den kanske lite gammaldags åsikten att segregation och arbetslöshet framför allt löses genom fler vägar in på arbetsmarknaden. Därför vill vi satsa på extremt effektiva åtgärder, exempelvis nystartsjobb med mera, medan ni vill satsa på extratjänster där 4 procent får ett jobb senare. Det handlar väl mest om att man, vilket Josefin Malmqvist pratade om här tidigare, vill få bort arbetslösa ur arbetsmarknadsstatistiken.

Fortfarande har ni inte en enda åtgärd för att få in fler invandrade i arbete. Det är det den här debatten handlar om.

Anf. 160 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Nej, det är inte riktigt det den här debatten handlar om. Den här debatten handlar om nyanländas etablering generellt, och då gäller

det inte enbart arbete. Vi kommer att ha en debatt här på onsdag som handlar om arbetsmarknadspolitiken mer övergripande. Jag kommer jättegärna att diskutera mer om extratjänster vid det tillfället. Det är nämligen en viktig åtgärd, som jag också nämnde. Jag vet inte om Mats Green inte lyssnade på mitt anförande eller om han har väldigt selektiv hörsel, men jag hoppas att åhörarna i alla fall hörde vad jag faktiskt pratade om i mitt inledningsanförande.

Jag vill ändå gärna veta om Mats Green tror att misstänkliggörande och syndabockstänkande löser samhällsproblem. De personer som drabbas av segregationens verkningar i allra högsta grad är ju samma personer som Mats Green och andra står här i talarstolen och gärna vill skuldbelägga. Även om vi har många människor med annan bakgrund än etnisk svensk som inte har ett arbete ligger kanske felet inte primärt hos de personerna. Det handlar om att vi har ett tillkortakommande i samhället.

Jag undrar igen: Trivs Mats Green i sällskapet? Jag får lite ont i magen när jag lyssnar på debatten här. Får Mats Green någon gång lite ont i magen över vart samhällsdebatten är på väg när det handlar om synen på medmänniskor som finns i det här landet?

Jag kan lägga till en fråga: Tror Mats Green att sjukvården hade fungerat en enda dag i det här landet – eller kollektivtrafiken, eller industrin, eller egentligen valfri bransch – om vi inte hade haft människor med annan bakgrund som hade tagit de jobb som människor med svensk bakgrund faktiskt rätt ofta inte vill ha?

Det är ju inte så att inga människor med annan bakgrund än svensk jobbar. Tvärtom bär de precis som vi som är födda här upp det här landet varenda dag.

(Applåder)

Anf. 161 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag vet vad Anna Johansson egentligen har ont i magen över. Vad hon egentligen säger är: Snälla Mats Green, sluta stå här och plåga mig med alltför mycket faktakunskaper! Det är nämligen fortfarande det vi diskuterar. Hon vill inte prata etableringsjobb, trots att hon nämnde dem i sitt eget huvudanförande. Hon vill inte prata Arbetsförmedlingen, trots att hon nämnde den i sitt huvudanförande. Hon vill inte prata jobb över huvud taget, för det ska vi göra på onsdag.

Det säger väl ganska mycket om Socialdemokraternas sätt att se på segregation. Vi ska inte prata jobb, för det har inte med detta att göra. Det tillhör ett annat utgiftsområde. Det säger kanske allting om de ganska olika ingångar som vi har.

Sedan pratar hon om att vi skuldbelägger. Nej, vem har någonsin skuldbelagt någon här? Vi säger att vi har ett gemensamt problem som vi gemensamt måste lösa. Det är att vi har många människor, framför allt utlandsfödda, som aldrig någonsin har fått in en fot på den svenska arbetsmarknaden över huvud taget. Det är det som är fokus för den här budgeten, och det är det som vi har förslag för att lösa. Och då har Anna Johansson ont i magen över att vi nu ska diskutera segregation i stället för att göra det på onsdag.

Det är det här som allt handlar om, alltså att få in alla de här, i synnerhet utlandsfödda kvinnorna, som Anna Johansson absolut aldrig har diskuterat i arbetsmarknadsutskottet, på arbetsmarknaden. Vi har konstaterat att Ar-

betsförmedlingen mer eller mindre har sorterat bort många av dem från stödjande insatser. Det har vi också haft en rapport från Riksrevisionen om. Men återigen, segregation handlar om att få fler människor in på den svenska arbetsmarknaden nu och inte att få fler myndigheter.

Anf. 162 LEILA ALI-ELMI (MP) replik:

Fru talman! Först vill jag säga till Mats Green att asylrätten inte är en kommersiell verksamhet. Det blir lite konstigt när han pratar om asylsökande som lönsamma eller icke lönsamma. Det är en mycket märklig retorik, tycker jag. Men det var inte anledningen till att jag begärde replik.

Fru talman! Moderaterna har varit i framkant när det gäller att använda ett väldigt högt tonläge rörande gängkriminalitet och integration, och de har i stora delar anammat Sverigedemokraternas retorik. Jag är den första att erkänna att vi har problem med gängkriminalitet i Sverige, men debatten förs inte på ett nyktert sätt.

I min stadsdel, Angered, som räknas som ett utsatt område, bor det ungefär 50 000 människor. Vi har i dag omkring 5 000 gängkriminella i hela landet. Som jämförelse kan sägas att vi har 15 000 utlandsfödda läkare i Sverige.

Fru talman! Jag vill fråga moderaten Mats Green hur han och hans parti kan medverka till ett samhällsklimat som försöker göra kriminaliteten till en fråga om etnicitet. Med koppling till det vill jag också fråga vad han tror kommer att bli bättre av att expertmyndigheten på området, Delmos, läggs ned.

Anf. 163 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! En förutsättning för att vi ska kunna lösa våra stora samhällsproblem är att vi erkänner dem. Ska vi stå här och låtsas att Sverige inte har skjutningar och att vi inte ligger sämst till i EU vad gäller det? Ska vi också låtsas som att vi inte vet att en stor del av den här kriminaliteten tyvärr nästan uteslutande sker i de områden som vi nu står här och diskuterar?

Jag tycker att Miljöpartiet, om man hade menat det som Leila Ali-Elmi nu står här och säger, skulle ha röstat för den kraftiga förstärkning av hela rättsväsendet som Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna föreslår i den här budgeten. Är det färre poliser i utanförskapsområden som vi behöver? Är det mindre resurser till Åklagarmyndigheten, Tullverket och Kriminalvården som vi behöver i kampen mot den grova kriminaliteten? Det är klart att det inte är, utan det är mer som behövs, och det är anledningen till att vi också föreslår mer. Jag förstår fortfarande inte anledningen till att ni kommer att rösta emot det.

Sedan skulle jag också vilja ställa en fråga. Varför har inte Miljöpartiet sett till att man har de etableringsjobb på plats som man har lovat i tre år och som Anna Johansson absolut inte ville prata om i den här debatten eftersom det uppenbarligen var stötande, trots att hon hade med det i sitt inledningsanförande? Varför har man inte infört etableringsjobben, och hur ser Leila Ali-Elmi på det faktum att det är under den här regeringen som Sverige har fått den största klyftan mellan inrikes födda i jobb och utrikes födda i jobb i EU? Hur kan man försvara någonting sådant?

Anf. 164 LEILA ALI-ELMI (MP) replik:

Fru talman! Att Moderaternas Mats Green står här och säger till mig att jag ska erkänna att det finns gängkriminalitet och skjutningar tycker jag är nästan skrattretande, ärligt talat. Jag bor i Angered, och jag vet mycket mer om gängkriminalitet och hur den drabbar andra människor som bor runt omkring den miljön än vad Mats Green gör.

Debatten om etableringsjobben och arbetslöshetssiffrorna tar vi på onsdag, och jag kommer gärna att svara på dina frågor då.

Jag går tillbaka till det Mats Green sa här tidigare. Han har väldigt svårt att hålla sig till debatten och pratar om andra satsningar i andra utgiftsområden. Vi har skärpt över 60 straff, fru talman. Vi har satsat på polisen och byggt ut hela rättsväsendet.

Till skillnad från Mats Green har jag inte populistiska lösningar på samhällsproblemen. Problemen med gängkriminalitet och segregation är problem som inte kommer att lösas över en mandatperiod, och jag tycker att man som politiker och riksdagsledamot ska debattera på ett ansvarsfullt sätt och ha en retorik som är ansvarstagande i stället för att lova medborgarna lösningar som inte kommer.

Åter till min fråga: Hur löser vi detta med segregationen, Mats Green? Löser vi det genom att lägga ned Delmos? Löser vi det med en retorik som bygger på misstänkliggörande och med misstänksamhet mot en stor andel av våra medborgare?

Anf. 165 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Leila Ali-Elmi har rätt i en sak, och det är att jag inte kommer från Angered. Jag kommer från utanförskapsområdet Öxnehaga – jag är född och uppvuxen där – i Huskvarna. Jag gör inte anspråk på att veta vad man tycker i Angered, men jag har lite svårt att tro att Leila Ali-Elmi, om någon hemma i Angered kommer och frågar hur Miljöpartiet vill bekämpa segregationen, säger: Jag vill inte prata jobb, för det är ett annat utgiftsområde, utan jag vill prata om Delmos. Och om hon gör det tror jag inte att någon säger: Ja, det är viktigt för oss att vi har kvar Delmos med dess 15 medarbetare.

Jag vågar påstå att ingen i Angered säger så. Jag ska vara lite värre och säga att jag inte tror att någon i Angered vet vad Delmos är. Jag ska till och med vara ännu värre och säga att även om de hade vetat vad det var skulle ingen ha sagt att Delmos spelar särskilt stor roll där. Jag vågar faktiskt påstå att de flesta i stället skulle ha sagt: Jag skulle behöva ett jobb, för jag vill försörja mig själv och veta att mina barn också kommer att få ett jobb och att de kommer att få en förstklassig utbildning där alla ska kunna lyckas.

Även om man är född och uppvuxen i Somalia ska man kunna säga: Jag har en ganska realistisk förhoppning om att bli professor i svenska. Vi ska ha så goda skolor och en så bra utbildning, men framför allt är jobb och trygghet A och O. Då kan man tycka att poliser och satsningar på Kriminalvården och fler åklagare är hårt. Men det är ganska hårda och tuffa problem som vi ska bekämpa, och då är det också det, tillsammans med det övriga, som behövs.

Man kanske svarar helt annorlunda i Angered, men jag tror faktiskt inte det. Jag är så fräck.

Anf. 166 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag har suttit här och noterat den organiska arbetsfördelning som har uppstått i det blåbruna gänget och där Mats Green har tagit på sig rollen och ansvaret för att sälja in Sverigedemokraternas politik och retorik till de ekonomiskt bättre bemedlade i samhället.

Jag konstaterar i det sammanhanget också att om man förstår integration för vad det är, nämligen att människor som kommer till Sverige från andra länder närmar sig majoritetsbefolkningen i fråga om till exempel inkomster, arbetsvillkor och bostadssituation, ser man att Moderaterna genomgående har en mycket stark politik för att öka det som vi kallar för segregation och minska det som vi kallar för integration.

Ett gap som Mats Green dock verkar vara mycket intresserad av är gapet i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda. Det är intressant. Sverige är det land i EU där störst andel av befolkningen arbetar. Andelen utrikes födda som arbetar i Sverige är större än genomsnittet för sysselsättningsgrad i andra EU-länder.

Den situationen har kunnat byggas upp med hjälp av strukturer och åtgärder som Moderaterna konsekvent har motarbetat historiskt. Nu noterar vi att Moderaterna tar decennier av kliv bakåt i tiden för att så att säga hitta sin själ igen. Därför undrar jag om Mats Green möjligen har tänkt sig att ta bort klyftan i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda genom att helt enkelt trycka ned sysselsättningsgraden för de inrikes födda.

Så uppfattar jag er politik. Utveckla gärna!

Anf. 167 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det är alltid intressant att höra hur Vänsterpartiet uppfattar moderat politik.

När det gäller sysselsättningsgrad kan man ibland tro att priset vi betalar för hög sysselsättningsgrad är skyhögt arbetslöshet, vilket naturligtvis inte är fallet. Norge har en sysselsättningsgrad som är i nivå med Sveriges, men de har mycket lägre arbetslöshet.

Sysselsättningsgrad är ett begrepp som kan diskuteras. Vi pratar hellre om självförsörjningsgrad. Det kommer Ali Esbati aldrig någonsin att vilja diskutera, i synnerhet inte mot bakgrund av att vi tycker att det är ett problem att hälften av alla utrikes födda i arbetsför ålder i Sverige inte är självförsörjande.

När det gäller Ali Esbatis retoriska fråga tror vi att arbetslösheten behöver minska för alla grupper i Sverige men i synnerhet för dem där den är det största problemet, där den är som mest utbredd och framför allt där den ökade mest under den tid Ali Esbatis parti var delaktigt i budgetarbetet. Det har varit några år då ni inte har varit det. Men nu har ni, vad jag förstår, återkommit igen. Det är bara att beklaga ur ett jobbsperspektiv.

Vi har lagt fram ett antal bevisat effektiva förslag – nystartsjobben är ett sådant – för att få in fler utlandsfödda i arbete. Jag saknar det här totalt och fullständigt i Vänsterpartiets förslag till budget. Det vore intressant att få höra mer om de förslagen som vi inte har kunnat läsa oss till i budgeten. Hur ser det ut från Vänsterpartiet?

Anf. 168 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Sverige har en tradition av mycket och bra offentlig statistik som rör det mesta i fråga om arbetsmarknad och ekonomi på många områden. Ett område som saknas är till exempel förmögenhetsstatistik. Det beror på att Moderaterna var med och tog bort förmögenhetsskatten. Därför vet vi lite mindre om moderata kärnväljare än tidigare.

Jag kan konstatera att Mats Green pratar mycket osanning och säger mycket som är starkt missvisande. Han gick bara förbi frågan om sysselsättningsgrad, alltså hur stor andel av befolkningen som är i arbete, oberoende av hur man mäter arbetslöshet. Jag förstår att Mats Green inte tycker om den statistiken. Den går emot hela hans världsbild och förståelse av hur saker och ting fungerar. Men fakta är fakta.

Diskussionen om självförsörjningsgrad är också mycket starkt missvisande. Jag tror att Mats Green egentligen vet det. Men nu är det talepunkter han har fått från sitt partikansli, och han kör på det.

Inget av detta ändrar det faktum att den politik som högern i Sverige står för och som har redovisats här på punkt efter punkt, närmast definitionsmässigt, gör segregationen värre och gör integrationen mindre möjlig. De som har kommit till Sverige kommer inte att med er politik närma sig majoritetsbefolkningen i fråga om arbete, ekonomiska villkor och bostads-situation. Det är kärnan i er politik.

Vad gör Mats Green i det läget? Jo, han använder sig av Sverigedemokraternas retorik för att få oss att tänka på någonting annat. Det beklagar jag.

Anf. 169 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag måste vara trögfattad, för jag förstår inte riktigt Ali Esbatis fråga. Menar han på fullt allvar att det faktum att vi har EU:s kanske högsta arbetslöshet bland invandrare och största klyfta mellan utrikes och inrikes födda vad gäller arbetslöshet egentligen är ett hälsotecken? Är det något som vi ska vara glada för och sluta prata så mycket om, i alla fall när det gäller det här utgiftsområdet? Den allmänna strategin från de rödgröna partierna verkar vara att vi ska ta det på onsdag, att det inte hör till den här saken. Jo, det handlar väl bara om det, fru talman. Hur kan man lägga upp det som att det är ett hälsotecken att det ser ut som det gör? Jag noterar fortfarande att man inte riktigt förnekar det faktumet.

När Moderaterna senast hade regeringsansvaret för landet var långtidsarbetslösheten naturligtvis oerhört mycket lägre. Men då tyckte vi att det var ett problem att en av tre långtidsarbetslösa var född utomlands. I dag tycker vi att det är ett dubbelt så stort problem att två av tre långtidsarbetslösa är födda utomlands. Det tycker inte Ali Esbati är ett problem över huvud taget.

Jag frågade om jag kunde få ett enda exempel på vad Vänsterpartiet har föreslagit för att råda bot på detta. Ge mig bara ett enda exempel! Jag fick inte enda exempel över huvud taget. Där ser vi vad vi har att vänta oss med Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:61 Nytt punktskattedirektiv och vissa andra ändringar

2021/22:4341 av Gulan Avci m.fl. (L)

med anledning av prop. 2021/22:64 Etisk granskning av forskning – en övergångsbestämmelse som avser kliniska läkemedelsprövningar

2021/22:4342 av Fredrik Malm m.fl. (L)

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 10 december

2021/22:183 Barn som utsätts för sexualbrott

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:184 Uppföljning av tillkännagivande om PCR-test

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:185 Brister i vinterväghållningen

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:186 EU:s strategiska kompass

av *Pål Jonson* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:187 Stats sanktionerade mord och flyktspionage

av *Pål Jonson* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:188 Förändrade betygskrav i svenska

av *Arin Karapet* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2021/22:189 De svenska elpriserna

av *Lars Hjälmered* (M)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:190 Beslut om slutförvaret

av *Lars Hjälmered* (M)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:191 Beslut om Kallak

av *Lars Hjälmered* (M)

till näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson (S)

2021/22:192 Driftssäkerheten i elnätet

av *Lars Hjälmered* (M)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 december

2021/22:541 Bristfällig mobiltäckning

av *Katarina Brännström* (M)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:542 Brottsprovokation som en möjlig arbetsmetod för polisen

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:543 Tryggheten i rättegångar mot gängkriminella

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:544 Otillbörlig påverkan och övergrepp i rättsak

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:545 Proportionerna i det solidariska betalningsansvaret

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:546 Hotbild mot landets dricks- och avloppsvatten

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:547 Tillkännagivandens roll i vårt demokratiska system

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:548 Muddermassor

av *Betty Malmberg* (M)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:549 Borttagande av höghastighetsjärnvägen från infrastrukturplanen

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:550 Återvinning av vindkraftverk

av *Cassandra Sundin* (SD)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:551 Det svenska näringslivets beroende av gaspriset

av *Lotta Olsson* (M)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:552 Diplomatisk bojkott av OS i Kina

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:553 Hatbrott mot och diskriminering av kristna

av *Björn Söder* (SD)

till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:554 Markretention och enskilda avlopp

av *Betty Malmberg* (M)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:555 Effekten av farmakologisk behandling av sexualförbrytare

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:556 Narkotikaöverdoser i Sverige

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:557 Potentiella brottsverktyg inom slutna ungdomsvård

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:558 Disciplinåtgärder i Försvarsmakten

av *Jörgen Berglund* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2021/22:559 Implementeringen av lagstiftningen för vattenkraft och vattenmiljö

av *Rickard Nordin* (C)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:560 Laddningsmöjlighet av elbil via lyktstolpar

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:561 Handläggningen hos Lantmäteriet vid uppförande av laddstolpar

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:562 Inskränkningar av skjutbanor

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:563 Renodlandet av polisens uppdrag

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:564 Polisens arbetsuppgifter

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:565 Elever i årskurs 6 som ej uppnått kunskapskraven i alla ämnen

av *Jörgen Grubb* (SD)

till statsrådet Lina Axelsson Kihlblom (S)

2021/22:566 Effekter av stigande kostnader på insatsvaror för svenskt lantbruk

av *Daniel Bäckström* (C)

till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:567 Utökade befogenheter för Tullverket

av *Ingemar Kihlström* (KD)

till finansminister Mikael Damberg (S)

2021/22:568 Förebyggande av missbruk bland personer med psykisk ohälsa

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:569 Förebyggande av ojämlig cancervård

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:570 Adekvat sjukvård för alla invånare

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:571 En välfungerande infrastruktur till Trelleborgs hamn

av *Anders Hansson* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:572 Myndighetsrutiner i samband med hedersrelaterat våld

av *Johan Hedin* (C)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:573 Trafikverkets satsning på provocerande konst

av *Patrik Jönsson* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:574 SJ och inställda Mälartåg

av *Patrik Jönsson* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:575 Stärkt skydd för ungdomar som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck

av *Sofia Nilsson* (C)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:576 Yrkesgrupper som i sitt yrkesutövande kan komma i kontakt med kriminella gäng

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:577 Åtgärder för att stoppa olämpliga skolkonserter

av *Markus Wiechel* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2021/22:578 Bidragsfusket hos antidemokratiska studieförbund

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:579 Statushöjande saker inom Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:580 Statliga bidrag till icke-demokratiska föreningar

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:581 Kunskapscentrum mot islamism och annan våldsbejakande extremism

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:582 Bevarad integritet för matförgiftade restaurangbesökare

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:583 Lämplighetsprövning vid licensansökningar för vapen avsedda för jakt och sportskytte

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

Prot. 2021/22:44
13 december

2021/22:584 Utbildning till ämneslärare i matematik, NO och teknik
av *Gudrun Brunegård* (KD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2021/22:585 Bidragsbrott

av *Katarina Brännström* (M)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 21.07.

Sammanträdet leddes
av tjänstgörande ålderspresidenten Karin Enström från dess början till och
med § 7 anf. 23 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 71 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 101 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 129 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om särskild debatt om de höga elpriserna i Sverige.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 4 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 6 Riskskatt för kreditinstitut	3
Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU11	3
Anf. 1 MARIE GRANLUND (S).....	3
Anf. 2 NIKLAS WYKMAN (M)	4
Anf. 3 MARIE GRANLUND (S) replik.....	7
Anf. 4 NIKLAS WYKMAN (M) replik	7
Anf. 5 MARIE GRANLUND (S) replik.....	8
Anf. 6 NIKLAS WYKMAN (M) replik.....	8
Anf. 7 DAVID LÅNG (SD)	9
Anf. 8 PER ÅSLING (C).....	10
Anf. 9 TONY HADDOU (V).....	12
Anf. 10 NIKLAS WYKMAN (M) replik	13
Anf. 11 TONY HADDOU (V) replik.....	14
Anf. 12 NIKLAS WYKMAN (M) replik	14
Anf. 13 TONY HADDOU (V) replik.....	15
Anf. 14 HAMPUS HAGMAN (KD).....	15
(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	16
§ 7 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali och Fortsatt svenskt deltagande i militär insats för stärkt säkerhet i Mali	17
Sammanstatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2021/22:UFöU1	17
Sammanstatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2021/22:UFöU2.....	17
Anf. 15 HANS WALLMARK (M)	17
Anf. 16 CAROLINE NORDENGRIP (SD)	19
Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C).....	20
Anf. 18 HANNA GUNNARSSON (V).....	22
Anf. 19 MARIA NILSSON (L).....	24
Anf. 20 LARS ADAKTUSSON (KD)	26
Anf. 21 JANINE ALM ERICSON (MP).....	27
Anf. 22 HANS WALLMARK (M) replik	29
Anf. 23 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	29
Anf. 24 HANS WALLMARK (M) replik	30
Anf. 25 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	30
Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	31
Anf. 27 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	31
Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	32
Anf. 29 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	32
Anf. 30 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	32
Anf. 31 LARS ADAKTUSSON (KD) replik	35

Anf. 32	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	35
Anf. 33	LARS ADAKTUSSON (KD) replik.....	36
Anf. 34	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	36
Anf. 35	HANS WALLMARK (M) replik.....	37
Anf. 36	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	37
Anf. 37	HANS WALLMARK (M) replik	38
Anf. 38	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	38
Anf. 39	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	38
Anf. 40	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	39
Anf. 41	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	39
Anf. 42	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	40
Anf. 43	MARIA NILSSON (L) replik	40
Anf. 44	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	41
Anf. 45	MARIA NILSSON (L) replik	41
Anf. 46	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	42
Anf. 47	HANNA GUNNARSSON (V) replik	42
Anf. 48	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	42
Anf. 49	HANNA GUNNARSSON (V) replik	42
Anf. 50	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	43
	(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	43
§ 8	Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	43
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU2	43
Anf. 51	TERESA CARVALHO (S).....	43
Anf. 52	MARTINA JOHANSSON (C)	45
Anf. 53	IDA GABRIELSSON (V).....	46
Anf. 54	HANS EKLIND (KD) replik	49
Anf. 55	IDA GABRIELSSON (V) replik	49
Anf. 56	HANS EKLIND (KD) replik	50
Anf. 57	IDA GABRIELSSON (V) replik	50
Anf. 58	MARTINA JOHANSSON (C) replik	50
Anf. 59	IDA GABRIELSSON (V) replik	51
Anf. 60	MARTINA JOHANSSON (C) replik	51
Anf. 61	IDA GABRIELSSON (V) replik	52
Anf. 62	BARBRO WESTERHOLM (L) replik	52
Anf. 63	IDA GABRIELSSON (V) replik	52
Anf. 64	BARBRO WESTERHOLM (L) replik	53
Anf. 65	IDA GABRIELSSON (V) replik	53
Anf. 66	BARBRO WESTERHOLM (L)	53
Anf. 67	KAROLINA SKOG (MP).....	55
Anf. 68	HANS EKLIND (KD) replik	56
Anf. 69	KAROLINA SKOG (MP) replik	57
Anf. 70	HANS EKLIND (KD) replik	57
Anf. 71	KAROLINA SKOG (MP) replik	57
Anf. 72	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M).....	58
Anf. 73	JULIA KRONLID (SD).....	60
Anf. 74	KAROLINA SKOG (MP) replik	62
Anf. 75	JULIA KRONLID (SD) replik.....	62
Anf. 76	KAROLINA SKOG (MP) replik	62
Anf. 77	JULIA KRONLID (SD) replik.....	62
Anf. 78	HANS EKLIND (KD)	63
	(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	64

§ 9 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	64	Prot. 2021/22:44
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU3	64	13 december
Anf. 79 EMILIA TÖYRÄ (S)	64	
Anf. 80 MARTINA JOHANSSON (C).....	65	
Anf. 81 BENGT ELIASSON (L)	66	
Anf. 82 ANN-SOFIE ALM (M).....	68	
Anf. 83 EMILIA TÖYRÄ (S) replik	69	
Anf. 84 ANN-SOFIE ALM (M) replik.....	69	
Anf. 85 EMILIA TÖYRÄ (S) replik	70	
Anf. 86 ANN-SOFIE ALM (M) replik.....	70	
Anf. 87 JULIA KRONLID (SD)	70	
Anf. 88 EMILIA TÖYRÄ (S) replik	72	
Anf. 89 JULIA KRONLID (SD) replik	73	
Anf. 90 EMILIA TÖYRÄ (S) replik	73	
Anf. 91 JULIA KRONLID (SD) replik.....	74	
Anf. 92 HANS EKLIND (KD).....	74	
Anf. 93 LORENA DELGADO VARAS (V).....	76	
(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	77	
§ 10 Kommissionens meddelande om en ny EU-skogsstrategi		
för 2030	77	
Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2021/22:MJU8	77	
Anf. 94 ISAK FROM (S)	77	
Anf. 95 JOHN WIDEGREN (M)	79	
Anf. 96 ISAK FROM (S) replik	81	
Anf. 97 JOHN WIDEGREN (M) replik	81	
Anf. 98 ISAK FROM (S) replik	82	
Anf. 99 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	82	
Anf. 100 MATS NORDBERG (SD)	82	
Anf. 101 PETER HELANDER (C).....	85	
Anf. 102 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	87	
Anf. 103 MARIA GARDFJELL (MP).....	90	
Anf. 104 PETER HELANDER (C) replik.....	92	
Anf. 105 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	93	
Anf. 106 PETER HELANDER (C) replik.....	93	
Anf. 107 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	93	
Anf. 108 ISAK FROM (S) replik	94	
Anf. 109 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	94	
Anf. 110 ISAK FROM (S) replik	95	
Anf. 111 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	95	
Anf. 112 MATS NORDBERG (SD) replik.....	95	
Anf. 113 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	96	
Anf. 114 MATS NORDBERG (SD) replik.....	96	
Anf. 115 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	97	
Anf. 116 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	97	
Anf. 117 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	98	
Anf. 118 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	98	
Anf. 119 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	98	
Anf. 120 JOHN WIDEGREN (M) replik	99	
Anf. 121 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	99	
Anf. 122 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	100	

Anf. 123 MARIA GARDFJELL (MP) replik	100
(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	100
§ 11 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering.....	101
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU1	101
Anf. 124 PATRIK BJÖRCK (S).....	101
Anf. 125 HELENA VILHELMSSON (C)	104
Anf. 126 CICZIE WEIDBY (V)	106
Anf. 127 MALIN DANIELSSON (L)	109
Anf. 128 JANINE ALM ERICSON (MP)	111
Anf. 129 JOSEFIN MALMQVIST (M).....	113
Anf. 130 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	115
Anf. 131 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	115
Anf. 132 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	116
Anf. 133 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	116
Anf. 134 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD).....	117
Anf. 135 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	118
Anf. 136 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	119
Anf. 137 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	119
Anf. 138 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	119
Anf. 139 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	119
Anf. 140 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	120
Anf. 141 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	120
Anf. 142 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	120
Anf. 143 SOFIA DAMM (KD).....	120
Anf. 144 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	122
Anf. 145 SOFIA DAMM (KD) replik.....	122
Anf. 146 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	123
Anf. 147 SOFIA DAMM (KD) replik.....	123
Anf. 148 ANNA JOHANSSON (S).....	123
Anf. 149 ALIREZA AKHONDI (C).....	126
Anf. 150 ALI ESBATI (V)	128
Anf. 151 ROGER HADDAD (L).....	130
Anf. 152 LEILA ALI-ELMI (MP)	132
Anf. 153 MATS GREEN (M)	134
Anf. 154 ALIREZA AKHONDI (C) replik	136
Anf. 155 MATS GREEN (M) replik.....	136
Anf. 156 ALIREZA AKHONDI (C) replik	137
Anf. 157 MATS GREEN (M) replik.....	137
Anf. 158 ANNA JOHANSSON (S) replik.....	137
Anf. 159 MATS GREEN (M) replik.....	138
Anf. 160 ANNA JOHANSSON (S) replik.....	138
Anf. 161 MATS GREEN (M) replik.....	139
Anf. 162 LEILA ALI-ELMI (MP) replik.....	140
Anf. 163 MATS GREEN (M) replik.....	140
Anf. 164 LEILA ALI-ELMI (MP) replik.....	141
Anf. 165 MATS GREEN (M) replik.....	141

Anf. 166 ALI ESBATI (V) replik	142	Prot. 2021/22:44
Anf. 167 MATS GREEN (M) replik	142	13 december
Anf. 168 ALI ESBATI (V) replik	143	<hr/>
Anf. 169 MATS GREEN (M) replik	143	
(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	143	
§ 12 Bordläggning.....	144	
§ 13 Anmälan om interpellationer.....	144	
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	145	
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 21.07.....	148	